

دیاری بو یاران

دیوانی شیعی کاک نه حمه دی موفتی زاده

مه کته ب قورئانی کوردستان

زستانی ۱۳۸۶ ک. ه

ریکه وتی ۱۴۲۹ ک. م

ناسنامه:

- ❖ ناوی کتیب: ..... دیاری بو یاران (دیوانی شیعر)
- ❖ نووسەر: ..... ئەحمەدی موفتی زاده
- ❖ ویراستار: ..... ب. محەمەد روژمان
- ❖ هه‌له‌گری: ..... م. ئەبولمحه‌مه‌دی، ئەحمەد س‌اله‌حی
- ❖ به‌دواداچوون و ناسانکاری: ..... عه‌بدو‌لا شه‌ریفی
- ❖ پیتچین و رازاندنه‌وه: ..... جه‌مال، ه. قه‌وامی
- ❖ سه‌رپه‌رشتیار: ..... حه‌سه‌ن ئەمین
- ❖ سه‌رپه‌رشتی چاپ و بلا‌کردنه‌وه: ..... مه‌کته‌ب قورئانی کوردستان
- ❖ نه‌ژمار: ..... ٥٠٠٠ دانه
- ❖ نووبه‌ی چاپ: ..... یه‌که‌م - زستان ١٣٨٦

✓ ناو نیشانی ئەلکترونیکی:

www.islamkurd.com

www.moftizadeh.com

[email:rahema_maktab@yahoo.com](mailto:rahema_maktab@yahoo.com)

فیرست

پیشہ کی ..... آ

نیشتمان:

مافی نیشتمان ۲

دہفتہری یہ کہم:

- ۱- خہ یال قہورسانی ٲ آرامو بییدن ۵
- ۲- چہن وہ شہن پەردہ ی دؤری وہ لادان ۵
- ۳- دٲسان برینی کونی دەرؤن کہوتہ ژان و چل ۶
- ۴- لٲت تی ٲ ئە گہم ئە ی ماری ۷
- ۵- نہک و اچی ٲئینہ زینانہن ۷
- ۶- بوٲ ناخلہ تیٲم بہ پای ی لہ سہر لیوی قہورہوہ ۱۴
- ۷- ئەم گشتہ ہەر گہ ئە ی شیلین لہ توٲس ۱۴
- ۸- کہوتہ نہ بہ ینمان چہن کہش و چہن کوٲ ۱۵
- ۹- خوٲ بوٲ خہ یانہت نہ بوٲمہ پیٲرہو ۱۵
- ۱۰- ریگہ ی سہر راست سہختہ و دلنیا ۱۶
- ۱۱- ژبان تیٲر پەرہ ۱۶
- ۱۲- داری بہر داری؟ تیٲر بہر پهل بہ ۱۶
- ۱۳- ہاوار بوٲ توٲ ۱۷
- ۱۴- سا خویاہ! ۱۷
- ۱۵- وزہنی ٲ شہیتان ۱۷
- ۱۶- ہہزاران تاوان ۱۷
- ۱۷- ہہر چہن قورعان زانیش بی ۱۸
- ۱۸- ہہوانہ ی عیلمی نہک زانای دینی ۱۸
- ۱۹- صوزی کہ دہمت بوٲ بہ ۱۸
- ۲۰- گوی و چاوو دہمی کہ ۱۹
- ۲۱- ئەم ہہمگہ خہ تا لہ بوٲ دو سی ٲوژی ژبان! ۱۹
- ۲۲- ئە ی میوانداری بہ رہحم و رہحمہت ۱۹
- ۲۳- گہر ہہر لہوہرہو پوٲلہ ۲۰
- ۲۴- دلی بوٲ داماو نہ فرچیتہوہ ۲۰
- ۲۵- رزگار بی کا کہ! رزگارت کردم ۲۰
- ۲۶- کاتی موٲیاری ئەم و ئەو ئە کہم ۲۱
- ۲۷- وہختاری تیٲرم: «استغفراللہ» ۲۱

- ۲۸- ماشه‌للا کوکی ۲۱
- ۲۹- نمی مهمکی صهت دایکی دلقرچاو..... ۲۱
- ۳۰- ئەمی ئاخړ تو خوا دلّی هه‌زاران؟..... ۲۲
- ۳۱- كه‌رو زانا..... ۲۲
- ۳۲- برّی تیڤکړه له دلّ هه‌زاران..... ۲۴
- ۳۳- کالی به قسه‌ی تالی..... ۲۴
- ۳۴- دنیای به تهنی..... ۲۵
- ۳۵- دل کاتی دلّه..... ۲۵
- ۳۶- له باتی رښخه‌ن به‌مو به‌و..... ۲۵
- ۳۷- ئەو روژه په‌رده لا ئەدری..... ۲۵
- ۳۸- به خوا لایق نیت پیت بیژن: حه‌یوان..... ۲۶
- ۳۹- هه‌ول مه‌ده خه‌لکی عه‌بیار که‌ی..... ۲۷
- ۴۰- له سه‌ر خوه‌ت کلاو ئەچی..... ۲۷
- ۴۱- ده‌س له ده‌عیه هه‌لگړه..... ۲۷
- ۴۲- دل به‌ره‌و هه‌وه‌س..... ۲۸
- ۴۳- ناله‌ی دل..... ۲۸
- ۴۴- روژگی بو دهمبه‌سی نه‌فسی چلیس..... ۲۸
- ۴۵- نه‌ختی بروا بو..... ۳۰
- ۴۶- سالانی ته‌مه‌ن..... ۳۱
- ۴۷- هه‌ر نه‌ختالیکی به‌ش هه‌زاریکه..... ۳۱
- ۴۸- ریشی گه‌نم‌و جوت بوچه ئەتاشی؟..... ۳۱
- ۴۹- که بو سوژده ئەچم..... ۳۲
- ۵۰- کاتی دل ویله بو ئەم لاو ئەو لا..... ۳۲
- ۵۱- بو ئەتورشینی؟..... ۳۲
- ۵۲- آنچنان راه «فاستقم» برویم..... ۳۳
- ۵۳- روژی له روژان..... ۳۵
- ۵۴- تروسکی له کوچی ره‌حمه‌ت..... ۴۶
- ۵۵- سه‌لواتی خوشتر..... ۴۹
- ۵۶- ئاخ بو دلّیکی ساق..... ۴۹
- ۵۷- کوپ ئەو کوپره..... ۵۰
- ۵۸- ئەمی خوایه‌!..... ۵۰
- ۵۹- هه‌ر یادى تون..... ۵۰
- ۶۰- ئاخ بو نه‌فسیکی..... ۵۰
- ۶۱- گیل گه‌وجه..... ۵۱

- ۶۲- خوايه! له دهس دل^۷..... ۵۱
- ۶۳- باخه نه مامه ۵۱
- ۶۴- مزگانی، ياران! ۵۳
- ۶۵- ديسان هيلالي مانگي ته كان كهوته بانهواز ۵۳
- ۶۶- به شه ره خاوهني زهوي^۸..... ۵۵
- ۶۷- نه كهئ^۹; كلا بچي! ۵۵
- ۶۸- وا دياره كه ئيكسييري عومره كه م ۵۵
- ۶۹- بروانه بو دو مالي^{۱۰} ۵۶
- ۷۰- كه من مردم، چ خه مه ۵۶
- ۷۱- ئازيزي براي! نه كهئ^{۱۱} ۵۷

دهفتري دوهم:

- ۱- ريگه ي سه ر راس (سرودي منالان)^{۱۲}..... ۶۱
- ۲- ۶۱
- ۳- مامه له ي له خه سار ۶۲
- ۴- چهفته رهفت ۶۲
- ۵- كه لامه پوش ۶۲
- ۶- خو خونجانن ۶۲
- ۷- په سا مه خه ۶۳
- ۸- جو تياري به فام به ۶۳
- ۹- ئاور يكي تو^{۱۳} ۶۳
- ۱۰- بو پيشوازي تو^{۱۴} ۶۴
- ۱۱- شيري خودا ۶۴
- ۱۲- من چيم هه يه؟ ۶۴
- ۱۳- ئاسياو به نوره ۶۵
- ۱۴- شه رمه زار ۶۵
- ۱۵- وه لام ي تف ي له شه يتان ۶۵
- ۱۶- سه ري سر داخه ۶۶
- ۱۷- فرسه تي ژين (كو نه چال)^{۱۵} ۶۶
- ۱۸- ژيان ت داشوره ۶۶
- ۱۹- نه نگه ژيني وه ك حه يوان ۶۷
- ۲۱- دوژمن مه كه شه وه بان ۷۱
- ۲۲- تا تو له چه مينه وه ي هه يه تو ل^{۱۶} ۷۱
- ۲۳- به چي خو هه ل^{۱۷} ته كيشي ۷۲
- ۲۴- ده عيه مه فرو شه ۷۳

- ۲۵- خو خوارتر بگره..... ۷۳
- ۲۶- گرو گال چه ته؟!..... ۷۳
- ۲۷- «به دو عای کتک باران ناواری»..... ۷۳
- ۲۸- ری راس و دورسی خزمهت..... ۷۴
- ۲۹- گه و جی حه سود..... ۷۵
- ۳۰- ئامان له درو!..... ۷۵
- ۳۱- مه یلانه ملهت خهوی لی کهوی..... ۷۵
- ۳۲- دل به هوشهت خهوش مه که..... ۷۵
- ۳۳- عالمی گهن بی تو وه زهن ناوی..... ۷۶
- ۳۴- مالی ههر کوئی ئه که ئهتو..... ۷۶
- ۳۵- میراتی فره..... ۷۶
- ۳۶- «له تهر ئه خو هیت و...»..... ۷۶
- ۳۷- لایی تو بی که ئهتو..... ۷۷
- ۳۸- گیانم گاو گهر دونی ریت..... ۷۷
- ۳۹- له باره قه لا و ناسزا گهری..... ۷۷
- ۴۰- له پا که تو..... ۷۷
- ۴۱- دل کز مه به..... ۷۷
- ۴۲- کارت به قسه ی خه لک نه بی..... ۷۸
- ۴۳- سه رشوری هه واو هه وهس مه به..... ۷۸
- ۴۴- که لینی گور یچه..... ۸۷
- ۴۶- مه رد م مه که وه لوئی..... ۷۸
- ۴۷- تایه ی نادبار..... ۷۹
- ۴۹- به هاری شهص و چوار..... ۷۹
- ۵۰- رابردوی خو ت له بی بی..... ۷۹
- ۵۱- خو ت هاودهن که له ته ک... .. ۸۰
- ۵۲- سه ر کز مه به..... ۸۰
- ۵۳- بو ئه تور شینی؟..... ۸۰
- ۵۴- تامی کوئی دل..... ۸۰
- ۵۵- عه قلی گز ئیر!..... ۸۱
- ۵۶- نه که ی دلت بله رزی..... ۸۲
- ۵۷- که مال نه و..... ۸۲
- ۵۸- شه مالی به هاراوی..... ۸۳
- ۵۹- وراوه ی خه وتو رایه رین..... ۸۳
- ۶۰- هیوا ی سو ماییکی خوایی..... ۸۳

- ۶۱- افتخار محضر «وجهت» ۸۳
- ۶۲- کهی وهک یه کن ...؟ ۸۴
- ۶۳- نه برینه بالآت ۸۴
- ۶۴- که سم! ۸۴
- ۶۵- دؤ جوره باور ۸۴
- ۶۶- دلی به ئیمان ۸۵
- ۶۷- دلی ئیمان پی گه ئیو ۸۵
- ۶۸- زائینی وه بی ئیمان ۸۶
- ۶۹- گیانه وریا به ۸۶
- ۷۰- کهی موسولمان ئه بی؟ ۸۷
- ۷۱- پوچهل ۸۸
- ۷۲- وهک دایکی ۸۸
- ۷۳- له وتن نه هانگ ۸۸
- ۷۴- «نو کاو» ۹۰
- ۷۵- دگانت تیژ مه که ۹۰
- ۷۶- کام «خوهت»؟ ۹۰
- ۷۷- چون بخوی؟ ۹۰
- ۷۸- کام نو که ری کام؟ ۹۱
- ۷۹- ئیمانی دل ۹۱
- ۸۰- زور کار به چی زور داره؟ ۹۱
- ۸۱- چه پکی صه لوات ۹۲
- ۸۲- ژبانی مال و خیزان ۹۵
- ۸۳- اسراف و تذبیر ۹۶
- دواره کی (۸۳- چاوره مه قه ی دنیا ۹۷
- ۸۴- به رهو دوا!! ۹۷
- ۸۵- ژیری و ئیمان ۹۷
- ۸۶- به حه ساوی دؤ دؤ چوار ۹۸
- ۸۷- تاماز رویی خوشتره ۹۸
- ۸۸- له سه رمه سستی خوشتر ۹۸
- ۸۹- باره کتیو ۹۹
- ۹۰- امید تبی ۹۹
- ۹۱- خز فیرست ۹۹
- ۹۲- ئوخه ی لهو خه مه ۹۹
- ۹۳- دل ارزشمند ۱۰۰

- ۹۴- هەر دلی ماوه..... ۱۰۰
- ۹۵- چ تو، چ میکروبی!..... ۱۰۰
- ۹۶- کوا موسولمان وا ئه بی..... ۱۰۱
- ۹۷- کاسه که لی!..... ۱۰۱
- ۹۸- بی ودمی هه ناسه بی..... ۱۰۱
- ۹۹- به رهزا گیای تونیه..... ۱۰۲
- ۱۰۰- «ایاک نعبد»ت..... ۱۰۲
- ۱۰۱- هەر ئاواته..... ۱۰۲
- ۱۰۲- به «دگل»..... ۱۰۲
- ۱۰۳- خوایی له تو جوانه..... ۱۰۳
- ۱۰۴- نه زانی و سپله بی..... ۱۰۳
- ۱۰۵- بی سه قامی اطاعه تی دوژمن..... ۱۰۴
- ۱۰۶- ئاخ بو راپه رینی..... ۱۰۴
- ۱۰۷- تاویکت به فیرو نه چی..... ۱۰۴
- ۱۰۸- زائینی بی تی گه یین..... ۱۰۵
- ۱۰۹- ئاخ بو قامی..... ۱۰۵
- ۱۱۰- نیشانه ی ئیمان..... ۱۰۵
- ۱۱۱- هه زار گیانم له ریت..... ۱۰۵
- ۱۱۲- وه ک قومومه..... ۱۰۶
- ۱۱۳- ئاخ بو دلی..... ۱۰۶
- ۱۱۴- مه وه هه مالی شه یتان..... ۱۰۶
- ۱۱۵- زه حمهت که متر، خزمهت زورتر..... ۱۰۷
- ۱۱۶- به رهو کام لای؟..... ۱۰۷
- ۱۱۷- خزمهت که به خه لک..... ۱۰۷
- ۱۱۸- ژیانی بی سم و دم..... ۱۰۸
- ۱۱۹- خوت به ههوا مه فروشه..... ۱۰۸
- ۱۲۰- باروبنهت له ههوا نه بی..... ۱۰۸
- ۱۲۱- ئه ی دنیای بی وه فا!..... ۱۰۸
- ۱۲۲- ئه ی دنیا نه هه ئیت و نه ئیت..... ۱۰۸
- ۱۲۳- گهر پهروه رش و..... ۱۰۹
- ۱۲۴- با مه که خوت و..... ۱۰۹
- ۱۲۵- هه رچی بو وه ختی خوی..... ۱۰۹
- ۱۲۶- خوزگه م به نریک..... ۱۱۰
- ۱۲۷- کولیتی هه شار..... ۱۱۰

- ۱۲۸- نیعمه‌تی پر زهره ۱۱۰
- ۱۲۸- (دواره کی) دارالہوی ۱۱۱
- ۱۲۹- سی پرسیار ۱۱۱
- ۱۳۰- برّو بهانہ پارہ ناکا ۱۱۴
- ۱۳۱- بزن بر موج شب ۱۱۵
- ۱۳۲- تو خود سرچشمہ آب حیاتی ۱۱۶
- ۱۳۳- خوت چاوکھی ٹاوی ژبانی ۱۱۶
- ۱۳۴- توقع له خو زور ۱۱۶
- ۱۳۵- ناخوہ شینی دل گرانه ۱۱۶
- ۱۳۶- خلہ تان و له شون هه وهس چؤن ۱۱۷
- ۱۳۷- دوستایه تی ناکهس ۱۱۸
- ۱۳۸- کریوہی ههوا ۱۱۸
- ۱۳۹- ئاروفتنن مه غار ۱۱۹

دهفتہری سیہم:

- ۱۴۰- دل، دلی خوت ۱۲۳
- ۱۴۱- مہدہ دم نہفسه وه ۱۲۳
- ۱۴۲- نہفست ویل مه که ۱۲۳
- ۱۴۳- بهره وه نہفست مه ده ۱۲۴
- ۱۴۴- به چه قولمی ۱۲۴
- ۱۴۵- رازی دزه کان ۱۲۴
- ۱۴۶- مہبه دلکهن ۱۲۶
- ۱۴۷- چہنی گہرہ لاوژہ؟ ۱۲۶
- ۱۴۸- مالی کہمو باش ۱۲۶
- ۱۴۹- حلق راگرہ ۱۲۷
- ۱۵۰- به فلسی، گہنجی ۱۲۷
- ۱۵۱- به دم نہفسه وه دان ۱۲۷
- ۱۵۲- پہله مه که ۱۲۸
- ۱۵۳- خو به خهون و خه بالی مه دورینه ۱۲۹
- ۱۵۴- پیت سه یر نہبی ۱۳۰
- ۱۵۵- داخیکی هہر تازہ ۱۳۰
- ۱۵۶- غرور خود باختگان ۱۳۲
- ۱۵۷- کہی ئینسانی؟ ۱۳۲
- ۱۵۸- چہمہ را ۱۳۲
- ۱۵۹- لافاوی داخ ۱۳۳

- ۱۶۰ - نرخی ره فِیق..... ۱۳۵
- ۱۶۱ - تا دهستی به دلسوزی^..... ۱۳۶
- ۱۶۲ - تامی انفرادی^..... ۱۳۶
- ۱۶۳ - تاوی^ خهوی زینگ..... ۱۳۶
- ۱۶۴ - ئامان له ههوهس ماقولی^..... ۱۳۷
- ۱۶۵ - ئیکسیری گهوره..... ۱۳۷
- ۱۶۶ - قافلله ی خه مان..... ۱۴۵
- ۱۶۷ - ملقی^ مهنی^ به خوتهوه..... ۱۴۶
- ۱۶۸ - «پاو»..... ۱۴۷
- ۱۶۹ - تفی داماو مه گره دل^..... ۱۴۸
- ۱۷۰ - سی^ زیان..... ۱۴۸
- ۱۷۱ - ئاخ خه لکی هه ژار..... ۱۵۵
- ۱۷۲ - شوکرانه بژیریت..... ۱۵۵
- ۱۷۳ - دوات بوړم دنیا..... ۱۵۵
- ۱۷۴ - مه پری له دوی گورگ!..... ۱۵۶
- ۱۷۵ - کاورا دره..... ۱۵۶
- ۱۷۶ - کامتان دژترن؟..... ۱۵۶
- ۱۷۸ - ههم ژیر ههم ئازا..... ۱۵۷
- ۱۷۹ - یوم اختیار..... ۱۵۷
- ۱۸۰ - دهسه برای شهیتان..... ۱۵۷
- ۱۸۱ - مه بکهره تهپو توژ..... ۱۵۷
- ۱۸۲ - کوله که..... ۱۵۸
- ۱۸۳ - له سهر له بهری صوزی^ ناترسی؟..... ۱۵۸
- ۱۸۴ - دعوت افطار..... ۱۵۸
- ۱۸۵ - «أقلل من الدنيا»..... ۱۵۸
- ۱۸۶ - ...خوته و غیره تت..... ۱۵۹
- ۱۸۷ - دو نیشانه ی ئیمان..... ۱۵۹
- ۱۸۸ - بنازم به «به لا»..... ۱۵۹
- ۱۸۹ - له په لک بی به رتر..... ۱۶۰
- ۱۹۰ - چرکه ی سه عات..... ۱۶۰
- ۱۹۱ - خو وه ده وال مه که..... ۱۶۰
- ۱۹۲ - ژیواری ئاسان..... ۱۶۱
- ۱۹۳ - ئاخ له کلا چوُن!..... ۱۶۱
- ۱۹۴ - دیاری ی بو یاران..... ۱۶۲

- ۱۹۵- ره‌جمو خزمهت به خه‌لک ۱۶۳
- ۱۹۶- شوان به ۱۶۳
- ۱۹۷- چرا لرزی از حرف مردم؟ ۱۶۳
- ۱۹۸- ئه‌گهر وئستت له خوته ۱۶۴
- ۱۹۹- منهت بزانه ۱۶۴
- ۲۰۰- یاریه‌ی زالم مه‌ده ۱۶۴
- ۲۰۱- چاوه‌روانی دل ۱۶۷
- ۲۰۲- ره‌حمه‌تی به‌لا ۱۶۷
- ۲۰۳- باورت نه‌بی ۱۷۱
- ۲۰۴- ئه‌ی خاوه‌ن ره‌حمهت ۱۷۱
- ۲۰۵- مه‌به هاوتای تاوانبار ۱۷۱
- ۲۰۶- دل‌ره‌ق ئیم ۱۷۲
- ۲۰۷- «اقبال» و ته‌نی ۱۷۲
- ۲۰۸- ده‌سبر: دژمنی ئه‌صلی ۱۷۳
- ۲۰۹- باری باره‌قه‌لا ۱۷۳
- ۲۱۰- بری باوه‌ژن ۱۷۳
- ۲۱۱- ئیمانی له تی‌گه‌یین ۱۷۸

ده‌فته‌ری چواره‌م:

- ۲۱۲- ئه‌گهر بو خه‌لکته ۱۸۱
- ۲۱۳- چون شهرم ناکه‌ی؟! ۱۸۱
- ۲۱۴- دل‌ت دی؟ ۱۸۱
- ۲۱۵- خاسی زیاد بگا، قه‌دری نازانی؟! ۱۸۱
- ۲۱۶- به‌شی خه‌لکه؛ مه‌یریزه ۱۸۲
- دواره‌کی ۲۱۶- چون سهرت دیته‌ خوار؟ ۱۸۲
- ۲۱۷- گیانی «وه‌سیه‌تنامه» ۱۸۲
- ۲۱۸- ئه‌ی باره‌قه‌لا! ۱۹۸
- ۲۱۹- سفره‌ی رهمه‌زان ۱۹۸
- ۲۲۰- ئیشتبا ئه‌که‌ی ۲۰۰
- ۲۲۱- ههر سهر له سهر گلی ته‌نیا؟! ۲۰۰
- ۲۲۲- به‌راسی، زور چکوله‌ی ۲۰۱
- ۲۲۳- ناخ له عه‌قلی ریگه‌شیواو ۲۰۱
- ۲۲۴- بو کیته؟ ۲۰۲
- ۲۲۵- دژمن مه‌خه‌ چه‌پله‌ریزان ۲۰۲
- ۲۲۶- فهرقتان چیه؟ ۲۰۳

- ۲۲۷- کیٰ خاوهنی دلّه؟..... ۲۰۳
- ۲۲۸- پهړوی به زین مه که ۲۰۴
- ۲۲۹- کوردستانی جوانم..... ۲۰۵
- ۲۳۰- هاوار له دههول بون!..... ۲۰۶
- ۲۳۱- گیانه کهم ههزار!..... ۲۰۶
- ۲۳۲- قوربانی حوسهینت بم..... ۲۰۶
- ۲۳۳- جیاوازی مه خه ناو خیزان..... ۲۰۷
- ۲۳۴- نهوئته برا شهیتان..... ۲۰۷
- ۲۳۵- سامی بهنده گیت..... ۲۰۸
- ۲۳۶- خه لاتی ئاوات بو تو ئاسانه..... ۲۰۸
- ۲۳۷- دل، کامه یه؟..... ۲۰۹
- ۲۳۸- که ی تی گه یین، به کاره؟..... ۲۰۹
- ۲۳۹- «التحیات لله»..... ۲۱۰
- ۲۴۰- چی ئه کا زاری وه بی دل..... ۲۱۱
- ۲۴۱- خویه! ئه زانم: چهن ناقابلیم..... ۲۱۱
- ۲۴۲- ههر وه ئیته: «فی اهله مسرورا»..... ۲۱۲
- ۲۴۳- هاوار له داهاتوی ههوه س!..... ۲۱۲
- ۲۴۴- که ی له تامی «السلام» ئه گه ی؟..... ۲۱۲
- ۲۴۵- نویزو سه لامیکی تام هه می شه یی..... ۲۱۲
- ۲۴۶- که ی لایقهن سه لامی من؟..... ۲۱۳
- ۲۴۷- چهن خوئیشی رینی ههزار!..... ۲۱۳
- ۲۴۸- کچم! خوت و غیره تت..... ۲۱۴
- ۲۴۹- دلّت چون دی؟..... ۲۱۴
- ۲۵۰- چ ره حمه تیکی فداتم..... ۲۱۵
- ۲۵۱- پیم سهیره!..... ۲۱۵
- ۲۵۲- له خو دهرنه چی..... ۲۱۵
- ۲۵۳- دنیا پرده بازه..... ۲۱۵
- ۲۵۴- بیگری، مشتیکه..... ۲۱۶
- ۲۵۵- چون دلّت بروایی ئه دا:..... ۲۱۶
- ۲۵۶- چ ئه تکاته ئینسان؟..... ۲۱۶
- ۲۵۷- ئیفتخار!!..... ۲۱۶

مه ولؤ نامه:

- ۲۱۹- چهن تی بینی سه باره ت به مه ولؤ نامه..... ۲۱۹
- ۲۲۰- سه ره تای مه ولؤ نامه..... ۲۲۰

- چهن باسی کوللی... ۲۲۱.....
- ماجرای قوربانی، فہقیر کہوتنی عبدالمطلب و رازی اسمعیل و عبدالله و، سہرئہنجامی قوربانی! ۲۲۴.....
- غزہلی ۳: دلخوشی...؛ وہ مہرگی عبدالله..... ۲۲۶.....
- غزہلی ۶: کوچی دوابی عبدالمطلب..... ۲۳۱.....
- غزہلی ۸: گہشتنی لاویک ہہر لہو ریگاوه..... ۲۳۹.....

بہیتی «لانسار»:

- بہیتی: «لانسار» (۱)..... ۲۵۷.....
- «های! خالو ریوگار! ← بہ ہاوالانمہو، قوربانی ریتہم ← بہ لاگہردانی خاکی بہریتہم» (۲)..... ۲۵۹.....
- «ئہی خالو ریوگار! داخوم خوا بی کا ← بہو دہم و نوفوسہ پاکہ ← ریگام، روشن کہیتہوہ؟» (۳)..... ۲۶۱.....
- «ہہی خالو ریوگار! بہ قوربانت ہم ← سہر دہ لیلہی ریوگارانہی ریگہی دلسوزی و راسی!» (۴)..... ۲۶۵.....
- «های خالو ریوگار! کوچ و کاروانی ژیان ← ژیانہان لہ بیئر نہماوہ» (۵)..... ۲۶۷.....
- «های خالو ریوگار! ریگہ نازانہ! دہردت لہ گیانہ» (۶)..... ۲۶۸.....
- «های خالو ریوگار! سہرم، سہرگہردی خوت و ریگاتہ ← ری لی شیواوم!» (۷)..... ۲۷۰.....

بہ من باز گویند:

- بمن باز گویند..... ۲۷۵.....

وشہ نامہ:

- مانای وشہ کان..... ۲۸۱.....

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشه کی کاک حه سنی ئە مینی له سه ر شیعره کانی کاک ئە حمه ده:

ئە ی نیوی تو باشترینی نیوان   بو ئە ووهل و ئاخرو بو نیوان
 هەر بویه به نیوت پی ئە کهم دهست   چون بی ئە مه ناگه یین به مه بهست

سپاس بو به دپهینه رو دانه ری ههستی، خولقینه ری گشت بلندو پهستی، به خشه ر به مروف بو نیشاندان، ئاواتی دهروون و ویستو ههستی، ئە زمان و به یان و یینوس و تینوس، تا بیژی و بنوسی رازی ههستی، پاشانیش سلاوی شیایوی شان، بو نوینگه و روانگه یی ئینسانی، بو ئە و کهسه وا خودای ده بیژی: تو ره حمهت و خیری، بو هه موانی: تو ئە و کهسه ی وا، خوو خده ی جوان، وه ک ته خته و ئە تویش وای له بان. ئە مجاریش سلاو بو ئە وانه ی، پاشان و له پیش ئە ویش، به جوانی، بی فیل و دروو خو نیشاندان، بی فریوو گزه و بی خله تدان، وه ک ئە و به هه مو هیزو توانا، هه ستاؤن له گو ره پانی مانا، بو خزمهت و بو نه جاتی خه لکان، بی ناسینی ماندوی و وچان دان، به زمان، به قه له م، به مال، به له شیان، ده ربین له زنجیر گیان و له شیان، زنجیری نه زانی، جا نه توانی، گوم بی شه وو ده ر کهوی به یانی.

خوینه رانی به ریز! سلاوی ئە و خودایه له ئیوه یش. داوای لیده کهم یارمه تیمان بدات و بیخاته دلمانه وه: که هه مومان، تیکرا به دوی حه قدا بگه رین، له خو په رستی و وه ک خو په رستی که ده بنه هو ی نزمی و پهستی، بمان پاریزی ت، ئاخه ر، بیجگه له خو ی بو په رستن، هه رچی و هه ر کهس بی ت هه ر وه ک خو مان وایه.

پاش ئە مانه، ئە مه ی ده خریته به ر چاو: پیشه کی که بو چن چه پکه هونراوه یه ک له خواناسیک و دین ناسیک، له کاتی ئازمون دان و خو تاقیکردنه وه ی: هه ر ئە و به خوا و گه وره زائین و دانان، هه ر ئە م به یاساو به رنامه ناسین و به رپوه بردنا، تاقیکردنه وه بی ک بو ماوه ی ده سالی ره به ق و پتر له هه شت سالی به تاقی ته نیا! و له تاریخانه ی به ندیخانه دا، له حال و وه عیکدا که زور کات شه وو پوژو وهرزه کانی سال، بو ی

یه کسان و نادیاره، هه‌روا که خووی له دو به‌یتی^۱ ئەم هونراوانه‌یدا به‌م راسته‌قینه
ئامازه ده‌کات و ده‌لی:

ئێژن له‌ ده‌ر به‌هه‌اره، به‌هه‌اری شه‌صت و چاره
یا‌خوا بگه‌ی به‌هه‌اری ئەو مه‌رده‌مه‌هه‌زاره

واته: خه‌لکی ده‌لین: ئیستا که به‌هه‌اری سالی ۶۴ ه، ئە‌گینا له‌م شوینه‌دا که منی تێدام،
به‌هه‌ارو جستان و وه‌رزه‌کانی دی فه‌رقیان نیه‌!

ئەم که‌له‌ پیاوه‌ بلیمه‌ته‌ واته‌ کاکه‌ ئە‌حمه‌دی موفتی‌زاده له‌م ماوه‌ی ده‌ ساله‌دا
بیجگه‌ له‌ چه‌ندین نامه‌و نامیلکه‌ بو‌ به‌رپوه‌ به‌رانی ئە‌و کاته‌ی مه‌کته‌بی قورئان و یاران و
قوتابیان، چوار ده‌فته‌ری شی‌عرو مه‌ولودنامه‌ییکی هونیه‌وه‌وه‌ داویه‌ته‌ ده‌ری،
هه‌روه‌هاچه‌پکی په‌خشان به‌وینه‌ی هونراوه‌ به‌ناوی: به‌یتی «لانسار» که‌ گه‌نجینه‌ییکن
له‌وه‌ی پپووسته‌ بو‌ موسولمانانی کوردو گه‌لی کورد، بو‌یه‌یش بیجگه‌ له‌ چه‌ند به‌سته‌ی
که‌م، هه‌مو هونراوه‌کانی به‌ زمانی شیرینی کوردی هونیه‌وه‌وه‌.

به‌ پپی باوه‌رو بو‌چوونی کاکه‌ ئە‌حمه‌د: یاساو به‌نامه‌ی دینی ئیسلام بو‌ مروف بریتیه
له‌م چوار به‌شه: یه‌که‌م: بیرو باوه‌ر (عقیده)، دوهمه‌م: بو‌ چوون (بینش و طرز تفکر)،
سپه‌هم: خووخده (اخلاق)، چواره‌م: گفته‌و کرده‌وه‌ی دینی (اعمال و احکام)، جابه‌م
باوه‌روه‌ ده‌ستی داوه‌ته‌ قه‌له‌م و به‌ شی‌عرو په‌خشان، تیگه‌یین و به‌ باش زانینی خووی
نوسیوه‌و ئاراسته‌ی هاو دین و هاو‌ه‌گه‌زه‌کانی کرده‌وه‌. بو‌ وینه‌: له‌ بواری باوه‌ردا که
لوتکه‌که‌ی یه‌کتا په‌رستی (توحید)ه، وه‌ به‌روبویشی وه‌ک یه‌ک بو‌نی مادی و مه‌عنه‌وی
هوگرانی ئەم باوه‌ره‌یه (ئمه‌ په‌یوه‌ندی به‌ به‌شی دوهمه‌وه‌یه) ده‌لی:

ته‌نیا ئە‌گه‌ر له‌ دو‌که‌لیمه‌ی دینی تو، گه‌لم
خوا هه‌ر یه‌کیکه‌، ملکزی لای غه‌یری خوا مه‌بن
سه‌باره‌ت به‌ به‌شی دوهمه‌میش ده‌لی:

ئاخ له‌عنه‌تی خوا له‌ نه‌زمی، دینی
له‌ لایی، خه‌لکی ملکزو هه‌زار
نه‌زمی «طبقات» پرجوا ئە‌وینی:
لای‌تر «اتراف» له‌ته‌ک «استکبار»^۳

۱- ژماره ۴۹

۲- ده‌فته‌ری ۳، ژماره‌ی ۱۵۹- لا‌فاوی داخ -

۳- دو به‌یتی ئاخ‌ری «داخ‌یکی هه‌رتازه» ژماره‌ی ۱۵۵

يا بو بهشى سپههه دهلی:

رهزای خوایش له سهر ئه خلاقى جوانه
به رهو ریگه ی خوا یا لای شهیتانه^۱

شهیتان هه زئه کا فیژنو و مون بی^۲
جا سی و دوی دل خوهت بکه: ئاره زوت

ههروهها له م بارهوه دهلی:

خوشه وئسی خواو هه رکه انسانه
چاکه ی خوت زوری، به کهم بزانه
سه رمایه ی به رزی^۳ هه ر دو ژیانه^۴

گیانه پیته خوشه موسولمانی بی^۵
خاسی خه لک نه ختی، به فره بگره
توقع له خو زور، له مه ردم کهم

سه بارهت به بهشی چواره میش دهلی:

به دهم به قه لهم به هه ئاو به مال^۶
به رهو خوشه به ختی^۷ ئه م مال و ئه م مال^۸
خوش بی^۹ چش با هه ر دنیا ت بی^{۱۰} تال^{۱۱}

چاوم تیکوشه خزمهت که ی به خه لک^{۱۲}
باشتر له گشتی: وه ریگه خستن^{۱۳}
دو دنیا ی خه لکو هه تا هه تای خوت^{۱۴}

ئهم به ریژه، دایکه دهردانی دهرده کانی مروف به «استکبار» (خوبه زل زانی) و «اتراف» (خوش رابواردن) ده زانی، جا له بهر ئه مه له هونراوه و په خشان و وتاره کانیدا به تیرو ته سه لی زه رهرو زیانی ئهم دو ئافه ته به وردی و توندی بهر چاو ده خات، بو وینه، دهلی:

نه زمی «طبقات» رچوا ئه وینی:^{۱۵}
لای تر «اتراف» له ته ک «استکبار»^{۱۶}

ئاخ له عنه تی خوا له نه زمی، دینی^{۱۷}
له لایی، خه لکی ملکزو هه ژار^{۱۸}

هه ر وهها له م بابه ته وه دهلی:

هه وهس ما قو لی نه که ویه شوینت^{۱۹}
به لان بی هه وای ما قو لی، کالن^{۲۰}
ئه نیته به رت، چ خاس چ خراو^{۲۱}
استکبار، اتراف دامه رزی پایه ی^{۲۲}

ئامانه گیانه ده سه مه داوینت^{۲۳}
به لی «اسراف و تبذیر» خوینتالن^{۲۴}
هه وای زله بو ن، ری ژینی بهر چاو^{۲۵}
که م هه ل نه که ووی وه بی سه رمایه ی^{۲۶}

له زور شوینیشدا روده کاته مروف به گشتی و، باوه رداران به تاییه تی و هانیان ده دات بو به رامبه ر بوون له گه ل سته م و سته م کاران دا، بو وینه، دهلی:

۱- ژماره ی ۱۱۶

۲- ژماره ی ۱۳۴

۳- ژماره ی ۱۱۷

۴- دو بهیتی ئاخری «داخیکی هه رتازه» ژماره ی ۱۵۵

تا زلمی هه بییتو تانه داریکو کزی
رۆت خووش بی و دل له کول زمان پر هاوار

یا دهلی:

ئه هر که تی ئیمان له دلیکا بی
یه ک: به خه لک نه خسوس هه زار، محبت
ئه هر که سی دایمه له نوویزو پوژو
یا تی نه گه یوه که: ئیسلام چیه
موسولمانیه که ی نه گرساوه و کال
ئیمانی سوکه هه ره که پو

هه ره له بواره دا دهلی:

گه ره په یه روهی دینی، گیانی کاکه ی
پیم سه یه که بان و خوار هه بی و تووش

گه ره بی دهنگو بی خه می مه لی انسانم
ئه و ساکه به خوت بلی «موسولمان» گیانم

ئه گه ره ئیمان بی بی دؤ به رنابی
یه کتر: به رامبه ره زور کاران غیره ت
له ئه و دؤ به ره ی ئیمان بی به ش بو
یا به شی باشی له ئیمان نیه
هه ره وه سه ماله رملینه ی منال
«ناقایمتره له ئیمانی جو»

پییت سه یه نه بی که وای له به ندا
به ن بی له خه می خه وو ژمه ندا

به راستی ئه م هونراوانه خه زینه ییکن له باسی که م وینه ی باوه رو بو چون و خو
خه و و ته و ره فتاری مروقانه و، ئایینی ئینسان که ره به ئینسان، ئه وئیش حاسان و زورئیش
به وردی، به زمانی جوان و شیرینی کوردی.

لیره دا چه ند روون کردنه وه سه بارت به م ئاسه واره به نرخه، به پیویست ده زانم:
یه که م: بو کاکه ئه حمهد که ده ی توانی به زمانه کانی فارسی و عه ره بی له پله و
را ده ییکی زور به زردا بنوسی، وه به م کاره هه م زورتر ناوبانگ ده رکات و هه میش گوی
گرو خوینه ری پتری هه بی، که چی هاتوه به زمانی کوردی نویویه تی و دواوه؟ که به
داخه وه نه هه ره عه ره بو فارسه کان، ته نانه ت زوربه ی کورده کانی ولاتی خویشمان به
باشی لی تی ناگه ن و روی خووشی پی نیشان ناده ن!

دوهه م: بو! ئه م مه به سه ته بایه خدارانه ی به هه وئینه وه و شیعر ده برپوه و راگه یانده و؟ له
کاتی که دا ده زانین که گو ره پانی په خشان زور هه راوترو بهر بلاوتره له هی هونراوه،
وه خاوه ن مه به سه ت و په یام، به م چه شنه، ئاسان ترو زوتر، وه تیرو ته سه ل تر ده توانی
مه به سه ت و په یامه که ی ده بری و راگه یینی.

۱- ژماره ی ۷۰

۲- ژماره ی ۱۸۷

۳- ژماره ۱۵۴

سپهه‌م: له‌م شیعرانه‌دا هه‌ندی شیوازی نوسینی جیاواز له شیوازی نوسینی به بره‌وی کوردی ده‌یینین وه‌ک: دانانی بزویئیک له چه‌شنی (۸) له سه‌ر هه‌ندی پیتی «واو» و «یی». یا وه‌ک: نوسینی پیتته‌کانی «ص» و «ط» که له شیوازی کوردی نوسینی به بره‌ودا نایندرین. یا وه‌ک: دانانی ئەم جه‌غزه (ه) چکۆله له جیگه‌ی نوخته‌ی نوون له پری شویندا. هه‌روه‌ها وه‌ک: دانانی بزوینی (۷) له سه‌رپیتی «دال».

له وه‌لامی پرسپاری یه‌که‌م دا ده‌بی بلیین: راستیه‌که‌ی ئەمه‌یه که کاکه ئەحمه‌د پتر له خووی و ئاسه‌واری، گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌ی و زمانه‌ زکماکه‌که‌ی به لایه‌وه به نرخو له به‌ر چاو بوه، جا بویه بو خزمه‌ت به‌مانه بوی ئاسان بوه که له ناوو شوهرتی خووی چاوپوشی بکات، ته‌نانه‌ت له حاللی بوون و که‌لک وهر‌گرتنی کاتی، زه‌مانی خووی له ئامۆزگاریه‌کانی و مه‌به‌سته به‌نرخه‌کانیشی، ئەونده زه‌مانی نه‌ته‌وه‌که‌ی به لایه‌وه بایه‌خدار بوه که ئەبیین له هونراوه‌کانیدا له وشه‌کانی زوربه‌ی زاراوه جووربه‌جووره‌کانی ئەم زمانه که‌لکی وهر‌گرتوه، وه‌ک: وشه‌کانی زاراوه‌ی هه‌ورامی، موکوریانی، سنه‌یی، کرماشانی، ته‌نانه‌ت لوپی و بادینانیش.

زوریک له پارچه شیعره‌کانی، وان له‌سه‌ر لوتکه‌ی به‌رزنی ده‌رپینی ئەم خوشه‌ویستیه‌ی گه‌ل و نیشتمان و نه‌ته‌وه‌و زمان‌دا، وه‌ک پارچه شیعره‌کانی «نیشتمان»، «چه‌پکی سه‌لوات^۱»، «لا فاوی داخ^۲» وه «کوردستانی جوانم^۳»، که به‌راستی له تاریفی کورد و کوردستان و ده‌رپینی نیشتمان په‌روه‌ریدا که‌م وینهن.

بو ئەوه‌یش ده‌ربخاو به‌سه‌لمینی که ئەگه‌ر له‌به‌ر ئەم هوکارانه نه‌بایی که ئاماژه‌بان پی‌کرا، باش و ئاسان ده‌یتوانی به زمانه‌کانی به بره‌وی وڵاتی گچکه‌مان ئیران و وڵاتی گه‌وره‌و پان و به‌رینمان ئیسلام بدوی و بنوسی و به‌وینته‌وه، سه‌رنجی خوینه‌رانی به‌رپز راده‌کیشم به‌ره‌و ده‌یان وتاری تومار کراوو نامه‌و کتییی نوسراو به زمانی فارسی و پارچه شیعره‌کانی (آنچنان راه «فاستقم» برویم^۴) وه ژماره‌کانی ۹۰، ۹۱، ۹۳ و ۱۹۷، به زمانی فارسی، وه «یوم اختیار^۵» به زمانی عه‌ره‌بی، که به‌راستی گشتیان له نه‌وعی خویندا که‌م وینهن.

له وه‌لامی پرسپاری دۆهه‌میش دا: (بو مه‌به‌سته‌کانی به شیعر وتوه) ده‌بی بلیین: راستیه‌که‌ی ئەمه‌یه که‌له‌و بارودۆخه‌ی که ئەوی تیدا بوه واته به‌ندیخانه‌کانی

۱- ژماره‌ی ۸۱

۲- ژماره‌ی ۱۰۹

۳- ژماره‌ی ۲۳۱

۴- ژماره‌ی ۵۲

۵- ژماره‌ی ۱۷۹

«کومه پته ی موشته ره ک»، «قزل حه سار» و «ته وین»، ته ویش له دهیه کانی شه صت و سهره تای حه فتادا که به داخه وه هیچ قانون و یاساییکی ئیسلامی و ئینسانی به سهر ئه و به ندیخانانه دا حاکم نه بو، نویسی کتیب له و شوینانه دا به شیوه ی په خشان _ که دیاره شیکردنه وه ی زور پتری پیویسته له هونراوه و، بهر چاوتریشه بو هیرش کردنه سهری! _ وه هیشتنه وه ی لای خو ی تا ته واو بوون و پاشان دانه دهره وه ی له به ندیخانه، ده توانین بلیین: له شتانی محال و حه سته م و نه کراو بوه. کاکه ئه حمه د خو ی زور جار ده ی گه رانده وه بو مان: که له به ندیخانه، پیشه کی (مقدمه ی) کم بو ته فسیری قورئان به زمانی فارسی نویسی زور به نرخ و پیویست بو، که به داخه وه له گو یزانه وه م دا له به ندیکه وه بو به ندیکه ی دی _ بی پرس و مه صله حه ت!! _ ناو شت و مه که کم گه رابوون و دهریان هینا بو، بردیان، هه رچی پیم وتن، نه یان داوه!!؟. ده یوت: جار یکیان گویم لی بو مه لاییکی شیعه له ده نگ و ره نگی تارانوه: ئه و باسه ی ده کرد، ورد بو مه وه زانیم که نوسراوه که ی منه، خوشحال بووم، وتم: باشه، خو هه ر که لکی لی وه ره ده گیری.

هه لبه ت خو ی له نه واری ژماره (۲۵۷) دا، وه برای شه هیدیشمان کاکه فاروقی فه رسادیش سه باره ت به هو کاره کانی دیکه ی ئه م کاره دواون، که سیک حه ز بکات ده توانی له و باسو دوانه ی ئه وانیش سهر بدات.

سه باره ت به دانانی بزوینی له چه شنی (۸) یش له سه ره پتته کانی «و» و «ی» ده توانین بلیین: ئه مه تاییه تمه ندی کاکه ئه حمه ده و کردویه به دروشمی ئه و «و» و «ی» یانه ی که ده کیشرین و له شیوازی کوردی نویسن دا دو «و» و دو «ی» ده نوسری یا خه تیکی ئاوا (-) راست له سه ریان ده کیشری وه ک وشه کانی «دوور» و «دیین»، که کاکه ئه حمه د هاتوه له جیاتی دو «و» و دو «ی»، یا خه ت نویسن له سه ریان، بزوینی (۸) ی کردوه به دروشم بو یان، که به راستی ئه گه ر به وردی پروانین بو ی، تی ده گه ین که زور به جیگه و جیگه ی سه رنجه، چونکه ئاوا «و» و «ی» یک له کاتی وتیاندا لیوو گهرو وه کو شیوه و ته نگی بزوینی هه شت (۸) لیده که ن. بیجگه له مه یش خو کورتی وشه و وته، جوانترو پاراوتره له دریز بیان.

سه باره ت به پتته کانی «ص» و «ط» یش له نوسراوه کوردیه کانی کاکه ئه حمه دا ده بی بلیین: به بوچونی ئه م پیاوه زاناو وردیننه: زمانی کوردی ته واو تیرو ته سه له، که هه ر پیتیکی به ده نگیک دا ده ناسریت، به واته ییکی دی: هه ر پیتیکی ده نگی تاییه تی خو ی هه یه، به چه شنیک ئه گه ر مروقیکی غه یره کورد، ریزمان و پیتناسی کوردی فی ر بی، به وردی و بی له نگی و که م و کو ری ده توانی پتته کانی ئه م زمانه له ناو وشه کاندا به

زماندا بینیتو بیلی، هه‌روا که پیتی «هی» دروشمی سه‌ره (فتحه)یه، وه پیتی «و»ی ئاواله دروشمی بوره (ضمه)یه، وه پیتی «ی»ی ئاواله دروشمی ژیره (کسره)یه. جا بهم بوچونه زانایانه‌وه روانیویه‌ته هه‌ندی وشه‌وه دیویه‌تی ددان‌نان (تلفظ) به هه‌ندی پیت له‌واندا له گهل دهنگه که یاندا یه‌ک ناکه‌ون و پیکه‌وه ناخوینن، بو وینه: پیتی «س» له وشه‌کانی «سالح»، «سه‌لوات» و «سه‌د»دا که به توژی تی‌پامان و ورد بو‌نه‌وه به باشی دهر ده‌که‌وی که: دهنگه که یان گه‌وره‌و پر به دهمن (مطبق)ن، که چی پیته‌کان نازکو باریکن (منخفض)ن. هه‌روه‌ها پیتی «ط» له وشه‌پیکه‌ی وه‌ک: «ته‌لا» و «ته‌لاق»دا، که هه‌ر ئه‌و عه‌یب و نات‌ه‌واوییه‌ی هه‌یه که له پیتی «س»دا به جیگه‌ی «ص» هه‌بو.

دانانی جه‌غزی (ه) چکوله‌یش له جیگه‌ی نوخته‌ی پیتی «ن» و «گ» که به یه‌ک بگهن، ئه‌ویش هه‌ر له ئیشه‌ تاییه‌تمه‌ندیه‌کانی کاکه ئه‌حمه‌ده که به‌راستی زور جیگه‌ی سه‌رنج و چاو لی برپینه، چونکه له ئاوا جیگه‌پیکه‌دا دهنگه‌که نه‌ده‌نگی «ن» و نه‌ده‌نگی «گ»ه، به‌لکه شتیکی له به‌ینی ئه‌و دو پیته‌دایه، وه‌ک له وشه‌کانی: «بانگ» و «مانگ» و «ده‌نگ»دا، که دهنگی دؤ پیتی ئاخریان دهنگی ته‌واوی «ن» و «گ» نیه، که وابی زور به جیگه‌یه که پیتی تاییه‌ت به‌وده‌نگه‌ تاییه‌تیه، دابندریت، جا به وردبو‌نه‌وه له دروشمی جه‌غزی (ه) چکوله‌و جیگه‌ی لی هاتنه‌ دهره‌وه‌ی له زاردا بو‌مان دهرده‌که‌وی که ئه‌و دروشمه له گهل ئه‌و دهنگه‌دا زور یه‌ک ده‌که‌ون.

دانانی دروشمی (۷)یش له سه‌ر پیتی «د» وه‌ک له وشه‌ی «ئه‌حمه‌د» و «مه‌حمود» دا له زاراوه‌ی سه‌قزو بانه‌و سنه‌و سولیمانی و زوربه‌ی ناوچه‌کانی دی کوردستانی گه‌وره‌ی خوشه‌ویستا، ئه‌مه‌یش هه‌ر له چه‌شنی نؤن و گافه‌که‌یه، که دهنگی له نیوان دهنگی «د» و «ی» دایه، که‌وابی شیاوه ئه‌و دهنگیشه پیتی تاییه‌تی خو‌ی هه‌بی، جا چونکه له زاراوه‌ی مه‌هابادو ده‌ورو به‌ریدا هه‌ر به دنگی دال ده‌خوینرته‌وه کاکه ئه‌حمه‌د هه‌ر ئه‌و پیتیه‌ی (د) بو‌داناه به‌لام به دروشمی هه‌وته‌وه (۷) که له‌سه‌ری بنوسری.

به‌لی! ئه‌مه ئه‌و رو‌نکردنه‌وه‌و، وه‌لامی پرسیاره‌کان سه‌باره‌ت به‌و پیتانه‌ له‌م هونراوانه‌ی کاکه ئه‌حمه‌دا که ئاماژه‌یان پی‌ی کرا، ئه‌ویش زور به کورتی.

ئه‌مه‌یش کورته‌پیکه‌ی دی له ژباننامه‌ی ئه‌و پیاوه‌ زانا کورده موسولمانه‌ به‌رپه‌زه، -خوای گه‌وره‌و میه‌ره‌بان لپی رازی بیته‌و بی به‌خشی-:

کاکه ئه‌حمه‌دی موفتی‌زاده له مانگی به‌همه‌نی سالی ۱۳۱۱ی کوچی، هه‌تاویدا له شاری سنه، له بنه‌ماله‌پیکه‌ی ئایینی و خاوه‌ن زانیاریدا به‌ناوی بنه‌ماله‌ی موفتی هاتوته‌ دنیا، ناوی باوکی مه‌لا مه‌حمودی موفتی کوری علامه‌ مه‌لا عه‌بدو‌لای دشه‌بیه،

ماموستا مهلا عهبدو لا خه لکی دسه ی لای شاری پاوه بوه، که له وپوه هاتوته شاری سنه لهوی سه قام گیر بوه، ئەم به پزیه ساله کانی فه قییه تی له ناوچه کانی کوردستانی ئیران و عیراق دا رابواردوه، پاشان ده بیته یه کی که له زانیانی گهوره و ناوداری کاتی خو ی له کورده واریدا، ههنده زانیکی شیوا ده بیته که به ناو «علامه ی دسه یی» ناوبانگ پهیدا ده کات و له سنه ده بیته دهرس بیژی (مدرس) مزگه وتی جامعیه «دارالاحسان» ی سنه و موفتی کوردستانی ش. ئەم بیاوه به پزیه شهش کوپی هه بوه که گشتیان زانو به ناوبانگی کات و ولاتی خو یان بوون، کوپی گهوره ی، ماموستا مهلا مه حمودی باوکی کاکه ئەحمده بوه که له هه مو زانیاریه ئاینیه کان دا دهستی بالای هه بوه، به تایهت له فقه و اصول الفقه و فلسفه دا، هیشتا باوکی ماوه بوه به موفتی و حاکم شه رع ی کوردستان و یه کی که له ئوستادانی فیهی شافیهی زانستگای تاران.

پنج کوره که ی دی ماموستای دسه یی بریتی بوون له م که سایه تیانه:

۱- ماموستا مهلا محهمه د رهشید که زانیکی گهوره بووه له شاری به یروتی لوبنان کوچی دوایی کردوه.

۲- ماموستا مهلا خالیدی موفتی، موفتی و حاکم شه رع ی ره سعی کوردستان تا سالی ۱۳۵۵.

۳- ماموستا مهلا محهمه دی موهری، به ناوبانگ به برهان الإسلام که دهرس بیژو ماموستای «حقوق و ادبیات» عه رب بوه له زانستگای ئەستامبولی تورکیه.

۴- دوکتور محهمه د سدیقی موفتی زاده، دوکترای ئیلاهیات و ماموستای زمانی کوردی له زانستگای تاران، ماوه بیکیش له بهشی کوردی رادوی تاران دا دهرس ده لیت.

۵- دوکتور عبه دوره حمانی موفتی زاده که زور مروقیکی دلپاک و پیاوچاک بو.

کاکه ئەحمده هه ر له مندالیدا زور زیره کو لی هاتو بوه، به راده بیککی وا که کم کتییی دهرسی تا ناخر خویندوه، له گهل ئەمه شیدا هه ر به موتالای خو ی توانیویه تی ئەو کتیبانه له راده بیککی سه ره وه دا به دهرس بلتیه وه. ئەو هه ر له حوجره خنجیله فه قیرانه _ به لام پر له پیت و به ره کهت و زائینه _ کانی ئەو کاته ی کوردستان دا دهرسی خویندوه، له شاره کانی سنه، مه ریوان، بیاره، سلیمانی و... به و چه شنه که پیره کان لیان ده گیراوه: هه ر له کاتی مندالی و گهنجیه وه بیرو باوه ری ئازادی خوازی و به رامبه ری وبستی بوه. له و کاته دا له کوردستان دا هه ر حیزبی دیموکراتی کوردستان تیکوشان و جولانه وه ی وای بوه که بو کورد هه ول بدات و دژی دینی ئیسلام و دابونه ریتی پاک و خاوینی له میزئینه ی

کورد هواریش نه بیټ، هەر بهم بۆنه وه زیاد له رابه‌ری هه‌میشه‌ی ئه‌م حیزبه زۆربه‌ی لی پسرراونی خواره‌ویش هەر له زانایان و مامۆستایانی دینی پیک هاتوه، جا بویه کاکه ئه‌حمه‌دی نازادی خا‌زوه‌ی دین په‌روه‌ریش ده‌بیته ئه‌ندامی چالاکی ئه‌م حیزبه، سه‌ره‌نجام له‌ سالی ۱۳۴۱ی کوچی، هه‌تاوی دا به‌ تۆمه‌تی ئه‌ندام بوون له‌و حیزبه‌دا، ده‌گیریت و ده‌خریته به‌ندیخانه، تۆمه‌ت له‌و، ئه‌م دو خاله‌ ده‌بیټ:

۱- لی پسرراوی لقی حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌ تاران.

۲- لی پسرراوی په‌یوه‌ندی نیوان حیزبی دیموکراتی ئیران و تورکیا.

پاش ماوه‌ییک له‌ زینداندای به‌م ئاکامه‌ ده‌گات: که‌ رزگاری گه‌لی کورد له‌ ژیر چه‌پوکی، به‌ش خوراوی، ماف ژیرپی‌خراوی و زه‌بۆن و لاواز کراوی، به‌ بی ئیمان و باوه‌ری دینی به‌ ده‌ست نای و سه‌رناگری، که‌سانیک ده‌توانن حاسان و بی‌ترسان بچنه‌ ئه‌و مه‌یدانه‌وه‌و مال و گیان فیدا کهن که‌: خاترجه‌م بن ئه‌گه‌ر به‌م ئاوانه‌یش نه‌گه‌ن و بمرن زه‌ره‌ر ناکهن، یا ئه‌گه‌ر گه‌یشتن و گه‌ل و ولاتیان رزگار کردو ده‌ستیان به‌ ده‌می خویان گه‌یی و هی‌زیان په‌یدا کرد، له‌ ماف‌خۆران و داگیر‌که‌رانی پیشو خراپ‌تر نابن و ناکهن، چونکه‌ ئه‌گه‌ر ئاوا باوه‌ری نه‌بی، به‌ وته‌ی خودی کاکه‌ ئه‌حمه‌د:

گورگیکی ناسراو ته‌فرو تۆتابو بو‌گورگیکی تر سه‌ر ئه‌خه‌وینن

ئه‌و له‌ کتیپی «درباره‌ی کوردستان» دا که‌ دوا‌ی سه‌ر که‌وتنی شو‌رشی خه‌لکی موسو‌لمانی ئیران نویوه‌تی، ده‌لی: «ته‌نیا هو‌ی چاره‌ په‌شیه‌کانی موسو‌لمانان دۆر که‌وته‌وه‌یان له‌ قورئان بو، ئیستا که‌یش ته‌نیا هو‌کاری هو‌شیار بوونه‌وه‌و به‌خته‌وه‌ری و رزگاری موسو‌لمانان، وه‌ نه‌جاتیان له‌ به‌ندو زنجیری کو‌یله‌یی دنیاخۆران و داوه‌کانی خه‌لتان‌دیان، هەر گه‌رانه‌وه‌یانه‌ بۆلای قورئان، بی‌جگه‌ له‌مه‌ ریگه‌ییکی دروست و سه‌ر راست، نه‌!»

پاش ماوه‌ییک کاکه‌ ئه‌حمه‌د له‌ به‌ندیخانه‌ دیته‌ ده‌ری و ئه‌مجار له‌ سالی ۱۳۴۲ی، کوچی، هه‌تاوی دا هه‌ول و تیکۆشانی دینی و نه‌ته‌وايه‌تی خو‌ی بو‌ رزگاری راسته‌قینه‌ی گه‌له‌که‌ی له‌ مزگه‌وتی سه‌ید مسته‌فای سنه‌وه - که‌ ئیستایش یه‌کیک له‌ پیگه‌کانی «مه‌کته‌بی قورئانی کوردستان» ه‌ ده‌ست پی‌ ده‌کات.

کاکه‌ ئه‌حمه‌د دۆزنی هی‌ناوه، ژنی هه‌وه‌لی ناوی حه‌سیبه‌خانم‌بو، هی‌شتا فه‌قی بوه‌ دایکی که‌ خوشکه‌زای خو‌ی بوه، بو‌ی خواسته‌وه، به‌لام زۆری پی‌ ناچی ده‌رده‌که‌وی که‌

۱- به‌یاننامه‌ی بره‌ری ۵۹/۴/۳۱. بو‌ خوشکو‌ برابانی هاو‌ری، لاپه‌ره‌ی ۲۸۲ - چاپی ۲

بابه تی یه ک نین و بو یه ک نابن، جا له بهر ئه مه، کاکه ئه حمهد که لهو کاته دا له عیراق
 دهرس ده خوینی ههر ئه مه ده کاته بیانوو خیزانی و خزمانی تیده گه یینی که دریزه دان بهم
 ژن و میردیه سودی نیه و ئه ناتوانی لهم بارودوخه دا خیزانی به خته وهر کات و بیات به
 ریوه و بی هه سینیه وه، ئیدی به ره زامه ندیه وه لیگ جیا ده بنه وه، ئه م خانمه دوایی شو
 ده کاته وه ههر ئه مسال زور نیه که له شاری سنه کوچی دوایی کرد - خوای میهره بان
 بی به خشیت - ژنی دوه می ناوی خه جیجه (خدیجه) ی موته دی بوه، کچی حاجی
 رهحمانا غای موته دی بوکان. حاجی رهحمانا غایش که سایه تییکی زانیاری ئایینی بوه
 که ئه و کاته له گه ل باوکی کاکه ئه حمهد له تاران، له زانستگا، ماموستای فیهی
 مه زه بی ئیمام شافعی ده بن، رفیقی حاجی رهحمانا غا له گه ل بابی کاکه ئه حمهد و
 وریایی و لی هاتوبی کاکه ئه حمهدیش هانی ده دا که بیکاته زاوای خوئی، ئه م وه صله ته
 پیک دیته و خه جیجه خاتوون ده توانی به لی بوردویی و ره زامه ندی به ژبانی ساده و به
 قه ناعه ته وه، له قولایی دلای هاوسه ره که ییدا جیگه ی خوئی بکاته وه. کاکه ئه حمهد زور
 کات به خیر و خوشه ویستی و ره زامه ندیه وه یادی لی ده کرد، به تایهت له م بابته وه که
 ئه و کچی بنه ماله ییکی زور ده وله مه ندو خوش رابویر بوه که چی له گه ل ئه وه یشدا که
 له ده سالی کوتایی ژیانیدا، کاکه ئه حمهد له بواری مایه وه له زاده به دهر نه دارو ناته با
 بو، هیچ کاتیک ئاهوناله و گازنده ی نه کردوه، ته نانته له لای ماله باوکه
 ده وله مه نده که یه شیه وه نه ی در کاندوه. ئه م خاتونه به پرزه له سالی ۱۳۵۰ی، کوچی،
 هه تاوی له دنیای بی بنیا مالواوی ده کات و هاوسه ره دل پر له ئاوات و خوشه ویستیه که ی
 له گه ل ته نیا کوره که یاندا به ناوی حه مه ژبان به جی دیلیت - خوای میهره بان
 بی به خشیت - کاکه ئه حمهد پاش ئه م ئیدی ژنی نه هیناوه ته وه.

هه ندی له و ئیش و کارانه ی کاکه ئه حمهد پیی هه ستاوه بریتی بوون له مانه:

دهرس وتن له مه دره سه ی دینی مزگه وتی «دارالإحسان» ی سنه، ههر له ساله کانی
 گه نجی دا، پاشان چوته تاران و له ده فته ریکی ئه سنادو ئه ملاک دا کاری کردوه،
 ماوه ییکیش له زانستگای تاران به شی زانیاری دینی دهرسی وتوه، له رادوی تاران و
 کوردستانیش دا کاری کردوه، پاش به جی هیشتنی تاران له سالی ۱۳۴۲ داو گه رانه وه ی
 بو ولاته که ی: کوردستان، یه ک، دوسالیکیش له دیکانی «زاخه» و «به رده ره ش» ی سه ر
 به شاری دیوانده ره خه ریکی کاری کشت و کال بوه. سی، چوار سال پیش راپه رینیش تا
 ئه و کاته له گه ل چه ند که سی دی شه ریکه ی هاوبه شی دروست کردنی خانوبه ره و پردو

لوله کیشی ئاو، به ناوی «ئهمانیه»، وه پری ده خهن، که من خوم له کوتایی سالی ۵۵ سهره تای ۵۶ دا کارم تیدا کردوه.

له ساله کانی ۹- ۱۳۵۵ به شیوهی په سمی و یاسایی حاکی شه رعی کوردستان بو، که هه لبه ت تا کوتایی سالی ۱۳۵۷ و سهر که وتنی راپه پرنی خه لکه کانی ئیران خووی توانی به ریوه به ری ئهم کاره بی، که هه مو ئه و ماوه منیش هه لسورپنه ری ده فته ری مه حکمه می شه رع بوم، پاش سهر که وتنی راپه پرن تا کاتی هیجره ت و کوچ کردن له سنه وه بو کرماشان له پاییزی ۱۳۵۸ د، به حوکمی ده می و نوسینی کاکه ئه حمه د خووی، من و چه ند ماموستای دیکه ی ئایینی - هه ر ماوه ییک به کیکمان به جیگه ی کاکه ئه حمه د - ئهم کاره مان ده کرد. دوای کوچی دوایی حاجی ماموستا مه لا خالیدی مامی، کاکه ئه حمه د له گه ل حاکم شه رعی دا بو به موفتی کوردستانیش که تا له دنیا ده رچوئی ئهم پله ی هه ر به رده وام بو، به لام له به ر نه بوئی خووی له کوردستانداو له به رده ستی خه لکی دا، له برپواری ۱۳۵۹/۱۱/۴ ی ک، هه دا له وه لامی داخواری په سمی دادگوسته ری کوردستان دا سه باره ت به ئیش و کاری حاکم شه رعی و گیروده یی خه لک له م بابه ته وه، کاکه ئه حمه د به نوسینی نامه ییک بو ئه و ئیداره ئهم ئه رکه یان له ئه ستوی خو کرده وه و خستیا نه سه ر شانی ئهم ره به نه، که ئه مه بوه هو کاری هه ل خراندن و دزایه تی دوستانی، زور پتر له دوژمنانی، سه باره ت به منی بی سوچ له م بابه ته وه!!! بو باشتر روژن بونه وه پیویسته لیره دا ئامازه به م راسته قینه بکه یین: که پله و ئه رکی حاکم شه رعی له ناوچه کانی سوننی مه زه به بی ئیراندا به گشتی، وه له کوردستاندا به تاییه تی ده گه رپه ته وه بو ده یان یا ده توانین بلیین: سه دان سال له مه و پیش، بو وه لام دانه وه و چاره سه ر کردنی پرسیارو ته نگ و چه له مه کانی په یوه ندادارو تاییه ت به مه زه به بی خه لکی سوننه ته وه، له بواره کانی بیرو باوه ره وه بگه ره تا ناکوکیه کانی نیوان خه لکی و ئه ندامانی بنه مال و ژن و میرده کان پیکه وه، که زانایانی ئایینی شیوا بو هه ستان به م ئه رکه، به شیوازی ئاسایی، خه لکی موسولمان تایین و پیشنیاریان کردوون، حکومه تی کاتیش یا به نوسین یا به بی ده نگه لی کردن و چاو نوقانندن قبولی کردن، زور به ی ئه و که سایه تیا نه ی له به ر چاوو به ناوبانگ بوئن به شیوازی دوه م بوئن به حاکم شه رع، بو وینه کاکه ئه حمه د ئاوا بوه، ئیدی حاکم شه رع ژیرده سه و چاو له به ری حکومه ت و هیچ که س نه بوه، هه روه ها په یوه ندیشیان به هیچ حیزبو ده سه ت و گروپیکه وه نه بوه، به لکه بو هه مو خه لک وه ک به ک روانیویانه، مه گه ر به که یه که ییک که خو بان حه زیان له خو زه لیل کردن و ناکه سی کردبی.

ئەمجار زۆر بە کورتی ئاماژە دەکەین بە چالاکی و تیکۆشانه کانی کاکە ئەحمەد لە
 بواری ئایینی دا: هەروا پێشتر وترا: لە سالی ۱۳۴۲ ی ک، هە دا دەستی دایە هەول و
 تیکۆشانی ئیسلامی، کە لەم هەول دانه دا تا سالی ۱۳۵۵ هەر بە تەنیا خوی بوە، کە بە
 وتاردان لە دانیشتنە کانی گشتی مردومردن و مەولودی خویندن و زەماوەندا لە
 مزگەوتە کان و لە مالاندا دەست دەکات بە پوون کردنەوهی خەلک لە ئیسلامی
 راستەقینە، وە لە زولم و ستەمی حکومەت و دروو دەلەسە ی زۆر بە ی رابەرانی دینی بە
 ناوی ئیسلامەوه، بە تايهت لە شاری سنە و مەریوان و دەوروبەریان، کە پای گشتی
 زۆر بە ی خەلک بەرەو خوی رادەکیشی، وە لەم ماوە بە دا بە و وتارانە و دانانی کە لاس لە
 مالی خویندا هەندی لاو و گەنجی کور و کچیش دەبنە لایەن گری. لە شارە کانی سەقز،
 بوکان، مەریوان، پاوه، جوانرۆ، کرماشان و کامیارانیش هەندی کە سایەتی ئازادی خوازو
 زانی دینی و شارەزا لە ئیسلام و دەردی گەلە کە یان دەبنە هوگری کاکە ئەحمەد، کە
 بریکیان دینیته شاری سنە تا بە یارمەتی ئەوان پیگەییکی بتهوی ئایینی و ئازادی
 خوازی دانی و دابمەزینی، سەرەنجام سەرەتا لە بەهاری سالی ۱۳۵۶ دا مەدرەسەییکی
 قورئانی لە شاری مەریوان بنیاد ناو، پاش چەند مانگیک لە شاری سنەیش، کە بەم
 چەشنە هەول و تیکۆشانه تەنیا یە کە ی بو بە ئیشی بە کۆمەل و گشتی. سالی دوایی لە
 شارە کانی سەقزو بوکانیش مەدرەسە ی قورئان دانرا. لەم لایشەوه هاوکات لە گەل
 راپەرین و خو نیشانان و دەر برینی بیزاری خەلکە کانی دی ئیران، کاکە ئەحمەدیش زۆر
 بە توندی و بتهوی هەر لەو مەدرەسانە ی قورئانەوه، خەلکە کانی ماف خوراو و ستەم لی
 کراوی لە میژینه ی کورد و سوننی هەلساندو خستە پیگە بو دەر برینی نارهزایەتی و
 بیزاری. کاکە ئەحمەد بە سی دروشمەوه دەستی پی کردو تا مردنیش بەم دروشمانە بە
 ئەمە ک و باوەردار بو. دروشمە کانیش ئەمانە بوون:

۱- نەهیشتنی ستەمی نەتەوا یەتی، ۲- نەهیشتنی ستەمی مەزەهەبی، ۳- نەهیشتنی
 ستەمی چینایەتی. خەلکی پاک و ساخیش! هەرسی دروشمە کە یان زۆر بە لاوه گرنگ و
 بە نرخ بو، لە ئاکام دا لە کۆتایی سالی ۱۳۵۷ دا راپەرینە کە سەرکەوت، کاکە ئەحمەد زۆر
 بە دلپاکی و چالاکیەوه چو بەرەوه تا بە رابەرانی کە بۆنە خاوەنی بەرو بوی راپەرینە کە
 بسەلمینی کە: بە سەرئەند و پیادە کردنی ئەم سی دروشمە، - نە بە وتە ی پوچ! -
 هەوێنە: راپەرینە کە دەبیتە ئیسلامی، دوهمەن: گەلانی فراوانی جوړاو جوړی
 نەتەوا یەتی و باوەرێ ئیران (چ ئیسلامی و چ غەیرە ئیسلامی) راپەرینە کە بەهی خو بان
 دەزانن و دلی پی خوش دەکەن و گیان فیدایی بو دەکەن، سێهەمەن: دەبیتە سەر مەشق و

روانگه بو گه لان و موسولمانانی دیکه‌ی دنیايش. به لام به داخه وه هچکام له دروشمانه نه بونه بنه ماو به نامه‌ی یاسا وه لسورانی به پریوه به رانی راپه رین و حکومته که ی!! جا بویه کاکه ئه حمده زور به داخ و خهفته و ناھومیدیه وه له یارمه‌تی دانیان دهستی هل گرت و گه راپوه سهر بارودوخ و جؤلانه وه ی پیش راپه رین، که له هه لسوکه وتانه داو، به روالهت! بی هیز بون و تیشکانه دا، هه ندیکیش له خزمان و شاگردانی نزدیک و جیگه هیوای، هه روه‌ها بریکیش له یاران و هوگرانی، لی جیا بونه وه به جیان هیشت!! هه ندیک به ئاشکراو هه ندیکیش به نهینی پالیان دا به هیز و حکومته وه هه ندیکیش به راحه‌تی و رابوردن و بی به لاییه وه!

ئه‌نجا خویشی له گهل هه ندیکی دی له یاران و قوتاییانی راسته‌قینه و به ئه مه‌کی، له پایزی ۱۳۵۸ دا بو هه میشه شاری سنه‌ی خو شه‌ویستی به جی هیشت و چو بو شاری کرماشان. له ماوه‌یه‌دا زوری رهنج کیشا، له لاییکه وه به دهست به پریوه به رانی حکومتی راپه رینه وه، واته هه مان هاوسه‌نگه‌ران و هاویرانی پیش و کاتی راپه رین، له بهر بی ئه مه‌کی و زیان گه یاندن به راپه رینه که وه بهرو بو که ی، له لاییکی دیه وه به دهست نزدیکان و شاگردانیکیه وه که زه‌حمه‌تی پیوه کیشا بوون و دل پی خوش کرد بوون بو ئاوا کاتی سه‌ختی و تاقیردنه وه ییک، که بوچی ئه‌ونده زو له ئازموون رهد بونه وه؟! ده‌بی زور کات ئه م دوه‌بته‌ی دوپاته کردیته وه:

دوست مشمار آنکه در نعمت زند   لاف یاری و برادر خواندگی
دوست آن باشد که گیرد دست دوست   در پریشان حالی و درماندگی

زوری پی نه‌چو که حکومتی ئه و کات، په‌یوه‌ندی پیوه گرت، به ناردنی ئه‌ندامانی له «هیئت حسن نیت» و ئه‌ندامانیکی پایه‌به‌رزیش له موسولمانانی «اخوان المسلمین» و «فلسطین» بو کرماشان، به به‌لین دانی خودموختاری به‌مو هاوریانی ئه‌گه‌ر بگه‌رپته وه بو ناو کارو کایه‌ی رامیاری. به لام به ته‌واو بوئی نویینی «قانون اساسی» _ یاسای بنه‌مایئ _ بو حکومت که خالی بو له‌ناوه‌روکی ئه و سی دروشمه‌ی که ئامازه‌یان پی کرا کاکه ئه‌حمده تیگه‌یی که ئیدی به کار نایه. له گهل ئه‌مه‌یشدا _ خوا هه‌لناگری _ ئه‌ونده راپه‌رینه که وه ئیسلام و خه‌لکی ئیران، به تاییه‌تی گه‌لی کوردی به لاه به‌رپزو ئازیز بو، که به‌ینابه‌ین هه‌ر نامه‌ی ئاموزگاری و رینمایی بو به‌پریوه به‌رانی سه‌ره‌وه‌ی و لات ده‌نوسی، وه ک نویینی شی کردنه وه ییک به ناوی «تحلیل کلی مسائل کردستان» _ شیکردنه وه‌ی سه‌رجه‌می پیدا ویستیه‌کانی کوردستان _ وه «طرح اصلاح قانون اساسی»: _ پرۆژه‌ی چاک کردنی یاسای بنه‌مایئ _، له مانگی بانه‌مه‌ری سالی

۱۳۵۹دا بو « بنی صدر»، سه‌روک کوماری ئه و کاته، به‌لام به داخه‌وه ئه مه‌ه‌وله‌یش بی تاکام بو.

هه‌ر له‌م ساله‌دا له‌گه‌ل یارانی راسته‌قینه‌و به‌ئمه‌کی دؤ‌رؤ‌ز له‌شاری کرماشان دانیشن تا سه‌باره‌ت به‌ژيانده‌وه‌و ده‌ست پی‌کردنه‌وه‌ی کارو تیکوشانه‌کانی به‌کومه‌لی مه‌دره‌سه‌ی قورئان ده‌نگ بده‌ن و هه‌لو‌یستی شیاو بگرن، له‌تاکام‌دا له‌گه‌ل گورپینی ناوی مه‌دره‌سه‌ی قورئان به‌«مه‌کته‌بی قورئان» به‌لینیش درا که توندترو به‌پرواترو گهرمتر له‌رابوردو هه‌ول و هه‌لسوران درپژه‌بدری.

له‌سه‌ره‌تای سالی ۱۳۶۰یشدا: «۱۲ و ۱۳ مانگی خاکه‌لیوه» به‌هاودلی و هاوکاری خوالی خوشبو مه‌وله‌وی عه‌بدول‌عه‌زیزی مه‌لازاده‌رابه‌ری خه‌لکی سوننی ناوچه‌ی سیستان و بلوچستان، له‌شاری تارانی پی‌ته‌خت، کورپیکیان له‌زانایانی ئایینی و دلسوزانی خه‌لکی سوننی هه‌مو ناوچه‌کانی ئیران پیک هینا، تا سه‌باره‌ت به‌مافه‌کانی ئه‌و خه‌لکه‌بدوین و ریگه‌ی چاره‌سه‌ریان بو‌بدوزنه‌وه، دوا‌ی دؤ‌شه‌وو رپؤ‌ز دانیشن، شوراپیک به‌ناوی: «شورای مرکزی سنت» به‌کورتی - شمس - پیک هات بو‌شوین کهوتنی ئه‌و مافانه، که ئه‌ندامه‌کانی یازده‌که‌س بؤ‌ن له‌زوربه‌ی ناوچه‌کانی خه‌لکی سوننی ئیران.

له‌کاتی‌کدا ناوی «شمس» زور‌زو کهوته‌سه‌ر زاری ئه‌و خه‌لکه‌و بو‌به‌جیگه‌ی هومیدیان، به‌داخه‌وه هه‌ر به‌وراده‌و پتریش بو‌به‌هوی توره‌یی و ئالوزی و به‌رامبه‌ری کردنی حکومه‌ت؟! کاکه‌ئه‌حمده‌بو‌رؤ‌ن کردنه‌وه‌و راگه‌یانندی ئامانجی خو‌ی و هاورپییانی له‌پیک هینانی ئه‌و شورا بانگه‌وازیکی گشتی به‌نوسراوه‌له‌هه‌مو نوینه‌رانی رپؤ‌زنامه‌کان، گو‌قاره‌کان و په‌یام‌نیرانی ناو‌خوو‌ده‌ره‌وه‌ی ئیران کرد تا له‌دانیشن‌تیکدا له‌هوتیلی له‌تاران به‌ناوی «هتل چه‌ل ستون» باس بکات و بدوی، هه‌روه‌ها به‌پرسپاره‌کان له‌م بابه‌ته‌وه‌وه‌لام‌بداته‌وه، به‌لام حکومه‌ت له‌م دانیشن‌ته‌بو‌رؤ‌ن کردنه‌وه، به‌رگری کرد. کاکه‌ئه‌حمده‌له‌و شوینه‌دیاری کراوه‌دا چاوه‌پروانی هه‌وال‌ده‌رانی ده‌کرد که مه‌ئوره‌کانی حکومه‌ت له‌چؤ‌نه‌ناوی که‌سایکی زور‌له‌رپؤ‌زنامه‌وانان و هه‌وال‌نیرانی به‌ناو بانگی ناو‌خوو‌ده‌ره‌وه‌ی ولات که بو‌ئه‌وی، بانگ‌یشتن کرا بؤ‌ن به‌رگریان کرد. له‌مه‌سه‌یرتر: هیچکام له‌وپه‌یام‌نیرانه‌ئمه‌هه‌واله‌یان نه‌داو ئه‌م په‌یامه‌یان نه‌نارد؟! پرپیار وا بو که سالی دوا‌یی هه‌ر له‌و رپؤ‌زانه‌دا دوه‌مه‌ئین دانیشن‌تی «شمس» به‌ناوی یه‌که‌مین سالی‌دو، بو‌ئاوردانه‌سه‌رو لی‌کولینه‌وه‌ی ده‌س‌هاتی ئه‌و ساله، له‌شاری کرماشان پیک بی‌ت، به‌لام له‌به‌ر هه‌ره‌شه‌و گوره‌شه‌ی حکومه‌ت و ئالوزی و ناله‌باری بارودوخی رامیاری ئه‌و کاته، ئه‌م دانیشن‌ته‌که‌وته‌مانگی پینجه‌م واته ۱۴ و ۱۵ مرداد پاش پیک هینانی

کوږی به که مین سالیادی «شمس» که د وړوږی خایاند کاکه نه حمه د به تیرو ته سله ی بارودوخی نه و کاته ی ئیران و حوکومه ت و نه وزاع و نه حوالی نه هلی سونه تی ئیران و به تاییه ت کوردستانی هه لسه نگانده، هه روه ها به توندی گازنده و په خنه ی خسته سه دهسه لاتدارانی حوکومه ت. که نه هم هه لویسته توندو تیژانه بارو دوخه که ی هه ندیک گرتزتر کرده وه، هه ربویه وړوږی پازده ی گه لویتر له نویژی جومعه ی مزگه وتی جامیعه ی ئیمام شافیعی شاری کرماشان دا دو کهس له نه ندامانی مه کته بی قورئان گیران و له نوژده ی هه ر نه مانگه دا پتر له ده کهس له نه ندامانی مه کته بی قورئانی شاری کامیاران گیران و خرانه به ندیخانه، له برپواری بیستو شه شی هه ر نه مانگه دا (۱۳۶۱/۵/۲۶) تا قمیک له به ریوه به ران و نه ندامانی مه کته بی قورئان له شاری سنه یش قول به ست کران، که من و برای شه هیدیشمان کاکه فاروقی فه رسادیش له ناو نه مانه دا بوین.

سه ره نجام له برپواری ۱۳۶۱/۶/۸ د، دوحه وتو دوا ی گیرانه کانی سنه، کاکه نه حمه دیش له شاری تاران له مالی خوشکی که خیزانی بابا مه ردوخی وړوچانی بو (خوا له هه مویان خوښ بی) گیراو خرابه به ندیخانه ی هاودینان (!) و یاران و هاوسه نگرانی وړوږانی بی هیژی و بی دهسه لاتی دهورانی پاشایه تی (!؟).

هه ر له و سال و سه رده مه دا ژماره یکی دی له نه ندامانی مه کته بی قورئان له شاره کانی کرماشان، جوانرو، پاوه، دیوانده ره، مه ریوان، سه قز، بوکان، دیگولان و قوروه گیران و له به ند توند کران. کاکه نه حمه دیش بو ماوه ی ده سال له به ندیخانه کانی «کومه یته ی موشته رک»، «قزل هه سار»، «نه وین» و به ندیخانه کانی نادیارو نه ناسراو! وه ک گه ره کی «فه رمانیه» له تاران، خرابه به ند، پتر له دو سال به بی راگه یانندی تاوانی یاسایی به خو ی یا که سیکی دی!! وه به بی حوکم، له به ندا بو!، پاشان پینج سال حوکمی زیندانی به سه ردا سه پیندرا، که چی دوا ی نه و پینج ساله یش پینجی دیش به بی حوکمی یاسایی هه ر له به ندیخانه هیلدر اوه!!؟، سی، چوار سالی سه ره تای زیندانی به ته وای بی چاو پیکه وتن (ملاقات) بو. له به ر له راده به ده ر ناخوشی جیگه، نه بونی پیداویستی ژبان، تاریکی ناو به ند، نه بونی خو ره تاو، وه نه شکه نجه و نازاری که م وینه ی به دهنی و وړوخی، له ساله کانی کوئی زیندان و ژیانیدا زور به توندی بی هیزو لاواز بو، وه زور نه خو شیشی پیدا پچرا، چنه د ئیسی پشت ملی ده شکی که تا مردن هه ر چاک نه بونه وه و په نچی کیشا، کهس کون تر له گشتی به نه خو ش قرتاله (سرطان) دوچار بو که دوا ی ده سال راگرتن له به ندیخانه دا، له ۱۳۷۱/۵/۱۹ ک.ه. دا

به نهخوښی و لاوازی و دهست داشوږدن له مانی (!!!) له بهندیخانه ناردیانهدهری، بهلام زوړی پی نهچو دواى بهندیخانه، به ناچارى چوه نهخوښخانه، دواى ماوهيک له نهخوښخانهى «تاسيا»ى تاران له ۱۳۷۱/۱۱/۲۰ دا پاش تهنيا شهش مانگ له هاتنه دهرهوهى له بهندیخانه دلّه پر له ئهوئینو کولهکهى بو ئايین و نهتهوه بهش خوراوو ستم ليکراوهکهى له ليدان و خهم خواردن کهوتو، چوهوه بو لای خولقینهرهکهىو، ئازيزان و يارانى دانىشتوانى سارای پر له خوښى نيوان دو دنيای دؤ جوړه ژيان. پوژى دوايى تهرمه پيروژهکهى هيپراوه بو شارى سنهى خوښهويستى، ههر چند له لايهن دهزگا حکومهتى و ئهمنيهکانى ئهوسهردهمهى کوردستانهوه زور ههول درا بو بهرگرى له پيشوازی و پيزنان له تهرمی ئهه و مواهيده شههيده گيان بهخت کهره، بهلام خهلكى ناوچه جوړاوجوړهکانى کوردستان و ئيران به پيشوازی لی کردن و شکوييکى شياوو کم وينهوه، له گورستانى شيخ هممه باقر به خاکيان سپارد. روحي شادو ريگه و رى پهوانيشى همميشه بهردهوام.

به درودوهوه بو خوينه ران: حهسهنى ئهمينى له شارى سنه،

۱۳۸۶/۹/۲۸ کوچى، ههتاوى، پيکهوتى پوژى جيژنى پيروژى قوربانى ۱۴۲۸ى کوچى، مانگى و

۲۸ى سه رماوهزى ۲۷۰۷ کوردى

نیشتمان

مافی نیشتمان

نیشتمان ئه‌ی خاک و خوئی تو کله‌ی چوانمه

نیشتمان ئه‌ی به‌به‌یانت روشنی ئیمانمه

نیشتمان قوربانی کوستانت دلی پر دهردی من

نیشتمان چه‌یرانی گهرمیت هه‌ناسه‌ی سهردی من

نیشتمان سهرمه‌شقی به‌رزنی هیمه‌ته‌ی گواماری تو

نیشتمان باغاتی فیرده‌وسه‌ی هه‌مو گوولزاری تو

نیشتمان ئه‌ی شاخ و داخانت ئومیدی دل هه‌مو

نیشتمان ده‌شت و بیابانت به‌هشتی ئاره‌زو

نیشتمان شهرته‌ی که توژی زیت به‌ئهم دنیا نه‌ده‌م

نیشتمان شهرته‌ی که عه‌شقی پاک‌ی تو سهر بانه‌ده‌م

نیشتمان ئه‌ی قینکی قه‌لبم شنه‌ی کوستانه‌که‌ت

نیشتمان ئه‌ی ئاوی ژینم خاکی کوردستانه‌که‌ت

نیشتمان ئیحسانی تو به‌خوینی باو باپیری من

نیشتمان گهر خوینی من پاکه‌و حه‌لاله‌ی شیری من

نیشتمان دایم له‌سهر ئاوانی به‌رزنی ناوی تو

خاترت جه‌م بی به‌لاگه‌ردانی خاک و ناوی تو

لاوی کورد ئهر پاکه‌ شیرت هه‌سته‌وه‌ک شیری زیان

رووله‌که‌ی صولتان سه‌لاحه‌دین نه‌خوی گوئی که‌سان

لاوی کورد خوه‌ت نه‌که‌یتنه‌ داره‌ده‌ستی دوژمنت

دوژمنت نه‌ت باته‌ مه‌یدان بو‌برای خو کوشنت

کورده‌ قه‌ت نه‌نوی به‌لاپه‌ی دوژمنی عه‌یاره‌وه

ره‌ئنگ نه‌که‌ی داوینی ناموست به‌لگه‌ی عاره‌وه

ره‌نجی باو باپیری تو ئهم نیشتمانه‌ی دا به‌تو

کورده‌ وریا بی نه‌که‌ی باپیره‌کانت ره‌نجه‌رو

کورده‌ دین و نیشتمانه‌ی مایه‌ی به‌رزنی زینی تو

ههر بزنی توو نیشتمانت، ههر بزنی ئایینی تو

هه‌سته‌ سا، هه‌روه‌ک تریشه‌ ره‌یشه‌که‌ن که‌ دوژمنت

تا به‌ قیل و گهر له‌ ره‌یشه‌ی دهر نه‌هیناوه‌ بنت

دهفتہ ری یہ کہم

۱- خه یال قه ورسانی ئارامو بیدهن

خه یال قه ورسانی ئارامو بیدهن   صه وزه ی به هاری، له سه ر رَواوه،
زیاره تی باو کم، هی خوم، هی روله م   ئەخاته ریز یه ک له م لاو له و لاوه
واته ی «مه وله وئ» م تیریته و وه بیئر   که له سه ر گلکوی دوسی دای ناوه:

«داخوم صه وزه ی من جه کام هه ردی بو»

«وه فه رش مه جلیس کام هاوفه ردی بو»

وائه مرو نوره ی ئیمه یه تیپه ر   به سه ر مه زاری ئازیزانمانا
روله کان! صوزی ئیوه رائه برن   به بانی قه وری باو باپیرانا
دوسو ئه ولاده ی ئیوه پانه نین   به سه ر سه رتانا رازی بن یا نا

به خوا گیانه که م مه یله یا زوره،

وه ک کورد وته نی: «ئاسیاو وه نوره»

هاوینی 61

۲- چهن وه شه ن به رده ی دوری وه لادان

ئازیزی گیانان! دوری ئازیزان   سه خته ن تالهن نه کوینه ی دوری گیان

چه مانی دله ی جه دوری تارم   چی سیا به ننه ی فه زا بیمارم،
گیانی بی ره مه ق نه روی ژیان زیز   چون گه لای گه لاریزانی پاییز،
به جه مالی نه و گیانپه سه ن ناوه   رۆشن که ره وه زیننه فه رماوه

ئه گه ر تو قه بول فه رماوی، به خوا   گیان پیشکه شه ن پیش پیشه کی نه جوا
ئه ر بیته و بیته و جار جار هه والی   په رسو جه به ننه ی ئاشوفته حالی
کونجی قه فه زی سه رانسه ر مه ینه ت   مه فارونه وه په رانپه ر جه ننه ت
ئاخ چه نی وه شه ن گیانبه خشی گیانان   ئه مرت شه و اوام که رو چراخان

جه گيان نازيز بهيو په رسوم حال   گيان بيحالم بارووه وه حال
چهن وهشهن په ردهي دورئ وه لادان   وه ديداري گيان صهد گيان ومبا دان

نازيز گيان بويه ر وه زوانی ويمان   بي نه دهبيم كه رد: په نه م واتى: گيان
ئاخر «يحييكم» ئامان عونوانت   نه رنه گيان چيشهن صهد گيان قوربانن

پاييز ٦١

٣- ديسان بريني كوئي دهرؤن كه وته ژان و چل

له شيعريكي زوينگ، سي به يتم له بئر ماوه؛ كه نه وه پنج خسته كيهي خواره وم لي دروس كرد: ههر
كام له سي تيكي به رگ، به به تيكيه و؛ دو تيكيه تريچ، گشتي، تازه س:

ديسان بريني كوئي دهرؤن كه وته ژان و چل   هه م هاته نئيش و گل وه كو نه وسا كه چاوي دل
په تروكي بيخودي به وه زه ي نه فسي ماره شل   كنياوه، لي م ژيايه وه داخي گراني زو:

«وه ئروكه دورله تو دلله كه ي رهنجه روم هه مو»

«عومري خه ساري بو به قوماشي هه ماره پو»

ئيسنا به داخي نه وه دمه، هيشتا كه خوزگه مه   وا جي نه مابو دل له گه لي رير نه وه دمه
چهن به رزه فر چه ماني بريو له سهر چه مه!   به زماني نه وه زمانه يه په لي، چلون نه گردا:

«خوزگا نه تو منت به غولامي قه بول نه كرد»

«نه وسا هه زار شه هه نشه هي گه وره م غولام نه بو»

دل، ساوه به رخي بيخه به ري بو شواني گيان   ريگه ي نيشاني دابو به ره و سهر مله ي ژيان
گورگي نه دنيو، داويه كه لله ي، هه واي سهران   بوريزي ناوي به رزي به ريزت وه خو نه كه وت:

«چيم وت! ببوره نو كه ري تو چي له چه و ته ره وت»

«شا نو كه ري بي، روي نيه ناوي بخاته رو»

گورگي رواسه كارو، هه واي نه فسي دزه سه ك   وا، به رخيان ره تاندو، له پا خستو، داشه ته ك،
وا، جيگه ما له هو زي ژيان و، نه بيئي: كه ك!   ريگاي شوانه وا له كوي و، نه م له كوي يه! ده ك

كو س كه وته دل! نه ويسته له باتي هه واي سهران

خوا خوايه پاو دهستي له به ندي، بدا ته كان

تو خوا ده خټله خاوهنی ران! باکته تی شوان
 لای ی بکاته وه له منی جیگه ماوه ران
 دل زور نه پوخته بو، فره ناشاره زاو، نه زان
 جی مان و تون رویم له نه قامیو، نه بو زیان
 شه رته شوانه هم که شه، لای ی بکاته وه
 بو گورگو گورگه میش دلم ئاور نه داته وه

پایزی ٦١

٤- لیت تی نه گم نهی ماری ...

نه ی کتکه ده له ی نه فسی پهس ئیترچت نه وی لیم؟
 نه م هم مگه «ته له»، تالی هه وای تو ن که تون و خاو،
 گیرا له قول نه م گشته چه هیشتا به ته مای: هم م
 بخله تمو، بکه م ریگه بران و ریبه، به دن او
 هه رلیم گری ریش، خو که یه دلسوزی نه م و نه و
 لیت تی نه گم نهی ماری سه رو میقنی گور او
 گهر دزده سه کی وه ک تو له داو به رده ی نه م و نه و
 ئازادی و ابی به فدای کیری ته له و داو

پایزی ٦١

٥- نه ک و اچی ئینه زینانه

هه نی نه ک و اچی ئینه زینانه
 ته م نه دل وارنان ئارامت به رده ن
 نه ک و اچی دوری جه ئازیزانه ن،
 یه خسیری چه ن صه د ئازیزو یاره ن
 یا کولی دله ن په ی دله ی خه مبار
 که په ی ئازیزان ده روئشا هوئنه ن:
 ده نی دو ساخچی و به ره بیئانه ن،
 روژت چون شه وگار ره شوکپ که رده ن
 دیلی بی هه وال رو له ی تا قانه ن،
 هه رچه ن نه به نی ئی شار نه و شاره ن
 هه زاران دایه و بابه و که سو و کار،
 یا گه شان جه کو؟ هه والشان چونه ن؟

باری سه‌رباری دلّهی که‌یلشان:
ماوه‌رو ووه کولّ قازانی هه‌ناو

تانهی ژه‌حراوی دژمنه‌یلشان،
جه کولش ئه‌سرین مه‌ریژو و نه‌چاو.

ئینه‌گرد تالهن وینه‌ی که‌کره‌ی مار
به‌لام تو‌ی دهرؤن په‌روه‌ده‌ی دهردان
عومری و یارده‌ فیشتەر وه سه‌خلّته
که‌مته‌ر نه‌ باوه‌ش وه‌ته‌ن سه‌ر که‌رده
چه‌مان به‌ دؤرنج مه‌ینه‌تان ره‌شته
وه‌مه‌رگی نه‌ک چؤن «وه‌مه‌رگی سو‌رچؤن»
تو‌یی و ارده‌نی پاسه‌ زؤخاوی
باورّت نه‌بو مه‌ینه‌تی عالّهم
جه‌ولایشه‌و خو ویت ئینه‌ته‌زانان:
مه‌ینه‌ت په‌ی خاتر ملّه‌تی هه‌ژار
جه‌زای مه‌ینه‌تی په‌ی نازیزانه‌ن
چه‌مه‌ی دهردی تو، خه‌تا‌کاریتنه‌ن

هه‌ ناو‌کاوان وزو ووه‌ هاوار
هه‌رده‌ی مالّ نه‌کولّ ژیان سه‌رگه‌ردان،
— الحمد لله — نه‌ک نازو نیعمه‌ت،
پالای غه‌ریبی نه‌پا به‌ر که‌رده،
ناراوی مه‌رگی نازیزان چه‌شته،
به‌ زه‌جره‌وه‌ کوژ یا زینه‌چال بو‌ن!
چه‌شته‌نی تامی پاسه‌ عازاوی،
تاوو ئه‌سرینت باوه‌رو ووه‌چهم
مه‌ردمی زینه‌ مه‌باوه‌ ئاسان،
به‌هره‌ش چه‌ن بانه‌ن جه‌یو به‌ هه‌زار
چه‌ن زیادا جه‌ تو‌می ووه‌سه‌د خه‌رمانه‌ن.
جه‌ دهردی ملّته‌ شه‌رمه‌زاریتنه‌ن

ناخ هه‌ی دلّه‌که‌ی کو‌س که‌وته‌ی نه‌فام
چه‌ن سه‌رسه‌ری بو‌ن چه‌نی بی‌حالی
چه‌نی و یارده‌ی چه‌نی نه‌زانی:

نه‌ جادوی هه‌واو هه‌وه‌س خاوو خام
چه‌ن په‌ری نه‌فسو شه‌یتان هه‌ممالی
«هه‌وا» به‌ر مارو مه‌ر په‌شه‌یمانی

به‌لان دلّه‌که‌ی بی‌تاوان‌ترو
ئینه‌ویم بی‌نی تو‌م جه‌را‌گه‌ به‌رد
که‌ردیم په‌ی نه‌ی هه‌واو هه‌وه‌س دیل
جا ئیسه‌ به‌لام په‌ی بیه‌ن نازل

وه‌ ناحه‌ق ته‌قسیر مه‌گیرؤن جه‌تو
په‌ری نه‌فسی په‌س، په‌سو زه‌بو‌ن که‌رد
په‌ی داوی شه‌یتان په‌له‌به‌سته‌و زه‌لیل
تو‌یش ویل و نازاد بیه‌نی وه‌ دلّ

ئینه‌هه‌کایه‌ت «إذا ركبوا»

مارو ووه‌سه‌ر هیل لاریگه‌ی چه‌تو‌ن

ئېتر نه «بويو»ى نه فسو شهيتانهن

نه «لوهلوه»ى عه قلى ديوانه ن

منيچ وينه ي تو، گوشه ي تهنيايى
ئه سان نه زوانى هه وام بله بل
تهن نه بهن كهوتهن، دم «خاوهن فه رمان»
وه ديلى تهن و ويلى تهن ناسان

بريه نم رسته ي بادى هه وايى
عه قلىش نازاد بى وه ناره زوى دل
بينيان؛ دسو و پاى دسو و پاش به سيان
خىلى گيان نازاد بيىنى ناسان

تو وهختى ياوو به لايى زوردار
ئه وسا «فطرت»ت مهبو وه بيدار
ئېتر په ي دژمن بىرون و دهرؤن
ئه وسا مه ويى: نه نه فسو شهيتان
جوچكه نه ناو گه ل مه كه ران فيرار
ئينا كه عومرى ئاغه ييشا كه رد
هه ر له ته ك كش و كشميشى مهبو
به لام به لا هه ن يادگارشان

كه فه زاي ئوميد كه رو كپو تار،
ئه نجا جه دس من ويت كه رى رزگار
مه مه نو مه يان كه كه رات زه بؤن
جه گوره و نازى مه مه نو نيشان
چؤن تانجى خويى نه وهختى شكار
په ي هه ركو دلشان كيشا توشا به رد،
به تهنيا مازا هيچ من و هيچ تو
كه هه ر وهش كه رده ي به لان كارشان

سا ئه رى هه ي «ويم» هه رده ي بينه وا
ئاخر نه زانات كولى دهردان:
جا ئيسه به سيان فه زاي نازادى
چه مانى عه قلىت هه م كريانه وه
نه نه فسو شهيتان نه دژمن نه دوس
ئېتر ئاشكرا مه ويىنى پاسه:

خاست كه رد دل داي وه هه واي هه وا؟!
هه وا داره دس نه فسه نو شهيتان؟!
يه خسيئر كه وتهنى نه انفرادى
دلله ي خه و به رده ت چله كيانه وه
ويته نى و دلى له پا كه وته ي لوس
چهن «لا اله الا لله» راسه

ئانا كه په ييشا به نه بى و حه مال
جا ئينه خه مى عومرى بى كه لكه ن
ته م و مژ جه خوا دؤريه ن دهر دت
نه دؤكه ل نه گبه ت پوچى و لاريه ن

گردين چؤن خه يال پوچينى و به تال
جه نه بيه ي خه يرو خزمه ت په ي خه لكه ن
مه ينه تى دلله ي هه ناسه سه رده ت
ئاسمانى دهرؤن ماته ميئن بيه ن

وهرنه ئه گهر هيچ دو دلئيت نيهن
 ئهر دلئيانى: خواوهن يارتانهن
 ئيتر ئى خه مو ماته مهت چيشه ن؟
 خو قه ره ويچت په ي مه بو ئاسان
 خو خاس مه زانى: ئهر ئيزنش نه بو
 گهر گه ره كمش بو: دل دژمن، وه كول
 ئيتر چون مهينهت مه كه رو ت خه مبار؟
 مه زانى ههر چى وهر اتان به يو
 مه گهر نه ديهنى تريقه ي زارو
 په ي تاوى سه حرا يا ديارى يار

كه: خوا جه شيوه و كه ردهت رازيه ن،
 ويلتا مه كه رو ئاگادارتانه ن
 خو چيش به ي راتا وه دهسى ويشه ن
 هم په ي وي ت هم په ي مه ردمو ياران
 باى صه ر صه ر ته كان وه گه لا مه دو
 ماوه رو په يتا چون بولبول په ي گول
 چهنى خه مت بو په ي رهنج و ئازار؟
 كه كره ي تاليش بو وه شه ربهت مه بو
 جه ئيشى نه روئى خود شه ويسى بو؟
 چهن ئاسان سه خلهت مه كه ران هه موار

به لى يه ته مى پوچى و تاوانه ن
 ته ماشاى كو كووى خه تاى ويه رده ن
 گهر په رده ي ته قشير، جه خوا جيات كه رد

پاسه فه زاي دل كر و كپ كه رده ن
 جه خه يرى به لا نابئينات كه رده ن
 جا به لا ته نيا مهينه ته ن و دهر د

نه ك واچى داخت په ي ئازاديه ن
 يه نيه ن خه فهت قه فهسى زينان
 ئه رواچى: زينان سه ختو مو شكلاه ن
 دلى چهنى خوان، بيژگه خواوه ن
 نه راي ره زاي خوا ته ن كيشيو نه به ن
 وه جا ماوه رو: كريانش خه لات
 ته نه ن ئه مو ئه و كه راش گرفتار
 ئهر ئازاديه ي كه راش له تو پهت
 تاريكخانه يى دل خه فه و نابار
 گهر واچيش: تالى دلى بو، گاهه ن
 ئهر نه به ره ولای ئازيزى گيانان

جه كر و كپى ئينفرا ديه ن
 ته مى يه خشيرين په ي نه فس و شه يتان
 نه ك زينان ته ن، زينانى دلن
 مه تاوو تاوى باوه روش وه به ن
 حه للاج ئاساي شوكرانه ي خواوه ن،
 خه لات ئازادى و ياوو وه ئاوات
 كه توفانه ي كيش، وزوش وه هاوار
 مه تاوا كه را ئيراده ش نه پهت
 چهنى خود شه ويس مه بو وه گولزار
 ناخر ئه ويچ ههر جه ته م گونا هه ن
 گيانى ئازيزان قيله ي دلسانان،

- چي دلت به رو جه جيلوهي جه مال
 جه دهسكردش گرد، رهنيوهن بيرهن
 رهنجي تهنيائي، يا زينان چيشهن
 گهر راي بانترين ناواتي عالم
 راييك به ره و لاي خاوهني گيان بو
 چه مهينهت بنيان كه مهن پهي نازش
 يه په ردهي خهتان پووشان چه ماننت
 كردهوت چه نهت دلته ختي نه سان
 نيتر نه به رات دلنياييت ههن
 ريوگاري نه رانه مه نزل په ريش
 به لي: به لا زور له سهر دل به ردهن،
 پي «نازاديه» فيرويي لواش
 دلي رهنجه رو چه مانواز كه ردهن
 جه ههر لا كو كووي تاوان دهورهش دان
 جا مهنهن سهر سام: چ باسهن جه ولا؟

يا ماتت كه رو جه شيوهي كه مال،
 وستهن نه چولگهي عهدهم زله و دهن - ،
 يا پيشكش كه ردهي مال و گيان چيشهن
 لايق بو و نه نييم هه ناسه و درهه م،
 به ره و مه نزلگاي په يغه مه ران بو،
 «فزت ورب الكعبه» ن پيشوازش
 نه ك بيني اي به ردهي سيا زيناننت
 جه خوشه ويسي خوشه ويسي گيان
 نه خاتر جه مي: مه نزلگات گوگهن
 مه علوم بو، حه قشهن خه مباربو په وييش
 به لان ههر يه خسي هه له ي ويه ردهن
 روشن بهن چون تاريكي سه واش
 په ي به مه زلومي ويه ردهش به ردهن
 بينان بينايي نه عه رزو عاسمان
 چي گرد له مپه ره چون به ركه رو را؟

توخوا سا دلهي كوس كه وته ي هه ژار
 زهره ر ويه ردهت باوه ر وه حه ساو
 نيتر جاريو ته ر نه بيهن زه بون
 عومريوما و يارد ريش بي گورگو ميش
 نه گبه تي بي په ي په ي هه واي تاوي

خاس چي فرسه ته گيره اعتبار:
 نيتر غيره تي: نه گنيوه نه داو
 په ي من يا شه يتان يا نه فسي چه تون
 توخوا چيشماههن حاصل عومري، چيش؟
 چمان بهش نه چير نه دانه و داوي

دله خو به خوا به به شگهل خواوهن
 عه قلي كه رنه جاي ويش بو سهر كه ردهن
 چه ني ناسان په ي په لي نه فسي په س
 گه ر ناد دهلش سسه و بي پايه

كاريوهم كه ردهن، جه گرد بيم دل كه ن:
 چه ن زو په ي هه و اداكيشو گه ردهن
 دارگنوش نه دهس بو و داردهس
 جائيد به قسه ي زل كه روش پر ميه

جا عه قلی سهرخیل «قوای ذهنی» هن
 ئیتر باقی چیش مهیو جه دهستان
 نه فسیش خو تاهن «أمار» و سهرکیش
 غهیر جه کولوئی راییک مهنمانو
 پهی نه وهش، خوینتال مه که رو دهرمان
 ئه له شوون لوای رای شهیتان ههروهخت
 هیچکام جه هیزهیل نه بهریا ناوی
 (ههر چه نکهر هه رکام راوکه وشه ن ویشان
 مه ههوا که وییش نیهنش پایه
 جا کهر گردین بین وه هامرای ههوا
 وهلیکان هه ر چه نه حوالی دهرؤن
 ده خیله نهی دل گیان به فذات بو
 دهسمه دامانت کاکه دل ئامان
 مه زانی: چرای رآمان هه ر ئاده ن
 ئیسه که «بهلا»: ره حمه تی خواوه ن،
 هاوده ساش گردین بیینی سه رشور
 جه تویش ژیانه و «فطرت» ی خوایی
 هه م چهنی «ئیمان» شه رتت تازه کهر
 ویت ئاسا رای ویت، پاسه گیره بهر
 هه ر چه ن من جه لام جه روئی تو به رده ن
 به لام هه لای تو سه ر راس ته رهنی
 دل وه شیم وه تو ن صه فات به یوه کار

ئه ر ملش لوا په ی هه وان ه به ن،
 بیژگه گزیری په ی نه فس و شهیتان
 رام نه کریان و ئاخویه ن په ی ویش،
 هه ر ته قالا شه ن زه ر به تی شانو
 په ی ناپاریزی گیرو په لپو مان
 وزونه لیژی گولوله که ی بهخت،
 په ی پیا په رمان نه به بان تاوی
 گیران، تاوی سه ر بسپاری پیشان
 هه ر جه غه فله ته ن مه گیرو مایه
 دلسوزی «دل» ییش که ران نار هوا
 پاسه ن، هه له ی رای دل ویل مه که رو ن:
 هیوام به هیچکام نه مه نه ن مه ر تو
 ده ست جه «ئیمان» به رنه دو دامان
 په ی دنیا و قیامت موشکل گوشاده ن
 شهیتان جه دنیا ی دهرؤن بهر که رده ن،
 عه قلیش خه ریکه ن هه م بووه پسپور،
 مه علوم بی: بوچه ن بادای هه وایی،
 یاری وه فدادار مه ئیوه تا سه ر
 عه قلیش جاریوته ر نه بو ده سه سه ر
 تو یچم پیسه ویم رؤسیا که رده ن
 جه باقی ریکترب بیاس ته رهنی
 ئه گه رنه هاوار به مالم هاوار

تویچ مامه عه قلله ی ریش چه رمه ی سه رعیل
 ئاخر تو ی گه وره بریژی ئاوی
 تو که وا چه رمه ی بهر خیله نی چون

حه یفنیه ن په ی نه فس رای ویت که ری ویل
 ئه لبهت بوچک پای پیا ئه ساوی
 دژمن گنو وهل تو گنیش نه شو ن

ئېتىر دەخىلەن نەختى بته و به
 پەى ھەواى پوچى نەفسى ئەممارە
 راسەن: ھەر عەقلى لە خەسارى سا
 چەنى دل، راتا سەرھىل بەردىوہ
 جائەم جار «برا چەنى برا بو»
 ئيوہ ھاودەس بان بەرامبەر شەيتان
 دەخىلەن شەيتان فەن و فيل زانەن
 نەك واچدى: تازە تەماميان كارش
 بو ھەر ھەرمانى جورە راييش ھەن
 پىر ريگەن دنيای دەرونى بى پەى
 چيگە بىچ راي «ترس» و «واھمە» وازەن
 ھەر لا كەردىوہ كوتوپىر كەردە
 راتان مەگىرو كەرو تا بىدەس
 شەيتانىش وينەى بەلان پەى انسان
 ھەنى نەك بازدى دەمش بو دلير
 نەر جە قانۇن خوا ھيچتان نەزاندى
 ھەرچيو جە تامو مەزەى حەق دۇرەن
 راي حەق سەرراسەن، گىرديش عەلەللا
 پەى لاي راسو چەپ ويلنە كەردى راي
 دەخىلەن فيرو با بەرنە شو ھەل
 پەى روژى دنيا ياوو روژاوا

كەم نەرمەلىقەى دەس ئەم و ئەو بە
 سەر مەكە كاول دلى بىچارە
 خەتاي ويەردەت كەرەوہ پاسا
 پەيمان ھامرايى تازە كەردىوہ
 ئېتىر مەر بەلالە لاي خوابو»
 خواوہنیش يارىە مەياونو پەيتان
 دژمنى قەسەم وارەدى انسانەن
 نە تەنگانەيش ھەم مەدو ديارش
 پەى ھەر خەرمانى بارەباييش ھەن
 چى لا بەر كرىو جە رايى تەر مەى
 ھەوہس «نازادى» ش پەى ھەربە سازەن
 كوتوپىر ياوو چوُن كوَنە جەردە
 دنەتان مەدو پەى ھەواو ھەوہس
 بتهوئ مارو پەى خاوەن ئيمان
 ھەر، تاشلانا كەرد بو وہ نيرەشير
 خو فەرقى «حەق و ناحەق» مەزاندى
 صەد دەليش بو بەرەو «غورۇر»ەن
 صەت سەخلەتیش بو ياوو مەنزلگا
 ئوتوبانىش بان مەلان پەى فەنا
 كاتىوتا زانا ياوامى سەر كەل
 دەيسا غىرەتى، ئېتىر مالواوا

پايزى ٦١

۶- بۆت ناخله تيم به پايي له سهر ليوي قهوره وه

هه ي گورگه مييشي نه فسي په سي خويپه رسي پييس!

هه رنه ختي بو م خه واندي، ده سي خوت وه شان! ده سا

شه رته به چه ولو قووه تي خوا نو ره گورزي خوم

وات سه رنه وي كه مو له ده مت دم په سا په سا

زانت نه بي پتر له به رت دابكي شني بي

نه تميني باوو داوي خالفان له ده سره سا

ئاخر نه زاني: من سه فه ريم مه نزلم هه يه

نه ك وه ك تو گه رده لولي و عومريكي ناره سا

به شكه م عه مه رديژ نه بي به م تاوه عومروه

بو كه ي كه ره كته ليم كه: له بوت دابخه م په سا

بوت ناخله تيم به پايي له سهر ليوي قهوره وه

بو لاشه مه رده لوكي كه كه وتوته سهر وه سا

زمان 61

۷- نه م گشته هه رگه نه ي شيلين له تو س

بو نه م لاو نه ولا ساحيو مال ره تين!

هاوده سي دزو شه ريكي قافله!

نه ويته شواني له شاني به رخا!

به م گشته كي ره ي نازيزان و خوم؟!

ئاوئنه جي ماو له خيلين له تو س

خوه ت مه گوره ليم خاست نه ناسم

يا خوا بزريي ناوت له شانان

گورگه مي شه كه ي خاوه خله تين!

هه ي زوانبازه ي دم پر هه له و بله!

هاوار! وه ختي دم نه ده يته چه رخا

بي نه تا! هي شتا ناكه في له دم

نه م گشته هه رگه نه ي شيلين له تو س

ئي سه له گيانم بو يته بلقاسم؟

خوت ليم مه كه ره دلسوزي ياران

زستاني 61

۸- کهوتنه بهینمان چهن کەش و چهن گو

نازیز! تهنی دل دؤر مهنه نه جه گيان
هه لای گهر دلی وه گيان، لایق بو
چهن کەش و سارا چهن سال و دهوران
هیچ نیهن دؤری سالان و مالان
پال بو وه مالان، ههر مهیو ئه لعان

--

وهی وه یانهی دل ئار و فتهی خاپور
خوزگه م وه شاعیر نه کزهی دؤری
کهی پهنهش گنو بو وه یانهی گيان
گیانش نه ته نیا کاوان کهردهن ژان:
کولول دلهی من ویش جه گيان تاران
کهیفش بو کهر و وه وه هار خهزان
«کهوتنه بهینمان چهن کەش و چهن گو»
بهلام گهر نازیز که «یحیی الموتی»

--

ناخ گیانه کهی دل! دلی کوس کهوته
«کهوتنه بهینمان چهن کەش و چهن گو»
جه دهردی خو کهردهم وه یاد مارو:
مه گهر خوا یاونو بو ی هه ناسه ی تو»

زۆسانی ۶۱

۹- خو بو خه یانهت نه بو مه پيشره و

خاوهن ران! ده خیل بهرخی دل ته راس
تو خوا نه م رایچه بم خه وه سهر ری
وا لی شیویاگه ریگای رۆژو شهو
بمکه ریوگاری ری ناس و بتهو
که ران کریا سهر تانهی نه م و نهو،
په شیو کاو، گورگم ده م بلیسیته و
خو بو خه یانهت نه بو مه پيشره و
پشکی ببه م یا بجم به سهرده و
له سهر م دهر که خاویریه تی خه و
سهر نه که مه بن ده وه نا وه ک که و
شوانی خوشه وئیس نه مین و دلسوز
راسه: خه تام کرد له راگه لامدا
قهت نه م ویستوه بو زهره ر یا زیان
له بهر حورمه تی شوان و رهحمی خو ت
وا بمخه ره وه سهر ری جاری تر

زستانی ۶۱

۱۰- ریځه‌ی سهر راست سه‌خته و دُنیا

دلّه! مهنزلگای یاران بانټ ئه‌کا
ها! بو سهر مله فرهت نه‌ماده
ریځه‌ی سهر راست سه‌خته و دُنیا
له خوهت دهرنه‌کا زانین و توانین
هیجی بوئی؛ چه‌یت و چه‌ته‌س خه‌لات خواس
به لادان له‌ری نه‌یانکه‌یته هوئی

به‌لام له ریته گورگو گورگه‌میش
ریک برو هه‌رچهن خوه‌یچت کردگه کیش
باقی نه‌وه‌لیان نو‌شه و ئاخر نیش
بیرانه‌وه بی‌ر دهورانه‌که‌ی پیش
بابو خوهت و خه‌لک نه‌بنه نیله و هییش
خوه‌شی بیگانه و مال ویرانی خویش

زسانی ۶۱

۱۱- زیان تیژپه‌ره

زیان تیژپه‌ره وه‌ک تی‌سکه‌ی تفه‌ن
ها! نه‌یده‌یته سهر به‌گالته و جه‌فه‌ن

زسان ۶۱

۱۲- داری به‌ر داری؟ ئیتر به‌رپه‌ل به

داری بی‌به‌ر به‌و وه‌حه‌سی بو خوت
داری به‌ر داری؟ ئیتر به‌رپه‌ل به
تا ژیری‌ک به‌جی نه‌چنی بارت
نه‌له‌قت نه‌کیشن نه‌په‌ل نه‌خهن بوټ
له‌سه‌رخو و چان له‌سه‌رخو دهرکه
صه‌د گه‌وجو چلیس نه‌ده‌ن ئازارت

زستانی ۶۱

---

۱ - (له خوشی گه‌ری له وچان هه‌ل به) به‌جیگه‌ی مصرع دووم.

۱۳- هاوار بو تو

ئەو رۆژە كە ھەركە بارەكەى، عەرزە ئەكا
مەيدان پىر ئەبى لە گويىزى ئازاى ياران
هاوار بو تو بە گويىزى پوچەل چەبكەى
بارى «بە وەزن گران بە قىمەت ھەرزان»^۱
بەھارى ۶۲

۱۴- سا خوايه!

توى ژىنگى خەتا، جەلا لە روى دل فەوتىن
ھەورى تەمى وردەخەم ھەناسەى دل سىن
سا خوايه! لە ئاگرى مەحەببەت، بە كەرەم
بەردە لە دەرون گرى تەم و ژەن سوتىن
بەھارى ۶۲

۱۵- وزەنى شەيتان

وزەنى شەيتان دەمارو قىزە
خوشگوزە رانىش قەمچى و نە قىزە
بەھار ۶۲

۱۶- ھەزاران تاوان ...

ھەزاران تاوان لە ھەزار لاوہ
وہك قولاپ لە قول پاي دل گىراوہ
دەئى خوايا سا خوت بە بەزەئى خوت
تەكانى بە بەم دلە داماوہ
وہھارى ۶۲

---

۱ - ھەرچەن پوچەل، سوکە، وەلى لە چاو قىمەتەكەى، ھىشتا ھەر قورسە.

۱۷- هه‌رچه‌ن قورعان زانیش بی‌

فلانی! هه‌رچه‌ن قورعان زانیش بی‌
بزانه: ته‌نیا هومه‌ی زانینی
ئه‌ر خوشگوزهران یا به‌ده‌ماری،
له‌ موسولمانی کزونه‌داری.

وه‌هار ۶۲

۱۸- هه‌وانه‌ی عیلمی نه‌ک زانای دینی‌

فلانی! که‌ زور به‌ که‌یفو سازی
بزه‌ی ده‌ماخته، ئه‌نوینی ده‌مار
هه‌میثه‌ سه‌رمه‌س له‌ سه‌ر سفره‌ی پر
سمیل با ئه‌ده‌ی پر ده‌عیه‌و غورور
ناپرسی‌ حالی روت و هه‌ژاران
نا به‌م حاله‌وه‌ هه‌رچه‌ن دانا بی
سی‌ جزمه‌ی قورئان له‌ سیننه‌تا بی
له‌ خوه‌ت ده‌رنه‌چی بزانه: چی‌ نی‌
به‌ ده‌م و ده‌زگات ئه‌که‌ی شانازی،
له‌ ناو ته‌لاری له‌بارو ته‌یار،
تانه‌ خواردنو تانه‌ پاشاخور،
تل ئه‌خوه‌ی له‌ناو کولور و کولور،
دل‌ت ناکوته‌ بو‌ ده‌رده‌داران،
له‌ عیلمی شه‌رع و ده‌یس زانا بی،
به‌ هه‌رچه‌ن مه‌عناو رازی تیا بی،
هه‌وانه‌ عیلمی نه‌ک زانای دینی‌

به‌هاری ۶۲

۱۹- صۆزی‌ که‌ ده‌مت بو‌ به‌...

ئیمرو له‌ قسه‌ی تالی هه‌والی، تالی
صۆزی‌ که‌ ده‌مت بو‌ به‌ ره‌تانگای میرو
کال کردنه‌وه‌دیت ئه‌ویت و لی‌ هه‌ل‌مالی
لات پوچ و به‌تاله: تی‌شکاوی، زالی

وه‌هاری ۶۲

۲۰- گوی و چاوو دهمی که ...

گوی و چاوو دهمی که صوژی مالی کرمن
دوسویچ له بیان حساو نهکن، گیانی برای!
مهیلانه خهتا بکهن دهخیله با کهی
داماوو کولول نهبی لهبو نهفسو ههواي

بههار ۶۲

۲۱- ئەم هه‌مگه خهتا له بو دو سی روژی ژیان!؟

تانه، گله، پورخزی، جنیودان، بوختان
ناوئیتکهو توله‌کی و خو هه‌ل‌کیشان،
تی‌فکره: چه فایه‌یانه گیانی کاکه‌ی!
ئەم هه‌مگه خهتا له بو دو سی روژی ژیان!؟

وههاری ۶۲

۲۲- ئەی میوانداری به ره‌حم و ره‌حمهت

ئە‌ی میوانداری به ره‌حم و ره‌حمهت
میوانی سفره‌ی ره‌مه‌زانی تو‌م
عومری، هه‌ر ته‌نیا بو سفره‌ی ته‌ن بو
واپه‌شیمانی عومری به فیروم
هه‌رچه‌ن له‌م سفره‌گش‌ک‌ه‌س به‌ش‌ناوا
یه‌کی نه‌گژی‌ی یه‌ک نه‌ژی‌ی به‌چوم
به‌چاولیگه‌ری دلپاکان هاتم
وه‌ک مه‌له‌نه‌زان بی‌خوه‌ی با له‌گوم
له‌که‌لیکه‌وه به‌خو‌کیش‌کردن
دل‌ه‌ی دل‌مردوی له‌ژیر مه‌ینه‌ت کوم،
خوی‌گه‌یانه‌لای سفره‌ی ره‌حمه‌تت
هه‌ر وه‌ک له‌قه‌راخ ده‌گاییکا دو‌م
ئه‌زانم: بی‌«دل» ناوی وه‌هاتن
هاتن، کفته‌که‌ی «هات‌هاته‌که‌ی رو‌م»
ته‌نیا، خاوه‌ن مال! دل‌م دلخوشه
به‌تو، نه‌ک «زوره‌بی‌زات» که‌ی خوم:
له‌مه‌یمانخانه‌ت، نئه‌هلی کولول
نه‌که‌نه‌ده‌ره‌و لی‌داخن کولوم
بکه‌ره‌و چاوی دلی رهنجه‌رو‌م
له‌نوربارانی «لیل‌ة‌القدر»ت

تاوصان ۶۲

۲۳- گەر ھەر لەو ھەر ھو پۆلە

گەر ھەر لەو ھەر ھو، پۆلە، کەر و، خواجە رەبی
زانستی بە بی دلێکی گەر م و رەحمین؟
تەفکرە لە چا و تو چ مەقامیان بانە؟
«ھەر ھیلێی کە چەفتە ھەر لە زانایانە»
با بزانی کە: ھەیان چیه، کی ئینسانە؟^۱

تاوصانی ۶۲

۲۴- دلێ بو داماو نەقرچیتەو

توتە کوڵەیی لە گەر کمانا،
دەلی توتکدار بردی بو لای خووی
نازانم چوون بو دایکی بریالی
و ەک بە چکەکانی، خزمەتی ئە کرد پی

--

دلێ بو داماو نەقرچیتەو
پی دلخووش مەبە ئەو دەلی نیه
مەزلووم ھاوار کاو، ئەو دانەچلەکی،
قەزای ئەو دەلە ی صەد جار لی کەوی

ھاوئینی ۶۲

۲۵- رزگار بی کاکە! رزگارت کردم

لە سەر بەر مالا چا و قوچا و مل لار
ئاخرین فرتە ی نەزمی نەفسی ھەول:
ئەژنەوم لە دوای ھەر دوعا و ویردم،
رزگار بی کاکە! رزگارت کردم

ھاوئین ۶۲

۱ - بری جار بە جی یە کە: بری قاعیدەو قانونی «عروض و قوافی» (و ەک بری قانونی جورجوری تر ھەر کام لە جیە ی خویا) تیک درێ، و ەک: ھەوای «ریاعی» بو شیعری تر، یا «ایطاء»، یا ... .

۲۶- کاتی مۆچیارى ئەم و ئەو ئەكەم

کاتی مۆچیارى ئەم و ئەو ئەكەم   به وانە وا خوّم لیان بیوازم،
دەن شەیتان له گویم دەن ئەداتەوه: ئەلحەق ئافەرەم هاوتای فەنبازم

هاوینی ۶۲

۲۷- وهختاری ئیژم: «استغفرالله»

وهختاری ئیژم: «استغفرالله»،   كه چى نه فسم بو دنیا نه مرئى،
تریقهی تانه و رشحەنی شەیتان   وهخته پەردەى گوپی دلم بدرئى

تاوصانی ۶۲

۲۸- ماشه لالا كوکی

ماشه لالا كوکی، سازی، ته یاری   ئەلحەق کویرایی چاوی نه یاری
به لام رۆله گیان! نەر بو ئەم و ئەو   ئەژئی، وه ویلکه ی. تاپلووی. شیعارى

هاوینی ۶۲

۲۹- نمی مه مکی صهت دایکی دلقرچاو

ماشه لالا جوانه دهزگا و میزانت   ماشینت، فەرشت، له دەر تا بانت
ئەلحەق کالای جوان لایق بالاته   ههزار ماشه لالا له سفره و خوانت

— —

ئەوئەو و سهده ئەونهی تریش ههزار جار   بو داخی دلی بری دنیا دار
به موارهکت بی، به لام نهختیکیش   ورده وه به بوریشه و تاو تووی کار

— —

هەر ئه‌ونه له ئه‌و نازو نيعمه‌ته
له ده‌خلى و لات هەر كه‌س بئكه‌وى
له تو‌ جه‌لاله‌و، به راس حه‌ق خوه‌ته،
كه‌ر بى‌ خه‌تايش بى‌، باقى نه‌گبه‌ته

كو‌ بو‌ده‌سه‌وه وه‌ك تـك تـك باران
نمى مه‌مكى صه‌ت داىكى دلقراو
له ده‌سره‌نج، يا خو‌ حه‌قى هه‌ژاران،
تئكه‌ى ده‌م كورپه‌ى برسى، هه‌ژاران
هاوئىنى ٦٢

٣٠- ئه‌ى ئاخـر تو خوا دلى هه‌ژاران؟

رو‌لام! ماشه‌لا ده‌قو مي‌زانـت
خوم له ئه‌حوالى جاهيلى نه‌زان
باشه! با بي‌ژين دي‌قه بو‌ ئه‌شـراف
جوان و له‌باره به دلى ياران
ئه‌زانم، موارك بى‌ لي‌ت صه‌ت جارـان
ئه‌ى ئاخـر تو خوا دلى هه‌ژاران؟
تاوصانى ٦٢

٣١- كه‌رو زانا

كه‌رسواري زانا وتيه كه‌ره‌كه‌ى:
له پرله زانا كه‌ره هاته زوان
من چه‌ت پى ئي‌زم، بي‌ژه: به سه‌ر چاو
به دلى پره‌و بانى لى‌ كرد! هاو!
گياني خوت تاوى ده‌عيه وه‌لانى
تيفكره بزا: له من و تو كام
له كو‌لى «كه‌رى شه‌يتان» بي‌ره خوار
حه‌قيه بفروشى به‌وياكه ده‌مار؟
من كه‌رم ناو خوه‌م ها به خو‌مه‌وه
چه، چه خراوه توخنى ناكه‌وم
تا ئيسه به خوه‌م نه‌وتگه: «ئينسان»
كار خوه‌يچم نه‌كه‌م ري‌كو پي‌كو جوان
وه‌لى تو - قوربان ده‌عيه‌ى زلت بم -
چورتيش نايشمي‌رى، كارى نابارت

ههروا بروانه بو نزيك، نه دؤر: خو قرمانى كرد دؤكه ل سگارت

--

من نه گهر جارى هاوبه نى نه وعم دژمنى، چتيا، دابر كا كاو جو،
نه ر پيم بكريى ريشه ي ده رتيرم هيچيش نه توانم دلم نه قرچى بو

--

وهلى بزا: تو، له توخمى انسان چه زلم نه چى، دانه چله كى جارى؟!
به بى عه ده وى نه وى: داخوم خوت زلمى، نه ديوى جارى، هه ژارى؟!

--

ههر دؤر بو نه چين: من و باره كه م - به تون له وه يچه چهن بارى قورسه!،
هه زاران به لگه ي گه رو زلمى توين من نايژم، تو خوت له دلت پرسه

--

مالت به گه رو ناحه قى جور جور نيا يه كه و، ئيتر ئيسه تى ئاغه ي
ولانت پريه له روت و برسى بزا: جارى بهش هه ژارى نه ده ي

--

نه و نه نه زانى ههر مال جه مه و كه ي نه زوان خودم ئيژم: هه ركه سهر بيى
جارى نايژى: جا نه م گشته بو كه ي به ره و ئاخورت، هاوار وه جه سه ي

--

ئيتر نه وه هيچ په ر تا په ر دنيا ئيتر نه وه له زانى هه ركه سهر بيى
وه عه زيه ت و برسيه تى، له به شه ر له هه ر لا نه مري روژى هه زاران

--

چه تو نه صلنه ي ميشيك ناتگه زى ههر نايژى: مه گهر وان چهن و من چه م؟
وهلى من حاليم: هه ژار «انسان» ن ئيتر بو جه نابعالى چه عه رز كه م!

--

زوتر خاوه نم هه ژارى بو، خوه ي له بارا ياربه ي نه دام جار جارى
چه تو تينه بان نه م باره قورسه م! به خوا بو عالم وه يته سه ربارى

--

سا دو عایک نه که م تویش بیژه ئامین
هه م بوخوهت خاسه هه م بو خاس و عام:
قه زای که ریکی ژیری له سه ر پی
له هه زار زانای لاری و نه فام

— —

سه رت نایشینم له مه زیاتر
هاوریکه ئین توخوا مهیگره دل چه موت
مهیشفه رمو: یارو که ره، نافامی
دهرده دلی بو وتم یا نه م وت

تاوصانی ۶۲

۳۲- بری تیفکره له دل هه ژاران

ساون که ستوری و شامپوی فه ره ئی
له ناو ته لارا لاره ی بالآت تی
به تورومبیل خوهت نه چیته خیابان
وه زوسان که رم و تاوصان فینک وهک
له ناو کارخانه و یه خه چالتا ههس
بووی چزه ی که واو کزه ی پیازداخ
لیت موباره ک بی نه مه گشت و وهک
وهلی گیانه که م بری تیفکره
ئه وهیته حمام
وهک شور نه مام
یا بو شاره و شار،
هه میشه به هار
له کولیاگو کال
ئه چی ماله و مال
ئه مه هه ژاران
له دل هه ژاران

تاوصان ۶۲

۳۳- کالی به قسه ی تالی

کالی به قسه ی تالی دلت ییشینی
لی توره ئه بیته و لیوی لی نه کروژی
نازیزی برای! سوی نه له زاری نه یار
دهنگه، نه له دم تو که قسه ی پی بیژی

تاوصانی ۶۲

۱ - قسه وتن: تهوهین کردن.

۳۴- دنیای به تهنی

رَوَلَهْم! دُو- سِي تَاوَه عومري تِيژِيَهَر، ئامان   نهك بتخلَه تِيئِي تَهْم ژيانَه ي له رَه وَهَن
دنيای به تهنی وهك گه مهيه و كايه كلي   پِرْ كرنِي ئاو دَهس و كه لاکي بو گهن

تاوصان ۶۲

۳۵- دل کاتی دله...

سهيقه لده دلت به روحمو، خه مبو داماو   تا ئايه نه بي جه مالي حهق بنويئي
دل کاتی دله له خه م خه مار پِرْ زامه   شمشال، دلي، کون کون نه بي، ناناليئي

تاوصانی ۶۲

۳۶- له باتی رَشخه ن به م و بهو

گيانه! له باتی رَشخه ن به م و بهو   ههول به: با عه يبي خوت بي دهرمان
صوژي كه رازگه ل كه فته دهره وه   له لای خه لك نه بي رسواو، په شيئمان

تاوصانی ۶۲

۳۷- نه و روژه په رده لا ئه دري

ههرده م به چه رخ و ناوی نه م و نه و خراو بکه   واپزا: به لای نه زانه وه، به م کاره خاس ئه بي
نه و روژه په رده لا ئه دري راز نه كه ونه دهر   تاله كه چه ت به مه ردم ئه وت، وائنه دهر بچي

تاوصانی ۶۲

۳۸- به خوا لایق نیت پیت بیژن: حه یوان

شه وو روژ خه ریک که یفخوهشی خودتی
 چه بو سازتر بوئن هه ر اوویژ نه که ی
 له برسائمه مرن روژی هه زاران
 بو کورپه ی برسی ی، مه مک ی بی شیره
 ده سخالی تیته و بو مال نیواره
 هاونه وعت چهنی مهینه تیان زوره
 چهنی خوره راسیان هه مهینه ته و دهر د
 چهن به مه زلومیل نافات نه کری ی
 وه هه زاران جور عازاو نه دریین
 چهن گه وره و بوچک نازیه تبار نه بن

یاروکه سه رمه س نازو نیعمه تی
 سفرهت وایر له اوویژ نه که ی
 گوی ناده ی: چونه وه زعی هه زاران
 چونه دلی نه و دایکه فه قیره
 چونه حالی نه و باوکه نه داره
 گوی ناده ی: بنیا پر زلم و زوره
 له ره شو سپی له سور و له زهر د
 گوی ناده ی: چهنی به شیان نه خوری ی
 چهنی نای ناحه ق زهنجیر نه کری ی
 چهنی به زه جرو شکه نجه نه چن

— —

داناچله کی بو دهر دی نه داران،
 نه حالی باو کو دایکیان نه برسی،
 نه دهر دی یه خسیر له ژیر شه لالاخا،
 نه ناله ی مه زلوم، داد نه چله کی نی،
 ده یسا توخوا خودت ناومه نه ئینسان
 بو حه یوانی تر برسی و بی گور،
 له سه ر خوینه که ی، نه یکه نه گاقور،
 کامتان خاوه نی فامو ویجدانن؟

تویی بی خه می بو خه م خه مباران
 نه گریان هه زار منالی برسی
 نه زهر دی هه ژار له ره نجو داخا
 نه گاله ی زالم که سام نه نوینی
 به خوا لایق نیت پیت بیژن: حه یوان
 حه یوانی لا با سه ر له سه ر ئاخور
 گا، که یه کیکیان دهر بچی له کور
 توخوا ئینساف به: کامتان ئینسانن؟

۳۹- هه‌ول مه‌ده خه‌لکی عه‌یبار که‌ی

گیانه! هه‌ول مه‌ده خه‌لکی عه‌یبار که‌ی
 بوئه‌وه‌ی، عه‌یبار خوه‌ت بکه‌ی پاسا
 نه‌یینی: دهر‌دت گرانت‌ر بوه
 نه‌و روژه مو دهر‌تیرن له ماسا
 به سه‌رمه‌شقی خه‌لک له باری خاسا
 قازانجی صوژیت له‌وایه: ببی

هاوینی ۶۲

۴۰- له سه‌ر خوه‌ت کلاو نه‌چی

یارو! به ناوو نیتکه نیانت به مه‌ردما
 نه خوشه‌ویس نه‌وئیتو نه عه‌یبت له‌ناو نه‌چی
 نه‌و روژه نوخسه‌که‌ت پی‌ته‌که‌ی، تی‌ته‌که‌ی: نه‌خه‌یر
 ته‌نیا زهره‌ر نه‌که‌ئیتو له‌سه‌ر خوه‌ت کلاو نه‌چی

هاوینی ۶۲

۴۱- ده‌س له ده‌عیه هه‌لگره

گیانی کاکه‌ی! ده‌س له ده‌عیه هه‌لگره
 یه‌ک سه‌رت، «منها خلقناکم» له پاش
 جا به سه‌ر خا‌کا که دوینیته‌و سویت
 خوت به سه‌ر خوت‌ا خه‌ریکی فیژنه‌که‌ی!
 چه‌ن له قورنانا سوخون هه‌س، تی‌فکری
 مال‌و میزان، ده‌سته‌لات، زلین، هونه‌ر
 نیعمه‌تی دنیا دو تاوه‌چاوه‌که‌م!
 که‌ر له نیعمه‌ت، به‌هره، ژیرانه‌به‌ری
 خو‌نوینی‌و فیژه بو شه‌یتان ر‌کیف
 باری خاکو خوه‌ل، ده‌مار هه‌ل‌ناگری
 به‌ینی، هه‌م خولی‌و، «تعودون» بیج سه‌ری
 پوز‌چ مه‌عنایی نه‌دا؟! هه‌ر خوت‌بری
 بو له غه‌زبیژنی، ری‌یه‌ی لی‌نابری
 بیته‌ده‌ر یه‌کسه‌ر، سه‌ری موسته‌کییری
 زور، له باری، نه‌بنه‌هو‌ی دهر‌دیسهری
 حه‌یفه‌وابی پی‌ی، له ری‌بجیه‌ده‌ری
 نیعمه‌ته: دهر‌ده‌له‌ریت‌ئه‌ر دهر‌به‌ری
 دوژمنت ماتل‌ه‌لیکه: مه‌یده‌ری

ګەر هه مو دنیات هه بی، بهر هت چیه؟
 پاش نه وهش: خا کو خوه لیکو؛ ناخری:
 سا ده خیلت بم نه که ی دهر چی له خو
 عومری نه م دنیا ده میکه و هیچی دی
 ورده نیس قانی کو کاسولکه ی سه ری
 باری ده عیهت، چه سره ته و مهینه تګه ری
 عیره تی نه گریته مالی تا سه ری
 دایمه، قوربانی ده می نه کری، نه ری؟!

هاوینی ۶۲

۴۲- دل بهر ه و هه وه سی

رو بهر ه و قیله و، دل بهر ه و هه وه س
 دیته گویم ده نگی نه فسی نیگه ران:
 له ته ک سلّامی ناخر رکاعه ت
 مه منونم یار و له لای لایه که ت

تاوصان ۶۲

۴۳- ناله ی دل

که به ناواتګه ل دورو در یژ ه و
 ناله ی دل دلی بهر د نه کاته ناو:
 جار جاری نیژم: «یا قیوم! یا حی!»
 توخوا بو شهیتان، بو زه بونم نه که ی؟

هاوینی ۶۲

۴۴- روژگی بو ده مبه سی نه فسی چلیس

نه ز قه زاروژی هه وه س دای له سه رم:
 راسه که ی: نه که په رچی هه رچی نار ه واس
 روژگی بو ده مبه سی نه فسی چلیس
 به لکه لادانی له ته نیا چلپو لیس

--

وه ک نه لین: «بو تازه گه نجان، نار ه زو
 سه یر نیه نه ر نار ه زوی سه یری بکا
 عه یب نیه»، جوانی قه دیم یچ جار به جار
 وه ک هه وای سه ره رزه شاخان بو بنار!

--

بهر له بهربان هاته دلما: دا تو خوا
«هل أتی» تا هاته بهرچاوم، دلّم

با به قورئان بشکنم زوانی به مور
دلنیا بو: روژگم بو جورى جور

پيخوهري بهرچاي و چيشتي نيمه روم
ناني گه نميشيش له تافتون و له واش

حازرو ناماده بو بهربان هه بو
من بليم بهش يه ک ژه من، تو بيژه دو

چاوو دهم، سه رگه رمى قورئان بو، له پر
دل له سي و دودا که: چي بکه م چي نه که م؟

هات تهق و پوقى گه راني سه تلي شام
گه يمه نايه ي باسى «اطعامى طعام»

کاري وائهم نايه ته باسى نه کا،
جان هه گه ر پيمان، مه دينه س، مه نزلى

زور سه رى داوه له زومره ي «سابقين»
«هل أتی»، وينه يکى به رزى، هه لچين:

ماجه را و ابو که: جارى دو گولى
باوکی خوينشيري ناي خانى خوشه وئيس

باخى پيروزي ريساله ت که وتنه جى
بو شه فايان نه زرى کرد: روژو گرى

دایکى دلسوزيش که بوى دهر که وت: عهلى
جاريه يکيش بو له مالىانا نه ويش

وا خه يالايکى هه، چاوى لى برى
که وته شوينى نه زره که ي فاته مه و عهلى

نه و پياوه گه وره، کوشتن «عبد و د»
مالى بو بهربان، له وه ي ميلاکى که ن

دهرسيه بو قاره مانى و گه وره تى
وهک له زه رق و به رقى ژين روته و په تى

چو له کاورايى چکى جوى گرته قهرز
دائ له دس هارو، به ياريه ي جاريه

کيژى ئازيزو به ريزى پينغه مهر،
سى کوليره ي پى گه يان بو سى نه فه ر

سه ر له نيواره ي هه ژارى هاته بهر
شيرى شيران بردى بوى، به ربانه که ي

دهرکى مالى ده و له مه ندانى هه ژار
خوهيچى بو شه و مايه وه بى داژيار

تاوی تر دهنگی له درگا هاته گوی: من هه تیویکم که نیمه شیوی شهو
فاتمه ی سه ربه رزی باری ژین نهویش شیوی خوئی، هاورد و بردی دایه نهو

چهن دهقیقه یکی که دهنگی بانگی کرد: دؤر ولاتیکم نه سیئر برسی و فه قیئر
جاریه ی شاگردی ژیری فاتمه ییش چو به شی به ربانگی خوئی، دایه نه سیئر

کاتی نه م باسه م به بیرا تی په ری کاروباری روژگی خوم هه ل سه نان
دو فله قانی دو نه نوسم هاتو وا نیشته ناو چاوم که نه سرینمی رژان

تی گه ییشتم: هاتنی نهو سوهرته جی ی له خو درچون و نوقلانه نه بو
نه م سه فه ر هه ر جو مله یی وه ک تانه یی بو موسولمانی هه له ی وه ک من نه چو

وه ک هه زاران جاری تر، موچیاریه که ی پیری روشن بییری ژیرم هاته بیئر:
«کار پاکان را قیاس از خود مگیر گر چه باشد در نوشتن شیر شیر».

هاوینی ۶۲

۴۵- نه ختی برؤا بو...

نه ختی برؤا بو دهسته ی دوژمنی پیغه مبه ران و رابه رانی دین
تیته به رچاوت سه رو میقنی «مستکبران» و مهسته «مترفین»

گه وره ی نه نبیایش بری جار له ناو که وشکه ن یا له خوار خه لکه و نهوینی
شمشیر له سه ر ران، ریزه ول و ناو له بان خاکه وه له سه ر داوینی

پیشره وی به شه ر، زیاتر، له م دهسته ژین به خشه بو ن یا له و دهسه قوشه
توش نه قشه ی هه ر دو ریت له به ردهسته برو به ره و هه ر لایی پیت خوشه

وهلی^۷ ئهونهیچه بزانه: به شه ر
دهوره ی دهشتی «کی^۷ له کی^۷» چوه سه ر
خو^۷ که متر نیه له گیای به هار
خراوو خاس گهل گش ئه گهینه شار

--

شاری^۷ که «هر که هر که» نه مینی^۷
به دهعیه ی سه ربار دائه نه وینی^۷
که «خافضة رافعه» ئه وه:
خاکی^۷ ی زه حمه تکیش به رز ئه کاته وه

--

جا گیانی کاکه ی! باست بو^۷ ناکه م
خوه شتم گه ره که ئیژم^۷ هه ولی^۷ به م
به هبهه بکه ئیتو دم بته قینی^۷
صوزی^۷ نوخشه هات با دانه مینی^۷

تاوصانی ۶۲

۴۶- سالانی ته مه ن

سالانی ته مه ن گه یینه دهوری په نجا
ئه ی خوایه له من دؤر نیه کرمولیش بی^۷
باریکی گرانی پوچه لم پیکه وه نا
ئاسانه له تویش که بو^۷م بکه ئته ئازا

تاوصانی ۶۲

۴۷- هه ر نه ختالیکی به ش هه ژاریکه

هه ر نه ختالیکی به ش هه ژاریکه
ده ی جا گیانه که م مه گه ر دؤر له تو^۷
ئه و نه خته چیشته وا له کیسی ئه ده ی^۷
دوشمن به شه ری؟! بوچی^۷ وا ئه که ی^۷!

هاوئین ۶۲

۴۸- ریشی گهنمو جو^۷ت بوچه ئه تاشی؟

ددانی^۷ دؤرنجی پییری^۷ دای رزنی^۷
تازه به درمان چه رمگ ناویته و

رېښى گهنم و جوت بوچه نه تاشى؟ قيافه ي پيرى له بئر ناچيټه و

تاوصانى ٦٢

٤٩- كه يو سوژده نه چم

به م همگه كلابونه كه يو سوژده نه چم هه ستي هه مو ماته: نامه كه ي بهنده گيه؟!
سيلولى تهنم له ته و قى سه ر تا به رى پى سه ريان سرته مينى: نيتر نه م نه زمه چيه؟!

هاوئىنى ٦٢

٥٠- كاتى دل ويله بو نه م لاو نه ولا

له ته ك قاله قال «وجهت وجهى» م كاتى دل ويله بو نه م لاو نه ولا
ورته ي تان و پوى تهنم نه ژنه وم: ئاخر خه جالته بكيشه كاورا!

هاوئىنى ٦٢

٥١- بو نه تور شينى؟

له كارى دنياو نازو نيعمه تى، تو زى تيفكرى باش نه وى حالى:
هه ر كايه كلى و ته ته به خى يه هه ر تاوى ئاوا بوى له سه ر حالى
بو كايه كلى و ته ته به خى، جا بو نه وى تور شينى؟ مه گه ر مندالى؟!

هاوئىنى ٦٢

۵۲- آنچنان راه «فاستقم» برویم

دوست چون خواست: پرده‌ای از غیب در مکانی که مهرها تابند	بگشاید بروی ملک وجود طاقت آفتاب ناب نبود
نوری اندر حجاب «خلق» بود از شعاعی ز «امر»، جمله جبال	آنچه خورشیدها پذیرايند گرد گردند و ناتوان آيند
سوخت طور از تجلیی زین دست (گر چه با سوختن از آن تابش	آنچنان شهره جهان گردید توتیا بهر دیدگان گردید)
تاب آن قلب را بنام کان لیک از بهره جلوه‌ای دیگر	کان نه، خورشید نور حق گردید نور اندر «کلام» در پیچید
از خلال حروف پرتوکی صاف و روشن کند همه‌ی ظلمات	بر دل نور جوی بنماید بگسلد بند زنگ بزاید
تا رسد «روح نور» در «دل نور» چون مکان زین مقام هم واماند	نبض هستی ز نظم دیگر شد «لیله»‌ای از زمان مقدر شد
بعد، از آن فیض شام قدری نیز گر که همّت بود، شعاعی، بر	رشحه‌ای پخش گشت در ماهی دل صاحب‌دلی، رسد گاهی
ای نگارنده‌ی مکان و زمان خالق ارض و باری افلاک	آفریننده‌ی ممات و حیات رافع نور و واضع ظلمات
بندگانى به بند ظلمتها	همه ز اعمال خود گرفتاریم

آفریدیم عنکبوتی بیست   حال، کرم اسیر در تاریم

-- --

آنچه رفتیم پر خطا رفتیم   بسی از کرده ناروا کردیم
هر چه درک و توانمان دادی   همه آشفته با هوا کردیم

-- --

گر چه از نادرست رفتن راه   مانده بر جای و جای کرده رهیم
در زوایای قلب داشته‌ایم   آرزو تا که جان بره بنهیم

-- --

اینک از رفته، سخت آشفته   و از خطا شرمسار و، دل پژمان
بر در میهمان‌سرای صیام   آمده‌ستیم امید در غفران

-- --

گر چه واماندگان وادی نفس   نه سزاییم وادی جان را
بر کناری ز راه راهروان   چشم داریم رحم رحمان را

-- --

نور باران لیلۃ القدری   نسزد بر تن دل مرده
لیک از رحمت امید روا است   زنده سازی قلوب افسرده

-- --

بر چراغانی کلام منیر   باز کن تار دیدگان هوی
بر طفیلی و شان سفره نور   از کرم پرتوی بدار روا

-- --

بر مشقات راه و، شرم خطا   رحمت ای اهل رحمت و احسان
قطره نوری ز چشمه انوار   بر کویر قلوب تار افشان

-- --

آنچنان راه «فاس‌تقم» برویم   دل محبوب را رضا افتد
بر وی و آل وی درود و سلام   تا رضا بر ره قضا افتد

رمضان ۴۰۳ - تابستان ۶۲

۵۳- روژی له روژان

له شه قام «سعدی» له شاری تاران،
 له شه رای گه رما زور بی تاقهت بوم
 که له ئەو به رهو به رهو خوار ئەچو،
 دهوری داوهو چهن ئوتول ماتل بون
 وهک «تولبر برای سه وه ته چن» ما
 له بهر سه فه وه ره د بو به رهو ژور
 هاته خوار له ته ک ژنی وهک خوهی قرت
 ئەتوت مولکیانه دنیاو روژگار
 بو حالی نه بو ئاواتی بو،
 ناوی، جمکوت بو له ته ته به خی
 بیژم: پری بو له «ئه سپاو بازی»
 له داخ تاقمی، خوهی، «زانا» ناو ناوه
 له دهس ده سه یی له خوه نه وارن
 ریشهی چه درده در بیرن له بن،
 له هر باره وه مایه ی نه گبه تن
 قسه ی زلز لو ئە داو ئە تواره
 به سه ر مه رد ما ده مار بفروشن
 خوه یان ئە نوینن له ناوی گه لا،
 به «فکر روئاک» ناو خوه یان ئە وهن
 له داخی بری «گه وجی خوه نه وار»:
 له گه ل ده شته که ل گه لیش له شیوی
 که له لای درده، دردی گرانه

روژی له روژان له جاری جارن
 له ناو صف، ماتل ئوتوبوس خهت بوم
 له پر ماشینیکی - پیم کادیلاک بو -
 له سه رخهت سپی به کویری قانون
 زله ی خه لک هه لسا، ئە فسه ریش له ولا
 خاوه ن ماشینی به ده عیه وه مه غرور
 چهن هه ناو له ژور نیمه وه رای گرت
 قرتییکی تیکه ل ده مارو ئە تواری
 ماشین که له بهر جوانی رهنگو رو
 بو ژیریچ وه بوه بو رچیاگ یه خی
 یا - باکه ی بریک نه ون نارازی -
 ناخ دیسان زامیکترم کولیاوه
 توخوا دهس مه دن له دردم یاران
 خوه نه وار ئە شی ده وای ملهت بن
 چه فره یکیان به لای میله تن
 ته نیا خه یریان بو مه رد م بیچاره
 خوه شتر بخوه ن و باشتر بیوشن
 چ له وانه وا به ناوی «مه لا»
 چ له وانه ناز له سه ر خه لک ئە که ن
 چهن جوانه هاوار ماموسا هه ژار
 هه ر کوردی خوه ندی، به پیت و ئیوی
 هه مو باریکی ژیان له مانه

۱ - ئەصلی بهیته شیعره که ی ماموستا هه ژار ئاوا به:

ئهو ده شته که لیکو گه ل له شیوی

هه ر کوردی که خویندی پیت و ئیوی

مهسه له ن: بز زوانی بهسه زوان
 بریک با دهرخه ن که: خوهنه وارن
 که فتن له هه زار که لیمه ی جوان جوان
 هه روا وه «ته ته به خی» که ی خو مان
 تاک، میش، داگرسیان، گر یان، شیوی شه و
 وه ویلکه، هیجوی یا که ی: خوار مهنی -
 بهر قلیان - یا که ی: به ردل -، چه مهن یا
 چیمهن، بانجیله، کوژیا گه وه، ر او
 هه زاران تریش وه که نه مانه ههن
 بریک به فیرو له بیرو و بریا،
 خاسه: وهختی خو ی، که لیمه هینان
 دهسکاری «فه ره ن» به بهر نامه ی دین
 نه ک له نای ناحق: هه زوان روتانن:
 له بهر نه توارو بو خونوانن
 نیمه منال بوین، له شاری خو مان
 ئیسسه منال گهل سنه، له وانه
 له «کوچه!» گه لا بگه ره، بز:ا
 هینه کان خوه مان بوگنه سه قاتی
 بازو، مه گه زو، روشن بو ن، له گهل
 گهلله و، عه روسه ک، خواستگاری، یا ن
 ئیسته خرو چه مهن، بالکون، شکار، یا
 بیژم بو روله م: چه نو چه نه های تر

له مانه چه ی دی زه ره رو زیان!
 له ناو مه ردما جیان، دیارن،
 وشه ی غهیره یان له جی یان رزان
 بز اچه نی تر له م جو ره گوران:
 جه ر بادهر، هه نوین، ران، هه روا بیته و:
 باوانی، ماره بران، عه رزه نی: ا
 چه سیل، گه ر دهوره ی زه ریف نه چنیا
 زوران، ده موچاو، کریوه، لافاو
 که بی تاوان و ناحق بوگنه به ن
 بریک له جی یان گه دایی کریا.
 له له ق یا نه وه له ق له مزوان یا نه وزوان
 گه شه ی، پی نه داو نه یکا خوینشیرین
 له قویوی فه ره نه خوئی سوتانن
 یا وه ک بری تر: له بهر دل دژمن
 ئاوانه باو بو ن له «کوچی و کولان»
 وا زوان خوه یان به بوگن بیگانه
 چ وشه گه لی پر نه که ن فه زا
 وشه گهل خواره و هاتون له باتی:
 سوتیان و، شامو، پیچ گوشتی و عه سه ل،
 جه هاز، صوبحانه - پاش عه قدکونان -
 کوشتی و سوره ت، کولاک، سهیل، هه روا
 هه روا، که هه روا بو نه سه جیگر.

۱ - نه صله که ی، «ته زبه نی» که ده وشه ی کرمانجی: «ته ز» + «به نی» ه یانی: من بهنده؛ وه «ته کیه که لام» یکه له سه ره تایی باسه وه، یا دوا ی به شی له قسه وه بو دادانی به شیکی تر، نه بیژنی.
 ۲ - باس له باره ی نه وان به یچه وه، وا له بهر دل دژمن - چه خوه یان چه ههروه ک مه بیمون، لاسایی رهفتار خه یان به تکار گه لیان کردو پته و - به باری تر، زوان کوردی یان روتانه و، دوا ی چه ن به یی تر.

ئەمە، کار تا قىمى بېگانە پەرەس
وا خوەى ھەل ئەخا ملەت بېچارە
خوئى بو بېدئى و بېگانە لە خوئىش
ئەمان وەك «كاسەى گەرمتر لە ئاش»
كاريان، پەھلەھوئى و ئەتاتوركيە

لەمان خراوتر، تا قىمى تر ھەس،
لە خوەى بزائى نەك وەك غەوارە
دليان بەرەو دۆر ئەيانكاتە كئيش
بە فەن ئەكئيشن ملەت بەرەو پاش
ئەونە نەوئى، زور لە پاليا نىه

بو ئەو ھەرزى مەبەس دەرکەوئى
كاتى لەت لەت بو و لات عثمانى
نەك بە زور دژمن، ھەر بەو خەلکانە
كە عالەم ئىسلام ئىتر بى دەس بو
بە جارى كئيشاى استعمار تەرەس
جا ئىستعمار - يا بە زوان «ئەوانگەل»:
چ بەر لەو شەرە، چ پاشان، چەن جوړ
تا گر لە ھەستى ميللەتگەل بەر بەرن
چتى بمىنى بى بەرگەو زلە
ھەتا داگئيركەر بى ترس و خەيال
ھوگومەت بكا بى وتو وئيرە
(ئەو دەورە، رۇس و فەرانسە و ئىئىس
دەولەت ئىمريكاي قريپە لى كەفتگ
خوھ لاسە: دوزمن بە ھەر چى رىگەس
تائە و تەكانە كەوتە سەر زەوئىن
لە ناو چى بە دەس دەسەگەل مزدور
(نەك ھەر رۆژھەلات، گشتمان ئەزائىن
دەسەيى بە ناو «تجدد»، لە ناو
ھەر ئەونە نەختى بەرەو ئىسلام بى
ئەمان مەعمور بون بە زور و كوشتار
(ھەر وەك دەسەگەل ماترياليستى
ئەم دەسە بە دەس چەن كەس كەفتەكار

تماشاىيىكى مېژومان ئەوئى:
لە دواى يەكە مئىن شەرى جەھانى،
ئىسە داگئيركەر سواری سەريانە،
بەلگە رۆژھەلات گشتى لە دەس چو،
بە سەر سەرانسەر رۆژھەلاتا دەس.
ئىمپرياليزم! - بو بە ھەرى لە ھەل،
دەسەى، رازانەو: زوركارو بى زور
چە ماىەى ھىزە لە دەسيان دەر كەن
وەك باپر و شكەو شەلە مئىن كەلە
ولات تالان كا مەحال وە مەحال
ماشەللا ملەت، پيشرەفتە و ژيرە!
سەردەسە بون بو ئىستىعمارى پئس
ھىشتا سىر بو وەك ئەزىھاي خەفتگ)
كوشتاى رۆژھەلات بكا تە ژير دەس
بە دەس چەن كەسى وەك جەمالەدئىن،
ولات دابمىرى ھەر لە خوار تا ژور
وە حال ئيفرئيقا و ئىمريكاي لاتئىن)
خەلکا، ھەر چتى بە رەواجەو باو،
لە ناوى بوھن، «غربى» بننە جى
ناوى نەيلىن لە دئىن و دئىندار
بە ناو نازادئى يا كومونىستى)
وەك رضاخان و ئەتاتوركى ھار.

دهسه یکش به ناو بهرنامه ی خوایی
له رۆژه لاتا دینی رهواج با
(حه تمه ن بیستوته: به فه حشای ته نیا
چه دوشمن، نه میه به که م نه زانی
تا نه وانه وا وریاس «فطرت» یان
دینی له ندهنی و رۆسی، به ن بیان
یانی: له جیگه ی ئاوی ژیاننا
دینی خوئی کوژ بو دوزمن بیوه ی

له چه شنی بابی یا وه ک به هایی،
«فحشا» بیریت و «جهاد» هه رام کا
ئه نده لوس له دهس میله ته ی سنیا
«تحریم جهاد» ی، زیاد کرد له بانی
بی دین ناتوانن رازی بن له ژیان،
که به ئاغه گه ل نه گه یینی زیان!
هه لاهه ل بکه ن وه قورگیاننا!
که ته حریم شه ره بانترین پایه ی

دهسه ی تر به ناو «ژیر» و «رۆنا کبیر»
راسه و کریاوه له گیانی میله ته
تا نه وانه وا قیت و قوته شن
به هه وای «رۆشنفکری»، خاویان که ن
جا یا ئاشکرا قول له دین هه لکه ن

چلکاوخوهر دهرمال^۱ استعماری پیر،
له وانتر زورتر وهره م و نه گبه ت
به ناو بی ناوک کوکو دلخوهرشن،
له ریگه ی نه صلی ئیسلام لایان به ن
یا وه ک موورد بیده ن له تان و پوی به ن

داگیر کار داوگه ل فره ی خسته کار
دهسه یی خوینریژ ملهورو چه تون
ئه وتر به ناو دین، بو گیان باقی خه لک
ئه ر که سی، لینگ نه وی بو لایی

به لام نه م سیه زورتر کریان بار
بو گیان مه ردمی نه به ز یا زه بون
له خه لک بسینن هه چتی به که لک
ئه ویاکه ی تر، بو بیژی لای لایی

جا لیره باسه له دهسه ی سیه م
بروانه بزا: به ناو رۆشنییر
به ره و داگیرکه ر دلیان نه کوتی

بو زیدی وهره م بو بیدی به ره م:
چه ن هه ن له هه رلا له جوان و له پیر،
کوتی بو نه م لا بو نه و لا کوتی

۱ - دهرمال له کورده واری جارانا، به دهر بار (با: دارالحکومه) نه وئیرا؛ وه ک دهرمالی نه رده لان له شاری سنه، که رضاشا، دوا ی تالان کردن، ویرانی کرد و؛ باشگای نه فسه رانی له جیگه یا کرده وه.

به‌لی: ئیسه رّوس، ته زاری نیه
 به‌لی: ئور و پای غه ربی که م دهسه
 جا چ فه رقی ههس بو داگیر کراو
 بو قوله پای برئیندار گازه
 یا: به‌لی: رّوس و ئیمریکا جار جار
 وه‌لی له ترسی یه کتر ناچار
 بوئه وه قه‌پی زیاتر بسین
 هه‌رتا بگریی دنیا بهش نه‌که ن
 نه‌گه ر گه‌لیکیش نه‌وی دیل و رام
 دهس وه دهس یه‌که وه نه‌دهن له گیلانی
 پی لار نه‌که ن بار لی لیژ نه‌که ن جی
 بروا بو حالی خه‌لکی فه‌له‌ستین:
 چون له گلاوه استعمار ته‌ره‌س
 چون استعماری رّوسی سور، له پیش
 بو کوچاندنی صه‌هیونئسته‌کان:
 چلون له مه‌کوئی به‌ناوی «ملل»
 تا فه‌له‌ستینی وه‌یلان که‌نو، دیل
 چون بو «پاراستن اسرائیل»، وه دهو
 هه‌روا تی‌فکره‌ بزا: ئه‌م به‌ینه
 چلون له‌بنه‌و، رّاس و چه‌پ، وه‌ک یه‌ک
 جا ئه‌ر غه‌ریگه‌ل بو بنکه‌ی خو‌ه‌یان
 بو یاریه‌ی بنکه‌ی رّوژاوا ئه‌دا
 دو ده‌لیل هه‌س، یه‌ک: باج وه دژمن دان
 بروا بو حالی میله‌ت بزانه:
 چون بوئه سه‌ربار له سه‌ر «هاوسا مال»
 چه ده‌میچ نه‌ده‌ن له «حقوق به‌شهر»!

به‌لام کاری، هه‌ر ئیستیعما ریه
 وه‌لی هاوده‌سه‌ی ئیمریکای په‌سه
 نه‌م لا یا نه‌ولا نه‌م ناو یا نه‌و ناو؟
 چ فه‌رقی نه‌که‌ا: بو‌ره یا بازه؟
 نه‌مرن له یه‌ک وه‌ک دو سه‌گی هار
 سازشیان هه‌یه له بو ئیستیعما ر
 ناویرن له یه‌ک شه‌ر هه‌ل‌گر سین
 هه‌ر لایش هه‌ول نه‌ده‌ن فره‌تر بو‌ه‌ن
 گه‌ره‌کی بی مل‌نه‌دا وه هیچ‌کام،
 به‌گش جو‌ری تال نه‌که‌ن ژبانی
 جا نه‌خسوس گه‌لی که موسولمان بی
 چون ده‌می لیان کردگه‌سه‌و زه‌وین
 بو گیان نه‌مانه بو‌گنه‌سه‌ هاوده‌س
 استعماری ره‌ش که‌وته کی‌شه‌ کیش
 بنکه‌یی ساز که‌ن دژی موسولمان
 به‌ر له غه‌ربی گه‌ل که‌وته په‌له‌ په‌ل
 له جی‌گه‌یانان دانین «اسرائیل»
 ده‌رچو، ته‌نانه‌ت له به‌ر ئیئلیسه‌و
 چه‌ن شه‌ری جو‌ر جو‌ر قه‌وما وه له‌ینه
 له مله‌ت دژن و بو دژمن کو‌مه‌ک
 دا‌کو‌کی نه‌که‌ن، نه‌ی رّوسی «پاپان»
 ئاشکرا و په‌نه‌ان لی نادا هه‌دا؟
 یه‌کتر دژمنی له ته‌ک موسولمان
 چلون بی خانه‌و لانه‌و وه‌یلانه
 نه‌م چول بو نه‌و چول نه‌میال بو نه‌و یال
 به‌شهر خو‌رانی دنیا دا‌گیر‌که‌ر

خوڤ جو ڪوڙمه تگهه ل هاوسايش هه ڪامي
وهڪ ڪورد وتهني: ٺاواره ي بيڪهس
له بي ستاري، ناچار به وو بهم
به راسي، دوڙمو قهره چي داماو
روڙيان باشتره له روڙ ٺه مانه
ڪهس ناتور شيني ناو چاوي ليان
نه دوڙمنگه لن قه تلوعاميان ڪهن

هه روڙي ٺه ڏهن له گيانان زامي
«دوسگهه وايه ههس، دڙمني بوچهس؟!»
ٺيڙن: «به سميل مه رانته قه سه م!»
ڪه ته واو سهريان ماوه بي ڪاو،
له هه رلا بيخن، وهڪ مال خواهانه
مه گه بيڙم چه ناحالي و نه زان
نه دوسو براي دروڙنو گهن.

ٺه لجهت ٺه ر ٺه وان يا باقي ٺومهت
هه روڙ ٺيستيعمار ٺه بون ريشه ڪهن
حهتمه ن، خه وه رتهس له روڙمو ٺيران

موسولمان بوان نهڪ خويرو و نه گهت
نهڪ له مالمانا ساز ڪا بنڪه ي پهن
ڪاتي ڪه مدهسي و ڪه مي موسولمان.

خولاسه: بزا چوڻ سي و پهنج ساله
چوڻ ولات خواهان ليان هه رامه

خه لڪي فهله ستن ڙيانان تاله
زوڙتر له دليان له شيان پر زامه

يا دور بوڙ نه چين بر و بو ٺيران
چوڻ ٺيمريڪاو روڙس هه وليان دا زوري
(ته نانهت چينيش ڪه تازه ٺه لعان
ٺيسه يچه، دواي انقلاب، ديسان
چوڻ بونه سه يه ڪ به نه قشه ي جوڙجوڙ
تا هه لمه قوت ڪهن هه ميسان ولات

ڪاتي ميلهه تي موسولمان هه لسان،
تا نه زمي شايي راگرن به جوڙي!
سه ر تيڙيه ناو سه رگهه بو تالان!
روڙسو ٺه مريڪاو دزگهه هاودهسيان،
لاي به ڪه لڪ لايڪيش به زور،
ٺه م شيري نهفت و ٺه و گازو شيالات

ٺه لغه رهن: دهسه ي به ناو روشن بيڙ
بري ٺاشڪرا به ربونه گيان دين
بيڪه نه ڪاري به فيل و درو
تا ڪه ي وهڪ ٺاتاتورڪو ره زاشا

ڪريڪنه مه عمور به ناو «زاناو، ڙير»،
بري به پيچو قه مچو داو ته نين،
ٺومهت له ٺيسلام دوره و ڪه ويٽو
بڪهن له فه رهه ن ٺيسلامي حاشا

ههول^۱ بهن له تورکي^۲ و فارسیا: هه رچی^۳
 ئە مه نه قشەیی^۴؛ یه کی تر: نو سئین
 وه ک خودمان ئیژین: هه ربه مه، یه کسه ر
 پئنه و بیانک نه یان ما ئه سه ر
 ئاخر ئە گه ر له م کیشه و گیره یه
 ئە کری ئە و کاره که زوانی کوردی^۵
 بو تورکی^۶ و فارسیش بکری به و جو ره

هه بی^۷ که لیمه ی عه ره بی^۸ ده رچی^۹.
 بگو رن، وه چی؟ وه شیوه ی لاتین!
 «کله شی ره که، کلکی، که فته ده ر»
 بو به «ده ن مه لاو سه ره ی نیره که ر».
 مه به سیان «سه ره و بو ره و ژیره» یه،
 بو بی^{۱۰} ئیشکال^{۱۱} بو ن رینوسی^{۱۲}، کردی،
 که بی^{۱۳} زه ره ره و؛ قازانجی، زوره.

له ناو کوردیچا، هاومه به سه گه ل وان
 به کری^{۱۴} گیراوان که وتن وه ته لاش
 ئە مان به ره کس ئە و خودنه واره کان
 ئە وان. وشه گه ل کوردی^{۱۵} په تی یان
 ئە یان وت: کوردی^{۱۶}، عه بیی فره ی هه س:
 باشیش تی فکری، کاریان یه ک کاره:
 جا ئە و له پوچی^{۱۷} پی وایه: ئە ر خو ی
 ئە میچ یی^{۱۸} له سه ر مه یلی داگیر کار
 ئاخر هه ر نیه زوانیکی ته ریک
 هه ر چتی^{۱۹} هه ر چه ن له زوانی بی دی^{۲۰}
 به شه ریش، ئە گه ر باش تی فکری، هه ر
 ملله تی^{۲۱} ئە گه ر به راس زانا بی^{۲۲}
 عه ره ب و به نی^{۲۳} ئیسرائیل، به خوین
 چه هیشتا «عبری» و «عربی» هیچ کام
 کاری وا وه سه کورد ئیژی^{۲۴}: «کاورا
 ئاخر ئە زانی^{۲۵}: کار حوکومه ته گه ل
 ئی ئیسی^{۲۶}، ئە گه ر فه رانسه ی لانی^{۲۷}

به ره و روژاوا گیان ئە ی قو ران
 زوری سه ره سه ری^{۲۸} و سه تحیش ومبه لاش!
 که زوتر وتمان، خو یان «داته کان»^{۲۹}
 له خو ر^{۳۰} له ناو ئە بر دو ئە مان،
 پر له که لیمه ی زوانی بی گانه س
 رو تاندن نه وه ی زوانی بی چاره
 هاو ره ن غهیره کا، ئیفتخاره بو ی
 به شه که دا کوتی^{۳۱} ریشه ی ئیستیعمار
 له وشه ی زوانگه ل چ دو ر چ نزیک
 هه ر بو به هی^{۳۲} «خه لک» ئە ویته زی دی^{۳۳}
 به هاو کاریه ئە بن وه به شه ر
 به وشه ی زوانگه ل هاو سه ر که م نابی^{۳۴}
 یه کتر تینون و تیغ له یه ک ئە سوین،
 هه ول^{۳۵} ناده ن وشه ی یه ک بکه ن حه رام
 له قین هاوسا مال^{۳۶}، خو هی، تر و ئە کا^{۳۷}
 جیاس له حه ساو زوان و مله ته گه ل
 هیچه، خو هی وه هاو سه ره که م نازانی^{۳۸}

۱ - له ریشه ی «داته کاندن» نه ک «ته کان دان».

عەرەبیش، ھەر چەن زوانی گەورەییە
جا بری یانی که جوان تی ناگەن که: زوان
یا ھەندی «حەدیث»، چوئە، جار جارە

وشە ی زوانگەلی کە ی تیا ھەییە
یانی چی، پیاں سەیرە کە: قورئان
وشە ی غەیرەیان تیا دیارە

گیانە وریا بی ئا بەم قسانە
«زوان» یانی: ئەو ھەر لە رابردو
(بیزگە بری باس کە ناچار وایە
ئەلبەت دەسکاری بو فەرھەنگو زوان
یانی: بە و ریگە ئیسلام کردیەو
نەک بە «خوری بو ئیستیمار رستن»
شەری «فاشیستی» ھینانە ناو زوان
وشە ی لاوھیش کە پیوئیس بو، زوان،

بیگانە لە خوت نە کەن بیگانە
خەلک پی دوئون، نەک بری، ھەمو
زوانی لە زوانی گشتی جیاہ
لازمە، بەلام بە شیوہیی جوان
نەک لە گیان ملەت بیئتە ھەو
بەشەر لە یە کتر بیگانە خستن
وشە گەل لە گیان یە کترین ھان دان
گەشە پی ئەداو ئە ی کا رەساو جوان

بە ھەر حال تا قمی بە کری گراو

لە گەل زور کە سی سەلیقە شیواو،

۱ - وابزانم زوتر لەبارە ی «عرف» (فەرھەنگ) و، دەسکاری کردنیەو، باسمان کردوی.

توخوا قسە یکیش با بو دز بکەئین
دەسەییەک ھەر لەو تا قمە «زان!»
قسەیان بە ناو «قسە کردن» بو
مەسەل: ئەیان وت لە جی «سەحرا» (یا:
«لیافەت!»، «کلام»، «سەلمک اللہ»
ئەویج «لیافەت»، بە لامی گەورە!

بو لای تریج ئاوری و دەئین:
وا وتمان خوەیان لە خەلک وەلا نا،
«کوردی!» چە؟! بە راس عەرەبیا خن بو
سەیران) یان «قسە» یان «خوا خوەشت کا»:
دەک ژەقنەموت لی بەم ئیشە لئا!
وہک «سوپاس» ھەکی تا قمی ئەو دەورە

یا نەبجە ھەر لەو تا قمە ی ھەو لئ
ئەوئە ھەس: شیوہ بو ئەتوار زورە

کە ھەر بو ئەتوار لە مەردم تەلن
یەکی بەو جوورە و یەکی بەم جوورە!

بە ھەر حال کاری گشتیان «زیان»
چ ھەر دؤ دەسە تا قمی «ئەتوار»
گش ھەر زوان ئە کەن نابارو، قەرەت
نەخسوس دؤ دەسە ی «لیافەت و سوپاس»

بە ھەر جووری ھەر زەرەر زوانە
چ تا قمی چلکاو خوری ئیستعمار
ئەویش نەک بە لاش، بە کوئی منەت!
بە راس، راس کاربان وەسە پاسەو پاس!

زاننا کلاچی یان نە فامی

ھەزاری قوربان تا قە عەوامی.

هەر وهک یاروهکان باسیان کهوته بهر:
جوړی تر دهسیان وهناو زوان برد
ئه وان غهیرهیان رزانه ناو زوان
وتیان: عه ره بی، زوانی بیگانهس
دیسان «کلکه که» که فته دهر، ناکا!
وهک «یاسای چه ئیز»^۱ له بائی قانون
«پرو پاگه نده» له جی ته بلیغات،
کوچک بکولنی! بوگه تا بوگه
ئه مانه هاتن (به شکه بونه په ن)
(ئه ویش نهک «جهان»، «جیهان» ی نابار
یا: وهک، هیئایان له جی دین، «ئاین»!

بو خو نوانن خو له مهردم کهر،
بو تالان کوردی که وتنه دسو برد
ئه مانیش وه ناو: غهیره وه لانان،
نایه لی کوردی، پاک بیت و یه کدهس^۱
ئه ی بو له زوانگه ل دی بی قه ی ناکا!
«میرسی و سوپاس!!» له جیایی مه منون
چه بیژم به سهر زوانمانا چه هات!
دنیای ملله ت کورد ههر «دنیا» بوگه
«گیتی و جیهان!!» یان داو «دنیا» یان سهن
وهک له جی «سپاس»، «سوپاس» و ئه توار!
یانی: کورد بکه ن له دنیاو له دین

دلسوزیش ههس بو نوسین ناچاره
چونکه و فامی خوهنه وار گه لیان
ئه ر که ره کت بی: وه خوینن باست
ئه شی سنیالی خوین تال و نابار

که ویته شوین ئه م ئه داو ئه تواره
شیوان و، دلیان بری له گه لیان
به شکه م تی بگه ن دو قسه ی خاست
ببریته بالای نوسراوه ت، ناچار!

به راس، دلسوزی و غیره تی زوری
ههر «باو»^۲ ی گه ن بولی له هه راده ی
نه خسوس ده سه یی به ناو «روشنیر»
چونکه ئه مانه به قسه ی نه سته ق
ئه شی هه ول به یت و چش که یت و به تون

ئه وی له گشتی ده ست داشوری،
زوان و ولانت له گه ن پاکه و که ی
ددانی ئومیدیان لی کردبی گیر!
له خه لک ئه شیونن چه ناحه قه و حق
له «جاچکه خوه شه ی دم ئه مانه» بون

۱ - بگه ریه بو لایه ری پیشو.

۲ - «یاسا»، له زوان کوردی دا، جی گردگه و بوته خوین، به لان نهک به ته نیا، به لکه به شون وشه ی، «رهم» دا (رهم و یاسا):
ئه ویش به مه عنای رهوشی عومومی نهک «قانون».

۳ - «باو» لیره، له جی «عورف و فرههنگ»، به کار براوه.

جا گیانه وه نیه هه کوردی هه ژار
 یا: وه نیه دوردی خونه واری لار
 ئەم پەرۆ ئەو پەر دنیایه پاوه:
 نهختی وردو بی خاس خاس دیاره:
 کهسی «زانا» بی وه بی «تی گه یین»
 ئەر خه روار خه روار «زلتین» بی جه م
 هه رچی ته شکیلات «جاسوسی» دنیاس
 هه ر کارخانه یی نافهت دوروسکه ر
 یا له هه ر لای هه لگرسی شه ری
 ئەر به «تی گه یین» دلی زانیان،
 نه وه ییشۆمه بو ن نه دزده سه ک بو ن

کولۆ بی له دهس بری خونه وار
 هه ر ئەمانه بی یا صهت یا هه زار
 پر له زلمو زور له ناحه ساوه
 «هه ر هیلی لاره له خونه وار!»
 گه لی گه نتره له جه نهل نشین
 «ئیمان» نه و، ئە کری بو یته وه ره هه م
 له هه ر لا بیسات ئیستیعمار به ریاس،
 یا هه ر ده زگایی گه وره ی غاره تگه ر،
 گه رگه ره ی وه دهس زانا نه گه ری
 به تین بوایه تا پله ی «ئیمان»،
 زلمو زوریان راو ئەنیا توناو تون.

حه ک! له باس خوه مان چه ن دۆرکه فئینه و!
 بیژم چه! هه ر بو زامی دهس مه وه

بو به «حه کایهت هه زارو یه کشه و!»
 هه زار زامی تر دم ئە کاته وه.

به هه ر حال، ویل که یین ئەم به ره و ژۆره
 له ره دیف پشته و، منالی ته نیا
 منالی په ن - شه ش - ساله ی جوانکیله

بچینه وه لای ماشینه سو ره:
 بی خه مو خه یال، بو خوه ی ئە شنیا
 رۆح سو کو مه عسو م پا کو خنجیله

لیره، با ئە وه ییش بیژین: رۆله گیان!
 به لی، خوینتاله نه زمی بانو خوار
 به لام خو یه کی وه ک ئە و مناله
 نه ک هه ر منالگه ل، گه وره ییش بری هه ن
 خو هیان نه لارن، نه گر انفرۆش
 به لام، یه کی وا، ئەر پوز بفرۆشی
 بو خوه ی بی هه رچی سه رو هتو ماله

نه رژیته دلت قین له بی تاوان
 یه کی کو کو ساز، یه ک کزو هه ژار،
 بی خه تاس، وه زعی به شه ر خوینتاله
 باوه، کردونی کو کو ده وله مه ن
 نه به یتولمالخوه ر نه ملله تفرۆش
 دلی بو خه لکی داماو نه خرۆشی،
 ئە و سا له لای خواو، ژیر که ل خوینتاله

به‌لی؛ ژنو شوئی ماشئیندار، عانی
پر له وهوئیکه و ته‌ته‌به‌خی بو

هاتنه خوار، یه کراس چونه دوکانی،
له ناو دوکانا فره‌یکیان پی چو

له پالی پایه‌ی دوکانا دو کور
ته‌مه‌نیان هه‌روا شه‌ش‌ه‌و سالی بو
ئه‌مانیش یه‌کجار جوان و خوئیشیئین
شرو پی خاوس شیرزو شیواو
له زوری ته‌می «فه‌قر» ی له ناو چو
له لاوه، سه‌یری دوکانیان ئه‌کرد
نه‌یش ئه‌هاتن بو به‌رانبه‌ر دوکان
جار جاریش تیشکی روانیان ئه‌چو
تاو تاویش ئه‌بون ماتو، ماق ئه‌مان
جار جار یخ‌خه‌یال، وائیه‌انی برد
جار جار، به‌ته‌کان، له‌جی هه‌له‌ئسه‌ان
به‌قنچکانه‌و؛ ده‌سی گچکه‌و جوان
زیاتر، تماشای منال ناو ماشئین
ئه‌ی‌پرسی نگای ماتو بی ده‌نگیان:
بو ئه‌مان ئین وه‌ک یاروی ناو ئوتول
ئه‌ی‌زانی مروی توژی دل زیندو:
منیش له‌په‌نای روانینی ئه‌وان
کورپه‌ی ناو ئوتول، وه‌تیری به‌رچاو
جار جار ده‌میکی بوئ ئه‌برد بیواز
له‌دوای چهن جار ئه‌م سه‌رو ئه‌و سه‌ر

دلی راکیشام ئه‌حوالیان، له‌پر.
به‌لام کزوک وه‌ک پی‌ری دلمردو
وه‌لی له‌ژاری هه‌ژاری، که‌م تین
سه‌ر کولمی ناسک له‌به‌ر تاو سو‌تاو
کالی و ته‌رچکی منالی گوم بو
به‌لام ده‌سیان بو هیچی نه‌ده‌برد
سه‌یر که‌ن. دیار بو: ترساندبو‌نیان
به‌ره‌و دوکان و هه‌رچی تیا بو
هه‌ناسه‌ی سه‌ردیان به‌ردی ئه‌ته‌زان
ده‌سیان با ئه‌داو «دئید دئید» یان ئه‌کرد!
دائه‌تیشتنه‌و جار جار بی‌ته‌کان،
له‌ژیر چناکه، کزو به‌سته‌زوان
هوشی ئه‌بردن ئه‌ی کردن غه‌مگین
چی‌ه ده‌لیلی گونای بی ره‌نگیان؟
وه‌ره‌نگو بو‌شناخ به‌پوشه‌ن پاپیل؟
دلی بو‌چکیان بوچی بی‌تین بو
چاو یکم به‌ره‌و ناو ماشئین خشان
وه‌ده‌سیه‌وه‌ بو سیویکی پاراو
هیچ نه‌ت ئه‌زانی: گازه، یانه‌ناز؟
نه‌ختی کله‌ی کرد، په‌رتی کرده‌در

له‌جوکه‌ی قه‌راخ شه‌قاما نه‌تاو

به‌ره‌و خوار ئه‌چو بو‌گه‌نی ره‌شاو

دانیشتوانی لاژوروی تاران
جا ئەو ئاوه تا بو خوارتر ئەچی،
ئەنجا به و ئاوه له جهنوبی شار

ئەشون شمه کی دۆکان و مالان؛
هەر چلکترو بوگه نتر ئەبی.
گشتیکیان ئەشون مه ردمی هه ژار

سیو تلیرهو بو بو ناو جوگه له
هه رچی خه م بنیاس له دلیان ده رچو
له م به رو له و بهر جوگه وه وه غار
ئاخری، یه کی له شیره کوران
به حالی، بو خوی گازیکی لی گرد
به روانینی پر خوه شه ویسی و ناز،
دای وه «مه حه بهت»، جه لاو ئیعتیار

دو کورپه ی ئازیژ هه لسان وه په له
ئەت وت دنیای وان، هه ر ئەو سیوه بو!
له ته ک سیفه کا ئەچو ن به ره و خوار
ساوی لاکه لی له ده س ئاو فران
ئەنجا به ره و لای دم هاوالی برد.
«ئاوی حه یات» یان ئەدا نوره گاز!
بزه گه ل جوانتر له خونچه ی وه هار

چه ت بو بیژم له و مه نزه ره، ئەوسات
ئەونه ئە زانم: بی خه وه ر له هه ر
لایی داماوی و خه فه ت هه ژاران
دلمی، هی نا کول؛ کولی هه ناوم
له ته ک فرمیسکا، زوان که وته گه ران:
له کول کلپه ی دل، ده نگی هاته ده ر:

چه گه لم ئەدی و، به دلا ئەهات!
رەسمو یاسایی، رۆژ ره شی به شه ر:
لایی سه رمه ستی له خوشی هاران،
بو به ئەسرینو، رژیا له چاوم
به قوربانتان بم رۆله گیانه کان!
تف له قانون و به رنامه ی به شه ر

رهمه زانی ۴۰۳، هاوینی ۶۲

۵۴- تروسکی له کوچی ره حمه ت

رۆجیاری رۆژگاری نه جاتی لیو به باران
ئازیژی خواو به مننه، هه تاوی رۆژی رۆژره ش
تاوی ئومیدی تاله لارو ناله باران
ئینی نلی بی ئین، گلینکه ی چاوی زه خساو

هه ل پیچی به زمی خاوه ن ده ماران
هه ل گیری ئالای تاله ی ده واران،

بو و شڪه دهستی به حتی داماو، به خته باران
 بو ته ختو به حتی چینی خوینمژ، توفو لافاو
 ریواری چول و قاقریکه کلپه باران
 له دواي زیارده سال ته قلاو رمنج و زوخاو
 له و دهشته گربارانه دا، صدیقی دلپاک
 نه و تاقه یاری کوچ و غاره، پاک نه وهی بو
 جاری به دلایا هات: توخوا، خوی عه رزو ناسمان!
 داخوم چلون رجوا نه ویی: خوشه و هیست
 وا بو نه جاتی بهنده گانت، خوت نه زانی:
 تامو مه زهی خوشی و وچانی، بو نه ماوه
 نه م چهن شه وو روژه، له دهستی وشکو برژاو
 چهن روژه ری، ههر رمل و توژه، بی رهن و بو
 واماندو و تینک، له ته ک ته نیا هه والی
 دهورو به ریش دوژمن قه سای قه س، وه ک سه گی هار
 ناشاره زا چهن سه خته ریواری که وی ری
 نه شوینی ریگی، نه دهنگی ریواری
 داخوم له یثرب، چونه حالی هاورینی
 دهوریا ن هه مؤ نه شرافی اوس و خزرچو جو
 نه و دوژمنانه یچ و له ظلم و زور ته یارن
 دهرمنج و خوینی خه لکی داماو، که ملهور
 ناسوده نه ی بویرن له کوئشکو باخو بیسان
 خوراکو شه ربهت و له بهر ده میان گ جو ری

وهستی «إخاء» ی داراو نه داران.
 جو تیاری مه زرای به حتی هه ژاران.
 دای نا له ری دین تا که وته سه ر خاک؛
 زور به ی شه وی، شه ونویژه وچان دان،
 ههر داخو دهرده خوشی ژیانی،
 ناوو گیاو دار تا کار نه کا چاو،
 هیچ لاله دوسی ناگا هه والی!
 غهیری گه لی وه ک سه گ بو نه چیری!
 خو یچیان کزو رو ت بی تاقه نانی؛
 سه ر مه ست و زور دار خاوه ن دهمارن،
 ته نیا له که یفو به زمه وچانیان

ياری وهفادار، داخو خه م، له دلی بهبار بو
رييواری ئازيزيش - خوهمو ئازيزه کانم
ناکاو بهشی چوار ئايهتی سوږه ی «محمد(ص)»
تاک بو له مالی غهيبه وه چهن دهرکی رهحمهت
ئه ی خوشه ويسي خوا! له مانه ی دوژمنی تو
وا خوټو يارانت، له زوربان دهر به دهر بو
مه روا، ده می، ظالم به خویانا ئه نازن
یا، خوټو يارانت، کزو بی دهسته لاتن
که ی وه ک یه کن دوی وا، که یه کيان دلنیاو ريک
ئه روا به ريگه ی بی هله و سه رراسی خوادا
یه کتر، قسه و رهفتارو بی ری، خونمایه
گشتی خه یانهت بو دو روژی عومری دنیا
بروانه: صوژی، ئیوه گهل، سهر به رزو ئازاد
زورداری خوینمژ، تی شکاوو، ته فرو توتان
بانتر له وهش: دوسوی، له دهورانی قیامهت
وانه ی، له بهر ری خواجه، برسی و کهیل و تینون
جی یان، به هه شتی پر له جوگه ی جوړه ئاوی
شیری، مه یی، ریواله هه نوینی، که هه رگیز
قوربانی ريگه ی - غه مبار دیار بو
بو قهلبی پاکو روئناکی احمد: (ص)
زوردار تريچ، بو ن وه ک په رو ه بو سو
ئاواره که وتون بی رهنگو نازن
هه رچهن له ريی دان هه ر دهر دو رنجیک
دیلو ئه سیږی بادئ هه وایی؟
رهنجو ته لاشیان بی بارو بهر باد!
تا خه لکی داماو دهر یین له ناو پهت،
نه ی چه شتوه لیوی نه ی دیوه چاوی؟

داری همو میوهیکی لی یه و، به خششی خوا
 که ی وهک نه وهن، وا، مالی، ناگرینه و؛ له جی ناو
 له و موژده، چونه سوژده، خو رو مانگی نه نوهر
 «الله اکبر» یان، مه لایکه ی، خسته «تکبیر». سا، تا قیامت «الله اکبر»

تا پیکه نی گولی به فوی شنه ی به یانان
 له کاوی کو سالان و عه و دالان و شاهو
 سه لواتی دل سیتر له قاسپه ی هه فته وانان
 له بو ی هه ناسه ی و هر که مه ر، بو پیشکه شی تو
 نه ی گیانی انسان، بهندی دلی گیان!

بایزی ۶۲

۵۵- سه لواتی خوشتر ...

سه لواتی خوشتر له ورته ی کانی
 له نه زمی دلی دایه بو کورپه ی
 بو ویلی له ناو چولی بی ناوا
 بو دی، فرته ی دل تا قانه ی ساوا،

سه لواتی خوشتر له زله ی یاران
 بو دیلی که یلی دوری نازیزان
 سه لواتی باستر له هه رچی خاسه
 هه ر بهر به یان و سه ر له نیواران
 له پر برژینه ناو «انفرادی»
 دهرو دهرون چول له هیزو شادی،
 له هه رچی جوانه و، خوشه و، خوینشیرین
 پیشکه ش به خزمهت ره سولی نه مین.

زوسانی ۶۲

۵۶- ناخ بو دلیکی ساق ...

ناخ بو دلیکی ساق و وریاو ژیر
 ری خیر و شه ری، لی نه شیوا بی

هەرچی لار ئەچم، لامدا لە ریگەم ئەریش سەرراس چۆم، ئەویش بەولا بی

زستانی ٦٢

٥٧- کور ئەو کورە

کور ئەو کورە، وانەفسی پەس، هەرچەن زۆری بو تیری، تەکانی نادا
نە زۆری زالم نە بلیسە ی نەوس ناتوانی بستی لە ریگە ی لادا

جستانی ٦٢

٥٨- ئەی خوایه!

ئە ی خوایه! وهخته دلیم بیتە دەر بو دلی، دلی به لای منه و بی
لە هەر لا چه هات، نهیگریته باووش هەر تاوی بەرەو صەت لا دەرئەچی

زسان ٦٢

٥٩- هەر یادێ تۆن

هەر یادێ تۆن و هەرچی بارەو تۆن یادەو باقی تر، باری سەر بارە

زسانی ٦٢ لە انفرادی بیمارستان «اوین»، لە حالی لە بەینی مەرگ و ژيانا.

٦٠- ئاخ بو نەفسیکی ...

ئاخ بو نەفسیکی بی هەلپەو ئارام ژەمەن هەر چی هات، بیتو وەسەرچی
با شامیکه واو، هەر بو ی بی، که چی شیوی، وه نان و مەرەبا دەرچی!

زسانی ٦٢

۶۱- گیل گهوجه

گیل گهوجه! ساؤن له زک خوهت مه ده

بیمارستانی «اوین» و نیمرو؟!

زۆسان ۶۲

۶۲- خواجه! له دهس دل

خواجه! له دهس دل، دلم هاتگه ته ن
مالی، ویران بی بوگه ره په لگه

بی سه ره و به ره ی هه ر وه ک که لاوه
ره په لگه ی هه ر چی خاس و خراوه

--

سا خوت ئاسایی مال ته کینی که
مه کو ی شه یاتین، به زمی بشیوی

نه مینی شوینی جر و جانه وهر
ره ن زور بیریت و گه ن بجیته دهر

--

تو خوا سا ئیتر با وهس بو خاویم
با خوه شه وئیسیت له مالی دلما

هه ر تو م په ی مه نی و هه ر چی باره و تو
هه ر کفته که ی ویم «انفرادی» بو

زۆسانی ۶۲

۶۳- باخه نه مامه

خوایا! نه ی که سی مه ردمی هه ژار!
نه و خه لکه، بیکهس که وتون و؛ ناراس

ئاگا له دلی دلسوزی بیدهس!
به که رو، به زور لیان بوگنه کهس

--

خوایا! به دل نه و باو که نه داره
روله ی تاقانه ی، نه خوشه و دوختور

برسی نه ی بویری ژمه ن بو ژمه ن
ئیژی: گ ژمی، که واوی پی به ن

--

خواجه! به دل نه و دایکه برسیه
روله ی بهر مه مکه ی له سه ر باوه شی

مه قاش پلیکی لی هه ل ناکه نی
له برسیه تیا گیانی دهر نه چی

--

خوایه به دل ٚه و کریکارانه
له هودهیکی عماره تیکا
کولانه یکیان ههس له گو شه یکه وه،
که مال ٚه و او بو، فه رمون دهره وه

--

خوایه! به دل ٚه و منالانه
دلخویشن: دایکو باوکی ماندویان
هه ر به ئیمر و ژو صوزی ٚه ی بویرن
ئاخری، چیشتیان له دهر بو تیرن

--

خوایه! به دلی ریواری ٚه نیا
ته و او وه ته نی، کولانه جنی ٚه
ناکسه له کسه و یارانی تاران
«کوسالانی لی ٚه به تاران»

--

ٚه ی خوایه! به دل ٚه و هه تیوانه
له هه ژاری، کسه، لو تیکیان پیا
رؤت و، پاپه تی و، برسین و بیکهس
نایری، له خه لکی خاکپه رسی پهس

--

ٚه ی خوایه به دل ٚه بیکه سی ٚه اکاو
له بهر ئیتریسی خه لکی دنیا دوس
هه ر دهری ٚه که ن رؤ له هه ر لانه کات
منال مه عسو میش په لی بو ٚه خات

--

خوایا به به ختی خه لکی ٚه خه تیگ
ته مو مژیان پی هه وری ره حمه ته
له شوینی خه ون خه یالان ره تاو
گه نکاویان له لایانی نان و ئاو

--

خوایا! به هه ژاری مه ردمی ٚه ه ژار
«چون بی، با وا بی»، یا له بی هیزی ٚه
چرای ئیقبالیان وه ک زوسان، سه رده
یا نه نازانن دهر دیان چ دهرده

--

خوایا! به مه زلومی ته و او ی به شه ر
شه یاتی تی ژین زالن له سه ریان
له هه ر لا دیلن، سه ر لی شیواون
ٚه مان وه ک مالات، ٚه وان قه ساون

--

خوایا! به «قدر» ی مانی ره مه زان
به وه ی، سه رچاوه ی نورت خه لات کرد
به خه لاتی نور: قورئانی پیروز
ته نیا پیشره وی ریزانی دلسوز

--

بگه‌ی فریای ئه‌و «باخه نه‌مامه»
له هه‌ر ئافاتی خوت بی‌پاریزه
ناومه‌و ناتوانم بیگه‌ینم وه به‌ر
تا شین کا وشکان کولولی به‌شهر
ژمه‌زان ٤٠٤ - جوزه‌ردان ٦٣

٦٤- مزگانی، یاران!

مزگانی، یاران! رآخرا دیسان
تاری پارهی دل وه ئاواز ئاورد
سفرهی ئیکسیری، دیو که‌رو ئینسان
هه‌لالهی هیلال مانگی ره‌مه‌زان
ئامان، فرسه‌ته‌ن نه‌ سفرهی خوایی
به‌زمی خه‌وه‌ری‌و، کره‌ خه‌وی شه‌و
دلی ژهن گيرته به‌ینه سه‌یقه‌ل دان
ویل که‌ین، له‌ مانا، کوکترن حه‌یوان
ژیانى ته‌نیا بو‌نیازی ته‌ن
گوم که‌رو گيانی چون ئینسان ژیان
نه‌ختی برسیه‌تی‌و، دل وریایی شه‌و
نزیکمان که‌رو وه گوم که‌رده‌ی گيان
ده‌خيله نه‌ک جه‌م کریووه سفره‌و
ئیمه‌یچ مه‌نمیوه بی‌به‌ش چون جاران
ژمه‌زانی ٤٠٤ - جوزه‌ردانی ٦٣

٦٥- دیسان هیلالی مانگی ته‌کان که‌وته بانه‌واز

دیسان هیلالی مانگی ته‌کان که‌وته بانه‌واز
رآکه ژیان به‌ فیروکه‌ی خوانی عه‌یش و ناز!
ئه‌و خاوه‌نه‌ت که‌ خوانی ته‌نی، خسته‌ دهره‌ست
سفرهی ژیانى گیانتی ئه‌م جاره کرکه‌ ساز
تا ئیسه‌ گوایه‌ چومه‌ بو‌ئه‌و لایه‌ چه‌ن که‌ری
خاکم وه سه‌ر، که‌ هئچی نه‌بو‌ بیژکه‌ تی‌په‌ری
هئوام که‌لی بریبوه ئه‌م جاره ریم که‌وی
له‌م نوره‌ سفره‌، ریم بکه‌وینه‌ که‌لی، په‌ری

هاوار له به خته که ی له خه تاو نار هوا ره شم

داخم وه بو: نیه له دهر و نیکی گهش به شم

ئه م نوره یه له باتی دهر و ن بیته تانی تن

وهک دل، که نه فت و بی ره ن و هیز که وتوه له شم

--

خوایه! قه بوله: لایقی ئاواتی بی حه ساو

ههر وهک خه یال پلاوه به گالیکی وشکه جاو

جاوی: دهر و نی کاو لو ئاواتی شه و چرا

بیجوله لاشه ییکه که دهر بیته ریزی ناو

--

هیشتا که شه رته خوایه ئومیدم له دس نه دم

لاله و تکام وه پیش خه م، داوینی بهر نه دم

«لا تقنطوا»: فرشته که ی نازاده یی و نه جات

بی نه م دله م دهر یینی له چالی گوناح و خه م

--

خوایه! به «قدر» ی نه و شه وه، روژ بی بزهی، شه وه

به و نوره وا کلیلی نه جاتی به شه ر به وه

به و هاوریه، به نه و دله نوری خه لات کرا

داوی هه له و خه تام له قول و قاچی دل که وه

--

نوره یکی تر که مانگی هه لاله ی نه جات هه لات

دل هیزی بی بگه یته په نای سفره که ی خه لات

چوری، تکی له ئاوی حه یاتی وه بهر که وی

نازیزه کانم و خوم له کلایی نه جات بدات

ژمه زان ۴۰۴

۶۶- به شه ره خاوه نی زهوی

بروانه، ئاشکراس: به شه ره خاوه نی زهوی
به و حالیه ئه ویش که ئه وینیتو ئه ژنه وی:

ههندی، رواسی زول و، بریکی که گورگی در

باقی «به هائیمی» چ نه زان و چ سه ر نه وی

تویش گیانه که م! به راسی ئه گهر که ویه شوینی دین

ئینسان ئه بیتو، بو به شه ریش عهینی شوان ئه وی

دانسقه که ی زه وینی! نه که ی ببیه بز و مه ر

یا وه ک رواس و گورگو، وه گیان بز و مه ر که وی

ز مه زانی ۴۰۴

۶۷- نه که ی: کلا بچی!

مال و بساتی جو رو، به لیژاوه به سته پؤل

حه تمه ن له لات پفه به بری در کو قامه وه

صهت سالی نویژی سوننهت و فه ریش، هه مؤ فدا ی

رکعاتی، سوژدهیی، به بری تین و تامه وه

ئه م ما به ئه م به هانه یه نه ی که ی: کلا بچی!

چون بو هه ده ف، خوه شه، به قول و قاچی زامه وه

ز مه زانی ۴۰۴

۶۸- وا دیاره که ئیکسیری عومره که م

هاواره! وا دیاره که ئیکسیری عومره که م

زوری روئوه، ماوه ته وه در فه تیگی که م

خاوهن که رهم! که رهمی نه کا، به وکه مه چلون

نه و گشته پیسه کرده ویه م، پاکه وه بکه م؟

زهمه زانی ۴۰۴

۶۹- بر وانه بو دو مالی ...

پیته خوشه تی بگه ی: بهر هکته چونه، یانی چی؟

بر وانه بو دو مالی ته نکده ست و، ده و له مه ن

نه م بی گله و، نکه و، قره، خو جوان و خوینشترین

نه و پر له ئوفو، دهر دو، شهرو، پر له عهیب و پهن

زهمه زانی ۴۰۴

۷۰- که من مردم، چ خه مه

پلاوو گوشتی سفرهم زور بو، که م بو؟

خراوو خاس، نه یارو یار، نه م و نه و؟

خو ه شو ناخوش، له ته ک یاران و ته نیا؟

که من مردم، چ خه مه: هه م بو، نه م بو

چ خه مه: چون بکه ن باسم له دوره و

چ خه م: چون تی په ری دو روژی دنیا

له نازاو، پوچ و کرمی، چیم له باره؟

نه وه نده ی، مه تله به: باسی چ دابی؟

که من مردم، نه وه ن بو من به کاره:

که سی جاری له زیندانی کرابی،

که نی یا باشی، کار و اتیت و نه مری

خراوو خاسی مالی خوت له بیتر چی!

فرو فیلی نیه وه ک کاری دنیا

ته لیککی ناکری بستی له خو دور

تفاقی، شتمه کی، نه ک شیک و نه ک گهن

به لاشه، بان له تون: حه یوان و «شعبان»

به مه ردم، جوان و به رزه و بوئی پایه ت

که سم! وریا به که م عومری، به عه مری

نه که ی: بوت بیته نه صلی، باسی ناوری

نه وی دم دادگاهی گه وره چنیا

خراوو خاسی نه عمالی دهر و ژور

به لی ته کلیفه کاری بو شه نه ی ته ن

وه لی خو ته ن ته نا نات کاته ئینسان

به هر گه شیان ه وه ی گیانه و، به خزمه ت

به دایکو و باوکو لای سهرتر، به خیزان
به گویره ی «دایره ی مه سئولیه ت» خوٲ
هه تا هه ولی نه جاتی نه وعی ئینسان

به خزم و دوٲو چی ٲه والٲ و هاوسان
ریه ی کیٲشاهه: نه صلی «أقربین» بوٲ
وه لیکان میله ته خوٲ بهر له هه موان

به لام گیانی برای! نه ونهش بزانه:
بناغه و پایه هه رته نیا «ره زای خوا»س
له هه ره جه غزی له مه سئولیه تا هه ی
به دی هیئانی به رپرسی، به شه رتی
له بوٲ خوٲو کهس و کاریش و بوٲ خه لک
دنا مه علوم نیه: هه ولٲ و ته قالات
له بوٲ خه لکیش نه بیته مهینه تی تر
ده خله سهه ره له خوٲو خه لک نه شیونی
له بیتر بی که بوٲ هات کاتی کوچی

«وه زیفه» ی تو نه - نه ک پایه - نه مانه
که خوٲی، ئیشانی دای ری ریکو سهه راس
ره زای خوی گه ره سهه بوٲ کرزی لاده ی
له سهه نه و ریثه بی؛ خوٲ جوان وه به رتی
به هه ره نه و شه رته هه ولت بهر نه داو که لک
نه بیته نه گبه ت و، نه به ریته بالات
نه کا دهه ریان گرانتتر، ناله بارتر
له چی دهه مان، نه توٲش دهه ردان بریونی
به ته نیا: خوٲی و، چی ت کردو، بوٲ چی

زهه زانی ۱۴۰۴

۷۱- ئازیزی برای! نه که ی

ئازیزی برای! نه که ی: به خواستی
نه ک کاتی مه لی گیانت هه لفری

تهه ن و، مالٲ و حالٲ دنیا بسره وی
کز و بی دانه و هیلانسه که وی

جوژه ردانی ۶۳ - زهه زانی ۴۰۴

۱- ریگه‌ی سهر راس (سرودی منان)

یاران جه من له و سه‌حرایه
 هاوتای نیه له م دنیا یه
 نازیز وه خو که وه ئا ده‌ی
 ریگه‌ی سهر راس بگره ها ده‌ی
 له هیچ مه‌لبه‌ندی نه‌گرسی
 له خوش و تاله نه‌پرسی
 نه‌نکینی: ریگاکه م دوره
 بووه‌ی عه‌قلی سواره، سووره:
 له‌وی میوانی خوا گیانی
 جیگه‌ی ناوا ههر و چانی

چ سه‌حرایه له باس نایه
 خاوه‌نی بانگیشتن خویه
 کرژو کول خوتی بو باده‌ی
 له هیلی راس و چه‌پ لاده‌ی
 له درک و دالان نه‌ترسی
 هه‌رچه‌ن توتیت بیت و برسی
 مردن، ناخرین سنوره
 هه‌روه‌ک له م ژور بوئه و ژوره
 له خزمه‌ت پیغه‌مبه‌رانی
 هه‌مو دنیا به قوربانی

زۆسانی ۶۳

۱- یاران: ۱- حسن اولتک رفیقا. ۲- هاوریه شه‌هیده‌کانمان

سه‌حرا: سه‌یرانگا هه‌م له‌بهر خوشی، هه‌م له‌بهر ئه‌وه، تا سه‌ر نیه. چونکه ده‌ورانی به‌رزخ، تا قیامه‌ته. ده‌لیلی به‌هه‌شتی به‌رزخ: اللّٰذین تتوفاهم الملائكة طيبين يقولون سلام عليكم ادخلوا... (۳۲/نحل) ده‌لیلی جه‌خانمی به‌رزخیش: أغرقوا فأدخلوا ناراً... (نوح/۲۵) وه...

له‌باس نایه: فلا تعلم نفس... وه... (سجده/۱۷)

خاوه‌نی بانگیشتن خویه: سارعوا... وه... (آل‌عمران/۱۳۳)

بادریگ: نازای تون و تۆل.

له‌هیلی راس و چه‌پ لاده‌ی: و لا تتبعوا السبل... (انعام/۱۵۳)

له‌هیچ مه‌لبه‌ندی نه‌گرسی: وه‌ك ئه‌وانه كه رضوا... واطمئنوا... (یونس/۷)

له‌درک و دالان نه‌ترسی: ← نایه‌تگه‌لی «جهاد» و مه‌عنا‌ی خود که‌لیمه‌که.
 هه‌رچه‌ن توتیت بیت و برسی: ←

ریگاکه‌م: تا قیامه‌ت

مردن، ناخرین سنوره: بو ئه‌وه به‌ر له قیامه‌ت، هه‌رته‌ک، بریان له‌م دنیا، فه‌وری چاو ئه‌که‌یتهو له به‌هه‌شتی به‌رزخ‌خا. له‌وی: له به‌هه‌شتی به‌رزخ‌خا.

میوانی: چونکه تا قیامه‌ته. به‌س وه‌سه‌ میوانی. ئه‌نجا به‌هه‌شتی قیامه‌ت «دارالقرار» و «دارالمقامه» س

له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌رانی: اولتک مع‌التیبین... (نساء/۶۹)

هه‌مو دنیا به‌قوربانی: چونکه: و ما الحیوة الدنیا فی الآخرة، الا متاع. (رعد/۲۶)

۳- مامه‌له‌ی له خه‌سار

گورّی ته‌مه‌ن بوه سفتاحی کوّت و زنجی‌ری
 هه‌تا قول و ملی دلّ لی‌پرا ته‌وژم و ته‌کان
 نه‌گا ته‌وژمی وه فریا، وه‌عومری بی‌هیزی
 چلوّن ده‌رینی، خوا! بی‌ته‌کانی گهنجی له‌کان^۱

۴- چه‌فته ره‌فت

به‌م هه‌مگه باری قورسی خه‌تاو چه‌فته ره‌فته‌وه
 چون کورّو کولّه‌وار نه‌بی کولی دلی کولول
 ناوی چه‌یاتی ره‌حمه‌تی توّ مه‌ر هه‌ناسه‌یی
 با‌ته‌گه‌رو‌ی وشکی دلی نوقمی کولّه‌خول^۲

۵- که‌لامه پو‌ش

را‌بردو نه‌گه‌ر له خو‌په‌سه‌ندی تی‌گه‌ئ
 لی‌ی ورده‌وه بی، ته‌واوی لاشی، خو‌هرمی‌ه
 خو‌دخوا‌هی نه‌گه‌ر نه‌بی، قسه‌و کرده‌وه، راس
 وه‌ک باسی که‌لامه پو‌شه‌که‌ی ده‌شته‌که‌یه^۳

۶- خو‌خونجانن

هه‌رتا روا‌له‌تو دلی، باشتر بخونجی
 زورتر کلاسی ده‌رسی، قوتاوی نه‌گا ته‌یار
 سا شه‌رمی سپله‌یی، ده‌روژورت گرینه‌به‌ر
 تا رو‌شنی له رو‌چنی نویژت که‌ویته‌کار^۴

۱- گورّی ته‌مه‌ن: عومری گهنجی.

عومری بی‌هیزی: عومری پی‌ری و نه‌خوه‌شی.

گهنجی له‌کان: دلی که‌دل بی، به‌راسی، گهنجه، نه‌ویش، چ‌گهنجی. گونا‌ه و خه‌تا‌گه‌لیش، وه‌نه‌ئو گشته‌کوچک و خا‌که که‌بان گهنج‌دانه‌پو‌شین.

۲- کولّه‌خول: ۱- دلّ نه‌گه‌ر کار نه‌گا، له‌ناو به‌ده‌نا - که‌وه باری خوه‌ل به‌کول دلّه‌وه - نوقم نه‌وی. ۲- دنیا به‌هه‌رچی نی‌عه‌ت‌گه‌ل ما‌دی‌یه‌وه، وه‌سه‌کولی خا‌کو خوه‌ل که‌دل‌گه‌ل گرفتاری، له‌ته‌کان نه‌خا.

۳- له «تایه‌ی نادیار»، باسی کراوه.

۴- را‌بردو نه‌گه‌ر له خو‌په‌سه‌ندی تی‌گه‌ئ: چو‌نکه: تا باش حالی نه‌بی که: خو‌په‌سه‌نی، چ‌نه‌گه‌تی‌که‌وه، خو‌ت له زنجی‌ری، نازاد نه‌که‌ئ، به‌عه‌بیه‌و خه‌تا‌گه‌ل خوه‌ت، په‌ی ناوه‌ئ.

۵- ده‌ر: رو. ژور: ده‌روژ.

سا شه‌رمی سپله‌یی، ده‌روژورت گرینه‌به‌ر: رۆی قسه‌م، له‌ته‌ک خوه‌مایه (نه‌ک هه‌ر لی‌ره، له‌هه‌رچی باس‌گه‌ل به‌م جو‌را هه‌س).

نویژ: نویژ، باشترین وه‌سیله‌ی یادی خواس که‌وه‌سه‌رو‌چنی‌ک به‌ره‌و رو‌شنایی ره‌حمه‌تی خوا. جا وه‌ختی، نویژ، نویژ بو، نه‌و رو‌چنه‌ئو که‌فیته‌کار و؛ نه‌وسا نه‌و نویژه «ته‌هی عن الفحشاء...» (عنکبوت/۴۵) وه‌نه‌وسا «تطمئن القلوب» (رعد/۲۸).

۷- په سا مه خه

تاوی تیفکره: چوڼ به تاو هاتن و چوڼ
نه و گشته خوشو ناخوښه وهک تاوو خه یال
صهد سالی ترت مابی به دنیاوه ئه ویش
هه رواسه؛ دهسا په سا مه خه بو له زه وال^۱

۸- جو تباری به فام به

دنیا وهکو تاو تیتو به تاو تی نه په ری
جو تباری به فام به: تووی نیای خوښه ویش
نمانه نه که ی به تاوی خو بفروشی^۱
پیژینه خاکو بو بهری تیکوشی^۲

۹- ئاوریکي تو

نم له دوینی په شیوه ئه و له سو
من خه می هیچ و پوچی ئیسامه
ناخ که که مته رخه می و خلیسکانی
دوینی ئیسه پاوه نی پامه
گیانه که م ئاوریکي تو پاسای
دویکه مو ئیسه مو له مه و لامه^۳

زمنان ۶۳

۱ - تیفکره: یی له «تیفکره» وهک دودانه یی، نه و پوری.

تاو: تاو باران

۲ - تاوی: نان + تاو باران

۳ - دوینی: روژی «ته قدر»

سو: داهاتوی ته عین کراوی له نه زه له وه

من خه می هیچ و پوچی ئیسامه: چونکه: نه ته قدر وابوه که چون بم؛ وه نه نوسیاگه که حتمن، جه زام چون بی. ئیسه
جه ساوه که «تختیار» هس و؛ هه رچونی بم، جه زای صوزیم، به پای نه وه ئه بی. په س له باتی: خه م بو «ته قدری
نه زه لی» یا «سه رویشی مه حتم» - که خوا، هیچکامی، دانه سه پاندوه به سهر ئینسانا - خه م نه وه به جیگه س که: ئیسه،
وا رفت نه که م، نه ویته هو ی زهره ری ئیسه و صوزیم.

دوینی: وهک نه وانه که: «... لهم اعمال...» (مؤمنون/۶۳) و «...ران علی...» (مطفین/۱۴) موسولمانیش خه تایی زوری بو یی، فره سه خته
بتوانی به ره و خاسی، ته کان با. نم «دوینی»، نه وه سه.

گیانه که م ئاوریکي تو پاسای دویکه م و ئیسه م و له مه و لامه: «و لو انهم اذ... واستغفر لهم الرسول...» (نساء/۶۴) و «ان

صلوتک سکن لهم» (توبه/۱۰۳) ربویه تیشمان هس که: سه لوات و سه لامی، به کار بی، خوا، نه ی گه نی. جا خوزگه به به ختی نه وه و،

پیغمه ری خوښه ویش نه مری «...فحیو...» ی، بو ئیتاعهت بکا!

۱۰- بۆپشوازی تۆ

گەر لهبۆپشوازی مئولئىكى گه ودهى خوشه وئىس
ههول ئەدەن بېره و به ره و جاوجول و دهزگا جورئەكەن
من له بۆپشوازی تۆى نازى زله و ماقول شكين
كاولهيكى انفراديم هەن بى ئاوهندو ره وەن^۱

۱۱- شېرى خودا

ئەتۆى شېرى خودا ئەژنوئشكىنى دىوى خودخواهى^۱
چيه دئلى هه وايى گيانه كه م سه ره رزو گه ودهى كهئ^۱
سه رم سه رگه ردى وا جبريل ئەبېتە ياوه رى لای خواى
به خەلك ئەشى ئەتۆ عيساى دوا ره بى به شارەت بهئ^۲

۱۲- من چيم ههيه؟

ماقول كهل ئەر به پى دەم و دەسگای به زه رق و به رق
ملقى^۱ وه خو وه نين و ئەم و ئەه و وه سه ر بكه ن
من چيم ههيه په سه ندی زله ی زۆرو زير شكين
مه رگيانى^۲ دئلى لاشى له كپخانه يى له به ن

۱۳- ئاسياو به نۆره

مه رد م مه ده به ر تانه و توله كى^۱ ئەر باش تيفكرى^۲ خو ت عه ييت زۆره

۱ - ماقول شكين: هەر له ئاشكرابونى «لا إله إلا الله» هە، تا سه رشۆر كه وتنى زله گهل، عانى: «سپهزم...» (قمر/ ۴۵)

۲ - دئلى هه وايى: چۆنكه: «و ما أصابك من سيئة، فمن نفسك» (نساء/ ۷۹) وه....

لهبەرا تانەو تەشەر لە خۆت بە ۱
وەک کورد و تەنی: ئاسیاو بە نۆرە

۱۴- شەرمەزار

پاخستگى پەلى ورە بردۆى كەلى هەوا
رۆى رۆىكى خوا لە كۆى و خلیسكى هەوا جەكو
ئەى شەرمەزارى لای توو خووم، خووم كردهوم
بو خزمەتم بە دینی خووم و بەندەكانى توو

۱۵- وهلامى تفى له شەیتان

خنكاوى بى نكهى گەنكاوى زقى هەوس
تو چى و لە شوینی ریکهبران ریکه كەوتنى
جواوى تفى كەنهفتى له شەیتان، تەكانى دام:
ئەى تف لە خۆت كە كەوتیه شوون هیللى دوژمنى

زستانی ۶۳

۱۶- سەرى سړ داخه

رۆى زەردى شەرمەزارى له «وجّهت وجهى» يا
داخه سەرى سړت له خەمى هېچ و پوچيا
چون رۆت هەيه هەلینى هەلهى هیللى هەوللى لارا!
بە حرى كەرم كەوئتە كەرم بەشكە لیت هەزار!

۱ - ئاسیاو بە نۆرە: نۆرەى خوەت بو: دۆژینهوهى عەیب و، لەناوبردنى، ها لەبەر گ كەسێكەو.
۲- خلیسكى هەوا: رۆگەى هەوا، بەراسى خلیسكە نەك رۆگە. وەسە: «شفا جرف هار...» (توبە/۱۰۹).
ئەى شەرمەزارى لای توو خووم كردهوم بو خزمەتم بە دینی خووم و بەندەكانى توو:
ماجرای بە غەلەت بەكار بردن دوژوین بە «مائو»، نەتیجە تالە كەى تان ژنەفتگە. ئەوه نمۆنه یێكە لە خزمەتم!
۳- تفى كەنهفتى له شەیتان: لەبەر «ما أصابك من سيئة فمن نفسك» (نساء/۷۹)ەس، كە حەزرتى ایوب لە دوعایا ئیژى: «إنى مسنى الشيطان...» (ص/۴۱).
هیللى دوژمنى: «و قال الشيطان لما قضى الأمر...» (ابراهيم/۲۲).

۱۷- فرسه تی ژین (کونه چال)

هه ره که سی بو باری کاروباری خوئی
بیته وه لای کونه چالی پاری خوئی
لایقی توله و سزای پاش مردنی
مردنیش نهی زوبه زو ناقت چنی
خوت مه ده ته قسیرو یه خسیری گونا
حیفه بیبه نه سپه ره ی تیری گونا
شوینی زلمو، عه زیه تی مه ردم که وی
بو خه یانه تکه ر به مه ردم دانه وی^{۲۷}

ئه و ده مه ی نه سپه رده یان کردیت و چون
چون نه بی حالت که گیانی خوشه ویس
که ر خراوه ت زور نه بو بییت و نه بی
چونه بترنجیته ته نگه بی ته کان
گیانه که م تا گیان له به رته گیانی خوت
فرسه تی ژین حیفه فیرو تی په ری
مه رگی ناخافل له ریس نه یلی دلت
عومری دنیا نه ونه نایینی سهرت

۱- هه له ی هیللی هه ولی لاز: ریگه ی هه وه سو شه یتان، ریگه نیه. هه ر خه تی که کورت و بی سه ره نه نجام، که ئه و سه ره که ی و
ئه و په ره که ی، تا کاتی مردن نه چی و ئه بر بیته وه. جا چهنی داخه: له شو نی که وه بیچی، که له کوتوپر ئه ویش وه ختی که تازه ئیتر کاری
ناکریی، دوا بییت و کویره وه بی و تویش به لیو په رتگای مه رگه وه بی! ئه ی هاوار له و حه سره ته و له و په شیمانی یه!
۲- ... بیته وه لای ک ۱- ونه چالی پاری خوئی: ژنه فتگتانه که: له م جو ره، جار جار پای که فتگه (فتواییکمان بو له باره ی «نه سپه رده
کردن دوا ی یه قین به مردن» که ئه صلی پر سیاره که ی، له م باره وه بو).
چونه بترنجیته ته نگه بی ته کان: بریک خوشبه خت، هه ر ته نیا به به لای دنیا. پاکه و ئه ون.
خوت مه ده ته قسیرو یه خسیری گونا ه: به شهر وا ئه زانی: خراوی گه لی که ئه ی کا، بو خوه به له حالی کا، «شروا به انفسهم»
(بقره/۱۰۲)!

حیه یفه بیبه نه سپه ره ی تیری گونا ه: نازانم: له عیلمی به لاغته تا، چه ی پی ئیژن: لیره هه م وه ئیته نه سپه ره ی بیل و، هه م وه ئیته، نیشانه یا
قه لخان تیر.

مه رگی ناخافل: ناگری ئایه ی ۴۰ «انبیاء»، هی و هختی مه رگه. فره بیگ تریش، هه روا. وه ک «ولو تری: إذا الظالمون...» (انعام/۹۳)
خه یانه تکه ر به مه رد م: که سی که «اکرم غنیاً لغناه»، وه زعی ئه وه سه، بیره دیار ئه وه که: سه ردانه ونی بو خاینی له به ر «غنا» ی، یا
قودره تی!!

۱۸- ژيانت داشوره

گیانه چ خهتات هه بی چ نه تبی^۱   مالی زه بهنت له خوینی خه لکه
داشوره له چلکو زوخ ژیانت   تا توبه وو داچله کان به که لکه^۱

زسانی ۶۳

۱۹- نهنگه ژینی وهک حیوان

خوشه وئیستم خوشکم برام روله م   عه شقی ده زگای خوان که سنه بو انسان
دهس له عهیش و نوش هه لگره نهنگه   ژینی وهک حیوان بو موسولمانان

چون دلت بروایی نه دا سازکه ئی^۱   مال و ده زگای جوان پر دهق و میزان
صه ده زار کورپه ی ناسکی ساوا   ژیره خه ریان خاک یا شره ی نمناک

چون نه وینی رجاوا بکه ئی بو سه ر   خوانی ره ناورهن خوشه وئیسان ده ن
چهنده دایکی روله نه خوش ماتن   بو دو تیکه ی خاو یا نه چوری ناو؟

چون دلت بی بو بهر یه خه و ده ستت   ته لیزین که ئی گول له م چل و له و چل
هه ل و ده رینی صه د گول له سه ر کوئی   دایکی دلسوتاو، برسیه تی هه رتاو

خو ژیان لای تو نه ک دو سی روزه   تا ته نی هه ول به ئی عهیش و نوشی که ئی^۱
خولپه رستی په ستت نه کا نه تکا   تا له ته ک حیوان هاو پله و هاوشان

تو نه زانی: ریباری و نا کاو   چول نه که ی کوئی بو قه لای صوزئی

۱- خوینی خه لک: خوین هیژ نه داته خه لک. کار نه کهن و، له حاصلی کاریان، کهم یا فره، به ریگه گه لی که کومهل دای نیاگه (: باو) وه تو خوت، خه تاییکت نیه؛ یا به زور و، فهن و فیلی خوت، تپته لای تو، تا نه ویته خاوه نی «مالی زه بهن» (نهک هه ر زه بهن؛ هه رچی له «ناوه راس» زیاتر بو، هه ر واسه).

تا توبه و داچله کان به که لکه: چونکه: داچله کانی سه ره مه رگ ئیتر کاری نا کا. چونکه: «لن یوخر...» (مناقون/۱۱).

بو که ویلی لیت جوان نیه ویل کهی^۱   خه لکی ژین فیرو، پاشه روژی خو^۲

گهر پیارسهی خو به ریه کاکیشان   ژینی میکروب تا ههنگو دعبای وا
فاصله‌ی هیشتا زورتره زوری^۳   گهر بنوری بو ژینی هه ن تا تو^۴

گش له هه رلاوه تینه هاودهنگی^۵   کاکه‌لی، گورگی بو یه کیکیان بی^۶
چون نه پرسه تو له و گ مه زلومه   گهر له انسانی، ئیژی نازانی؟

فه‌رز بکه‌ین ده‌زگاو خشلو زه‌رق و به‌رق   دور له روت و ابیت بان بوا باییت
گیانه که م جار جار نه ختی ژیرانه   ژینی داماوان بینه به‌رچاوان

مال له نه‌نازی ناوه‌راس زورتر   با وه‌کو و ابی باو به تو ی دابی^۷
تیکه‌یی هه ر شت هیلمه‌یی فه‌رشت   هی نه‌داریکه به‌ش هه ژاریکه

سا و هره یا نه‌یژین موسولمانین   یا به پای ئیمان چون نه‌لی قورئان
بی‌ن له‌به‌ر خاتر دین و داماوان   ری خوداپیوین ری‌کو راس پر تین

خو نه‌زانی: دینیش له بو خه‌لکه   تانه‌مین ی لار، ژینی بان و خوار
تو نه‌گهر دیلی پوزو خوشی بی^۸   بو به‌شه‌ر، کاری باری سه‌رباری

به‌ره‌لاستی نه‌فسه جیهادی توش   نه‌ک شلو جار جار: وه‌ک له‌ته‌ک خونکار
ژه‌حری نه‌فس «استکبار و اتراف»^۹   یانی: فیزوناز، خوان و ده‌زگای ساز

توی مه‌سی خوشی و ده‌عیه‌زل، خویچت   زالمی ئیتر جا بلیین که‌متر
زه‌حمه‌تت بو خوته نه بو مه‌ردم   چهن ته‌قالاش به‌ی، خوش به‌کوشتن ده‌ی

-----

۱ - نه‌گهر هه‌ر له باری غه‌ریزه‌وه تماشا که‌ین.

تا به ئهو دو دهرده گرفتاری
بوچه چهس دهر دو نه گبه تی زالم
پوچه گیانی من شهر له تهک دژمن
زهرقو به رقی ژین، خو به زل زانین

گیانه کهم یا مهیژه موسولمانم
دل به تین و گهش که به عه شقی خوا
یا نه گهر ئیژی ریکو راس بیژی
پیغه مبه ر، قورئان، عه شقی داماوان

دینی تو ره حمه و؛ هه ولی رزگاری
توی له داوی خو روت هه یه بیژی:
بو هه ژارانسه بو نه دارانسه
من موسولمانم نه هلی ئیمانم

پیشه وای گه ورهت گش به ئاوات بو
راخه ری باشی وهک چه سیری زه
مالی پیشکesh کهن هه ر له گهن تا رهن
گو شه یی مالی، باقیه که ی خالی

له شکری ساز بو جهنگی استعمار
فه رشی خول و نانی له سه ر داوین
ماچئه کاته و ریش دهستی زه حمه تکیش
وهک چه مال و شوان وهک کریکاران

گهر به ئاواتی خوشه ویسی لای
باری عه یش و نوش باری فیژوپوز
خواو محمد ص- بی، بی خه فهت بمری
جوان و ژیرانه هه لگه ره و دانه

تو له کوئی و کاتی گیانه لا چاکان
نه روهکی به رده ی نه فس و شهیتان هه ر
بینه پیشوازت بینه هاو رازت
هه لقونی بو خوهت بی خه می ئومهت

ئه و ده مه ی کو بو نه و خراوو خاس
گهر له حاله پیغه مبه ری ئازیژ
ژینی خوشی پار بی به ژاری مار،
ناره زاو تال بی یا په شیو حال بی

زسانی ۶۳

۱ - ژینی وهک چه یوان: چه یوان نه گهر هه ر خه ریکی خزمه تی ته نه ئیرای، له سه ر نیه. بو ئینسان نه نگه وایی.

تېكە ۲- ۋېرەخەريان...: رەنگە ھەر لە تەنیا كوردستانى خوەمانا، ھەزاران نمونەى وا بوى.

تېكە ۳- ... چۆرى ئاۋ: ئاگاڭ لە فرە جېگەى ۋەك ئىفرىقا ھەس.

تېكە ۵- ... دو سى رۆژە: تۆ ئەزانى: دىنيا تەنیا بگارىكە.

تا لە تەك ھەيوان...: «كالا نعام، بل ھم اھل»: (اعراف/۱۷۹)

تېكە ۶- چۆل ئەكەى كۆلپت...: ھەم جىسمى ئىمرو ھەم دىناى ئىمرو، عېرەتېە، ۋەك كۆلپت. ۋەلى جىسمى قىيامەت ۋەلى قىيامەت (نەك بەرزەخ) ۋەسە قەلا لەچاۋ كۆلپتى.

تېكە ۷- بو كەۋىلى، ژىن قېرو، پاشەروۆزى خو. چوار چت، لە دەسرس ھەر كەسپكا ھەس: ۱- دىناى خوەت ۲- قىيامەت خوەت ۳- دىناى خەلك ۴- قىيامەت خەلك. ئەگەر ھەر ئەۋەلەكەت پى موهىم بى «ۋەك ئەوانە وا رضا بالحيوة الدنيا» (بوس/۷) ئەو سىيانەكە ۋىل ئەكەى (ئەنجا شەرمەزارى خوەت ۋە نارەزايى خوا، خەلىقى تەلاشتە، چۆنكە - بەتەوى ۋە نەتەوى - لە كوتۇپرا، بەدەنىشتە ۋە تەۋاۋ مال ۋە سەرۋەت جېتلى). ئەگەر ئەو سىيانەكەت پى موهىم ۋى، ئەگونجى ئەۋەلەكەت، تەق ۋە لەق بى. (ئەنجا، دلخەشى ۋە سەربەرزى ھەمىشەى خوەت لە سەرمەرگەۋە، رەزاي خوات ۋە گىرتى ۋەك ئەوانەكە: «تتوفاھ الملائكة طبيين، يقولون»: (نحل/۳۲)

تېكە ۷- گەر بنۆزى بو ژىنى ھەن تاتو: ئەگەر ھەر لەبەرەى ماددى ۋە غەرىزە ۋە تماش كەين.

تېكە ۹- دۇر لە رۆت ۋا بىت بان بوابا بىت: چۆنكە:

بە پى جەل ۋە بەرگ، نرخی، ئەگۆزى بارەبەرى گەن باگىنى قوشە.

ئەگەر نە، قىيەت انسان لە كۆى ۋە قىيەت مال دىنيا لە كۆى!

تېكە ۱۰- مال ئەنەزى ناۋەرأس: نوسياگ ۋە نەۋارگەلىكمان لەم بارەۋە ھەس.

تېكە ۱۱- بەپاى: پى، يا معيار ۋى، رى ۋە رەۋش.

بىن لەبەر خاتر دىن ۋە دامان: بو: ۱- رەزاي خوا ۋە رەفاقەتى خاسان ۋە سەربەرزى ۋە خەشى ھەمىشەى خوەمان ۲ ۋە ۳ خەشى دىناۋ قىيامەت خەلك، چەنى ئاسانە، چەنى مامەلەى پرفايەبىكە: تەنیا تاۋى خەشى دىنا دانبان! بەرأس: «فاستبشروا...»: (توبە/۱۱۱). ياخوا، خەشەۋىسەكان! ئەم مامەلە ژىرانە، بوئىتە قىيەت گىشتمان ۋە باقى خەلكىش بو رزگارى تەۋاۋى بەشەر.

تېكە ۱۲- خو ئەزانى: دىنىش لە بو خەلكە: «للناس» فرە جار لە قورئانا ئەۋبىنى. لە جۋاۋ برى قسەى ئىحساساتى يا كە ئىزى: گىشت فداى دىن، ئەشى ھەر ئەۋە بىزى، ۋە لە دۋاى شىعار جارار «پليس» ھە ئەمان ۋەت. بەلى: تا ئەۋ ئەنازە لازم بى، بىشە فداى دىن، تا دامەرزىت ۋە باقى تر رزگار كا.

تېكە ۱۲- تا نەمىنى لار (فردى)، ژىنى بان ۋە خوار (اجتماعى): نەمانى لار، بە اصلاخى فرد: نەمانى بان ۋە خوار، - مادى ۋە معنوى - بە اصلاخى كۆمەل.

پۆز: معنوى. خوشى: مادى. كارى: يانى: ۋەك.

تېكە ۱۳- ... دەزگاي ساز: يانى: بانتر لە ناۋەرأس.

تېكە ۱۵- ... خو بە زل زاتىن: كە خوەبچت، گرفتارىانى.

تېكە ۱۹- فەرشى خۆل ۋە نانى سەر داۋىن ۋەك ھەمال ۋە شۋان ۋەك كرىكاران: تەنانەت لە ۋەختىشا كە لەشكرى، ئامادە ئەبۇن بو شەر لەتەك ئىستىعمارى رۆما.

تېكە ۲۰- بارى عىشى ۋە نوئش: يانى: ئەو جۆرە ژيانە: (ئەم بارو ئەو بار).

بارى فېز ۋە پۆز: «ساء لەم يوم القىامة حملا!»: (طه/۱۰۱) «ألا ساء ما يزرون!»: (انعام/۳۱)

ھەلگەرە ۋە دانە: بېچەرەۋە لای ۋە (ۋەك: سرفەرە سىنى ھەلگەردن).

تېكە ۲۱- ... بىنە پېشۋازت: ھەم مەلايكە، ھەم ئىنسانگەل خاس. بو پېشۋاز مەلايكە: «الذین تتوفاهم الملائكة تا ئاخىر»: (نحل/۳۲). جا ھاتان جەماعەت مەلايكە، بو ئەۋ ئىحترام ۋە پېشۋازەسە (پېچەۋانەى ئەۋانە، ۋا: بو تەحقىرو عازاۋانە). بو پېشۋاز موسولمانگەل خاسىش: «... مع التبيين و...» (نساء/۶۹). پەۋجى ئەفەرموى: «مع»، چۆنكە ھەر لەم ھەياتىشا، ھان لە تەكبانو(۱): ئەم رەفاقەتە، ھەر نارېبىتە. جا ئەم «شھادە»، پەردەبىكە نايەلى، خوەمان ئاگامان لى بى. لەتەك مردىن پەردەى شەھادە، لائەچىت ۋە،

۲۱- دوزمن مه که شهو له بان

نه گهر انسانی و دلسوزی انسان
وهها به ئیمان هاوریت ته یار که
وانه زانی: گهر ئازاریکی دی
له کیسی چوه. بزانی: هه رچهن
ئه وه هه به جهزای خزمهتی ئه گا
دنیا بوئه بهد دانان ئاسانه

دژمن له مهردم مه که شهو له بان
پی گشتی نه بی دؤ روژی ژیان
یا تیکچو نه زمی دهزگا و سفره و خوان،
ته قیالی، رزگار نه کا هه ژاران،
زورتر له تو می به هه زار خه رمان
به لآن به به لاش، هه رزانه و گران^۱

۲۲- تا توله چه مینه وهی هه یه توله

رولم نه که ویته توخنی پیسی
تا جوان و منالی هووشی خو ت بی:

تا توله له لات ئه بیته شه ربه ت
جاری نه که وی به دی له قه رخه ت

که م که م، به که سن گرو ئه بی دل
که سن و په سنی، له لایه کیکه

هه ل مه گره به ره و خراوه هه نگاو
بی بهش له دو چاوی تی گه یین ماو

ژیانی شیرین و سه به رزانه ده ره که فیت. یاخوا به قسمه تمان بی. ده لیل تریش، فره ههس: هانتی «فادخلی فی عبادی» له بهراو؛ له وه دوا «وادخلی جنتی» بو ئه وه سه که: له ته که ئازادبونی گیان: «ارجعی إلی ربک»: (آیات ۲۷ الی ۳۰ فجر)، ئه گه بته ناو جه ماعت «عبادی» (: پشواز کاران)؛ جا پاشان له ته که ئه وانا به ره و به هه شتی به رزه خه ئه روا.

(۱) - **حه تمهن ئه زانی:** ئه وه له ته کابونچه ههروه که ئه وه، له م دنیاچا ئیژین: فلانه کهس، هاله ته که - مه سه له ن: - مه که ته ب قورنانا، یا هاله ته که فلانه هه ره که تا، یا له ته که فلانه ره هه را، به و مه عنا نیه که: بیس و چوار سه عاته، له جیه یکا، به به که و بن. له نامه ی جواو «سی پرسیار» یشا، باسمان کردگه له باره ی رابته په یا کردن ئه هه ل به رزه خه وه له ته که خه لکا.

تیکه ی ۲۲- پار: دنیا. نارزه او تال بی: ئه گهر فره خراو بی که پی ناخوش بی: تو له ناو په یزه و انیا بی. ... یا په شیو حال بی: ئه گهر ئه ونه خراو نه وی که قینی لیت بی. وه لی، بو خه مت و گرفتاریت، خه مبار بی.

۱ ... **شه و له بان:** یه کی له ئیشتبا گه ل گه وه ره گه ل، ترساندن بی جیکه ی مناله. جاران منالیان به «شه و له بان» ئه ترسان. شه و له بان، کینایه س له «بان گلین». یانی: ترساندن به چتی که: ئه صل بونه که ی، راسه (نه که وه ک چتگه ل خه یالی). وه لی، ناویکیان بو تاشیه که سامداره، ئه گهر نه هیجی لی نای. ئه گهر مه رد میس نه خه لته ن و نه ترسین، زالم و زوردار گه ل - هه رچهن ناوو زواله تیان، وه سه «شه و له بان» و سامداره ئه کری منالی لی بترسنی - وه لی فره هیج و پوچن.

ئه وه هه به جهزای خزمه تی ئه گا: به شه رتی: ۱- نیه تی، پاک بی ۲- تا ئه توانی، بکوشی ری هی خوا له هه ره مه سه له ییکا بدوزیته وه و، له ینه وه بجی.

کاتی^۶ که دو چاوی «معرفت» خهوت
کهوجی^۶ له مرو^۶ ئه بی^۶ به ژیری^۶
تا توله^۶ چه مینه وهی هیه توله^۶
که م توله^۶ ئه چه میته وه به پی ری^۶

— — — —

هر ئه وئه مرو^۶ به گهن گرو^۶ بو^۶
خوی گوره وشاره خوی^۶ ئه گو^۶شی^۶
دو که ل^۶ ئه کری^۶ به پول^۶ و ئه ی خوا^۶
وه ک بوئی^۶ به هه شتی^۶ هه ل^۶ بلو^۶شی^۶

— — — —

دل^۶، خهوت، به شهر وه هایه لی^۶ ی^۶
ئاواتی زیانی خوی^۶ بخوازی^۶
ده زگای له حقی هه تیوو داماو^۶
ساز کاتو که چی^۶ به خو^۶ بنازی^۶

—————

۲۳- به چی^۶ خو^۶ هه ل^۶ ئه کی شی^۶

پرکی شی^۶ ئه که ی^۶: خو^۶ هه ل^۶ بکی شی^۶
که بهش هه زاران روتو برسیه
به پول^۶ و جل و سفره و دیواخان
هه رچهن خویشتی بی^۶ خه تاو تاوان^۶

—————

۱ - توله: به معنای وه ک ناراوو ژه قنه ئیژی.

تا جوان و منالی: زه فاقهت، له منالا، که هیشتا تهجره بهی خاسگهل و خراوگه لی نیه، فره تر کار ئه کا.

تیکیه ۲- بی بهش له دو چاوی تی گه یین ماو: ته نانهت ئه گونجی وای لی بی^۶ خاس، به خراو بزانی تو، به خراو یگه لی، بنازی! ههر له زالمو زوردارگهل زل و بۆچکه و بیگه ره تا ئه گه یته ورده گرانجانگهل و تا ئه گه یته جوانی که سگار ئه نیته لای دهمیه وه بو فیز!

تیکیه ۳- که م توله^۶ ئه چه میته وه به پی ری^۶
یا

تیکیه ۵- ئاواتی زیانی خوی^۶ بخوازی^۶: ئاوات ئه خوازی بو مالی^۶ فره تر، یا مه قامی بانتر، به لام: له ناحه ساوو بو ناحه ساوا! به راسی، «کسراب... او کظلمات فی بحر لجمی یغشاه موج، من فوقه موج، من فوقه سحاب: ظلمات بعضها فوق بعض!» (آیه ۳۹ و ۴۰ نور) ئه گونجی: کاورا له به حری وایشه، نه جاتی بی^۶. ئه ماما نه له مهرگ (ناخری حه تمی بو به حری حه یات) نه جاتی ئه ویتو، نه له نه تیجه ی شه پول و تارکی گهل خراو یگهل خوه ی.

۲- هه رچهن خویشتی بی^۶: ئه گه ره به بو نه ی باوه وه بی^۶.

۲۴- دوعیه مه فروشه

به پی^۱ جل و به رگ، نرخ، نه گور^۲
باره به ری گهن بارگینی قوشه
روله م تو^۳ ئاوا خوت له دهق داوه
نه گهر پی^۴ ناچی^۵ دوعیه مه فروشه

۲۵- خو خوارتر بگره

له ره حمه تی خواو به زه حمه تی خه^۱ک
ئه گهر انسانی بوگی به انسان
جا ئه گهر ژيرو نمه ک شناس بی^۲
خو خوارتر نه گری^۳ هه رچهن بچیه بان

۲۶- گروگال چهته؟!

شاعیر! گروگال چهته وهک منال^۱
هه لکه وهک شه مال بیکه گاله گال^۲
گورگهل هه زاران رانگهل بی^۳ هه وال^۴
هیچ ناکا سرته و بوله، بیکه قال^۵

۲۷- «به دوعای کتک باران ناواری»

دوعای که مزاتو که مته رخه م پوچه: هانای بی^۱ هورته و به ره ی جوئیاری^۲
به ئاوات راسه و ناوی^۳ باری لار «به دوعای کتک باران ناواری»^۴

---

۱ - دوعای پیغه مه ران - ص - به وجوده قورئان نه گهر ئیتته وه سه رمه شقه بو موسولمانی دلسوزی خه لک.
که م ذات: ترسه نوک. که م تهر خه م: که م لیاقه ت و ته قالا.
هانا: داوای یاریه کردن، استغاثه.

۲۸- رِي رَاسِو دُورسِي خِزْمَت

گه ره کته مه رددم دم نه ته قينن
 به به به نه کهن بو ناراي دهرؤن
 له دهردي عه قلؤ دل، ناگايان که
 له به را بنکه ي دژمن له دهرؤن
 به رمالؤ به رمال دهرمالؤ دهرمالؤ
 بو فيلؤ درؤ گوي نه ته کينن
 بو نافه تي فام سهر نه له قينن
 وايان ته کان به خو وه شه کينن
 تیک دن و پايه ي باش برؤخينن
 پاش ته کاندني ژور هل ته کينن

دوژمناني دهر نه وچه ي شه يتانن
 ئهر له ژور مه کوي شه ياتين تیک دهئ
 دوژمناني دهر له ته تيشنت کهن
 له به را بنکه ي خوي بشيويين
 له سهرت زالؤ زوردار نه ميئن،
 ناتوانن: سهرت پي دانه ويينن

وانه بي، دنيايش ژيروبان بکهن
 گورگيكي ناسراو ته فرو تونا بو
 ئه شب ي: ئاخري، له ترس يا ته مع
 هيچکام له وانهش نه بو، ههر خوتان
 بيدهس، دهرؤني، وه دهر ناکه وي
 له عنهت و نافات ئيسهت له زوردار
 چ عه قلّه ئيسه هل که ئ ناگري
 بکه ويته سهر ژياني، مردئ
 ههر له ناي ناحق خو ئه ره تيئن
 بو گورگيكي تر سهر نه خه ويئن
 دهسي ته سلیم بو دژمن هه ليئن
 عه هدر پهيمايي خوتان نه شي کينن
 دهرؤنتان کاتي دهسچون نه نوينن
 خه لک نه نجا له سهر خوتي ئه ر ژينن
 صوزي خه لک له خوت هه لي گرسينن
 له توني زلمو زورت خزينن

۱ - بهيتي ۱و۲: ته زوئير. بهيتي ۳ مصرع ۱- ناگايان که: يتلوا عليكم آياتنا: (بقره/۱۵۱)

بهيتي ۳ و ۴ و ۵ مصرع ۲- يركيكم: (بقره/۱۵۱). بهيتي ۵ مصرع ۲- ته کاندني ژور: جهاد اکبر

بهيتي ۶ مصرع ۲- بنکه ي خوي: که هاله دهرؤنا.

بهيتي ۱۰ مصرع ۲- بو گورگيكي تر سهر نه خه ويئن: خله تيان به ته زوئير.

... بهيتي ۱۱ مصرع ۲- دهسي ته سلیم بو دژمن هه ليئن: خاوبؤن يو زهر و زور.

بهيتي ۱۲ مصرع ۱- ته زکيه نه بوگ، بي قيتواره.

بهيتي ۱۳ مصرع ۲- کاتي دهسچون نه نوينن: إذا تولي، سعی في الارض... (بقره/۲۰۵).

بهيتي ۱۵ مصرع ۲- صوزي خه لک له خوت هه لي گرسينن: ئه وه، دنيا بي!

بهيتي ۱۶ مصرع ۲- تون: جهه نم که «مشوي الظالمين (آل عمران/۱۱۵) و مشوي المتكبرين» (نحل/۲۹). له توني زلمو و زورت

خزينن: ئه وه بيجه، قيامه تت بي!

۲۹- گهوجی، جهسود

ئه م همگه نیعمهت مادی و مهعنهوی
له ته و او عالم، جهسودی ئه وهی
تاوان کهسی و له ناو گشتا چهس؟
خوا رژاندویه بو خاس و خراو
به خزم و ئاشنای دهسدار یا خوژشناو
مه ر هه ر نژیکی توی چکوله ی خاو

زمان ۶۳

۳۰- ئامان له درو!

لهتهک به درو گرو بو مرو
لادان له راسی بو درو، زوره
له خویچی ئه شیوی ری راس و درو
تهنانهت به قه: له چاو تا برو

۳۱- مهیلانه ملهت خهوی لی کهوی

ئه ر خوت له زومره ی ئینسان ئه زانی
مهیلانه ملهت خهوی لی کهوی
به خاوهن فامو ئیمان ئه زانی،
به «گورگه شهوی گورگانه شهوی»

۳۲- دل به هوشهت خوش مه که

مه خلهته گه ر له هوشهت و به دروت
واقعیت به وانه ناگوری
تاوی سه رسام بمینم و گم بم
توی ئه گورییت و باوری مه ردم

۱ - ... ری راس و درو: کاری «رین» (کلا بل ران علی...): (مظفین/۱۴) له هه ر مهسه له ییکا، وابه.

۲ - «گورگه شهوی گورگانه شهوی»: قسه ییکا، رازویژگه ل، دوا ی ته و او بو ئن رازه که یان، به هه واییکی خاوی خه وهاوهر، بو خیالگه لی ئیژن تا ئیتر بجه ون.

۳ - توی ئه گورییت: خراو ئه وی

توی ئه گورییت و، باوری مه ردم: نیسه به به تو. چۆنکه ئه گه ر تاوی، باور ت پی بکه ن، ئاخری، ده رئه که فی که دروت کردگه. ئه نجا ئیتر مه ردم، باوریان پی نامینی.

۳۳- عالهمی گهن بی تو وه زهن ناوی

له هه وهس، باسی کهس مه که به خراو   چ له خاصو رهنی چ به د ناوی
 عالهمی گهن بی تو وه زهن نابی   «به دهمی صه د، به حر گلاو ناوی»^۱

۳۴- مالمی ههر کوئی نه که ئته و

مالمی کوئی ناکه ئته وه ههر کوئی نه که ئته و ئا خری
 نه گبه تی خیزان و مشقولن مهیی بو خوت ئه بی

۳۵- میراتی فره

ئه و ماله ههر به هه لپه وه زوری نه که ئی چیه   نه گبه ت به دوی خودتایه به لاس بو ژن و منال
 میراتی زور بگاته کهسان که م ئه بی نه بی   بویان به هوئی وه بالی وه کو بو مروچه بال

۳۶- «له تهر نه خوه ئیت و...»

سه رمهس لئه و تلور نه که فی   «له تهر نه خوه ئیت و له وشک نه خه فی»
 توخوا ئه ر ئه وه ت پی زینده گیه   فه رقی میکرو بی له ته ک تو چیه؟^۲

---

۱ - له هه وهس...: نه ک ئه و جوړگه له که له رۆی وه زئیفه وه بی، که شهرخ، روشنیانی کردگه سه و.
 عالهمی گهن بی...: ریشهو ئه نگیزه ی ئه صلی ئه و جوړه گوناگه له، هه وله بو ئه وه: کاوارا، به خاس بزنان! یانی: زهینی مهردم، بگیریی
 به عه بیی که سگه لیکه و، تا عه بیی ئه م دیار نه وی!

۲ - «له تهر نه خوه ئیت و له وشک نه خه فی»: عیباره ئیکه بو کینایه له خوشگوزهرانی. «له وشک...»: له جیگه و پێخه ف وشکا.

۳۷- لایى تۆبى كەيتەو

چى خاس و خراوه گشتى خزمەت كەن پىم   ھەرچى زلو ماقولە بشيىن دەسو و پىم
باخاتى بەھەشتى بى نە سىلولى جىم   گشتى بە فدای لایى نەتو كەيتەو ھولیم

۳۸- گيانم گاوگەردۇنى رىت

كولەيكى كولول و كەيلى كوللى نەوھجى   لەم كاولة خستويە كلابۇنى لە پى
گيانم لەبەرى پىت بە گاوگەردۇن بى   كەى لايقة وەك تويى ھەوالى پرسى

۳۹- لە بارەقەلاو ناسزاگەرى

ئازىز ئەگەر سەعادەتى خەلكت نەوى بەراس   كارت نەوى بە بارەقەلاو ناسزا لە خەلك
ھەر نەختى دل ببەستى بە نافات و ئافەرەم   بارت ئەيىتە قوشە لە خوت و بەلا لە خەلك

۴۰- لە پا كەوتو

بەم قول و قاچى قەلبى قەلبەوہ كوا   ھىزى رويىن بەرەو ئەمە و لامە

۴۱- دل كز مەبە

ھەر و كەسى بە دۇكەل و چت وا كرو ئەبى   ھەلدى لە موچيارى و دەرمانى اعتياد
خەلكيش ئەبى كە دلبنى ناجورو گەن بين   پى كز مەبە نەكەن كە لە ھەولت بە چاكە ياد

---

۱ - كارت نەوى بە... يانى: لە لايەن خەلكەوہ.

بارت ئەيىتە قوشە لە خوت: چۈنكە مايبە كەى، رىايە. ... بەلا لە خەلك: چۈنكە لەباتى رى خوا، خەلكت خستوتە سەر زيگەى ھەوا.

۴۲- کارت به قسه‌ی خه‌لک نه‌بی^۶

گهر خیری خوت و خه‌لکت نه‌وی گمانه‌که‌م نه‌بی^۶

کارت به باری باره‌قه‌لاو ناسزانه‌بی^۶

۴۳- سه‌رشوړی هه‌واو هه‌وه‌سی مه‌به

نارنیزی برای نه‌گهر وه‌راس خوت خوشه‌ی نه‌وی^۶ وریا به وه‌ها ری‌بکه‌ پیت هه‌ل‌نه‌که‌وی^۶
سه‌رشوړی هه‌واو هه‌وه‌سی مه‌به مردن هات صد سالی ژیان وه‌سه‌ خه‌یالیک و خه‌وی^۶

زوسانی ۶۳

۴۴- که‌لینی گورچیچه

به‌م باری ژیانی نیسه‌وه‌ گهر نه‌کری^۶ تی‌گه‌ی که‌ چلونه‌ خوش و ناخوشی سوی^۶
تی‌فکره‌ که‌ هیچ نه‌بی^۶ دوا‌ی نه‌سپه‌رده وه‌ک هه‌بوه‌ دواره‌ گیان وه‌ته‌رمت بکه‌وی^۶

هاوار که‌ که‌لینی ته‌نگی گورچیچه نه‌جی^۶ هه‌ول و په‌له‌قاژده‌یه‌و نه‌ جی‌هاواری^۶
به‌و حاله‌وه‌ چهن سعات ژیان، لیت ناکا صه‌ت سالی هه‌واو هه‌وه‌سی وه‌ژه‌حری ماری^۶

۴۶- مه‌ردم مه‌که‌ وه‌ لو‌تی^۶

ته‌قلنیت وه‌ خه‌لک، تماشاچی‌گه‌ل ته‌کاته‌ لو‌تی^۶ و خوه‌یشت وه‌ مه‌یمون^۶
وه‌تو‌نیش له‌ خوت بکه‌ین، خه‌لکی^۶، وه‌ک دزده‌سه‌ک شه‌یتان مه‌کیشه‌ وه‌تون^۶

---

۱ ... نه‌گهر وه‌راس خوت خوشه‌ی نه‌وی: له‌ یه‌کی^۶ له‌ دو نامه‌ عومومیه‌که‌ی نه‌م به‌ینا، به‌یونه‌ی باسی «مه‌حه‌به‌ت» هه‌، بری^۶ له‌

فهرقی خو خوش‌ویستی خاس و خراو، باس کراوه.

صد سالی ژیان وه‌سه‌ خه‌یالیک و خه‌وی: إن لبتم إلاً قليلاً (اسراء/۵۲).

۴۷- تایه‌ی نادیار

پیغه مبه‌ری خوشه‌وئیس و چهن یاری
پیویسته که سوختی، وشکه‌لی بیئن
یارانی له چولگه شاره‌زا وتیان:
ئه و رابه‌ری چول و شاری رازانه
به و گفته گیان گه شینه واتش: یاران
هه‌ریه ک کهسه مان بچی به‌ره و شوینی
پاش زور و که می گه رانه‌وه، هیچکس
پوشه‌ل که وه کو کرا به دس هاتو
که سن و په‌سنی دهر و ن و کومه‌ل ناس
انسان که به‌سه‌ر سه‌ری تماشکا
تی فکری له کرده‌وه‌ی دهر و ژوری
ئه‌وسا که له‌وه‌ی که هه‌ر له چاو نایه

۴۹- به‌هاری شه‌ص و چوار

ئیژن له‌ده‌ر به‌هاره
یاخوا بگه‌ی به‌هاری
به‌هاری شه‌صت و چاره
ئه و مه‌رده‌مه هه‌ژاره

۵۰- رابردوی خوت له‌بیر بی

خاکی هه‌بو؛ له تو نه‌بو باسی نه‌زور نه‌که‌م
هه‌ر ئه و بره‌ت له‌بیر بی له «سبحان ربی»
هه‌ر هاتی هاتی هاتی هه‌تا بوئته ئاوه‌له‌م
رمنگه له چاوی دل بره‌وی له‌م زویله‌ ته‌م^۱

۱ - ... نه زور نه‌که‌م: ... لم یکن شیئاً مذکوراً: (انسان/۱)

... هه‌تا بوئته ئاوه‌له‌م: «هو اعلم بکم إذ أنشأکم...»: (نجم/۳۰) «فإننا خلقناکم من تراب، ثم...»: (حج/۵)

زویله‌ ته‌م: ته‌می زویلی‌ته‌ن، یا مال و ته‌عملوقاتی دنیا، چاوی دل دانه‌پوشی. پاش بیردان به به‌سه‌ره‌ات، بری مه‌عنای «ربانیت» مان بو‌رۆشن ئه‌کاته‌وه‌و، هیج و پوچی خومان، تیریتته به‌رچاومان. جا ئه‌و وه‌خته ته‌می زویلی هه‌م «غه‌فله‌ت» هه‌م خودخاهی، له چاوی دل نه‌ره‌وی.

۵۱- خوت هاودهن که له تهک ...

تی فکره نان ویوی ته نو، عالم چ باس نه که ن
هاودهن که ژیره خوت له ته کی خوت و عالم ما
زور ادعایکی گوره یه «ایاک نعبد» ت
دلپر مه به به چنگه زویلی له پر نه ما^۱

۵۲- سهر کز مه به

«ایاک نعبد» ت له کوی و، بو دو چنگه گل
فرته و ته پینی نه و دله بچکوله گیانه که م
سه رکز مه به به نازی ته ن و تو زو پوزی ته م
صو زی نه ماوه چنگه زویلی نه له نه له م^۲

۵۳- بو نه تور شینی؟

گیانه که م ناو چاو بو نه تور شینی
بو به سهر خه لکا هه بیه ت نه نوینی
سه وای کاسو لکه ی چه م و کاسه ی سهر
بووه ره تانگای جرو جانه وهر

به هاری ۶۴

۵۴- نامی کولی دل

نه ر گیانی ده ر و ن بشکو فیته وه
به نی دل له گل نه به سریته وه
نه زانی: گه لی له زه تی وا هه ن
فره خوشترن له لنتی ته ن

۱ - ... عالم چ باس نه که ن: گشتی، یسح...

دلپر مه به: خه مبار مه به نه گهر له پر مالی دنیات فهوتا. دلت پر نه بی له عه شقی ته ن و دنیا که - نه ونه ت زانی - له پر نه ما.
به چنگه زویلی: ۱- دلت نه تانخی به خوش ویستنی چنه زویلی له ش، که - نه ونه ت زانی: - له پر مردن هات، له ش نه ما بو ت. ۲-
نه گهر ته عه لوقاتی دنیا، که چنگه زویلی که، کوتوپر له به ی چو، دلت پر نه بی له خه فه ت.

۲ - ... دو چنگه گل: چنی، لاشه ت و؛ چنی، مالی دنیات.

فرته و ته پینی... فرته بو دمس که فتن و، ته پین بو: ترسی له ده سچون یا خه فه تی دوا ی فهوتیان.

سه رکز مه به: بو ته مین یا پاراستن یا له ده سچون، به خه فه ت یا به زیلله ت.

توز و پوزی: زهرق و به رقی وه ک خو باندن و فیز. ته م: دنیا.

به واته‌ی زانای دهرسی تی‌گه‌یئین: «له پلاوو گوشت خوشتره زانین»^۱
 خوزگم به‌وه وانه‌گا به‌و مهنزل^۲ تام ناوینی^۳ وه‌ک تامی کولی^۴ دل

۵۵- عه‌ق‌لی گزیر!

گهر به زانین و ده‌سته‌لات وه‌هات لی بی^۱
 هه‌لفری بو سهریران و پیارسه به‌ره‌و کاکیشان
 کایه‌و هه‌لماتان بکه‌ئ به‌گه‌لاویژو مانگو خود،
 نه‌گه‌ر به‌سیحری زوان و قه‌له‌مت، بکیشیته ژیر رکیف^۲
 گیان له‌ریگه‌ت، سهر له‌ژیر پیت دانین، نه‌ک ههر مله‌تی، ته‌واوی به‌شهر،
 نه‌گه‌ر به‌فیل و ته‌له‌که‌و که‌له‌ک، نیله‌تون بکه‌ئ^۳
 له‌مل هه‌زاران به‌ده‌سه‌لاتی ناودارو زانا
 ته‌سلیمی فه‌رمانت بن له‌به‌رامبه‌رت بخه‌وین سهر،
 وه‌لی دل و میشکت ههر به‌ته‌نیا
 بو‌که‌یف و هه‌واو هه‌وه‌سی ههر خوت^۴ کار بکات و به‌س
 خه‌مت نه‌بی دانه‌چله‌کی دلت
 بو‌هه‌زاران دایکو باوکی نسکو ناهمی^۵ روله‌نه‌خوش و برسی^۶
 به‌هاواری پول پولی یه‌خسیران له‌ژیر شکه‌نجه‌و نازاری زور‌که‌ر،
 نه‌له‌خو دهرچو نه‌خو به‌ژیر و خاوه‌ن فام دانه
 بزانه: «له‌پاییزا جو‌جه‌له‌نه‌ژمیرن»
 له‌سهر جه‌ز گهنم نه‌پیون

۱ - مهرحومی حاجی زهمان ناغای مه‌تدی نه‌یگه‌پانه‌وه‌که: جاری له‌مه‌جلیسیکا نزیکه‌وه‌ختی نان، باسیکی عیلمی داتی. زاناییکی گه‌وره‌و چهن‌که‌سی همه‌چه‌شنه له‌وی نه‌بن. نان دانه‌نریتو، زانا له‌ته‌ک تی‌گه‌ییوی خه‌ریکی باس نه‌بن. صدیق ناوی، گه‌ره‌کی نه‌وی ده‌م له‌باسه‌که‌با. کاورای زانا زانی: روله‌صدیق گیان! پلاوو گوشت بخو. زاناوو زانین دوس، ههر خه‌ریکی باسن و خه‌لکیش خه‌ریکی خواردن. دواي روشن بونه‌وه‌ی مه‌سه‌له، زانا، به‌گوپه‌ره‌تی‌گه‌یپوه‌که‌نه‌لی: کاکه‌فلان [حه‌یفی، نه‌ناوی نه‌وم له‌بیر ماوه‌و نه‌ناوی زاناکه] «زانین له‌پلاوو گوشت خوشتره نه!».

۲ - فره‌خوشترن له‌لذتی ته‌ن: وه‌ک له‌زه‌تی دل که‌زوتریش، ئیشاره‌بیکیان پی کرد: له «تامازرویی خوشتره بو دل له‌تامی قهن». جا له‌زه‌تی ههم زانین و ههم تیگه‌یئن، بو دل نه‌ک بو خودی زه‌هن. ئیره‌جیگه‌ی شی‌کردنه‌وه‌ی نه‌م باسگه‌له‌نیه. ... وه‌ک تامی کولی دل: چونه‌ک: کولی دل، دل ناماده نه‌کا بو تامی یه‌کجار گه‌وره. (ئیکسیری گه‌وره، بری، مه‌به‌س روشن نه‌کاته‌و)

«قول رهش و چه رمگ له وهخت بگارا
 نه که ویتنه دهر».
 عه قل نه وهیه: وهختی نوخسه خه رمانت گه وره بی، هوشهت پر دان بی
 نه که چاوی حه سرهت له خه رمانی خه لک
 بخی نسکو ناهمی دهسته نه ژنو و
 په کهر سهر له بهر.
 عه قلی بتکاته حه یوانیکی سهر بریاگ
 بهتا تاوی تر له مهنجه لت خا
 نه و عه قله عه قل نه گزیری گه و جی هه واو هه وهسه.
 تی هه لده له مالی گیان بیکه دهر.^۱

به هاری ۶۴

۵۶- نه که ی دلت بله رزی ...

له دوینی و سوی نه هلی دنیا له دنیا
 بفری، چنی خول نه بیینی و قوتار
 ده خیله نه که ی بو چنی خول له بهر خول
 بله رزی دلت یا سهرت بیته خوار

۵۷- که مال نه و ...

به ئیمان و فامین و ته قوایه قه درت
 شتی تر له شون وانیه قشمه تی
 که مال نه و، جه مال و، گور و، مال و، زانین
 گولی سهر سه ریوانه نه ک بخله تی

۱ - سطر ۳... مانگ و خوهر: مه بهس، «ته سخیر» ه.

سطر ۱۵ و ۱۷- «له پاییزا جوجه له نه ژمیرن» «قول رهش و چه رمگ له وهخت بگارا نه که ویتنه دهر»: مهسه له گه لی کورد
 سطر ۲۰- با له قول کریاگ: وهختی گه ره کیانه پوس حه یوانی سهر بریاگ بکه نن، له قولیه وه، کونایی نه که نن و پفی تی نه که نن که ناسان
 جیا بویتنه و. جا چونکه: نه و وهخته، حه یوان، زله تر نه داته چا و، «با له قول کریاگ» نه ویتنه کینا به له مه غروری له خوده رچوی خو وه زل
 زان.

۵۸- شەمالی بەھار اوۋ

شەمالی بەھار اوۋ ھەناسەى ئەتوۋن ئىسەيش   لە ئەم چوۋلە زستان بردوا تاوو تىنى ھەن
ھەمۇلا بە سەريا خاکی مردو پڑابو تو   جمو جوۋلى ژىنت خستەوہ زیارەتانی تەن

۵۹- وراوہى خەوتوۋ زاہەرىن

بەم پوچپە لەم چىنى ئەلفازە، گەلى   پىر فايەترە ھەراى گروگالى منال
راپەرنە خواپە بەم وراوانە لە خەو   ھەم خومو ھەمىش خەلکی خەوالوۋى بىجال

۶۰- ھىواى سومايىكى خواپى

مەل و مورى لەناو ھىلانە خەوتوۋ   ئەيان کا شەوقى شوۋلەى شەم شەوارە
خواپا خوت بە بەم پىرشنگە سوما   بە قەلبى خومو ئەم خەلکە ھەزارە

۶۱- افتخار محضر «وجہت»

خود افتخار محضر «وجہت» ام دەى   ورنە چو من کجا و چىن بارگە کجا
وہم از تخيل سعة خلق ناتوان   سبحان وصف من فطر الارض والسما.

---

۱ - وراوانە: ئەكرى، وراوہ، قسەگەلى چاك بن. كەوابى ئەم شىعرانە، بە بۆنەى نىسبەتبان لە من، وراوہن و بى كەلك، نە لە زاتى خوەيانا.

ھەم خومو ھەمىش خەلکی خەوالوۋى بىجال: ھەل ئەكەوى كە وراوہى بە دەن بەرز، ھەم خاوەن وراوہ، خەوہرەو كاتو ھەم خەلك تىرش.

۶۲- کهی وهک بهکن...؟

نوڤڙی بهناوی کار ئه کری کهینی یی به کار
کهی وهک بهکن ئه دای وهزئفه و دیاری یار
خوایا شنوی عیبادتی بانتر له ئه شته های
لاوی ژهمه ن بگردگی تامازوی هه ژار

۶۳- نه بریتته بالات...

لیت موبارهک بی دهزگا و مال ناومال
سفره و خوان ئوتول چه ن دهسه سیپال
به لام به و شه رته نه بریتته بالات
«خوه شگوزهرانی و خواردن وهک مالات»

۶۴- کهسم!...

کهسم قورخ و تهرخانه و مال و مه زرای دل
فداتم هه ناسهت تاو تووی ژیان پرژین
ئهوی بو ته کانی زیاره تان ناریدی یاخوا
به دهنگت بکا ئه م چول و چولگه گیان پرژین

۶۵- دو جوره باور

دو دهسه ن باور یه کی دینی یه کی هه ر خول ئه پیوی
حالی ئه و هه ر وهک نه مامیکه و ئه میش وهک وشکه چیوی
ئه و به خزمهت به ره ئه داو هه ر هه لئه دا تا خوا بزانی
گیان له گیانی ئه م بکه ئه هه ر خوویه ئه ر نه شک و نه سیوی
تا له زور بون بی وه سیله ی باوری دینی، به انسان
ری وه فاو ری خوشه وئسی و راسی و پاکی ئه پیوی
باوری مادی که کارکا بیوه فایی و دلره قی و گهر
زیاد ئه کا تا بو مرو نهیلی مه گه ر رهنگیک و نیوی

---

۱ - «خوه شگوزهرانی و خواردن وهک مالات»: «والدین کفروا، بتمتعون و یاکلون کما تأکل الأنعام»: (محمد/۱۲)

ئەو دەمەى ھەركام بە ئەخلاقى لە وینەى خوڤى تەياربو

ئەو ئەكا انسان بە انسان و ئەمیش ئەى كاتە ديوڤى

چوارپەلى باور له قوردا بو، تماشا كه له ھەر لا

كەس لە كەس ھاوړى له ھاوړى دەرد ئەچىږى سەم ئەپى وى

ئەوئە ئيران و عىراق و رۇس و ئەفغان و، ھەمۇلا

وہزعى وای ديوہ بە ئامىڙەى پەلى كيوڤى ئەميوڤى

بو دلى پاراوى ئيمانى ھەوالى، يارى غارى

خوشە ژەحرى ئەژدەھا شىرئین خەوى ئازىز نەشىوڤى

۶۶- دلى به ئيمان

دل كه ئيمانى گەيشتى نەونە مامىكە سەرى ھەربە عەرزا ريشە دائەكوتى سەرى ھەر ھەل ئەچى

باورى پيوئە زور زور بى، بە چاوەى ئاوى ژين سس ئەبى پايەو بئىچەى كوئشكى دەر ناکا وەچى

۶۷- دلى ئيمان پى گەئيو

دلى گيانى لە ئيمان پى بگا دارىكى بەردارە

ھەتا كارى لە گەل كەى دارو باغى تازە ئەروينى

بە شاقول و تراز كوئشكى خەوہرنەق سازكە لافاوى

گرى بو مى كە لى دا شوينەوارى ليوہ نامينى

۱ - ئەو بە خزمەت بەرئەداو ھەر ھەل ئەدا تا خوا بزانی: ... كسجەرە طيبه ... (ابراهيم/۲۴)

گيان لە گيانى ئەم بکەى ھەر خوڤە...: ... كسجەرە خبيثة: (ابراهيم/۲۶)

باورى مادى كە كاركا... ← وا بزائم: نەوارىكمان ھەس بەناو «مادىگىرى فکرى و اخلاقى»

ئەو دەمەى ھەركام بە ئەخلاقى... ← كە باسە لەبارەى: ھاودەن بون يا نەبۇنى ئەخلاق لەتەك فکرا.

۶۸- زائینی وه بی ئیمان

هه رچهنده زائین سه ركهوى ئیمانی دینی گهر نهبی

هه ر وهك ئه بیئنی باری زلمو زورو گهر کرتر ئه بی

بروانه بو په ر تا په ری دنیا ئه بیئنی: خوینه وار

مایه ی کولولوی و نه گه تن بو خه لکی دئی کولله وار

۶۹- گیانه وریا به ...

لیت نه کا عه قل و دلت بی تین و کاس
«هه ر ئه وه مندته پی هه بی وادیته دین»
خشپه یی په وکانی ئه ی کا گوی قولخ.
تا که سیلول و گیاو خاوه ن ژیان،
هی هه ساره ی بی حه ساوو مانگو خو،
چونه ناکا کاری خشکی بو که ری؟!
قول ئه کاته فول حه ساو دهر دی له دهس.

گیانه وریا به وراوه ی خولشناس
وه خته حه یوانیش بخاته پی که نین:
«هه ر له خورا» پوچه هه تتا بو ولخ
هه ر له ده زگاگهل ئه توم تا عنصران
سهیری سهیری دورو گه وره و جور به جور
بو مرویی خو به زانا زان ئه ری
وایه باوی وه سو هسه و داوی هه وهس

«ئه م قسانه کونه نو بی بایه قن»
کونه بو نیان بو نیه، هه ر نوبه رهن
هه ر وه نه: ویستو، خدهو، وهك نان و ناو...

نه خله تی به قسه ی ئه وانه ناحه قن:
زوری حوکی عه قل و، ویستی قه لبو، نه ن
«اولیات» ناکه ون هه ر گیز له باو

له و «له خورا» وتنه، خورایی تره
هه ر چه نی قه دری به ره و بانتر بچی،
رو به دنیا ی تی که بیئنی «عه قل» ئه چی
هه ر له خوت تی فکره تا بو ت دهر که وی
چی ئه بیئنی؟ جسمی ته نیا نه ک حه یات
پوس ئه بیئنی و مایچه نه ک زات و قه وه ت
نایه: دین و بیستن و هیزی به یان

«نه» له هه ر چی نادیارئ بی فره
ئه صله نی له م عاله مه ی دا هه ر شتی
به و ئه نازه ش بوردی «حس» لی کول ئه بی
ئه ر له لات ئه م باسه باش رو شن نه وی
باش تماشا که له سه رته و تا که پات
یا له شان و بال و قول و دهستی خوه ت
قه ت وه به ر چاوت، له چاوو گوی و زمان

ههروهه با بوانترو بانتر بچو
دهه هه تا اواتو بيزان و هه دهه
تا نه گه يته عه قلو نيمان، چهن هه زار
گيانه به و گش نادياره په ي نه بهه،
شوينه واره، شايه ته بونيان نه دا.

تا ولاتي ويستو، حالو، خولو و خو
تا كه علمو قامو، وجدانو، شه رهه
بوئي جور جور ههن هه مو هه ناديار
چون وهبي ديتن له بونيان تي نه گهه؟
خوتو عالمه شوينه وار نين بو خودا؟!

به و نه فامه پال به «مجهول» هو نه نه ي
نه ونه خوي پي شاره زاو دانشقه بي
«ابن راوندی» ش نه خو شى خوي رهس
نه و حديثانه كه باسى ميكروين
«چون له ژيري تاقه نينو كي ته نه ي
له و كه سانه ي ناحق و حهق ليك نه دهن
بون كه گوي شل كه ن بين يه خسيرو رام
بو منالي نيسه هه روهك «ور» وههاس

مامرى كوليگ حهقى ههس پي كه نه ي:
هه ر شتي خوي پي نه زاني پي نه بي!!
واي نه زاني نه ونه خوه ي نه يزاني ههس:
نه و نه ياني دايه بهر تانه و خوسن:
گيان له بهر نه ژيي؟! نه و يش نه كه يه ك چهن ي!
دل به دهردي «سه رسه ري بون» توش نه كه ن،
بو قسه ي وا فهيله سو فيكي نه فام.
باسي واي وا فهيله سو في خوا نه هاس

به م هه لئانه ههن نيسه ش خوي سه ن
ههس كه له م چه شنه «پروپوچ» مان نه لي
ژيره گيان تو شه رته ناگاي خوت هه بي

چي نه بين يا نه زانن «نفي» نه كه ن
ياني: وينا كاكله داري پو چه لي
به م قسانه ئاشكرات لي ون نه بي

خوا په نامان باتو لامان باله دهس

سه رسه ري بون و، نه فامين و، هه وهس

۷۰- كه ي موسولمان نه بي؟

تا زلمي هه بيتو تا نه داريكو كزي
رؤت خوش بي و دل له كول زمان پرهاوار

كه ر بي دهن و بي خه مي، مه لي انسانم
نه وساكه به خوت بلي «موسولمان» گيانم

۱ - گيانه وريا به وراوهي خو شناس: ...و لم يرد إلا الحياة الدنيا* ذلك مبلغهم من العلم: (نجم/۲۹ و ۳۰)

۷۱- پوچھل

ئەي پوچھلە ادعاي ئيماني چەتە   ئەو گشتە گرفتارنو توھەولې خوەتە
تا خەلکې خەمئین هەبن بە تەنیا خود خوا   «فی اهلہ مسروراً» ن و دل بې خەفەتە ۱

۷۲- وەک دايکې ...

ئازیزی برای هەتا گرفتاری هەبې   وەک دايکې بەر و حومو ژئیر بە رۆلەي نەخوەشە
ئەخوا ئەخەوې کایە ئەکا پې ئەکەنې   ئاواتی و هەولې، هەر وەشې رۆلە کەشە

۷۳- لە وتن نەهانگ

لەخوا بە زیاد بې نيعمەتی باشە بەیان بەلان
ئەونەش بزانه: زور مەبەسان نایەنە بەیان
وەک تامی حال و بالی مروی خاومنی دلې
یا هی بزەي منالې لە کوئش دايکې میهرەبان
یا داخی دايکو بابەيی رەحمین و دەس تەنک
بو جەرگی ماتی تامی خوەشې یا شتیکی جوان
داخی کەنیشکە عازەوې دل پاکو پیر ئومید
بې بەش لە بوئنی گەورەيی هاوارنو ریگەزان
یا ئافرەتی، دلې، بەهەزاران ئومیدەوہ
داوہ بە بې بەزەيکی ژیان کەر لە ژن بە ژان
یا هی منالە بې بەشە نازی دلې ئەلې:
بوچی ئەمن وەهامو منالانی تر وەهان

---

۱ - «فی اهلہ مسروراً» (انشقاق/۱۳) ن و دل بې خەفەتە: لە تیکەي ۷۲ دا، نەختی ئەم مەبەسە، رۆشن کریاگەسەو.

يا دؤ دلی به گیان و به دل کۆ کو دئیلی یه ک
 خه لکیش هه له ی رۆاله تی وه ک باسی شاو شوان
 يا وه ک له پالی سفره ی بی ره حمی ده وله مه ن
 حالی پشینله ییکی به هیوای دو ریزمه نان
 دهردی و لآخی، باری، له پای خستوه که چی
 مالداری بی به زه و به ته مالی نه وی ره تان
 يا وه ک دلی بچۆکی خه فه تباری کور په یی
 ماته له ماله ده وله مه نان و منالی وان
 يا حالی دئیلی چاله ره شیکی ولاتی خه لک
 بی به ش له ده نگی ره نگی، له یاری له نیشتمان
 شاگردی تۆشو تۆره وه سایه که سی نیه
 جاری بلی، بری وه کو انسان به لاله گیان
 يا وه ک قوته و جریکه و فرته ی مه لیچکی
 یانی: بزانه خوشتم نه وی هاولفی ژیان
 پی ری به شه وق و نازه وه مندالی پی گه یان
 لای سپله گه ل نه ویسته وه سه کو نه زی که وان
 حالی که سی له وان هیه ناگاو تی نه گا
 بی ری و شوینی هه لمه ت و باسی دسو زمان
 حالی نه وه ی نه زانی: نه وه نده ی که تی نه گا
 وه ک یه ک ترؤسکه یه له هه ساره و له ئاسمان
 نه ی خوا دلی خه لات که به خو م و عه زیزگه لم
 تی بگاتو، کول بداتو، له مردو بخا ته کان^۱

۱ - بهیتی ۱۱ - پی ری به شه وق و نازه وه مندالی پی گه یاند لای سپله گه ل نه ویسته وه سه کو نه زی که وان.

۷۴- «نوکاو»

کاکه هه ژار گیان کاتی^۱ که ئەهتوت: «نوکاو»، پیم سهیر بو^۲ ناوی^۱ فیر نابی^۱
به شه ر عهیی خوی^۱ ئەو^۱نه ناوی^۱نی^۱ ئیسه تی^۱ ئەگه م نوکاو یانی^۱ چی^۱

۷۵- دگانت تیژ مه که

ئهو دلهت وا ومخته بو^۱ دنیا دهري^۱ ئاخري، دنیا دهري تیري^۱ هولول^۱
وا ددانت تیژ مه که بو^۱ خول^۱ و خاک سهورکه صوزی^۱ خوت^۱ ئەو^۱یته خاکو خول^۱

۷۶- کام «خوهت»؟

«خوهت» دوانی، خوهتی^۱ که کهیفت بی^۱ مه رگه، جه ژنی له دایکبو^۱نی^۱ ئەو
خوهتی^۱ تر خویری^۱ خوت و خالی^۱ که دو^۱ روزه و هه رای ئەو^۱ ریته و
جا خوهت و غیرهتت که بو^۱ خوهتی^۱ پوچ^۱ خوهتی^۱ ئازات له قور^۱ نه به سنیته و^۱

۷۷- چون بخوی؟

مه گه ر تو^۱ دژمنی خوت و خوه راکمی برژنیته زکت تا ورگت ئیشی^۱
له دهردی تیری^۱ ئەمر^۱ و گه ر نه زانی سوی^۱ گیانت مه زه و تامی ئەچیشی^۱
له وهن بو^۱ سلامه تی^۱ پیویسته زورتر مه خو^۱ هه رچه ن ئەوهنده ی باله میشی^۱
موسولمان به ر له برسی^۱ بو^۱نی ناخوا له خواردن به رله تیری^۱ دهس ئەکیشی^۱
ئه گه ر وه ک پیشره وانمان بی^۱ خوه راکمان له زور^۱ دهردان یه کیکمان نایه پیشی^۱

---

۱ - قور: به دهن یا دنیا.

۲ - سوی گیانت مه زه و تامی ئەچیشی: نهخویشی (ئه گه ر «سوی»، دنیا بی): یا په شیمانئ (ئه گه ر «سوی»، قیامهت بی): یا هه رتکیان.

۷۸- کام نوکهری کام؟

نهختالی به فکری «خوت» و خه لکیش به که سم
 چه ن هه ر ملوموشی زک وه کو مشکو کتک
 سی ودوی دلی خوت بکه و له خو مه علوم که:
 سک نوکهری توپه یا نه تووی نوکهری سک^۱

۷۹- ئیمانی دل

ئیمانی دله که تام ئهدات و گرو گور
 ئیمانی به چورت و که ز هه رایه و مژو ته م
 بو ئه و له بزهی گولی هه زار تاو ئه شنئ
 «حه ف دول و کوناو ریوی» هه ر گچله له ئه م^۲

۸۰- زورکار به چی زورداره؟

گیانه به حوکی «سنت و کتاب»
 چی له عه رزایه له ناوو له رو
 به شه ر هاوشانن له یه ک دایکو باب
 بو بنیاده مه هه مو بو هه مو
 به ریوه نه برئ نه و فه رمانی خوا؟
 جا خوت تیفکره موسولمانی خوا

— — —

ئه ی خوشک ئه ی برای زلم لی کراو
 دئه کیشی بو ناحه ساو گه رده ن
 له و لایچه و واچی: «خوا پاسه ش که رده ن»!
 چو ن سواره له سه ر مه ردمی هه ژار؟
 نه ختی تیفکره بزانه: زوردار

۱ - نوکهری سک: که سی، فره زکن و چلیس بی، ئیژن: نوکهر زکیه. له حالیکا به راسی، دوژمن زکیه. چونکه له بهر نهوسنی، زیاتر له وه
 وا مه عده و زوده، دهره قه تی بی، نه خواو؛ به و کاره عه زیه تیان نه کاو، نه وپته بایس نه خوه شی یان. پهس، ئیستلاحی وه ک «نوکهر زک» یا
 «زک ئاغه» وه ختی دروسه، که «زک» به مه عنای «نهوس» بگرین.

۲ - ئیمانی به چورت و گه ز...: ئیمانی زیهن نه وه سه که: «لقد علمت...» (اسراء/ ۱۰۲) یا «و کانوا مستبصرین»: (عنکبوت/ ۳۸) یا «... واستیقنتها

أنفهم»: (نمل/ ۱۴)

بو ئه و له بزهی گولی هه زار تاو ئه شنئ: نه حوال منالی زیهن نه پشکوؤتو. له ته ک زانایی بیدل: (دل له کار که وتو) هه ل سه ئگینه.

زالم گهل به زور خويانه زالن؟ مهردم کوترن ئه وانيش دالن؟
 نه، هر به مهردم زورکار زورداره به زور مهردمه دم زالم هاره

— — —

مهسهله، گهلی دهردی گرانه بری ئه بنه دار بو دهسی زورکار
 زوریکیش له ترس یا نه بو تمه
 خه لکیش له فیلی دهسبر ئه بن کاس
 (ئه لبهت وایش ئه بی گهلی، کهم یا زور
 به هه رحال، خه لکی کزی بی ئه نوا
 خوا کردو مانی به فامین ته یار
 قانونیشی وا داناو بو مان:
 چه تو به یاریه یا هه ر بیده نی
 یا خوا وابی ئیمانمان پرتین

که ریشه ی گشتیش کزی ئیماننه
 بو سه ر هه ر که سی که بکا هوار
 هه ن بیده ن هه ن یاریه ی زور ئه دن
 بی به ر له عه قلی حه ق و ناحه ق ناس
 هه ر له خه تیان بچه یاریه ی زور
 له خو گله که ن نه له کاری خوا
 له ته ک فامینیش، ویست و اختیار
 هاوشانو، ژوار وه ک یه ک بن انسان
 بو سواری زورکار ئه ویه وزه نی
 بو بیژگه له خوا سه ر نه خه ویئین^۱

۸۱- چه پکی سه لوات

چه ن جوانه کورسان و دیمه ن به هارانی
 چه ن خوشه قاسپه ی به ر روژو نسا رانی
 سه لواتی دلگرت، لای خواوه پیشکesh بو
 پیغه مبه ری ئازیز بو ئال و یارانی

بو دهسه جه می (له دوای هه ر تیکه ییک)

— — —

۱ - به شه ر هاوشانن له یه ک دایک و باب: ئایهت و ربوایهت فرس.
 چی له عه رزایه له ناو و له رُو بو بنیاده مه هه مو بو هه مو: ... ما فی الأرض جمیعاً: (بقره/۲۹) (زوتر، مه عنامان روژشنه و کردگه).
 «فهم فيه سواء»: (نحل/۷۱) و «فأنتم فيه سواء»: (روم/۲۸). ته م دو ئایه ته، ته فسیریان گه ره که. وه لی ئه گه ر هه ر بی ر به نه ئه وه که:
 هه ر تک جومله، «خبری» ن، مه به ستان بو روژشن ئه ویته و.
 به ر یوه ئه بری ئه و فه رمانی خوا؟ «ته م» و «ئه و» ی ئیشاره، بری جار، «ه» ئه نو سیته ئاخه «مدخول» ه که یانه و، وه ک: ته م ماله، ته و
 شاره. بری جار، نا، وه ک: کور، ئه و کور بو، که... یا: ته م شارو ئه وشار. ته وزیج، بو ئیره ناوی (بری جاریش (له له هجه ی سنه) له به ر ئه وه
 ئاخه وشه بی، «ئه لف» بی، «ه» ناهینری).

دیسان له کوردستان به زمی به هارانه
به زمی مهلو مووری دهشتو بنارانه
بینه و به ره ی کابان نازی په چه و کوټان
هوړته و به ره ی جوټیار ئاوازی ئارانه

— — —

دیسان شنه ی عهتری شه و بو له ئیواران
کاتی شه مال ئه شن ی بو نی هه ناسه ی شه و
دیسان گژه و فیتو ی پول پولی گوانی
شانوک و موسیقای کوچی و هه سارانه

— — —

چه ن جوانه هه لقونیان به رغه له شیوو دول
تیکه ل یه حه و گدگد منداله دیهاتی
گورانی و هوړه و هیران و بالوره
پر دهشت و سهیرانگای دیهات و شارانه

— — —

کایه ی منال خشلی کولان و بهر مالان
فرکه ی مه لان ملوینکی بهرمله ی کووسار
له ولا کزه و صوزی شمشال و بلویره
له م لاه هه ل تیقانی هه رزه کارانه

— — —

هه م کهوته سهر ئاشتی ئاسمان له ته ک عه رزا
له جیه ی هه ناسه ی مه رگ ئاوی ژیان ئه رژی
له ولاوه پییری شاخ له م لا جحیلی باخ
میوانی هه و رانه پییشوازی بارانه

— —

شاخ و بنار په‌یمانی عه‌شَق ئه‌بوژئین:

هه‌دیه‌ی بنار بوئی شه‌وبو له‌بو شاخان

سه‌وقاتی که‌ل بو داوین ده‌نگی قاسپه‌ی که‌و

شاتر شه‌مال رازداری رازدارانه

— —

هاژه‌ی شه‌تاوی شاخ ورته‌ی زنه‌ی پامیرگ

ئه‌لحه‌ق دلی صه‌د دل سه‌رسامو چه‌یرانی

چه‌ن خو‌شه مه‌سناو تا ماماتگه‌ی ئاویه‌ر

هه‌رچه‌ن که‌ چه‌ن ساله‌ بی‌ده‌نگی یاران‌ه

— —

به‌خوا وه‌ته‌ن خو‌شی، خوا جوانی خولقانی

یاخوا خوه‌تو خه‌لکت ئازادو رزگار بن

له‌و گشته‌ ده‌ردانه له‌و هه‌مگه داوانه

له‌و دینفرۆشانی بو پۆل ته‌یارانه

— —

به‌خوا وه‌ته‌ن بو خو‌تو خه‌لکی مه‌زلۆمت

که‌یله دلم ئه‌مما هیچم له‌ ده‌س نایه

دل‌ه‌ر به‌ تاسه‌ی خو‌تو رو‌لته‌ته هه‌رچه‌ن

گوایه له‌ داوینی ئه‌لبورزی تاران‌ه

— —

یارانی ده‌ر ئه‌کری لیک کو‌وه‌بن جار‌جار

مال‌و، که‌ژو سارای فه‌صلی وه‌هاران که‌ن

به‌م چه‌پکه سه‌لواته عه‌تراژنو ئاوا

وا بزانی ئیستا که‌ش هه‌ر جاری جارانه‌؟

— — —

خوایا ئهوی دهم کهس ناگا وه فریای کهس

موری سه عادهت بی ئه م کوری سه لواته

نامه ی عمه ل مور کا بو خودم و یارانم

بو هر که دلسوزی برسی و هه ژارانه

وه هاری ٦٤

٨٢- ژبانی مال و خیزان

به دهن بی نان و ئاو ناوی وه لیکن

نه تاوی دهم که ران: که فیکو، پاشان

خوهر اکت جوان و خوش بی باشه؛ ئه ماما

پتر فایه ی خوهر اکی سوری ئه که یته و

بزانه: ئه صلی داو دهر مانه پاریز

له چه ورو، ترشو شیرین نوشی گیانت

چ عه قلیکه گه ده ی خو هر بئاخنی

ئه ونده فایه باییت نوشی گیانت

به زور جاوینی که م، زور داخ یا سارد

بناغه ی سلامه تیت دانه، ئه گهر ههر

که مه یچ و دهرس و باییش فهرزه بو مال

مه که کاری له بهر ئه رک و جزو بز

نه وایش دهرچی له مال قاقاو تریکه
له مالی پورخزی و، ناکوکی و، جلف

۸۳- اسراف و تبذیر

گیانه که کی کاکه ی هه رچهنیش دهس بات
یانی: گوی نه دهی، هه رچی که وته گئیر،
له تو جوان نیه «خواردن وهک مالآت»
له خاس و خراو «اسراف و تبذیر»

«اسراف» نسییه و، زوره دهرجه ی
یه که م نه وهیه که زورتر له وه
دوهم له دهخل و خه رجا گوی نه دهی
سیه م شیوانن نه نازه و میزان:
چوارهم لادانه له هه ناوه پاس
هه رکهس به گویره ی مه سئولیه ت خودی
پیویسته بخوی یا بخویته وه
خه رچی خوت زورتر له دهرامه د که ی
دهس دریزی بو حقه ی خاو خیزان
لای خوار کومه لته و لای سه ریش دنیاس

«تبذیر» یش یانی: نیعمه ت له دهس دان
وهک رژتن خورا ک بو دهر یا سه ر خوان

جا نه گه ر اسراف کاری هه یوانه
«مبذّر» ئیتر برایشه ی تانه

گیانه وه زیفه ی تویه گیان دانان
دهی جا تو له کوی و زیانه خورووی
بو خوشبه ختی و خوشی هه ژاران
یا زکه رووی و سفره گورووی^۲

۱ - تیکه ی ۲- خوه راکت جوان و خوش بی. باشه: نه ماما: یانی: بهه رحال. الحکم لله.
تیکه ی ۳- بزانه: نه صلی داو دهرمانه پاریز: المعدة باب الداء و الحمیه رأس الدواء. به لام و ابی له مه ولات لی نه کا تال: نکه ی دنیا و
په شیمانئ قیامه ت. تیکه ی ۵- نه خواردن، وهک له سه ریه ک سه رد و گه رمان: زیویه تگه ل.
تیکه ی ۶- گه مه یج و...: یانی: وهک خواردن.
۲ - «خواردن وهک مالآت»: ... و یاکلون کما تأکل الأنعام: (محمد/۱۲)
به یته ۸ مصراع ۲- وهک رژتن...: باسیکمان بو به ناو «پاشاخور»
به یته ۹ مصراع ۲- «مبذّر» ئیتر برایشه ی تانه: إن المبذّرین...: (سراء/۲۷) چوتکه: دژمنی سه رناسی به شه ر، شه ی تانه و: دیاره هه ژار کانه
زه رهران له به شه ر. جا که سی به «تبذیر» زه ره ر یا له به شه ر، وهسه شه ی تان و نه ویته برای.
به یته ۱۱ مصراع ۱- زیانه خورووی: ته بزیر.
به یته ۱۱ مصراع ۲- ... و سفره گورووی: که سی و، دیاره نیه له خه م هه ژار گه له.

٨٣- چاورمه قه‌ی دنیا

ئه‌ی چاورمه قه‌و ماق‌ماوی دنیا   به‌نی دل، به‌نی دنیا‌ی بی‌بنیا
ها‌ئونه‌ت زانی‌ باروبنه‌ی ژین   له‌م کاروانسه‌را ناکاو هه‌ل‌کنیا

٨٤- به‌ره‌و دوا؟!

چوار په‌لی دلی له‌ قور‌ چه‌قیوت   به‌ ته‌کانی‌ دهری‌بنه، کاروانی‌
بارگینی‌ عومرت به‌ره‌و پی‌ش‌ ئه‌روا   تو‌ی‌ خاو به‌ره‌و پاش‌ تا که‌ی‌ ئه‌روانی‌

٨٥- ژیری‌ و ئیمان

نه‌خوینده‌واری‌ ژیر به‌ تی‌گه‌ییوی‌   نه‌خوینده‌واری‌ دل‌ له‌ قور‌ چه‌قیوی‌
فامت، ئه‌گه‌ر له‌ خو‌ خه‌ره‌ی‌ به‌ زانی‌ن   به‌ختی‌ گولو‌له‌یه‌ له‌ لی‌و نشیوی‌
بو‌چیته‌ زانی‌نی‌ هه‌دی‌ت و قور‌عان   تو‌ی‌ بو‌ زویل‌ وه‌ک کوردی‌ دو‌ نه‌دیوی‌
شه‌یتانه‌ سواری‌ ملته‌ دای‌ ئه‌نه‌ونی‌   بو‌ ده‌سپری‌، یا‌ ملهوریکی‌ خیوی‌
ئیمان هه‌بی‌ نابی‌ له‌ته‌ک زلیکا   مه‌هه‌به‌تی‌ هه‌ته‌ له‌ ته‌ک هه‌تیوی‌^{٢٧}

١ - اقتباس از یک رباعی «ملا شاه بدخشی»، کیهان فرهنگی، شماره ٥، سال ١٣٦٤، صفحه ٣٩.

٢ - ... وه‌ک کوردی‌ دو‌ نه‌دیوی‌: ئه‌م مه‌سه‌له، بو‌ دو‌ مه‌عنا ئیژنی. یه‌کی: چتی‌ سه‌یرو سه‌مه‌ره‌ بی‌ وه‌ک ئیژن: «کوسه‌ی ریش پان» دؤ: تامازروبی‌ و زور‌ پی‌خوش‌ بون. دیاره: هه‌ر له‌ زوه‌وه، کورد، به‌وه‌ مه‌شه‌وژر بوه‌ که: خوه‌شی‌ دی‌ له‌ دؤ. مه‌رحومی‌ بابامه‌ردؤخی‌ روحانی، له‌ لاپه‌ره‌ی‌ ١٩ و ٢٠ی‌ جه‌لدی‌ یه‌کی «مشاهیر کرد»، له‌ شه‌رحه‌حالی‌ شاعیر و ناوداریکی‌ هه‌زار سالی‌ له‌مه‌وه‌به‌ری‌ کوردا - که‌ بری‌ شیعی‌ فارسی‌ لی‌ به‌جی‌ماوه‌ - شیعی‌کی‌ لی‌ تیری‌ که‌ پاش‌ چۆنه‌وه‌ له‌ «بخارا» وه‌ بو‌ «له‌وگه‌ر» بو‌ وه‌ژیری‌ بوخاری‌ نوسیه‌وه. به‌یتیکی‌ شیعه‌که، ئه‌مه‌یه:

بخارا خوشتره‌ از لوگر، خداوندا همیدانی   ولیکن کرد نشکيبید از دوغ بیابانی.

به‌ قسه‌ی‌ براییکی‌ ئه‌فغانی، ئیسه «له‌وگه‌ر» شاریکه‌ له‌ جه‌نۆبی‌ شه‌رقی‌ ئه‌فغانستانا.

ئیمان هه‌بی‌ نابی‌ له‌ته‌ک زلیکا   مه‌هه‌به‌تی‌ هه‌ته‌ له‌ته‌ک هه‌تیوی‌: اذله‌ علی‌ المؤمنین‌ اعزة‌ علی‌ الکافرین: (مانده/٥٤)، هه‌زار له‌قی

لی‌ جیا ئه‌ویته‌وه، که‌ یه‌کیکیان ئه‌وه‌سه.

۸۶- به حەساوی دۆ دۆ چوار

ئەچیتتە ۱ پۈۋ كەۋریشكى، كەۋى
چەنى مانىھتى، برسىۋ تۋىۋى بۋن
چەنى كىشانی گەرماۋ سەرمايى
تەنانت گونجان بەرەو بۋن لە تاش
ئەمانە ھەمۋار ئەكەئ بۋۋ پۈۋ
دەئ جا گىئەكەم كۋاۋ خوەت قازئ:
بۋۋ ئەۋە خەلكى مەزلۋم ۋ ھەژار
بۋۋ ئەۋە عومرت نەچى بە فېرۋ
بۋۋ ئەۋە ببىھ رەفېقى پاكەن
ئەر بۋۋ ئەۋ ھەمۋە عومرى دەرەو داخ
ھەمۋار كەئ، بەپای حەساۋ دۆ دۆ چوار

ئەۋىش ۋە گىرت كەۋى، نەكەۋى
چەن لەتر، دېك ۋە پاۋ دەسا چۋن
جارجارىش شكىان سەر، دەسى، پايى
سەرتاپاي عەنام بى پراش پراش
يا بۋۋ رەفاقەت يا خۋشى تاۋى
بۋۋ ئەۋە كە خوات لى بى رازئ،
رژگار كەئ لە پرى رەنجى لە خەسار،
بۋۋ ئەۋە بەھەشت كەۋىتە دەستۋ،
صۋزئ بگەئتە مەنزلگای چاكەن،
يا تفو تانە يا زەجرەۋەو داخ،
بەھرەت لا نادا لە يەك بە ھەزار؟^۱

۸۷- تامازرۋى خۋشترە

دل ۱ پۈۋ ئەداۋ پەلپن ۋ كەمبەرگە بى نەبى
ئاۋات كە زۋ نەھات نە كز بەۋ نە نائۋمىد

مەزلۋمە بى پەتان ۋ تەكان بەچكە دەۋلەمەن
تامازرۋى خۋشترە بۋۋ دل لە تامى قەن^۲

۸۸- لە سەر مەستى خۋشتر

دوۋعات كە زۋ قەبۇل نەبۋ، كز مەبە، كزەى
ئاۋاتى گەرە خۋشى بەدئ بى بچۋك ئەبى^۳

ئۋمىدو چاۋەنۋرئ لە سەر مەستى خۋشترە
قەلبى بە ھۋشترە كە بە جۋش ۋ خورۋشترە^۳

۱ - بەيتى ۳ مصراع ۲- سەر: «سەر» يەككە، لەبەر ئەۋە، عەلامەتى «ۋەجدەت»ى، گەرەك نىھ (ۋەك دەس يا پا).

بەيتى ۷ مصراع ۲- رژگار كەئ لەرى رەنجى لە خەسار: ھەر جۋرە ژيانى، بىژگە لەۋە ۋا لەسەر رىھى خوا بى.

۲ - دل پۈۋ ئەداۋ پەلپن ۋ كەمبەرگە بى، نەبى: دل ۋا، ھەرنەبى. چۈنكە بايىس ھەزار كۋولۋى ۋ پەستى ۋ نەگەتە.

ئاۋات كە زۋ نەھات: «سەكتە مەلئح»

تامازرۋى خۋشترە بۋۋ دل لە تامى قەن: دل ۋ نەفس، ھەركام، جۋرە لەزەتگەل تاۋىھتىيان ھەس. تام قەن بۋۋ نەفس، چۈنە، تام

تامازرۋى بۋۋ دل، خۋشترە لەۋە.

۳ - دوۋعات كە زۋ قەبۇل: سەكتە مەلئح.

۸۹- باره کتیو

فهرقی، گهلی گهلی ههیه زئین له تی گهیین زئین نه بی نه گیانو بیهستی به خو له وه
علمی که خزمهت و هه وهست زیادو کهم نه کا هیچ پی مه نازه باره کتیوه به کو له وه^۱

۹۰- امید تبی

رهروان در سوز و راز و ناز سوز ما به امید تبی زان آتشم
واصلان در منزل مستی انس ما به حسرت جرعه ای کی سرکشیم

۹۱- خزپرست

آن دل که قدر غم نشناسد غمین مباد خمره ی شراب آب سکندر نشین مباد
ارج حیات جان چه شناسد خزپرست بر خاک، کیمیای سعادت نگین مباد^۲

۹۲- ئوخه ی له و خه مه

ئوخه ی له و خه مه خه می له خه سار ئه کاته به فری شه مالی به هار
چه دهردی دنیاس دات نه چله کنی وه ک تکی فرمیسی منالی هه ژار

---

۱ - عیلمی که خزمهت و هه وهست زیاد و کهم نه کا: «لف و نشر مرتب»

باره کتیوه: مثل الذین حملوا التوراة...: (جمعه/ه)

۲ - قدر غم: ئه و خه مه، وا ورده خه م، مه خفه و ئه کا: (خه می له خه سار ئه کاته به فری شه مالی به هار).

غمین مباد: چونکه، خه می وا، سه ره سری به و، ته کان ناخاته خاوه نی و، له باتی، خیر، زه ره ری هه س.

ارج حیات: حه یاتی ته نیا ته ن، به خو ش رابواردن و، گوی به خاس و خراوو، دهردی مه رد م نه دانه. وه لی حه یاتی گیان، به «محبّت» و

دلسوزی بو خه لکه: که: وه بی ناسین و، مه سئولیه تناسی و ته قالا بو نه مانی خراوه و، هاتنی خاسه، نابی.

۹۳- دل ارزشمند

بر دل که نیست لانهٔ قدسیّ غم مناز   بر غیر درد رهگذران نردغم مَباز
من دوست با وفای تو ای غم ندیده‌ام   بر خاکباز باز نشد راز پاکباز^۱

۹۴- هەر دلیّ ماوه

گهلیّ له‌یلیّ و مه‌جنوُن هاتن چوُن   هەر دلیّ ماوه و خیلّه‌که‌ی مه‌جنوُن

۹۵- چ تو، چ میکروبی!

گەر هەر له هه‌ولی کوک و خوش‌بوئی ژیانی
ده‌عبای‌تریش هەر وان چ میکروبیّ چ فیلیّ
پیّت به‌رنه‌خوا به‌خوا له‌به‌ر چاوی مروی ژیر
- لای‌که‌م - که‌روگا پییش له توُن هیلیّ دو هیلیّ^۲

---

۱ - بر غیر درد: دهردی ههم معنه‌وی و ههم مادی.
نرد غم مَباز: له‌باتیّ خهم بو مال و ده‌سه‌لات و شتی واه غهم بو خه‌لکی به‌جی‌یه که ریبوارن و؛ که‌چی، ته‌گهر داچله‌کان: (انذار) نه‌بی، وه‌ک ته‌وه عومریان ههمیشه‌یی بی، دل ته‌به‌ستن به دنیا؛ تا ته‌نازی، که ته‌گونجی: هەر بو دنیا، ناحه‌ساو بکه‌ن، که: لای‌که‌می، زهره‌ره له عومری بی‌پرا‌نه‌وه‌ی خوه‌ی.
... تو ای غم ندیده‌ام: خهمی حه‌ساوی، ده‌ست به‌رنادا، لیّت جیا نایینه‌و، تا سه‌ربه‌رزت نه‌کاو نه‌ت‌گه‌یینه‌و خوه‌شبه‌ختی و نه‌ت‌گه‌یینه‌و لای خاسان. ده‌یّ چه‌ی ته‌م دنیا، ئاوا، به وه‌فاس؟
۲ - لای‌که‌م - که‌روگا پییش له توُن هیلیّ دو هیلیّ: بل هم اُصل چوُنکه: ته‌گهر وایی، ۱- هەر بو ئیمرۆتی و، خهمی صۆزی خوه‌ت نیه، ۲- گوی له خاس و خراوو، له وه‌زعی خه‌لک ئاده‌ی. ده‌ی‌جا، بو ته‌و جوَره ژیا‌نه، که‌روگا، ئازاترن. چوُنکه تو - ته‌گهر له فکری عومری ههمیشه‌یی تا نه‌وی - لای‌که‌م هەر فکری داهاتوی ته‌م دنیا، یا - لای‌که‌م - ژه‌می‌ترت هه‌س، یا ماله‌که‌ت بو زمسان ته‌یار نه‌که‌ی. ده‌یّ خو که‌روگا، ته‌وه‌پچیا‌نه نیه!

۹۶- کوا موسولمان وا ئه بی

کاکه لی توخوا که تو هه ولی نه دهی دینی خدا
بی نه جات با بهنده گانی دیل و بی ئینی خدا،
چونه پرکیشی نه که یت و خو موسولمان ناو نه نی
پهیره وی په یغه مبه ر و پابه ندی ئائینی خدا؟^۱

۹۷- کاسه که لی!

ئه م ده فره زه ننگه که دلم خوشه یانی دل
نه ک کاسه کوئه کاسه که لیکی به تو زو گل
ئاخ بو گری له داخی خه می مه ردمی کو لول
تا له و هه مو تعلقه پوچه ی بکاته کل

۹۸- بی ودمی هه ناسه یی

زانینت نه گه ر له شانی به حران شان با   سیحری قسه ت ئه ر تانه له صه د سه حبان با
بی ودمی هه ناسه یی که تامی گیان با   با هه ر بقونیت و سه ر له بن هه وران با

---

۱ - پهیره وی په یغه مبه رو پابه ندی ئائینی خدا: و ما لکم لا تقاتلون...؟! (ساء/۷۵)

ئه م ده فره زه ننگه: زه نگی خه تاو تاوان
... کاسه که لیکی...: دلی که نه یتوانیوی «فطریات» خوهی زاگری، وه سه کاسه که لی، که ئه و ئه نازه وائه شی، زاناگری.
ئاخ بو گری له داخی خه می مه ردمی کو لول: له «ئیکسیری گه وره» دا، باس کریاگه له ته ئسیری خوش وئستی هه ژاران.
تا له و هه مو تعلقه پوچه ی بکاته کل: به راسی، ئه گه ر گری وا به ربیته دل، نه بکاته کل، هه رچی نازاله، گشتی نه سوئتی.

٩٩- بهرزه زای گیای تونیه

نه فسی چه لکه به هه لپه یه هه رتا له خوانی خو ل^١
دل هه رچی هه و لی هه و لی هه بی باور ت نه بی^٢
ریبوار ی سه خته وان ی که له ی سه لتی پی نه وی^٣
توی میرگه وان ی شل بهرزه زای که ی گیات نه بی^٤

١٠٠- «ایاک نعبد» ت ...

ری پابه رانی ریبری نازای پچه شکین^١ بو دیلی خو ل و کایه کلی که ی نه بی به بی^٢
دل لاده وه ک مله له مل و موشی خاک و خو ل^٣ «ایاک نعبد» ت به قسه ی سه سه ری نه بی^٤

١٠١- هه ر ئاواته

ئه م گشته دو که ل و ته پ و تو زی هه و او هه و هس!^١
دل ماوه بی هه ناسه و سو مای چه م و گه رو^٢
گیانی، ته کانی لای توه وه گه ر نه بی نیه^٣
«ایاک نعبد» م مه گه ر ئاوات و ئاره زو^٤

---

١ - دل هه رچی هه و لی: اضطراب و تعجیل. هه و لی هه بی: ته لاش و کوشش

... بهرزه که ی گیات نه بی: «جهاد» یانی: قه بولی سه ختی و دهر دیسه ر.

٢ - مل و موشی خاک و خو ل: نه گونجی ئه م وشه له یه ک خستنی دو که لیمه ی «مله» ی کوردی هه ورامی و، «موش» ی فارسی، دروس کرابی بو گه یاندنی مه عنای ئه و حاله ته که مشک هه سی بو خواره مه نی. - له م جو ره ته رکبیه هه س له کوردی دا وه ک وشه ی «گوی قولاخ».

٣ - دل ماوه بی هه ناسه و سو مای چه م و گه رو: چاوی دل، بی سو ما ماوه و؛ گه روی دل، بی هه ناسه.

۱۰۲- به «دگل»...»...

به «دگل دگل دانت پی نه دهم»
نأمانه له گیان مهردم بهر نهوی
صوژی خو زورکار ناگاته فریات
که نه سپه ردهیان کردی سهر نهوی^۱

۱۰۳- خوایی له تو جوانه

یا ره ب له تووه جوانه خوایی وها که من
به ندهیکی هیچ و پوچ و گهن و ناسپاسی تو م
خوم زولم و ناحه قییم له حه قی خوم نواندو و
هیوامه روحی تو قهره وی کاته وه له بوم^۲

۱۰۴- نه زانی و سپلهیی

خو وایه بو ت: نه گهر له وه بو خو ت شه ره گه ری
شو کرت نه کاو به چاکه جه زات پی نه داته وه
تی فکره: چهن نه زانی و چهن سپلهیی نه وی
تو بی و بیچی داوی کولولی به پاته وه^۳

---

۱ - به «دگل دگل دانت پی نه دهم»: منالگهل، وهخت کایه ی نابارو زآلمانهی «که له شیره شه ری»، به کله شیره که ی خوه یان نهوت، بو نه وه بهری به نه گیان هاو به نی نهوعی خو ی!

۲ - ... به ندهیکی هیچ و پوچ و گهن و ناسپاسی تو م: له موناجاتی هه زره تی شافعی دا هه به:

إلهی! لآن جلّت و جمّت خطیبتی فغفوک من ذنبی أجلّ و اوسع.

له «مفاتیح الجنان»، شیعری که نهو به یته ی تایه، به هی هه زره تی علی س - س - دانه نی. به لام ناشکراس که وانیه، چونکه له نیوه به یتیکا هه به: الهی! بحق المصطفی و ابن عمّه...

هیوامه روحی تو قهره وی کاته وه له بوم: قل: یا عبادی الذین اُسرفوا علی انفسهم! لا تقنطوا من رحمة الله... (زمر/۵۳) + و یکفر عنکم من...: (بقره/۲۷۱) + ... فأولئک یدلّ الله... (فرقان/۷۰)

۳ - شو کرت نه کاو به چاکه جه زات پی نه داته وه: إنه غفور شکور: (فاطر/۳۰) + و لتجزینّ الذین صبروا...: (نحل/۹۶)

... داوی کولولی به پاته وه! چونکه: علیها ما اکتسبت: (بقره/۲۸۶). جا نهو وهخته، خوی بهو هه مگه ره حمه ته وه، له خوهت، نارازی نه که ی.

۱۰۵- بی سه قامی اطاعتی دوژمن

زلمت که لی بچی له نه گروئسی زالمی

بو توله خو خوره راس و خوت لی حه رام ئه بی

هیچ دوژمنی هه زار یه کی نه فست شه پری نیه

چونه له شوینی نه مری، دلت بی سه قام ئه بی

به هار ۶۴

۱۰۶- ئاخ بو راپه رینی

یا ورت هی یی گرو گالی

ئاخ بو ده نی یی یا شمشالی

برژینیتسه دهر تو ز کالی

له ئاگری دل و دهر ون

له که فتگی بگری بالی

له خه و راپه رنی خه فتگی

بو ئه هلی هه وال هاوالی

رچه ی چهن ساله بشکی نی

یا بیریتسه حال بیحالی

دهر مان کا دهر دی هاودهر دی

دهم ته قینان قالمه قالی

حاشا له بو هه ر به خبه خی

۱۰۷- تاویکت به فیرو نه چی

بو باشان چونه چهن خوش و جوانه،

پوله م نه گه ر باش بزانی قیامه ت

له لات قیامه تی له ملیون بانه

ته نیا تاویکت بر وابه فیرو

۱ - نه گروئسی: موخالی «خوه شه ویس». خوه راس: ئاسایش و ئارامش.

هیچ دوژمنی هه زار یه کی نه فست شه ری نیه: دژمنگه ل تر، ئه وه توانیان دنیات لی تال کهن، ده ئی نه فست - ئه گه ر دنیا یچت تال

نه کا - خو قیامه ت تال نه کا. خو مه علومه: دنیا، هه زار یه کی قیامه ت نیه.

۱۰۸- زائینی بی تی گه یین

هاوار له زائین وهبی تی گه یین   ده ریایی وهبی چورپی ئاوی ژین
ئه ره هوری ره حمهت پالفته ی نه کا   مه زرا نابودو ئیسقا زیاد ئه کا

۱۰۹- ئاخ بو فامی

ئاخ بو وا فامی تی بگا ئاسان   له قسه ی دوس و باسی خواناسان
له حال منالی فه قیرو هه ژار   له داخی دایکو باوکانی نه دار
له دل شاگردی وه ستایی دل ره ق   كهس فریای ناگا وه دؤ قسه ی حه ق
له دلی بیكار كه وتویکی پییر   دلسوزی له ناو خه لکی نه زان گئیر

۱۱۰- نیشانه ی ئیمان ...

چاوه كه م له ته ك خیزانی مالا   ناوچا و مهیره یه ك رؤ مه تورشینه
نیشانه ی ئیمان روی خوه شه؛ ئاگر   له خو و خیزان هه ل مه گرسینه

۱۱۱- هه زار گیانم له ریت

ئه گه ر ودمی هه ناسه ی تو نه بایه   ئه من چی بوم مه گه ر هه ر خوا بزانی
له تو وه گه ئوه سه رمایه ی حه یاتم   تر و سكه یکی ده ر و ن تامی ژیانی
له من بو من له من فه رزو نزیكتر   هه زار گیانم له ریت ئه ر بو نه گیانی

---

۱ - هاوار له زائین وهبی تی گه یین: «علم لا ینفع».

۲ - ...؛ ئاگر له خو و خیزان هه ل مه گرسینه: به ناوچا و تال کردن، ناکوکی و، شهرو، قین و، خه فته ته كه ویته ناومال؛ كه ئه وه ئاگر یكه بو خوه تو و خیزانت له دنیا دا، ئه نجا به و ره فتاره ناباره، زلم ته كه ی له خیزان و؛ ئاگر ی قیامهت له خو هه ل مه گرسینی. ئه یج گونجی؛ خیزانیشت له قین توا، بکهونه سه ربار فره جور له خراوی و ناموسولمانی، كه ته وانیش، بهم جوره بییری بو جهه نم.

۱۱۲- وهک قومقومه

ئەر سهرنه كهوى له خاكى بى گيان
يا دهرنه كهوى له توى تهلهى نان
وهك قومقومه سهر هه لینه دانه
وهرزش بكه تا ئه وئته «شعبان»^۱
به هارى ٦٤

۱۱۳- ناخ بو دلى

ناخ بو دلى پر له خوشه وئسى
بگاره بداله بگار «بوچى»^۲
بو بى گيان ژيان هئچى بى و پوچى^۲
«بو عافيه ته كهى، ئاو نه خواته وه»

۱۱۴- مه وه حه مالى شه يتان

به پورخزى و به ناوچاوى تال
ژيان تال ئه وى له خيزانى مال
شه يتان پى خوشه خيزان ناكوک بن
گيانه بو شه يتان مه وه وه حه مال

۱ - ئەر سهرنه كهوى له خاكى بى گيان: یرفع الله الذین... (مجادله/ ۱۱)

يا دهرنه كهوى له توى تهلهى نان: پايه و بنچينهى «نازاده بى» ئه وه سه: له ناو تهلهى ماده په رستى، بيته دهره، چونكه تا وهختى ماده په رستى بى، ههر نه گونجى، خو بفروشى له هه ليكا. جا ئيتن: تو چهو، نازاده بى چه! ههرچى بايش بكه ئته خوت (بو: پاساكردى په ستى خوروشى!)

«شعبان»: شعبان بى مخ.

۲ - بگاره بدا له بگار «بوچى»: «بوچى»، كارى عه قله. حالى «غهرئزه» و «دل»، بو به شهرو حه يونات، بى «بوچى» هه رچه ن ته كرى، دوئين له ده ليلگه ل په يابونى. يانى: گياندارى، برسى ئه بى، يا به چكه ي خوهى، ئه حوبىنى، بى ئه وه: بىرى، لى بكانه وه. جا ته كرى، ئيمه له باره ي ده ليل ئه و حالگه له و، باس بكه ين.

«بو عافيه ته كهى، ئاو ناخواته وه»: كاورا ئاوى خوارده و. وتيان: عافيه ت بى. وتى: وه لا، كاكه، بو «عافيه ته كهى، ئاوم، نه خوارده و. ههر تونيم بو. ناخ بو مه حه به تىكى گهره ي وا، كه كارى، به سهر هيج مامه له و خاس و خراو پكه و نه وى! ئه صلن بى «گيانى ئينسانى» - كه به و مه حه به ته په يا نه وى ژيان به پوچى بزانى.

بى گيان ژيان: «بى گيان ژيان» يا «ژيان وه بى گيان».

هئچى بى و پوچى: وهك ئه وانه وا ته واولى ته قالا يان، ههر بو دنيا به (: ضل سعيهم...): (كهف/ ۱۴۰) جا چ گوم بونى، له وه خراوتر، كه:

ههر مردى، ههر چيكت كردو، هه بو، هه مو بو به هئچ!

۱۱۵- زه‌حمه‌ت که‌متر، خزمه‌ت زورتر

گیانه تی‌کوشه له ته‌ک مه‌ردما   زه‌حمه‌ت که‌متر و خزمه‌ت زورتر که‌ئ
ته‌نیا به‌فایه‌ی زورتر گه‌یاندن   به‌پله‌ی به‌رزی «خیرالنّاس» نه‌گه‌ئ^۱

۱۱۶- به‌ره‌و کام‌لای؟

شه‌یتان چه‌ز نه‌کا فی‌زن و موّ بی   ره‌زای خوایش له‌سه‌ر نه‌خالقی جوانه
جا‌سی‌ودو‌ی دل‌خوته بکه: ئاره‌زوت   به‌ره‌و ریگه‌ی خوا‌یا لای شه‌یتانه

۱۱۷- خزمه‌ت که به‌خه‌لک

چاوم تیکوشه خزمه‌ت که‌ئ به‌خه‌لک   به‌ده‌م به‌قه‌لام به‌هه‌ناو به‌مال^۲
باشتر له‌گشتی: وه‌ریگه‌خستن   به‌ره‌و خوشبه‌ختی نه‌مال و نه‌ومال^۳
دو‌دنیای خه‌لک و هه‌تا‌هه‌تای خوت   خوش‌بی‌چش با‌هه‌ر بنیات بی‌تال^۴

---

۱ - «خیرالنّاس» «خیرالنّاس أنفعهم للنّاس»: چه‌دیت. جا، خزمه‌تی به‌پی‌و به‌نه‌نازه‌ی ده‌سه‌لات، که‌نه‌کری. جور‌جور بی‌یا که‌مو زیاد بی.

۲ - به‌ره‌و خوشبه‌ختی نه‌م مال و نه‌ومال: هه‌رچه‌ن هه‌رچی خزمه‌ته، هه‌ر باشه. به‌لام هیچ‌کام ناو‌ینه «خستنه‌سه‌ر ریگه‌ی خوه‌شبه‌ختی» چۆنکه‌هه‌م له‌گشتی گه‌وره‌تره‌و؛ هه‌م سه‌مه‌ری، هه‌ر نابریته‌و. به‌لام نه‌که‌ئ نه‌م چه‌قیقه‌ته بکه‌یته بیانکی بو‌لادان له‌خزمه‌ت‌گه‌ل بوچک‌و لازم. چۆنکه‌بری وه‌خت کاریکی چکۆله‌بو‌خیر، یا‌لادانی شه‌ر له‌که‌سی، نه‌گونجی له‌لای خوا‌یه‌کجار خوینشیریئت کا.

دو‌دنیای خه‌لک و هه‌تا‌هه‌تای خوت خوش‌بی: وه‌ختی تو‌له‌و ریگه‌وه‌تیکوشی‌و، چه‌ساو‌یش تیکوشی، ئیتر نه‌گه‌ر نه‌تیچه‌دنیایی به‌که‌یچی نه‌وینی، مامه‌له‌که‌ت، هه‌ر به‌ره‌نده‌س.

۱۱۸- ژيانی بی سم و دم

ژيانی دنيا تاويکله دهخیل له کيسی نه دهی به عه زیهت مهردم
له بینه و به رهو له جاو جول گه ری ژيان خوشره وهبی سم و دم^۱

۱۱۹- خوت به ههوا مه فروشه

گیانه به ههوا دهخیله خو نه فروشی دهس نایه خسار نه بی له نهو سه و دایه
له سویش بگه ری، نه تو گه لی مایهت هه ن هیجان نیه وهک ههوا، ههواو بی مایه^۲

۱۲۰- باروبنهت له ههوا نه بی

باروبنهت له مهیل و ههوا کووه بی سبی دهسنت له بن ههوانه ی خالیوه ده رنه چی^۱
عومری دو روژه فرسه ته دوباره کی نیه دلسوزی خو به با به کلاچون هه دهر نه چی^۲

۱۲۱- نهی دنیای بی وه فا!

نه ی دینه خولت له ناش نه کا نه ی دنيا بو هیچکه وهفات نیه ته کا نه ی دنيا
وهک خهون و خه یالیکی ده می هه یت و یت گه وچ نهو کهسه دل پیت خوه شه کا نه ی دنيا

۱۲۲- نهی دنيا نه هه یت و نه یت

نه ی دینه نه تو چیت که نه هه یت و نه یت هه ردهم له ره نی دوینی و نیسه و صوریت

---

۱ - له بینه و به رهو له جاو جول گه ری: نه رک و دهر دیسه ری به ریوه بردنی چتی زیادتی و تشریفات، بیژگه: پوزو، مایه تی، عومر خه سارپون، چه ی ههس؟

۲ - له سویش بگه ری، نه تو گه لی مایهت هه ن: بوچه عومرت نه که یته سهرو کار چتی به که لک، نه ک ههوا؟

خوزگه م به وه دائه نى نه بونى بو بون پى رهنجى خه ساره زه رقو به رقى كوليت^۱

۱۲۳- گهر پهروه رشو ...

نه و کاته مه لوتکه بوى، له بيچوى هه رچى
بيکاره ترو نه زانتر و که متر بوى
گهر پهروه رشو هيدايه تى نه بوايه
هه نکاوى به ره و به ره و بان نه چوى^۲

۱۲۴- با مه که خوتو ...

ساوهى له تنوکه ناوه کهى دوپى و پير
وا با مه که خوت و نه ونه ناز مه فروشه
خزمه تيان کردى تا گه بيته ئيره
انسان به نه توش له خزمه تان تیکوشه^۳

۱۲۵- هه رچى بو وه ختى خوى

هه رچى ههيه له وه ختى خوديا بايه قى ههيه
دنياو که ويلى ويل که له «وجهت وجهى»
خوزگه م به وه له کاتى حضورا له هه رچى ههس
بيژگه له خوشه ويسى هه ساوى نه کا جيا^۴

۱ - خوزگه م به وه دائه نى نه بونى بو بون: چونکه: بونى نه م دنيا، نه وهسه که نه زانى که: هه ر بهر له مردنیش، وهسه نه بون، به لام بونى قيامهت، لهى الحيوان: (عنكبوت/۶۴).

پى رهنجى خه ساره زه رق و به رقى كوليت: راوچى تاوى له كوليتا دائه نيشى بو راو. ئيتر خوهى مانگ ناكا بو رازانه وهى كوليته که. دهى خو صه د ساليش عومرى دنيا، له چاو عومرى بي پايانى به شهر، له تاوه کهى ناو كوليته کهيش که متره.

۲ - گهر پهروه رشو: پهروه رشى به شهرو، هه ر سى جوړه هيدايه ته فيترى به کهى خوا.

۳ - ... تنوکه ناوه کهى دوپى و پير: من نطفة: (عبس/۱۹). خلق من الماء بشر: (فرقان/۵۴)

انسان به نه توش له خزمه تان تیکوشه: جا هه رچى ئينسانتر بى، خزمهت، فره تر نه ويتهو.

۴ - دنياو که ويلى...: هه رچى له مالو، شمه کى دنياى هه بى، هه ر وهسه که ويلىک بهو خروپيستا کهوه، هاتيا. که ويل: خانه باخ.

۱۲۶- خوزگه م به سوجهی ...

خوزگه م به وه له سیوه ری «وجهت وجهی»^۱

تاوی له تاوی ئاگری دنیا حه سایه وه

خوزگه م به سوجهی نه و کسه و انزیکه بی^۲

جی بو مه لایکه یش نه مینی به لایه وه^۱

۱۲۷- کولیتی حه شار

چیه دنیا و دم و ده زگا و بساتی که ویلیکه له هاوینه هه واری^۲

به خوا ژیرانه تر تی بفری پیت^۲ نه بیته عهینی کولیتی حه شاری^۲

۱۲۸- نیعمه تی پر زهره

به زیاد نه بی نه و نیعمه ته پی لی م شیوی:

مشتی خوولی دوی و سویم وه بی تاوو تین

دو بانتری نیعمه تان که عه قل و عیلن

با بکه یته خوهت و بیان بنازی، که وجین^۳

به هاری ۶۴

۱ - له تاوی: گرو بلیسه

خوزگه م به سوجهی نه و کسه و انزیک نه بی: چونکه: أقرب ما یكون العبد...

۲ - مهرخومی کاک نه حمه دی نه یافهت، نه و شیعری، له بهر کردو بو نه وه: وهختی حوکی ئیعدامی، پی نه دن و ئیزن: وه سهبه تنامهت بنوسه، له ناو وه صیهه تنامه که یا بیئوسی. باسی نه و کاک نه حمه دم کردگه بو بری له یاران، که: چون، دوی بهینی، دلیکی گهرم و پر عاتفه ی په یا کردو.

۳ - دو بانتری نیعمه تان که عه قل و عیلن: دیاره که: «ئیمان» بانترین نیعمه ته. وه لی قسه له نیعمه تگه لیکه که بگوتجی بینه هو ی با له خو کردن. ته قوایش ههر له عه قل و عیلن، یه کجار بانتره. وه لی نه ویش له و چه شنه نیعمه ته سه ر لی شیوینه نیه.

با بکه یته خوهت و بیان بنازی، که وجین: نه و دو نیعمه ته گه وره، وهختی باشن فایهت پی بگه بنن. ده بجا نه گهر بات کرده خوت، دیاره: زهره رت لی نه دن. نه و وه خته: عه قل: گه وجیه! عیلن: گه وجی به!

(دواره کی) ۱۲۸ - دارُ الهوی

حبیبی لِقَلْبُ العینِ تنبضُ بالهوی
بِکُمْ کَمْ اَتی الحیرانِ لِلْحَقِّ رَحْمَةً
وَبِالْحُبِّ رُوحُ الْقَلْبِ فی وَکْرِها تَجْری
فَرَحْمَةً رَبِّ الْعَالَمینِ کَمَا تَدْرِی
وَلِکِن تَدْرِی «قَطْباً» هُدًی اکْبَرِ الْفِطْرِ
فَدَارُ الهوی قَرَّتْ عَلَی الْحُبِّ وَالتَّذْرِی
اِذَا لَمْ تَلِقْ عَینَ التَّوْی بِقُدُومِکُمْ

تاوصانی ۶۴

۱۲۹ - سیّ پرسیار

تَهْنِی لَیْ هَلْجِنِیوِی بَیْتِه سَهْر حَالْ،
نَهْ نَامَت مَانُوهُ دَلْ هَهْ وُلَی مَهینَه ت،
سِرْنَجِیْکِی دَلَّتْ بَه، چِی تِیایَه.
قَوْماری ژئینه نه ک خُوْ بَخْلَه تِنِیْ،
په یاکه راسته قینه سیّ وه رَامَان
له هه وُلَی پاشه رُوْزَه یا هه لَه ی گل؟
به مانه ن ژئینی بایه قدارو بیّ که لک.
به تُوْن عَالَمْ گِرْفَتَار بُوْن و مَاتَلْ،
به نه خْتِی بان و خوار تُوْزِی فره و که م
نیه بیژگه جم و جُوْل و رُوَالَه ت)
ده جا چُوْن دِیْقَنَه که ی گه رِیوْت نه لِیوِی
خه یالی خاوی خانوچکه ی مناله

نَهْ گَه ر نَهْ رکی گرانِ مال و منْدالْ
به تام و تین به جیّ نایِ عیباده ت
له باتِی خه م که: بوْ ئاواو وه هایه
به لام ژئیرانه ناخی دلْ دهرِیْنِیْ،
له بوْ سیّ پرسی نرخی بوْنی دانان
یه که م: بهنده ی هه وای یا خوا؟ دوهم: دلْ
سیهم: عالَم فِدات یا توْ فدای خه لک؟
نَهْ گَه ر به نَهْ ی هه وائیت و دلْ به نی گل
به خوا گیانه به جیس هه رچهن بخوی خه م
(نَهْ گَه رچی بوْ که سیکی و ا عیباده ت
نَهْ توْ هه بیت و دو رُوْزِی توکو نیوِی
نَهْ وهش پیت وایه تام و تین و حاله

به نَهْ و نَهْ حواله وه هه رچهن به ناو بی
نَهْ گَه ر بیّ هه ر نَهْ نُوْسْت بیلَه کانی
وه کوْ باران دراوت لیّ بیاری

له نَهْ م دنیایه ته نیا خوه ت هه ساو بی،
که سیّ نَهْ نَازِی زانینت نه زانی،
له پشتی هه وره وه خوه ر بِنِیْه خواری،

له حاس زور و كه لافهت عوج و روسه م
 وها خو جوان و دهن خوش بي نه يوسف
 له بهر جواني قسه ت، ون بي له ناوان
 له فيلو و ردیا کارت وها بي
 به ناو بان بي به ناوی باوک و باوا
 - به لام هر توکلیکی نویزو روژو
 له بهر سفره ت نهوی بي ناوی حاتم
 و هکو مندالی و سه رگه رمی خو لی
 له ناو ری سازو خاوه ن جاو جو لی
 که صوزی بای نه جهل بی بت وهرینی
 که نیه ت خواره خاپوره قیامت
 له نویزو روژگی کرمول و پوچه ل
 له دنیا نازو نیعمه ت هرچی جورتر
 که ری و سه رمنزلی هه ول و ته قالات
 له جه غزی دهره گیراو، کوم و کوپری

له بی هیزی و له ریزی لیک بنین دم،
 دیاری دا، نه داوودت بی بی لف،
 هه والی سیسه رو ن خه نسوا حه سان،
 که «حه و کیوو کوناو ریوی» تیا بی،
 شه وو روژت به نویزو روژگ ناوا،
 که هر ماندوت نه کاو برسی و تینو، -
 نه وانه و صه د نه و منده ت لی بی جه م،
 زله و دهن زل ده هولیکی هولولی
 له مه نزل نسکو ناهمی ت و کولولی
 له توژی خه م پتر چیت بو نه مینی؟
 به ته نیا، پوچه یا کرمی: روا له ت
 وه کیرت نایه بیژگه کرم و کوته ل
 که جیت هیشت چیت نه مینی؟ داخی زورتر
 به ره و خو ته و، هه واتو، عومری دنیات،
 له وینه ی گای بنه ی هر هه ل نه سوپری

وه لیکان گهر به دل بهنده ی خوا بی
 بواری تیپه ری نه گریته مه نزل
 نه گهر نه ک دایمه، لای که م جارو باران
 خه می نه و که م دهسه ئیواره بو مال
 خه می نه و دایکه وا بو پاروی نان
 نه رنجینی - له گهر دهردی گرانی -
 وه کول بی نی بقرچینی دل و گیان
 له ناله ی به سته ده ستو شان و بالی
 بشیوی باوو ناوی وهرم و خواردن
 نه گهر هه ول به ی بی دهرمان له انسان
 به خه لکی ریگه لی شیواوی داماو

نه دلی داوو توی دیوی هه وا بی،
 له داوی کاکله مؤشان به ن نه که ی دل،
 ته کانیکت بدا دهردی هه ژاران،
 نه تی رهن زهردی لای خیزان و مندال،
 له تاوی ماتلی خیزان و میوان،
 دلی مندالی ئازیزتر له گیانی،
 نمی نه سرینی دل به ردا ته چاوان،
 له نیشی زه جره وه ی زالم نه نالی،
 حه رام بی لیت ژیانی رابواردن،
 هه ژاران دهردی بی ئامان و سامان،
 نیشان ده ی ریگه ریگه ی خوانیشان داو،

که رزگار بن له ههر زهنجیرو داوی
له ناو چی شوینه واری دایکه دهردان:
کهسی کاکه ی! مرامت گهر ودها بو
مه خو خه م گهر له تاوی ئه رکی دنیا
- به لام ئه رکی که پیوئستی ژیانه
به راس ئه ر وای له سهر پیگه ی خواوه

به ناوی دینی یا ههر «ئیسیم» و ناوی،
«قه تئسی و بهنده گی انسان بو انسان»
له کانگای گیانه وده؛ هه ولی ته کابو،
برپی نویژت به تامه و بو نه خو منیا
نه ئه و جاو جو له وانه شراف هه یانه -
له ریشت وده ک بته و ههر بو چه ساوه

ئه وی دهم هه ولی په یدا کردنی نان
له ته ک ژن، شو، منال، هاوال، کهسو کار
هه راو، سهیران و، هاتو چوی ئه م و ئه و
که دهره نبی به پی ری و شوینی دین بن

ره تانی خزمه تی میوان و خیزان،
که مه و گه پ، باس و کیشی یارو ئه غیار
پیارسه، راو، ته نانه ت خواردن و خه و
هه مو ت ههر وده ک عیبادت بو ئه نو سن

له کاری دیش وده کو دهرسو موتالا
ئه گهر زانیت له ژینت خوا ره زایه
به گیانت گیانه که م کاری که مت، زور
بخوینی جو له یی ته نیاو وه حال گه ی
له بو خه لکیش: قسه یکت رای شه کی نی

ئه گهر په رده ژ نه بی نه تبی سکا لا
چه ساوی ده خل و قازانجت به خوایه:
پتر له زیادی خه لکی، بو ئه بی جور
نه دایمه په روه لا ده ی قاله قال گه ی
نه بو عومری هه رات ههر دهم ته قینی

هه رای مه جلیس نشینیانی زمان زان:
له هه رچی بیرو گو یس سریاو بر او ه
خوه م و تا قانه م و یارانی گیانی
چه نین قه رنه له دهنگی گیان گه شینت
نه زانی خو یی و زانی درو زن
شنه ی ودمی شه مال شانای هه ناسه ت
دلی شیران ئه داو گیانی به هاران

هه زاری وده «ولیدو عاصو سحبان»
لیان ههر ناوی ماوه یا نه ماوه.
فدات ماندوی کریکاری و شوانی
به کامی دژمنانی ری و شوینت،
په راویزو پیارزگ هه ل ئه به ستن
به مردوی توفی توشی نه فسو عه زره ت
له وشکاروی ته کانه، به خته باران.

هه زار خوزگه م به وه وا ئه وئه راسه
 چه ميكي خوڤ له كويستانكي پاكا
 بگوڤي هه رچهن ئه نازه ي ئه و ئاوه
 خه تايشي گه رهه بي وه ك كاري خاسه
 تكه ي جار جاري پيسي، پيسي ناكا
 ئه وهش لي زيانه وي هه ر ئاو حه ساوه

ده جا گياني براي وريا به: فيرو
 به مردن كه ويه سهر ده ورائي خوشي
 له دهس دان هه ر شتي ئاسانه ئاسان
 نه چي ئه م فرسه تي عومره له ده ستو
 نه كو ليت ته خته بي دوكاني خوشي
 گرانه قيامه تو دنيا له دهس دان
 زوساني ٦٤

١٣٠- برو به هانه پاره ناكا

گيانه به حوكمي قورئان ته كليفي تو ي موسولمان
 بو خاتري هه ژاران داناني مال و گيانه
 پيم سه يره چون نه ترسي راي بويري و نه پرسى
 خه لكى چ تير چ برسى هه سيان بزئو نيانه
 جاري به دل نه نالي بو ديلى زلمو، حالي
 هاوارو ناله نالي ئه روا ته حه فته وانه

١ - بهيتى ١١- : له چتي بي بهش بون، ئه گهر بي قه ره وي، سهخت و تاله. وه لي ئه گهر زانيت كه خواي هه ردو دنياو، خواي هه رچي
 خيره، ليت ره زايه، ئيتر چون پيت گران ئه بي؟!
 بهيتى ٢١- : زبوايه تگهل. بهيتى ٢٦ مصرع ١: خوار: لار
 بهيتى ٣٢ مصرع ٢- له داوي كاكله موشان: «أوهن البيوت». (عنكبوت/٤١)
 بهيتى ٣٥ و ٣٦- (مبتدا) → خه مي ئه و كه مده سه...
 خه مي ئه و دايكه...
 بهيتى ٣٧- (خبر) وه كول بيئي...
 بهيتى ٤٣ مصرع ٢- «قه تيسي و بهنده گي انسان بو انسان»: قسه ي نمايه نده كه ي حه زره تي عومهر س- به شاي ئيران.
 بهيتى ٤٥- جهزاي شهرت. ته كراري «شرط» له بهر فاصله ي فره.
 بهيتى ٤٦- : بئر به نه «مه سه ئليه تگهل جور جور». ئه گونجي كه سي، شهرعا ته كليفي بو ي كه - به نوميدى خاس بؤني وه زعه وه -
 خزمهت بكاته زينده گيي ئه شرافى.
 بهيتى ٥٠- له «مادى ترين و جسمي ترين» ن.
 بهيتى ٦٤- «بيدل الله سيئاتهم حسنات». (فرقان/٧٠)

وَيْلٌ كَهِ بَرُوبِيَانُو: بِيْدَه سَمُو لِي نَه هَاتُو
 خُو نَيْن هَه ژار يه كو دُو دنيا پره له وانه
 تو بِي بكوئشه گيانم تا دينه وهى رِيه ي گم
 ده ركا له گيانى مه ردم نهم گشته ده ردو ژانه
 رِي خُوْت بِيِيوه سه رراس به وجوره وا په زاي خواس
 مه ردم چ كاس چ هه قناس ده سهات ديار بِي يا نه
 نه وسا نه گهر گه لت مان وهك خو گله له خويان
 بو تو ژيان و خه رمان خو جوان و پر له دانه
 گش كهس نه گاته سه ر هات هاكا نوهى تويش هات
 نه و كاته پاره ناكات نِيتر بر و به هانه^۱

۱۳۱- بزن بر موج شب

بزن بر موج شب تنهای با دوست   كه يابى بامداد زندگانی
 به قلب روز اگر دل خالی از اوست   شب تاریكى ار بى ديو مانى^۲

۱- بو خاترى هه ژاران: فى، له «فى سبيل الله و المستضعفين» (نساء/ ۷۵) يانى: بو خاترى.

وَيْلٌ كَهِ بَرُوبِيَانُو...: «الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ... قَالُوا: كُنَّا...» (نساء/ ۹۷)

ده ركا له گيانى مه ردم نهم گشته ده ردو و ژانه: «... لتخرج النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ...» (ابراهيم/ ۱)

رِي خُوْت بِيِيوه سه رراس: فاستقم كما أمرت (هود/ ۱۱۲)

مه ردم چ كاس چ هه قناس ده سهات ديار بِي يا نه: چُونكه: حيساب «غدر بِي»، خُو نه ويش، «لا يعزب...» (يونس/ ۶۱، سباء/ ۳)

بو تو ژيان و خه رمان خو جوان و پر له دانه: «قال: يا ليت قومى... و...» (ياسين/ ۲۷-۲۶)

يهك كه ليمه س، يا دوانه

گش كهس نه گاته سه رهات: كل نفس ذائقة الموت. (آل عمران/ ۱۸۵، انبياء/ ۳۵، عنكبوت/ ۵۷) هاكا نوهى تويش هات: اِنك ميّت و

انهم ميّتون (زمر/ ۳۰)

۲- شب تاریكى ار بى ديو مانى: كه دل، چُول بُو له يادى خوا، وهسه شهوى تاريخى. جا نه يش گونجى، بِيته مالى شه يتان، په نا به

خوا!

۱۳۲- تو خود سرچشمهٔ آب حیاتی

منال از چاه ظلمات سکندر   بزن بر موج شب با ذکر یاتی
دلی سیراب کن از چشمهٔ حُبِّ   تو خود سرچشمهٔ آب حیاتی^۱

۱۳۳- خوت چاوکه‌ی ناوی ژیانی

له سیننه‌ی شهو ده‌گه‌مییه‌ی یادی نازیز   له وه‌شتی خوشه‌وئیسى دل که کانی
له ریبازی سکه‌ن‌ده‌ر و لئه‌وازی   ئەتو خوت چاوکه‌که‌ی ناوی ژیانی

۱۳۴- توقع له خو زور...

گیانه پیت خوشه موسولمانی بی^۱   خوشه‌وئیسى خواو هر که انسانه
خاسی خه‌لک نه‌ختی، به فره بگره   چاکه‌ی خوت زوری، به که‌م بزانه
عهیبه‌ی خه‌لک له لات کاوی کایی بی^۲   تو زکالی له خوت به کیوی دانه
توقع له خو زور، له مه‌ردم که‌م   سه‌رمایه‌ی به‌رزئی هر دو ژیانه^۲

۱۳۵- ناخوه‌شینی دل گرانه

ناخوه‌شینی دل گرانه له‌ش چیه   ئە‌وپه‌ری هر عومری دنیا‌یه‌و قوتار

---

۱ - ... با ذکر یاتی

تو خود سرچشمهٔ آب حیاتی: هه‌روا که زابه‌ری گه‌وره - ص - «یحیی‌کم» (۲۴/انفال) وه زه‌حمه‌ته «للعالمین» (انبیاء/۱۰۷)، په‌یره‌وی راس و دروسی نه‌ویش، له ئە‌نازی خوئی، حه‌یات ئە‌داته خه‌لکی مردو.

۲ - به‌یتی ۳و ۲: مه‌فهومی «علیکم أنفسکم» (مانده/۱۰۵) وه «لا تکلف إلا نفسک» (نساء/۸۴) وه بری زیوایه‌ت. موسولمان، شه‌شی هه‌میشه‌ چاوی، تیژ بی بو دیشنی عه‌یبی خوئی به‌لام، بو خه‌لک، ته‌نیا دلسوزی بکا، نه‌ک عه‌یب بوئینی تا توئشی گه‌لی گونا‌هی وه‌ک «منه‌یات ست»: (حجرات/۱۱و ۱۲) نه‌بی. موسولمانی حه‌ساوی، وه‌ک «صدیقی اتقی» نه‌وی که له مونا‌جانا، ئیژی:

..... یظن الناس بی خیراً و انی أشر الناس إن لم تعف عنی

دل نه خوښ بى مالى صوزيت تال نه بى
قامكيكي سيىسى وه ك گاندى ههسى
تو كه بو ته ن تى نه كوښى چون دلت
راسه تو مه سنولى هه ردوكى به لام

بيتو نه مروت لى نه كاته زه حرى مار
صه د نه وهندهى حه يته «بيموخ» اعتبار
دى دلت ويل كه ي نه خوښو دهرده دار
سهيره خاس ويل كه يته و گهن بگره يته يار

زوسانى ٦٤

١٣٦- خلتان و له شون هوهسى چون

نه لوى خوښه ويىسى به غيرت، به فيل و فهن
خو ويىسى دهمه راش له شويى خوهيت نه خا
نار او به پيچ و قه مچى قسان ليت نه كاته ئاو
يا نه: هه وهس به داره دهسى ناكه ست نه كا
زور ههس به داوى مektebi تهن يا به ناوى دئن
بو جاو جوله تاوى كه چى ناوى خه لك نه با
ميژوى كه لان پره له خلتان به سه فسه تان
ههر دهسبره به دهسپرو دهمه دار هيز نه دا
خاوان نه بى خه لات و كرئين كوشتن و برين
چون عاله مى له شيوى كولولى نه كاته كا

١ - حه يته «بيموخ»: مهنزور زه به راحه زورداره كه ي پاله واني «شا» به، كه به ساتور، سه رى چهن دانشجوى له سه ر كلاسه وه، په راند.
ناوى، «شعبان جعفرى» بو، كه فارس گهل، بيان نهوت: «شعبان بى مخ» (مخ: موخ (نهك موخ) يانى: ميشك).
٢ - ... فيل و فهن: ته زوير.

خو ويىسى دهمه راشى له شويى خوهيت نه خا: خلتان، گه وره ترين وه سيله ي زال بونى زالمگه له: له ئايه تا، «واستفزز» وه
«و عدهم» نه م به رو نه ويه رى «أجلب» و «شاركهم» (اسراء/٦٤)، گرتوه.

هه وهس: نار ه زوى «زه ر» دوى ته زوير، نه ختى «زه ر» يش، كار نه كا، نه م ما به كجار كه مه، له چاوى نه وي تر. «زور» يش، نه گهر نه وه
دوانه كه نه بى، نه خسوس «زه ر» كار يك ناك.

ههر دهسبره به دهسپرو دهمه دارى هيز نه دا.

خاوان: ته زوير. خه لات و كرئين: زر. كوشتن و برين: زور.

۱۳۷- دۆستايه تي ناكهس

ئەو ەى ھەس باو ە يا نە داو و دانەس
 لە قودرەت تا ئەبى دلتەخت و سەر مەس،
 بە رامبەر ناحەساويكى بلى: بەس،
 ئەبىتە دژمنى خوينا و قەساي قەس
 برا، باوك، رولە، يا ھاوالى ھاودەس
 ئەو ەن ھەن يا لە ميژو باسيان ھەس
 بە رۇ خواناس بە دل رەشتەر لە قەقنەس،
 ئەو ەى ئاواتى ھەر دەسچۇنە، ھەر كەس.

كەسم ناگرېتە كەس ناكەس بە دل، كەس
 بزا: بېدئىنى رەسمى و غەيرە رەسمى
 ئەگەر دەستە برايىكى قەدئىمى،
 لە بئىرى چو ن ئەچىتە و دۆسى و بەين
 نە ھەر دەستە برا، خزم و كەس و كار
 تماشاي كارى زوركارانى دنيا
 ھەزاران شا بە ناو ھەتتا خەلىفە
 نيرون، چەنگيز، ھەزارانى و ھايئە

نويناگەى جوملەيىكە كورت و سەر بەس:
 تەنا قازانجى ئيمروى خوى ئەو ەى و بەس^۱

ھەمۇ تاريخى تازە و كوئى انسان
 لە ئيمانى بە دل سئىن كەر بە صوزى^۲

۱۳۸- كرىو ەى ھەوا

نە روى مەزراى دل رەن و ە جەلا بەرد
 رەنى ژيان كەرد نە مەزرام ياخي

ھەواى زوسان وار^۲ كرىو ەش ھور كەرد
 ھاھا كا ھەرەس بەرزە دەماخي

روى ژيان چيوئيش نەمەنەن پيو ە

خاوەن كلي ە و مەزرا و كرىو ە

۱ - كەسم ناگرېتە كەس: دۆس و خو ەشەوئىس و مۇنس و ...

بېدئىنى رەسمى: ئەو ە وا ئاشكرا، خو ەى لە گورۇھگەل ماتريالئىست، ھەساو ئەكا.

... و ە غەيرە رەسمى: ئەو ە وا ئيمانى لە دليا نى ە، و ەلى خو ەى، و ە خاوەن ئيمان ئەداتە قەلەم.

... يا لە ميژو باسيان: «سئىن» ەكە، بە «ژرە» يىكى سۆكەو ە خوئىرتىتە، و ەك ئەو ە بېزى: خاسن.

... ھەتتا خەلىفە: و ەك شاگەل اموى و عباسى.

لە ئيمانى بە دل سئىن كەر بە صوزى: يانى: بە زىھن، تى گەيىبى، بە لام، دلى، لەنج بكاو قەبۇلى ئەكا نەك ئەو ە كە زىھنى، پەي بە قىيامەت نە بردى.

۲ - زوسان وارين.

جوانی وادەى مال ئاوايش ياوان
هوردان جەردەى مەرگ كەمئىن وەش كەردەن
ئەر ئەوجە پايىز هەوال ئاوەردەن
شەنى تەم رەوین گيان وە شەمال دەر
نە هوى هەناسەى ئازیزی گيانى

هانە پەلوکوى زەردەى رۆزاوان
بەياخى پيرى نە سەر ملەى تەن
ئەم وە رەن زوسان كەفەنپوش كەردەن
زوسان وە وەهار مەردەزىنە كەر
بكيانى رچەى خەمان بشانى

۱۳۹- ئاروفتەن مەغار

ئاروفتەن مەغار دل مەينەت كيش
داو جالجالوكەى كۆنە نوى خەمان

كوليتى راوكەى گورگو گورگە ميش
راى رۆشنايى بەست نە رۆى رۆچنەى گيان

سا خاوەن رەحمەت رەحمەت فەرماو
پەيكي ئاشناى ئاشكراو پەنھان
بكيانە يانەى دەرۇنى ويران
دەس خاسان راس گيرو هەزارى

وہ فریای خاپور ئاواى دل یاوہ
ئاشكرا پەى عام پەنھان پەى خاسان
وہ فەر قودۇمش ئاوا بو ديسان
با گيرو جارجار دەس كەفتە لارى

بەھارى ۶۵

۱ - ھەواى: بە ھەردۇ مەعناكە، بە حەقىقەت و بە مەجازگرتن. ھا، ھاكا ھەرەس: ھەرەسى تەبىئى لە جىگەگەل لە يال بەرزو ھەل ئەسى. ھەرەس ھەوايش، لە بەرزى دەماخو خو بەزل زائىنەوہ. خاوەن كليلو مەزرا و كرپوہ: « ما تەملون » لە فەرمايشى ھەزرتى ئىبراھىما - ع - بە «عمل» نازانم؛ بەلكە بە مەعناى بوته دروس كرىاگەكانە. وەلى ليرە، خوا، بە خاوەنى ھەم مەزراى دل، ھەم كرپوہى ھەواو، ھەم ھەرەسى كۆبونەوہى خەتاگەل فرە، ناسرىاگە . بو؟ لەبەر ئەوہ: خاوەن، دەسلاتى «تصرفى» ھەيە لە مەملۇكە كەيدا. مەسەلەن: تو خاوەن پۆشەنىكى، مەعناى ئەوہ نىہ: كەردەى خوٹ بى. بەلكە دەسلاتى تصرف تيا ھەيە.

مال ئاوايش...: خواحافزى.

هوردان جەردەى مەرگ كەمئىن وەش كەردەن بەياخى پيرى نەسەر ملەى تەن

ئەر ئەو جە پايىز...: پەلوکوى رۆزاواى جوانى.

ئەم وەرەن زوسان...: چەرمىگى مۇ

جەردەى مەرگ

نە هوى ھەناسەى...: «ھۇ» ئەكەن لەچتى رچياگ تا تەز سەرماى دەرچى.

بشانى: نەك «بشكنى». چۆنكە رچەشكانن، نىشانەى تەواوېون سەرماو سۆلەو ھاتن بەھار نىہ. بەلكە: «اھتەرت و ربت».

۲ - گورگ: شەيتان. گورگەميش: نەفس

داو جالجالوكەى كۆنە نوى خەمان: خەمى گەرۋە، زىيەى رۆشنايى بەرەو رۆچنەى گيان شەكاتەو وەلى ئەوہ وا، ئەى وەسى، وردەخەمى پۆچەو، خەمى خەتاگەل (كۆنەونو). وەلى ئەم جوريشە، ئەگەر لەتەك شەرايتى «توبە» بى، ھەر باشەو؛ ئەگونجى بوپتە هوى رۇناكى بو دل.

دهفتہری سیہم

۱۴۰- دل، دلی خوٲ

دلّ دلی خوٲ ههروه کو لهش لاشی خوٲ
مالی ئه مر وشت له بو خو وک سوی
لهش نه هه ر هی تو یه حه یوانیش هه سی
هه رکه انسان بو، به دل، انسان ئه وی
مالی ئه م لا ناخلاف ویلت ئه کا
شه رتو شوئی وهک هه وی یه بو هه وی
لهش له بو گیان سه رده می هیلانیه
مه ل هه لئه فری بی خه وهر روژی شه وی
مالی ئه ولا مالی خو شی و تا سه ره
تامی ژین دهر ناکه وی مه ر هه ر له وی
سهیره پیم بو له شتو دنیات هه ول ئه ده ی
قیامهتو دلّ چو ن وه بی رت ناکه وی

۱۴۱- مه ده ده م نه فسه وه

نه فس ئه گه ر داته ده میه وه، له خراو
سهیره که: گه ردی هه مو شتیکی به نرخ
په لپه ئه گریتو خاس ئه بی زینی
چو ن له بو گه ردی دهر د ئه دورینی

۱۴۲- نه فس و یل مه که

نه فس ئه گه ر ویلی که ییتو بو ی بله وی
هیمه تی نه فسی بی فه ری گه نه خر
پو چت ئه کاته و ئه و یته نو که ری زک
هه ر قه تیسه له مه نته قه ی ناوک

۱- چونکه: لهی الحیوان.

۲- له ژماره ی ۷۸ (ی دهفته ری دو) دا له باره ی ئیستا حگه لی وهک «نوکه ری زک یا زک ناغه» وه ته وزیح دریا گه.

۱۴۳- به ره وه نه فست مه ده

نه فس نه گهر به ره ی پی به ی، ویلی که ی
 زیاتر له به پ خودی پا دابکی شی،
 خهیر نه بی زینی و داوای شه پ نه کا
 وه ک منال دلی له پاریز نی شی

۱۴۴- به چه قولمی؟

به چه قولمی که سم به پؤل، ده سلات
 زور، که لافهت، جه مال، سه واد، که سو و کار؟
 سه ورکه صوزی زه لانی چون هل کا
 تی نه گه ی تامی دهردی عه شقی بگار

--

نه وه خوا خه لقی کردوه گشتی
 خهیره، ژیرانه گهر بیان خهیه کار:
 چی له دنیا به نیعمه تی ماد ی
 بو له گش باره وه ژیان ی له بار
 نه ک بر ی سیس بکه ی بر ی په روار
 نه ونه ههس دو چتت له بهر چاو بی
 یه ک: له هه رچی، نه نازه را گرتن
 دو: دوان پیکه وه نه یان کریا
 وه ک له بو سلامه تی، نه خو شی ژیر

—

نه م دو شه رتهت نه گهر دروس را گرد
 پر به ره زه حمهتت نه گهر نه خه سار

وه هاری ۶۵

۱۴۵- رازی دزه کان

(شیعریکی دؤرو دریزه که ته نیا به شه نآخره که ی بو نی ره به سه)

تو خوا با باسی نه م و نه و بهس که ی
 وریای خو مان بین نه ک له ری لاده ی
 هاوری خوشه و یس! ریو گاری عاقل!
 مهینهت خوشه بو ناواتی گه وره
 گوی مه ده: ساوه، بورانه، هه وره

قیامت‌تی خوٽو دوٽ دنیای مَلّەت
ئەو مەنزله توٽەچی بەرەو لای
کیشانی صد سال زەجرەووە تانە
دیاری ئازیز، مەنزگای یاران
فدای تاویکی، عومری صد ساله

چلوٽ جوٽ ئەبی بی رەنج و مەینەت؟
هەر کە مە هەرچی بکیشی لە پای
هەر وە ک بو «مەسناو» تاوی رەتیانە
تەرخاناوی نوٽ، روٽی رەحمەتباران
پەر لە عەیش و نوٽش بی تاوی تالە

ئەگەر بە راستە بو خەلک پەر ووشی
خوشەوئسی و دلسوزی وەبی
سەیرکە: دایکیکی دلسوزی فامدار
تو بو عالەمی دلت نەنالی

نە ک بەناو مەردم بو خوٽ تیکووشی،
کیشانی رەنج و مەینەت چوٽ ئەبی؟
بو خوشەوئسی، چی ئەکا هەموار
بە قەو دایکی بوٽ تاقە منالی!

توٽ ریٽ خوٽ بگرە بی تەلەکەو، گت
هەر چەنیش بری مەلای یارمباز
کە بەردی «ئەولا» لە سینه ئەدەن
بە ناو پێشەوای مەردم و ئایین
بەردی افترا لە سەر ریٽ بخەن،
خوٽ خوٽ ئەزانئ: رەنجت نابی گم
صوٽی کار ناکا «ها»ی دوٽس یا دژمن
تو ئەگەر وایی خوات لی رەزایی
بو خەلکی مەزلوم گێرودە بی بەلا
ناراسیش ئەر هەر بە خاس باست کەن
نە ک دلسوزی خەلک، گزیری هەوایی
وە ک ئافرەتە کەئ: «بیکەن دەرزیان ژن
لە سەر ریگەیی حەق هەرگیز مەبە کز

هەر چەن مەردمیش نەزانن قەدرت
دنیا پەرسی لە قیامت بیواز،
یا بارەقەلا بو «ئەم لا» ئەکەن،
خەیانەتکارن بە مەردم و ئین،
توٽماری کفرت بوٽ امضا بکەن.
گویی مەدە چوٽە پێشوازی مەردم
خوٽ وە مەن^۱ مەردم دەخلت ناپیون
با هەر ئەم و ئەو لیٽ لە هەرابی
خوشبەختیٽ بوٽ نە ک بارەقەلا
دەردە، نە ک ئەگەر جنیوت پی بەن.^۲
گەر دەروەن نافات یا بارەقەلایی
هەر بەو شەرته پی بیژن قەبخازن»
با هەرچی دزە هەر پیٽ بیژن دز

۱ - کاسە مەن.

۲ - هەل ئەکەفی: بری جار ناراس، وە خاسە باس کا لە خاسی (لە بەر هۆگەلی دەرؤنی یا بیرونی). وەلی ئەگەر کەسی وایی کە ناراسگەل، لە هەر وەختیک هەر بە خاس باسی کەن، نیشانەیی عەیبیکە لە ئەخلاق یا کاریا.

هه‌روابوه و وایش ئه‌بی^١ که: ناحهق
یاخوا خاوه‌نکار لیمان بی^٢ رازی^٣
بو پاکانه‌ی خوهی، به‌ئناو بکا حهق
که‌یف خوهیه خراو چی^٤ ئیژی^٥ خاس چی^٦
به‌هاری ٦٥

١٤٦- مه‌به دلکهن

مه‌به دلکهن له ته‌زکیه و ته‌علیم
چون بوه و چی^١: ره‌فیقو، فامو، محیط
که‌مه گرساو به باری لاری خراو
له گله گول^٢ به‌لام به ئاوو تاو
هیژی سه‌یری «اراده» ناکا داو^٣
ریشه^٤ هه‌ر چهنده زوری، زوره، به‌لام

١٤٧- چهنی گه‌ره لاوزه؟

ئادابو، فکری پوچو، هه‌وای: ورگو ده‌سته‌لات
ئامانه دیلی خول^١ و گروی خویریته‌ت نه‌کهن
گه‌ر خواپه‌رستی «أخذ^٢» بو^٣ تو ره‌وانیه
ئاخر چهنی^٤ ته‌نی^٥ گه‌ره لاوزه‌ی خه‌وو ژهمه‌ن
به‌هاری ٦٥

١٤٨- مائی که‌مو باش

زور گوی مه‌ده له زورو که‌می مال^١، که‌سی برای!
یاخوا خودا بری^٢ به‌ره‌که‌ت باته زنده‌گیت

---

١ - ههم رېوايه‌تی: «... فن العرق، دساس»، و ههم بری رازی ده‌ره‌که‌وتوی «ژینیتیک» (توارث).

٢ - «داو کردن» یا «دا کردن» ئیستلأحیکه له سی‌بازو که‌وشه‌کا.

٣ - وائل علیهم نبأ الذی...

که م، بیته خه رچی خوشی و بلکیته گیانه وه

نه ک زوری به رچی مهینه ت و بی به ش له خیر و پیته

تاوصانی ۶۵

۱۴۹- حه ق راگره

چاو مه بره که سم له حه قی خه لکی^۱ خوشکو کچو دایکو لف، نه تا، مال^۲
که ر پیته خوه شه حورمه تی حه قی خو ت^۳ حه ق راگره بو نه ناسو هاوال^۴

۱۵۰- به فلسی، گهنجی

چهن گه و جه خزل به مال و پارهی زورتر^۱ به ش خو ی و ژن و منالی، هه ول و رهنجی^۲
ئاخر کوره نه و باره له بو که ی؟ بو کی؟^۳ به خوا به ره که ت نه بی به فلسی گهنجی^۴

۱۵۱- به دهم نه فسه وه دان

انسان که به دهم نه فسه وه با وای لی یی^۱ لی زیاده گه لی که پی بو یژری^۲ حه یوان^۳
گیرفانی نه کاته خه رچی گیحی و گه و جی^۴ ناگایشه له برسیه تی^۵ هه زاران انسان^۶

چی بایه قو نرخ ی بانه فیرو ی دهر نه کا^۱ مایه ی هه وه سی دو روژی ته ن ده س بی ری^۲
بو ماده نه دا قیامه ت و - که ر بی بی- شه ره ف^۳ به شکم به خه یالی خو ی خوه شی رابو ی ری^۴

خه لکو وه ته نی نه خاته رهنج و نلت^۱ چی ناحه قو ناحه ساوه هه مواری نه کا^۲

۱- بل هم اضل

بو مهردم نه وينی کوټو زنجیر رجووا   تا نانی، بی پلاوو گوشتی له ته کا

— —

نه‌ی خاومنی عه‌قلو دل خوهم و یارانم   لاده له هه‌واو له زوری نه‌فس و شه‌یتان
هه‌ر کامه که دیلی خول نه‌بین مشتی مه‌رگ   زوټر له‌وه داکه‌وین بنیره بو‌مان

۱۵۲- په‌له مه‌که

هه‌ولت نه‌گه‌ر به‌رآسه له‌بو مه‌ردمه نه‌خوت
هه‌ولت نه‌بی که قافله خوشی بگاته جی
هه‌رتا که مله‌تی له‌گ باریکه‌وه نه‌گا
هه‌رچیکی ده‌س که‌وی وه‌ک نه‌بینی له‌کیس نه‌چی

— —

خوشه نه‌جاتی مله‌تی مه‌زلوم به‌لام نه‌گه‌ر
مایه‌ی حکومه‌تت په‌له‌یه، بی نه‌تیجه‌یه
دوشمن له‌رأس و چه‌پ، ده‌سو پا و هاوده‌سی فره‌س
خاس بی له‌پات نه‌خاتو خراوبی نه‌وا هه‌یه

---

۱ - ته‌لاش.

۲ - اضطراب.

۳ - ئیستل‌احی «ده‌س و پا» که له‌نای ناحه‌ق، هاتوته ناو ئیمه‌یش و؛ بو‌خزمه‌تکارانی به‌ریزو خوشه‌وئسی مال، به‌کار نه‌بری له‌پاشماوه‌ی فهره‌نگی خوینتالی «طبقاتی» ی‌ئیرانی به‌ر له‌ئیسلا‌مو بری ولاتی‌تره. ئیسه، وتنی بو‌خزمه‌تکارانی مال - که‌رأس و نه‌موه‌ندس و چه‌کیم‌گه‌لی، به‌چه‌قه‌ده‌سی، کار نه‌که‌ن - یه‌کجار ناشه‌رعی و ناباره. به‌لام بو‌نه‌وانه‌وا به‌رده‌سه‌و گرتک کرینی ئیستعمارو، هه‌ر حوکماتیکی ناراسن، به‌رأسی، چه‌ساوی و به‌جیگه‌س (هه‌ر وه‌ک ئیستل‌احی تازه‌داهانگی «جاش»).

۱۵۳- خوبه خه ون و خه یالی مه دوورینه

مارو مورری کیوو سارای رۆی زهوی

گهر له خوت ئاگات نه بی چیت لی نه کهن؟

ئه وپه ری، دۆ رۆژی دنیا ی هیچ و پوچ

لیت ئه بی زین له بهر چاوت ئه خه ن

--

درکو دالی کو ی هه واو سارای هه وهس

تیک ئه ده ن لیت ژینی بو ن ژینی به راس

ههروه ها وریای خوه تی بو سه رده می

ئاگه داری خوبه بو هه رتا هه تاس

--

گیانه خو وه ک ئه م شپرز او نیه

وه زعی ئه و دنیا یه وا که ی بو ی نه چین

ئهینه «رۆژی فه صله» وه ک خاس و خراو؛

لیک جیا ئه کری نه وه تال و شرین

--

لهینه مه ردم خو ری مهور رائه نین

بو ئه وی جی، چی خراپه لی جه مه

جی ئه وان ههش واله هه ولی مه ردمان

هه رچی تاریفی بکه ئه هه ر لی که مه

--

گیانی کاکه ی وا بژی له و رۆزه دا

نه بیه هاوتای خوینمژان و زالمان

۱- چ له دنیاو چ له قیامه تا. جا ئه وه وا له دنیا بشا تامی ژینی به راسی، چه شتی، تاله و به لایش، کاری لی ناکه ن، چونکه ژینانی دنیا ی، ئه و ژیا نه «هیچ و پوچ» نه، که مارو مور، کاری لی بکه ن و بی بی زین.

حهیفة بو خهون و خهیالی، ئاخری

نسکو ناهمی بهیته سه ر ژینی نه مان

تاوصان ٦٥

١٥٤- پیت سهیر نه بی ...

گه ر پهیره وی دینی، گیانی کاکه ی
پیم سهیره که بان و خوار هه بی و تو ش
پیت سهیر نه بی که وای له به ندا
بهن بی له خه می خه وو ژه مه ندا

١٥٥- داخیکی هه ر تازه

سه رده می جوانی جاری ریوار بوم
ئوتوبوس وهختی ژه مه نی نه هار
له غه زاخوهری چاوه چاوم کرد
- عه قلم هه ر نه و نه ئه شکیا به کار:
ئاوهن و ره ون ژوریش هه رچی هه س
تا نه گه ر ساده و، گه و جه ده وله مه ن
وه ک تریش، تو خوا بو کزو هه ژار
با منیش نه بمه باری سه ر باران
(له زور باره وه له ناته واوی
له دؤ لای میزی، دیوار و که نو
له سه ر یه کیکیان گه نجی دانیش تو
نان و پیازی بو له پیش لاوه

پیم له سنه وه بو تاران نه چوم
له «ئاوه ج» لای داو گش هاتینه خوار
له کونجی، شوینی خالیتم گیر هاورد
خوار بنم نه بی له دهره و دیار
که سی نه زانی پیخوهره که م چه س
من سوک نه وی نن با له خو نه که ن
با منیش نه بمه هو ی خه م و ئازار
بو به هه زار جور به ش چو به تالان
عازوم نه دی له ده س تاوتاوی) -
له و دؤ لا هه ر کام صه نه لای بو
به سه رو وه زعی له ده سته ن نه چو
که وا دیار بو پاشخوانه س ماوه

١ - ده وله مه نم نه دی، حه زم نه کرد نه و نه ژازیا گه و پر زه رق و به رق و له بار بم، بومه دیقی بو دلی (یا: وه ک ئاواتی بی مایه گه ل: «هاوسه ر که م» نه وم!!). هه ژاریشم نه دی، له زواله تی سازم، خه جاله تم نه کیشاو...

جاروبار دهسی له بوئه بردن
له تهک سلامی به حورمهت و تین
وه ختی که نه حوالپرسیم ته و او کرد
وتم: له لای من کهم چت له دنیا
بو خواردن، تاق و تهنیا دانیشن
زور مه منون نه بم گهر بی رازی
وا دیارو لاوه پهی به مه بهس برد

به ورده ورده وهک چرو کردن
نیجازم لی خواست تاوی هاوسا بین
نه خته نه خته سهر قسم دهاورد
ناخوشه وینهی سه فهر به تهنیا
وا دیاره تویش به ته نیای وهک من
بوئم نه هاره میوانی من بی
به تشکره و، خوارینی، ویل کرد

وتی: ههر تاوی بهر له پی ییوه
باورم کردو وتم که وا بی
بار قسم گور او له سهری نه چوم
له پاشان هه لسام بو خواحافزی
له بهر ره فیقی و ماتل ماوم.
نه مروانی و هوشم دابو به و لاوه
هه ساو خه رجم کرد چومه دهر له دهر
نان و پیوازی له قهس نه مواردو
دهسی کرده وه خواردن وهک نه وهل.
له کوتوپرا ته زی پهیا بو
به ربونه گیان دل چهن ئافه تی گیان

نیوه روژم کرد ناخویش بی ییوه
پاشخوانه نه بی هی خوی بی مابی
به تهنیا خه ریک نه هار خواردن بوم
چه نه و ههر له جی خویا ماو وتی:
چوم به ره و درگاو، به گوشه ی چاوم،
بزانم پاشان چی نه کا لاوه
دیم لاوه کاتی دیمی چومه دهر،
دهسی برد، بردی به ره و لای خوی زو
به راس بی قایه و هه ساوه نه نجهل
له تهوق سه رمه و هات له پامه و دهر چو
هه سرهت، خه جالته، خه م، هه نوی گریان.

ئاخ له عنه تی خواله نه زمی، دینی
له لایی، خه لکی ملکز و هه ژار

نه زمی «طبقات» رجوانه وینی:
لایی تر «اتراف» له تهک «استکبار»

هاوین ۶۵

۱- یانی له دل خوه مهو.

۱۵۶- غرور خود باختگان

خود باختگان مسلک مادّه پرست   از نشأه باده جهالت سرمست
نازند به فهم خود که ره یافته‌اند   «زیرو زبر شکم اساس همه است» (!)

۱۵۷- کهی ئینسانی؟

ئه‌گهر به دهردی داماوو برسی   به حالی دیلو مه‌زلوم بزانی،
چه هه‌لای هه‌ولت هه‌ر ژینی خو‌بی   به خوا حه‌یفه خو‌وه انسان دانی

۱۵۸- چه‌مه‌را

ئه‌زیز خه‌یلی‌وه‌ن چه‌می دل بریان   نه توتیای گهر د پالای دیدهی گیان
خه‌یلی‌وه‌ن مه‌نه‌ن تاریکا‌وای دل   نه رای روی ئامای گیانی دل ماتل
نه‌وشکاروی دل مه‌زرای محبت   مه‌نه‌ن چه‌مه‌رای بارانی رحمت
خه‌یلی‌وه‌ن چه‌مان سه‌رچه‌مه‌ی ئاوات   چه‌مه‌ران ها‌کا لیل‌اویش داهات

ته‌ن ته‌نیاش وستهن سه‌رمایه‌ی شادی   هه‌میسان خزیان نه انفرادی
وینه‌ی یانه‌ی دل چوله‌ن یانه‌ی ته‌ن   ته‌نیش تون چون دل وه ته‌نیا مه‌نه‌ن
ئه‌ر نه‌بو‌ کوره‌ی دل ماوه‌رو‌ کول   هیچ نیهن ته‌نیا مه‌نه‌ی ته‌ن بی دل
دل بانتر جه‌ خه‌م دوری ئازیزان   سو‌چیان وه‌سه‌ بون دوری چه‌مه‌ی گیان

توخوا با‌په‌له‌ی ره‌حمه‌تت وارو   په‌ی کویر‌اوای دل موژده‌ی گیان بارو
به‌ کویر‌ایی چه‌م چه‌مه‌ئی زه‌بون   ته‌می ته‌نیایی به‌رشونه‌ دهر‌ون
دل تاوی‌ تاوان قورخ جه‌ جه‌ردهن   بی‌گانه‌ نه‌گیان یانه‌ش به‌ر که‌ردهن
سا فرسه‌ته‌ن سای ره‌حمه‌تت دیسان   نه‌سه‌ر دل وارو گیان بارو په‌ی گیان
په‌یکی ره‌حمه‌ته‌ن لیل‌عاله‌ مینت   نازو وه‌ ته‌نیا به‌نه‌ی خه‌مینت

سهردهسهی خاسان حهیفهن بو رازی ویل کهرو شیوهی بهننه نهوازی

یاخوا کلهی چه م گهردی پالاش بو سهرم ههزار جار سهرگهردی راش بو

۱۵۹- لافاوی داخ

دیسان خهییالی دهردی گرانی گهلو ولات

لافاوی داخی رشته که لاوهی دلی کولول

داخی ولاته له تله ته که ی لاشه پر له داخ

زوخاوی دهردی مله تی داماوی خه م له کول

ئه و نیشتمانه بیکه سه، وه ک مالی نازیه تی

ژورو دهری هه رایه له هاواری روله رو

وه ک باخی هه ر په لیکه که ویته ده سی دزی

میراتی که به شبه ری، شه ریانه خو به خو

ئه و خه لکه وار ه تاوو شه لو په ت بو ه ئه لئی

رانی که تی ر ژاوه له هه ر لاوه گورگه لی

خوی ژیر چه پوکی دایکه دهر دانی به ر په لای

مالی، له شی له بهر په لی هه ر در نه یی په لی

کوسارو ده شتی، گولگولی خوینی جحیل و پیر

دیها تو شاری، دل پر ه هاواری دایکو باب

تر ساوه شینی بیده نی مندالی باب کوژاو

وه خته بلیم که جه رگی یه زیدیش ئه کا که باب

ئاخ خوینه‌واره خواری زکو دهسته‌لاته‌کان

هه‌ندیکی سه‌ر به گوډله بری سه‌ر به میزه‌ره

ئه‌م گشته‌ده‌ردی خه‌لکو ولاته‌له ئیویه

هه‌ر بو خوه‌تانه هه‌رچی ته‌قالاو سه‌روده‌ره

--

یه‌ک هه‌لئه‌لی به مه‌رحه‌مه‌تو عه‌دلی زالمنا

یه‌ک هه‌لئه‌نی به‌ره‌و هه‌له‌تی مه‌رگی لاوه‌کان

ئه‌و به‌شکه‌خوانو و کوانوی بگری‌تو پیر کری

ئه‌م بو به‌شی له ده‌ستو برۆی ئاو کوتاوه‌کان

--

ئه‌ی خویه‌ ئه‌و خه‌مانه‌ هه‌مو لای، لای‌تر

خوم شه‌رمه‌زاری دینی توو به‌نده‌کانی تو

ری‌توم ئه‌گه‌ر به جوانی بدایه‌ نیشانی خه‌لک

نه‌ راوی ریوی و نه‌ له بو گورگ ئه‌بوئن گرو

--

ته‌نیا ئه‌گه‌ر له دو که‌لیمه‌ی دینی تو، که‌لم

کردایه‌ شاره‌زانه ئه‌بوئن وائینه‌ ده‌رده‌دان:

خواه‌ر یه‌کیکه، ملکزی لای غه‌یری خوا مه‌بن

ری‌کفره: چه‌ندی سه‌رمه‌س^۱ و ماقول^۲ گه‌لی هه‌ژار^۳

--

خویه‌ خه‌جاله‌تی دلی قرچاوی مله‌تم

هی خه‌لکی دیلو ملکزی به‌رده‌ستی زالمنا

---

۱ - مترف.

۲ - مستکبر.

۳ - مستضعف.

نازانه نه مېړۍ كې «اُنذر عشيرتک»

تا وا گهلم له پهل ته له كهو زور نه بې به ران

--

ئې خوايه خوټ ئه زانې خه يالې خه يانه تم

هه رگيز نه بو نه بو گه لي خو م و نه دېني تو

بم به خشه؛ خو م و هاوريه كانم بته و كه، وا

ئو خه لكه موخليسانه له رې تو بخه ينه خو

--

چوار روژې عه يش و نوښې هه وار گه ي نه فام به زين

بو مولكي بي زه والې ره زاي تو فدا بكه يين

هه م خو به به ختي به خته وهران شويني وان كه و يين

هه م خه لكې وي لي به خته و هري هه ر دو لا بكه يين

هاويني ٦٥

_____

١٦٠- نرخی ره فېق

بو شه پې، پاسې له تو پيكي به ئې يا قسه بيكت وه پيشه وه ي به ئې،

دلي ره فيقيك له خو ئيشيني واله قيمه تي ره فيق تي نه گه ئې؟!

بايزي ٦٥

_____

١ - دو دانه خه ت، نيشانه ي به ين دو فصله، له چوار فصلې سال.

۱۶۱- تا دهستی به دلسوزی

تا دهستی به دلسوزی^۱ که وتویی^۲ هل نه سستی^۳
بو نازی هه تویی^۴ تا خاوه ن که ره می^۵ ئه روا
تا دهنگی^۶ ده ری: مه زلوم^۷ رزگار بی^۸ له مه زلومی^۹
پیشکش به محمد بی^{۱۰} سه لوات و سه لامی خوا

۱۶۲- تامی انفرادی

له جه رگه ی جه می یارانی گیانی^۱   تو م نه بی^۲ هیشتا خو م پی^۳ ته نیایه
تو م هه بی^۴ ته نیایه انفرادی^۵   لیم جه مه هه رچی^۶ خوشی^۷ دنیا یه

۱۶۳- تاوی خهوی زینگ

عومری^۱ خه وه ری^۲ و ته لاش فدای تاوی^۳ خه و
زینگ به شه پولی گوشه چاویکی^۴ تو
صه د سالی^۵ صه فای ره فاقه تی ئازیزان
قوربانی هه وای^۶ خزمه تی تاویکی^۷ تو

---

۱ - نهک له بهر هه ره سهاوی تر.

۲ - نهک مامه له چی^۱ گه ل. (چونکه چتیک مونسبه، که له تهک نه خلاق و رهوشی ئه و ره حمه ته ن لیعاله مینه، سنخیه تی بی).

۳ - نهک دهنگ گه ل تر.

۴ - گوشه چاو: بو روا ئینیکی که م و که م تین، نیم نگاه، طرف.

۵ - که یفو ده ماخی فره خوش و کوک.

۱۶۴- نامان له هه وهس ماقوڵی^۱

نامانه گیانه دهسمه داوینت
به‌لی^۲ «اسراف و تبذیر» خوینتالان
هه‌وای زله بوئن، ری^۳ ژینی به‌رچاو
که م‌هه‌ل نه‌که‌وی^۴ وه‌بی^۵ سه‌رمایه‌ی

هه‌وهس ماقوڵی^۱ نه‌که‌ویه شوینت^۱
به‌لان بی^۲ هه‌وای ماقوڵی^۱، کالان
ئه‌نینه به‌رت، چ خاس چ خراو
استکبار، اتراف دامه‌رزنی^۳ پایه‌ی

پایزی ۶۵

۱۶۵- ئیکسیری گه‌وره

رۆله‌م هاوریه‌ی دنیاو قیامه‌تم
رازنی^۱، تازه من دوا‌ی په‌نجا سال^۲
خوشه‌ تو هه‌رتا جوانی حالی^۳ بی^۴

به‌ دل گوی^۱ بگره‌ بو نه‌سیحه‌تم
تی^۲ گه‌بییم، ئه‌ویش به‌ حال^۳ و نه‌ حال^۴
تا پوخته‌ و قالی^۵ موسولمانی^۶ بی^۷

— —

رۆله‌م ئه‌زانی: له‌ دوا‌ی تی^۱ گه‌یئن
به‌لام چ رازه: بری^۲ دل، سازن
بری^۳ ئه‌خلاق، یان قسه، یا ره‌فتار
مایه‌ی نه‌خوشی^۴ یا ساقین بو^۵ دل^۶
چتی^۷ که له‌ ناو ئه‌وانا گشتی
«خوشه‌ ویسییه»^۸ و، له‌وه‌ لا ئیتر
هه‌ر وه‌ک دلی^۹ چول^{۱۰} له‌ خوشه‌ ویسی^{۱۱}

به‌ دله‌ ئیمان زوردارو به‌ تین
بو^۱ قه‌بوڵی^۲ حه‌ق، بری^۳ له‌ جازن؟
یا ره‌فاقت، یان عاده‌ت، یا ژیار
لادان له‌ زوریان گرانه‌ و موشل^۴
جوانتره‌ و زورتر بردو برشتی،
ناگاته‌ گه‌ردی پایا هیچی^۵ تر
ناماده‌س بو^۶ صد نه‌خوشی^۷ و پیسی^۸

— —

رۆله‌ی هاورازو هاو گرفتاریم
گشتی هاو قیامت هه‌ر یه‌ک که‌لیمه‌س

پییم وایه: ته‌واو ده‌رس و موچاریم
یانی^۱: «محبّت»، ئه‌رزش گشتی هه‌س

۱ - خله‌تیایگی که‌ وائه‌زانی: توی که‌ فتگیته‌ ته‌قالا بو گه‌یین به‌ ماقوڵی، ماقوڵی به، که‌ وه‌ک دژمنی^۲ که‌ فتگه‌ شوئت تا به‌دبه‌ختت کا، وه‌ک حه‌کایه‌ت کاوراو خیه‌که‌.

۲ - هه‌زهره‌تی صادق - س - له‌ جوای پرسیاریکا ئیزی: هل الدین، إلی الحب؟ (له‌ جیگه‌ بیکا ته‌وزیحمان داگه‌ که‌ مه‌به‌س چه‌س، وه‌لی نازانم له‌ کوینه‌دا).

محبّت هەر کهس یا هەرچی^۱ که بی^۲
چونکه خوښ و ئیستن ئەر هەر غەرئیزیس
زورن محبت که له خو^۳ و ئیستین
برئ^۴ بهش له ئەو نۆره نه بردو^۵
خوشه و ئیسی^۶ یان ته نانه تی^۷ بو^۸
خو او پیغه مەری «خو» یان خوښ ئهوی^۹

به و شه رته: «ته نیا غەرئیزی^۱» نه بی^۲
له حه قیقه تا له بهر «خو و ئیستی^۳» س
بو^۴ گه ل، بو^۵ ولات، مه زهه ب، حه تا دین!
له ناو دوکله ی هه وه سا ون بو^۶،
رو^۷ له ی باوشیان بو^۸ نانه و بو^۹ دو^{۱۰}
ئەر خوښ و ئیستیان به درو^{۱۱} نهوی^{۱۲}

— —

له دوای ئه و شه رته وریا به له داو
عه قلی گزئیری غه ریزه ی جادو^۱
به «جه دل» سه رت لی نه شیوینی^۲

عه قلی ری شیواو ئاره زو^۱ لی داو،
عه قلی تمه ن و مه ن و ترازو^۲،
به فیل^۳ قولت لی به فول^۴ نه نوینی^۵

— —

ئاخ له جی^۱ نه و گش حه چه ل و قاله
تی کو شم: خو^۲ م و هه مو^۳ هاوالی^۴
ئه لبه ت نالی^۵ م نه و باسانه زیادین
له دینا «تعلم» پایه ی ئه سللی^۶ یه
ئاخر ئه زانی^۷: نادروس، هەر چه ن

بمفامیای ئه م چه نای چه ن ساله:
به «خوشه و ئیسی^۱» بگه ئن نه ختالی^۲
به لام به بایه ق له پله ی دوایین:
وهلی^۳ جیگه ی واله پاش «تزکیه»
زورتر بزانی^۴ زیاتر ئه دا^۵ پهن

—

به هه ر حال^۱ هیوا ی قه ره وی^۲ هه ر هه س

«ماسی^۱ هه ر وه ختی^۲ بیگری^۳ هه ر تازه س»

— —

گیانه دو^۱ ریان کافری و ئیمان
خو^۲ به نه زانی^۳ ن یا زانی^۴ نیه
خو^۵ به که سانی^۶، «کافر» یا «مؤمن»

چ بو^۱ که م حالی^۲ چ بو^۳ فره زان،
به لکه به انصاف یا لاساری^۴ یه
ئیزی^۵، هه ساوی^۶ له حه ق حالی^۷ بن

۱ - خوښ و ئیستی ته نیا غه رئیزیش هه ر باشه (یطعمون الطعام علی حبه، یا: ... ممّا تحبّون) وهلی^۱ خو هی به ته نیا مایه ی گه شه و

نه شه ی دل^۲ نیه؛ مه گه ر عاملگه ل تر - له مه حه بهت یا هه رچی تر - بکه فیتته ته کی.

۲ - کنایه س له دنیا و مالی دنیا

۳ - لیره مه به س، ته نیا ئاره زوی نه فسه نه ک هی دل.

۴ - ئیزن: ئه صلی ئه م مه سه له، له به سه ره هایکی بهاء الدینی عاملی یه وه هانگه. ئیره به شی نو سینی نا کا.

يانی: تا پله ی «له حهق تی گه یئین»
پاش حالی بونه، یه کی، هه وه سی
یه کتر، دلی، دیل هه وه سگه ل نیه
ئه گهر دل بده ی به باسی قورئان
جا یا ههر ئیسه ماقول و زله
چونکه ئه وئینی ئه ر ئیمان بی ری
ئه بی بییته هاوشان هه ژاران
— «کما آمن السفها» ت ژنه وت
ئه نجا، له ناحهق، نادا و چانی

—

[جا ههر چه ن ته نیا ده سه ی «مترقین»
چون بو ئه ت بئینی: له «مگه» زوری
زور به یی له خه لک، له ترسی زور کار
یا ری ک ناکه وی: له سامی دژمن
یا ههر سه فسه ته و دروی ده سدار گه ل
کاریکیان ئه کرد: به «پیشداوه ری»
بو قسه ی «شاعیر»، «جادو گهر»، «شیت گه ل»

—

به لان ئه وی تر، هه وای «زله یی»
که تی گا له حهق، یا خاویا به تاو

—

بو یه کی وایه و، یه کی تر ئاوا؟
ههر ئه نازه دل، ناساق یا ساق بی
(نه ک ته نیا کوفرو ئیمان، ته وای)

ئیمان و کوفر، له یه ک جیا نئین
ئه ی کی شی به ره و باری ناکه سی
ئاماده ی قه بول حهق و رآسی یه
«کافر» که سی که له زله یی مان
یا بو ی ئه پیوی پله وه پله
ئه شی «گه وره یی» به خوا بسپی ری
توی ل بنی ته جی پی نه داران
له دم نه فامگه ل زله دهر ئه که وت -
چونکه حهق، بو خوه ی، وه شه ر ئه زانی

له ههر دهورانی دوژمنن بو دین
تا به ینی ئیمان نایرن، وه جور ی؟
ناویرن بچن به ره و حهق یه کجار
بو مه به ستی حهق جار جار گوی بگرن
له حهق، کول ئه کا چاوی عه قلی گه ل
مه ردمیش بکه ن له حهق بیوه ری:
کی حازره خو ی بخاته حه چه ل؟

یا نیه، یا که ی نای کا که له یی
بو ی ئه چی، ئه کا چش له نان و ئاو

ته نیا مه سه له ی «دل» له ناوا:
سین ئه کا یا خو به ره و حهق ئه چی.
به دلّه: باری «خاسی و خراوی»

۱ - به معنای حقیقی یا مهجازی.

۲ - ئه لیه ت یانی: دوا ی تیگه یئین.

له ناو هه رچیکه له دل به کاره
تیشکی محبت، دل ته کا پر بار
«ئه خلاق» و «ئیمان» وه بی محبت
پیت وانه بی: بی خو شه وئسی خوا

«محبت» له گش زورتر زورداره
له: ئه خلاق باش، ئیمانی ته یار
هه ر ته شریفاتو و باوه و روالهت
له مالی دلا «ئیمان» هه ل بکا

که وا بو، رۆحی مه بهسته: هه ل بو ن

چرای «محبت» له دل و ده رۆن

وه ک له مه سه له ی کفر و ئیماننا
بو مه حه به تیش، مه ردم جورجورن:

زوتر مه ردم مان وه جورجور دانا،
کرژ یا خاو، به شدار له که م یا زورن

چی بکهین: بلیسه ی خوه شه وئسی مان
ره نی خودخواهی، سسی، ناپاکي
«هه ر به «محبت»، له گشتی زورتر
چونکه دلش وه ک عه قل و له ش، که م که م
به خوه شه وئسی بو چک فی ر بی

زور بگری، قال کاو، زوردار کا ئیمان؟
به سه یقه لی دل، پاکه وکا پاکي؟
سوسه ی محبت ته ویته ئاگر
له هه ر باریکه و، خوه ی ته کا مه حکه م
ئه توانی: به ره و لای گه وه هیش بچی

بری عارف گه ل - خویان لی رازی -
به مه جازی ئالوده نه بی
(به لان ئیشتبان باور تیه بو:
هه ر مه حه به تی^{۲۷} ناپه سه ن نه بی^{۳۷}
هه ر وه ک ئه گونجی: دلی کوکو ساز

وا ئه روانن بو عیشقی مه جازی:
دل، بو حه قیقی ئاماده ئه بی.
«حه قیق بی مه جاز، تاقیق نه مه بو»
ئه گونجی به ره و حبی خوا بچی
بگاته ئاوات بی یاریه ی مه جاز)

ئه لغه رهن، ئه گه ر به ئاواتی: دل،
قال بی به حبی خوداو پیغه مه ر

به خوه شه وئسی، جوانتر بی له گول
تا چه پیسیه، لی بچیته ده ر،

۱ - ئه گه ر که سی بی وئستی دل خراوی بکا، ناویته «خراو» و کاره که یشی خراوی واقعی (شیاوی «ذم و عقوبت») نیه (مه سه له ی «علم و عمد»).

۲ - ... اللهم! ما رزقتنی مما أحب، فاجعله قوه لی فیما تحب، و ما زویت عنی مما أحب، فاجعله فراغا فیما تحب. (الحديث)

۳ - بیژگه مه حه به تی که ته نیا غه ریزی بی.

که م که م تیکو شہ تا وہ محبت

لہ بو چکترہو، دل ت بہی عادت.

لہ بہینی ہر چی جورا، دوان ہن
یہک: خوشہ ویشی خاس خواگہل، ہر کہس
وہک لہ رہ فیقی چہفتان لائہ دہی
بخوینہ رہوہ تہ حوالی خاسان
دوہم: محبت ہہ ژارو فہ قیئر
بہ ہر چی جورہ تیکو شہ تاکہی
بہ گیانہ کہی خوت قہسہم رولہ گیان
دل تہ کا وہ مال خوداو پیغہ مہر
بہ لام بزائہ: بہ تہ نیا زوان
بزائہ: ہر چی گہورہ و گرانہ
بزائہ: تہ بی خوش ویشتی تو

خاسترو زوتر وہ مہنزل تہ گہن:
لہ ہر نومہ تی یا روزگاری ہہس.
لہ تہک ریگانا رہ فاقہت بکہی.
بیژہو بیئسہ لہ دہمی راسان.
کہ بو صفای دل، راس وہسہ «ٹیکسیئر»
دل وہ مہ حہ بہت ہہ ژاران بگہی
خوشہ ویشی و خزمہت بی دہستان،
شہیتان لہ کہوشنہ دل تہ کاتہ دہر
یا بہ روالہت، دل نابی بہ کان
وہ دہس ہینانی، سہخت و گرانہ
پر بہ دل بی، وہک بو خیزان و خو

جا بو تہوہ تہو خوشہ ویشیہ
ایہ کہم وہ سیلہ، ری جور کردنہ
دو نہ خوشی^۲ ہن بو گیانی انسان
بہ گیانت تہو دو «دہردہ چہ پلہ»
تہ پیچین لہ دہور ہر چی کہ جوان بی
تا زہردی نہ کہن نہ یخن لہ گہ شہی
یہک: دہعیہ و دہمار، خو بہ زل گرتن
دو: دہم و دہزگای پر لہ زہرق و بہرق
گہرہ کتہ جور بی بہرہ وخوا چونت
بہ نیہ تیکی ری کو پاکہوہ،

بیئتہ گیانی، وہ سیلہ چہہ؟
ژیان، بہرہو بار ہہ ژار بردنہ.
نہک ہر مہ حہ بہت حہتتا بو ٹیمان
بو بیسانی دل، ہر و منہ کہلہ
ہر خوی بہرہ و باری ٹیمان بی،
مہ حالہ کہ دہس بہر بہن لہ یہ خہی
نارہ زوی بان بو ن لہ مہردم کردن
خو لہ ناو نازونیعہت کردن غہرق.
نہ بیئہ مہ کو ی شہیتان دہر و نت،
بہرہو لای ژینی ہہ ژار لاکہوہ

۱ - ہاوار لہوہ، وا تہو نہ دلرہ قہو کو لول کہ: نہ خہ بزانی، خوش گہرہ کہوہ، نہ تہ فامی، حہساوی، خوی، خوش گہرہ کو ی!

۲ - لہ ناو تہو چت گہلہ، وا لہ بہیتی شہ شہما و تمان.

پاکه و که سفره و پوښه نو مالت
له و دو پيسيه، تا ناماده بي
دنه، تا زلي و خوشگوزهراني

مه به ستو هيو او خو و نه حوالت^۱،
به ره و خوښ ويستن هه ژاران بچي
مه به سته، نابيه زاناي ئيماني^۲.

به لام نه ک له بهر ته مه لي، له کار
نه بي لي هاتي ده عيه و، خوان هه بي
جا، خو و ه هاوشان خه لکي هه ژار که ي

لاده ي، بو هه ژار بو يته سه ربار^۳
نه نجا «جوان ژيان» قازنجي نه بي
مالت بو خه رجي خودا په سه ن به ي

نه و سا له ئيسه ناحالي تر بو م
ئاخر ياني چي؟ خاويئي پوښه ن،
سه ره تاي سوړه ي «مدتر» چيه؟
له جي و باليني «ربواردن» لادان،
له خوا به و لاوه به بو چک زانين،
بيرو راي باوي غه له تي ولات
منه ت له شويني خاسيا نه نان
له بهر خوا هه زار عه زيه ت و نازار
هه موار کردن، تا مه زلوم و داماو
له ناو ده ستورگه ل وا گه وره و گران
دوهم: خو و هه زره ت محمد (ص) ئيسه
نه گه ر ده وراني منالي و جواني
نه مه چهن ساله، دواي ژن هينان،
ده ي خو و تا جبريل (ع) نه و نه مره ي هاني
نه گه ر چهن سال بو و هک خه لکي سه رناس

مه عناي «فَطَهَّرَ» بو م نه بو مه علوم:
که ي ليړه بو باس نه شي ي، نه وه له ن؟
بانتري ن فه رمان انقلابيه:
قيامو، خه لکي خه والو رانان،
له «ريزگرنتي ناحق» وازهانين،
وي ل کردن به لام به شيوه ي خه بات،
(هه رچهن مردوگه ل نه گه يته ژيان)،
برسيه تي، ته بعيد وه بي داژيار،
رزگار بن له ده س زلمو ناحه ساو^۱
باس جه ته ميسي سيپال که ي ره وان؟
چهن ساله، به رگي، باش و ته ميسه
به کريکاري نه ي بوار دو شواني،
وه زعي جوړي هه س نه ک ويته ي جاران
پوښه ني، چوه و دو خه که ي جواني!
لباسي، شوړ بو له کوتالگه ل خاس،

۱ - نه وانه وه ته و اوي وا له به يتي شه شه م هانگن.

۲ - نه گونجي: ئيمان بي و هلي نه زانانه؛ يا هه وانه بيک زانين جه مه و که ي به لام بي ئيمان.

۳ - مستقيم و نامستقيم.

له بهر ته میسی، بهر قی نه داوه،
ئیتر پوشه نی، ساده و هه رزان بو
مه گه دیاری، نه نه له وه و لا
له سه ر خاکه وه بهر عه کسی سالان
زور جار له باتی سینی و سفره و خوان
داوین پارچه ی وه ک متقال و جاوه

هه ر نه و نه مره هات، گشتی نا لاره
زور تریش شرول وه ک هه ژاران بو
پوشه نیکی نه و کونه سین بی با
دائه نیشته، نه خه وت هه ر وه ک حومالان
وه ک بهر ده له سه ر داوین نه یخوارد نان
کوتا بو له ژور قوزه کی پاوه

ده ستوری نایه و، وه زعی ئیسه و زو
پاشان تی گه ییم: «فطهر» یانی:
یانی: وه ک له ژور، قام و خو، له ده ر
یانی: ریگه یی که له بهر تایه
«هه رچی، نه ختی بو ی نه شرافتی لی هات
یانی: هه میسان له وینه ی جاران
نه ر حکمه تی خوا و ابو که: ژینی
ئیتر تی گه ییت له حال نه ولایه ش
ئیسه به که لکه ژینی ساده، بو ت
تا وه ک «به رحمت موحاجان» نه بی

له لام هه ر نه ت وت موعه مایی بو
بهر گی نه شرافتی، پیسه، وه لانی
دهرینه پوشه ن پول و پوز له بهر
ری کامل بو نی دینی خودایه
ناخونجی له ته ک ریگه ی له مه ولات
جو ر که وه شیوه ی ژینی هه ژاران
وه ک ده وله مهنیش، به نی بی نی،
باده وه بهر وه هه ژارو بی بهش
که نه ولا ویل که ی خوت به مه یلی خوت
چون «رحمة للعالمین» نه بی؟

۲- وه سیله ی دوهم که خوه شه وئیسیت
خو له ته ک چینی هه ژاران، جو ر که
به لام وریای ناخ ده رو ئنت بی:

بو هه ژار، بی بی بهر که ت و پیت:
دوسی و هاتو چو له ته کیان زور که
نه ک وه ک گه وره بو لای بو چک بچی

۱- ... ليقوم الناس بالقسط؛ وه فره بی نایه ت و حه دیس. تماشای کئیوی په کجار باشی «الحیاه» کهن، له برا گهل «حکیمی» -
خوابان لی رهزا بیتو، ته و فیتی خزمه تیان زیاتر کا - .

۲- هه ر له ناده مه وه دین ناریا گه به پای تواناو نیاز خه لک (واقعیته گهل یانی ناسینی خواو خو وه هه رچی، که م به یان کریا گه و،
نه حکامیش، به قه د مه یانی چکوله ی ژانیا نو، به ویا، دانریا گه). ئیسه ئیتر «رشد طبیعی» به شه ر، گه بیگه سه نه وه دینی بو کامل کریی
(الیوم اکملت لکم...)، به روشتر کردنه وه ی دانسته ئیگهل گه وره و، دانیان چوارچیوه گهل قانون (یا: مه وادی خامو کولی که وه ک
ته بیعت، خوه ی به «اجتهاد» به ره ی لی بو).

ئەحوالت ھەر وەك دەردەدارى بى
لە تەك ئەو چىنا بىبە بە ھاوراز
وہا، لە بەینا ھەر تو نہ مینى

بو دەرمان وەلای ھەكیمان ئەچى
بە رەفاقتى راس و گەرم و ساز
ئىتر من من و تو نہ مینى

لە تەك ئەو ھىشا، مەبەستى تر ھەس
ھەر مادى نىبە دەردى ئەوى چىن
ئە بى دانسقە و وریای رى دىن بى
توشى نەبىتو؛ بە شیوھى جوان
ئەتوش خزمەت كەئ بە ھاوھلى خو
جا خوا یارت بى، سەختە وا كارى:

ورىای بە تالیت نەشیوى مەبەس:
زورى كەم بەشن لە خدەو زانین
تائىشتباى یا عەبیبىكت دى،
نەك بە رەوشتى خودخواھى نەزان
بە باش كرنى تیگە یین و خو
ھەم ھەكیمى بون ھەم دەردەدارى

۳ - وەسئەلى سىبەم: لە شەرھە حالى
كە چون ھاورەئى ھەژاران ئەژيان
تماشای ژيان ھە زرەت پىغەمبەر (ص)
یا لە خىل شاكەل بە دەمارو فیز

پىغەمبەرانو خاسان بى حالى
بى دەعیە و نازو دەزگا و سفرەو خوان
یا ئەبۇبەكرو عەلى و عومەر - ع -
تەماشای عومەر كور عبدالعزیز - ع -

لەم باسە جوانە دەروُن گەشىنە
ھەتا بتوانى: ھەوھسى نەوى
خوشە: لە دنیاو قیامەتا ھاورەن

ھەرچى نوسراوھى باش بو بیخوینە
سونك كەئ؛ بەرەو رى خوا سەرکەوى
پىغەمەر بى، نەك برى دیمەن تەن

دل دان بە حالى ناکەسگەلش، زور

بە كەلكە ئەر باس بە چەشنى بى جور

با جار جار كیش صالحى دەن خوش
بە خویندەوھى بەیتو شیعى جوان

دەروُن وە ئیمان پپ جوش و خوروش
مەنجەلى دلان بینیتە كولان

۱ - نەك بە تام و لاموھ، بە شیوھى كە كاورا بختەبختە سەر ھەوھس (وہك بەرنامەى یەكجار خراوى «دینىھا»ى تلويزیون).

جائہ وکاتہ وا دلت کول تیری

یادی برات کہ وہ دوعای خیری

دلگہل پر گہ شہو مه جلیس پر نور بی
فہ زای دل، وینہی هہوای کوردستان
بو هہ ژار لاوین له زالم به سام

مه لایکه نژیک، شه یاتین دؤر بی
خه وش کا رحمت و به ره که تباران:
پیغه مبهری خوا صلوات و سه لام
پایزی ۶۵

۱۶۶- قافلہی خه مان

قافلہی خه مان کرده وه مه نزل
هه میسان هوژی هسرهت ئاماوه
خیلان وه هاران مه لان وه هوار
وه هارن په ی خه م دؤریم جه ئازیز

دیسان که لاوهی کاروانسه رای دل
نه هه وار گه ی دل دوار هور داوه
خه م نه من پاییز که ردهن وه وه هار
په ی من وه هار بو مه بو وه پاییز

توخوا سا خاوهن خیلا وه هواران
با به بو شه مال مه یلی ئازیز، هه م
ناکه سی نه زان پاسه مه زانو
سا توخوا باکه ی گوشه ی ته نیایی

با پاییز بارو موژده ی وه هاران
خیلی شایی بو به رشو خیلی خه م
دل نه ته نیایی بی که س مه مانو
ئاوا بو وه فہر دیدہ ی بینایی

که م بو سهیرانگا، که نه بو وه شتهر:
نه یاگه ی گردین نه «حه ساره سور»

«سه رتاویران^۲ و «سه خناخ^۳ و «ئاویهر^۴»
من و گوشه یی جه ئازیزان دؤر

۱- هه م: دیسان، هه میسان

۲- له وه ته نی خیلی باوکی له دشه.

۳- له وه ته نی خیلی دایکی له کوچی چه رمگ.

۴- له نیشتمانی خوم له سنه.

که رو و به هشت هه ناسه ی نازیز
پاییز بو و کله ی دیده ی وهاران

کرو کپخانه ی ته م گیرته ی پاییز
با به کویرایه چه می غه واران

پاییز ۶۵

۱۶۷- ملقی مهنی به خوته وه

ملقی مهنی به خوته وه یانی: نویژ نه که م
موحتاجی نویژو روژگو چاکه ت نه خواس، توی
لایه له مولکی خوائه رمی نویژی تو نه وی!
مه نزومه یی نه شیوی و ئاسمان نه وی نه وی!
نه، گیانه! دین له بو مهیه، تا وهک به شهر بژین
تا بو به شهر نه پر ته می وهک ئیسه وی زه وی
تائافره تی نه بی شپه بارو کزو هه ژار
یه کتر هه میشه سازو به دهق هر وهکی وه وی

وهک یه ک له دهشت و کوئه چهرن گاکه لی، که چی
وه زعی به شهر وه هایه عه جیب و به لاجه وی

نه ی گشته، دهردی عه قلی چرای ریس، وه به رده سی
بو نه فس نه کا به شهر، سه رو خوارو کزو قه وی
روژ و شهوت «صیام و قیام» بی، له خو بنی
پوکا ولی نه گهر له خه می مه رده مانه وی

---

۱ - ليقوم الناس بالقسط + قل: أمر ربی ...

۱۶۸- «پاو»

نُه و دَلَّه وَا بُو هَه ژاران كُول نَه دَا
 نَه ك بَه زه ئ، قورئان ئه لئ: تَو بُو هَه ژار

— —

كُورپه يئ، تازه گروگالي ئه كرد
 دايه له ي داماوي دلقرچاوي، بو
 وه ك گول ئه شكوفاووه بو دايكي كه: «پاو»
 جه رگي، چئ هينا؟ تريتئ نان و ئاو

— —

ئاو له چاوي زاو خه مي، بهرچانه دل
 كُورپه دلپر بو، به لام نازئ ئه داو
 تا گولي، به ئئ دلي، ئاشت كرده وه
 برسئه تئ، «پاو» ي، له بيئرئ، برده وه

— —

دُور له تَو بُو خوم ئه لئيم: ده ك ژه قنه بي
 ناكه وئته فكري مندالي هه ژار
 بي خه م و هه ولي هه ژاران، عه يش و نوئش.
 ئه و دهمه ي، كُورپه ت به ناز ئه گري له كوئش؟!

— —

ئاخ ئاخ ياخوا به مئراتم كه وي
 بي خه مي ئه و دايكو باوكه رولله يان
 ژيني ئه شرافئ، هه تا روتئ هه بي
 برسئه، تئيرئ له گيانم ژه قنه بي

— —

رولله كه م توخوا له ري خواوه برو
 لاني كه م ئه وئنه كه ته نيا بو ته ني
 با نه جاتيان بي له خه م خه لكئ هه ژار
 هه ول ئه ده ئ، هه ول به له بو صه دها هه ژار

— —

ئه ي خوا ته و فيق به: خوم و هاوريه م
 تي بكوشئين و، ته نانه ت گيان بده ئين
 وا كه تَو پئت خوئشه بمرئين و بژئين:
 «في سبيل لله و المستضعفين»

— —

تا خوهمان هاومالی داماوان نه کهین
پهیرهوی ری خوشه و یست بیثن که وات:

نویژی بیروخ و شیعار نایی به که لک
به شبهری رهحمی خودا، رهمه به خلک^۱

مالی پاش نه حزابی دابهش کرد هه مو
نه ونه خوا پی خوشه سه لوات و سه لام

فهرشی خوی، خوهل: شایه کی بوخوی نه بو
بو رهسول و خوشه و یسانی هه مو

۱۶۹- تفی داماو مه گره دل

نه گره هه ژاران له بهر هه ژاری
حه کیمی دل سوژ، منالی نه خوش
خه ته رت بی له ئیمانی خو ت

خله تیان تفیان لیت کرد مه یگره دل
هه زار جنیو با ناکه و یته سل
نه بو داماوان دلت نه یته کول

پایزی ۶۵

۱۷۰- سی ریان

نه ی که پی ت خوشه: له رازی عالم
باشه بتوانی سر نجه ی خو به ی
نیه چشتیکی عه جیب وهک انسان

هه لکرینی^۲ به شی خو زور یا که م
تا به دنیا یه کی بی په ی، په ی به ی
وهک له غه ز وایه: که می بی پایان

سهیره: بو هر شت و رازی جگه خو ت
چه له ورد بوئه وهی، خو ت بی ماف
وهک بللی: هه رچی که بو ئینسانه
گره بریکیش ته قه لای زانین به ی

په له قازت بی هه تا دهر که وی بو ت،
خو له خو باوه ژنی بی انصاف!
نه صلنو، خه لقی به شهر بو وانه!
له سه روکاری به شی هر له شی که ی!

تیفکرمه و حهق بده کاورای زانا

که مروقی به نه ناسراو دانا

۱ - چهن حه دئیس له باره ی ئه م مه عناوه هه س.

۲ - له مه تلله بی به ته قالی فره وه نه ختالی حالی بون.

هیزو ئه حوالی دیارو نه دیار
 له بهشی، هاوبهشی مه ن گیانداران
 ئه وه وا دیاره به هر حال سادهس
 له و دنی پان و به رینه، سی چل
 ۱- ئه وه پیویسته له بو ئه صلی ژیان
 ۲- به دله: تاسه، خه فته، پی خوش بو
 ویستن و، هر چی خود و، چی وانه
 ۳- دؤر له رؤی «رؤپه رس» و «تهجره به ناس»!
 تی فکریان و، به راز په ی بردن،
 کام قسه و کار به جیهس کامه هلهس
 کیه دلسوز، کیه مهردم خله تین،
 کامه حهق، کامه یه ناحهق، کامه
 تهجره به یش و، چه له ویوه دس دی
 چی له ئه و چه شنه هه بو بیته و نه بو

نه یه کو دؤن، نه بیس و سی، نه هه زار.
 له بری بی به ره غه ییری انسان
 نادیاره، دو ریانی کهس و پهس.
 یه کی، نه فسه. یه کی، عه قله. یه کی دل
 به غه ریژهس - چ به شهر یا حیوان -
 خوه شه ویسی، به زهی، بو حهق چون
 چ ئه وانه و چه په وانه ی وانه
 عه قله رییش چه رمگی خیل و ده مرآس.
 بو «ئه ری» یا «نه» ده لیل هاوردن،
 چوئه، یا بو چه وه هایه وا ههس،
 کین که رآس ویژن و، نارآسگه کین،
 بو هه و او قودرته یا بو عامه،
 چ له وه وا هایه، یا کرده وه بی،
 تی گه یین یان به دسی عه قله هه مو

جا که سی کاکی بزا: کهس ئه وه یه:
 ورد به وه جوان له ژیانی انسان
 تی ئه گه ی: عه قلو غه ریژه و دل ئه گه ر
 هر له ته ک بیته و له یه ک دس به ربه ن
 ۱- دل که زور بییری و بو خوئی کیشی
 توئشی زور هه ولی و خوئی بی جی ئه وی
 له چتی بی وزه یا قولتهش^۳ ئه بی
 ئه و چته ی پی زل ئه وی یا بو چک
 مه سه له ن: خوئی کزو ناقابل ئه کا

عه قلی تا ئه کری^۱، له شو ن تهجره به یه
 تاکو بو ت دهر بکه وی رازی ژیان
 پیکه وه ن، ریکو به جیس کاری به شهر
 تیک ئه چی مه صله حه تی گه ل یا ته ن^۲:
 پا له بهر خوئی فره تر داکیشی،
 تا له مهیدانی ژیان دهر ده که وی
 تاکو عه قلیش له رییه خودی دهر ئه چی
 هه له له و راده یه وا ههس، هه رتک
 یا له سه ر خه لکی، که سی، خوئی زل ئه کا

۱- یانی: له شتگه لیکا که جیه ی تهجره به ن.

۲- ته ن: فرد.

۳- که سی که بی شهرمانه و لاتانه، ئه که ویته شو ن مه به ستی.

گه لئه كا بوچكو سوكو به رپه ل

يا له فاشيسمه وه ديني سر هه ل

يا به بارىكى ترا، له و راگه
وه ك برى عارفى 1 خوينشيرين، گه ل
كه ئه بينى گه رو پيسى و بيداد
وه ك منالى، له شتيكى نه وه دل
وه كو «راهب» له ترنجى ئه خزى
يا له وينه ي گولى شه و بوى ئه لوه ن
دوانزه مانه له كه ژو شاخان به
ببه شيخ مارفه كه ي بايينچو
له هه مو دهر دى به شهر بيگانه
جى هه ميشه ت له تليشيكى بى
ئه وه كارى دل گه زور بينى
جاله به ر راسى و خوينشيرينى

لا ئه ده ي، دينو نيشانى داگه:
ويل ئه كه يتو، ژنو مال و كه ل و پهل
دلت ئيشيتو، له جى هه ول و جيهاد،
چون ئه تورى، دلى تيته كول و چل،
ليت نه خيزى هونه رى غه يرى كزى
بابه طاهير له دى و شار مهبه به ن
دور له انسان و گورو حيوان به
شيخى بى دهبه به بى و بچو
هه لى بو شاخى له ئه و ئاسمانه
كه به زوسان جنى لى به ن نابى
زور له دو هاوه له كه ي بستينى
هه لى ئه م تا قمه باش نابينى.

ئه وه وا مه رد م ئه كا به دفة رو په س
پى ئه بى يارو له دلتا خوينتال
پاى كه وى، گوى له: حه قه يا نه، نه دا
گوشه گيرى كى له دنيا تور او

دور منى داويه به ينى كه س و كه س،
هه ولى بيشويه له ماقولى و مال:
بى خه مى قيامه ت و شه رمى له خودا
بويه خوينشيرنه لاي خاس و خراو

ئاخر نازيزى به ته نيا ماوم
تو كه مه سئولى له حاستى مه رد م
خو به خوشار دنه وه ي صه ت وه كى تو
چون دلت تيرى كه مه رد م ويل كه ي

گوشه گيرى له ژيان تور او م
خو مه تارينه، مه تور، مه به گم
حه ق و ناحه ق نه ئه بى زال نه تر و
بو نه جاتيان له شه رى هه ولى نه ده ي؟!

۱ - «عارف» به معنای عام، ته‌واوی پیغمبران و موجهیدگه‌ل گه‌وره ئه‌گرېته‌و كه هه‌مؤ عومريان كردوته سه‌روكارى هه‌م ته‌زكبه‌ی خوه‌يان و هه‌م نه‌جاتی به‌شهر. وه‌لى به معنای خاص دؤ ده‌سهن؛ فره‌يان هه‌ر شوپن‌ره‌وى پیغمه‌ران بوون و بریکيشيان، گوشه‌گیر.

«قم فأنذر» چ دهلی و، توچ ده که ی!
زیاد له وهش: خو به ره ی، ریگه ی تو
ئاخر ئه و شیوه ئه گهر ری دینه

وا له مه عنای موسولمانی ئه گه ی!
پیش گری، نه صلی به شهر ئه بریتو
تاقه شیوه ی هه موان بو ژینه

خه ته ریشت هه بی نه فسی فه نباز
«خو» پیاریزی له بهر «خو ویسی»
چون، له دهس گوشه گری «بهسته زمان»

خوت نه زانی، که له کی کردبی ساز:
له شه ری زالمو، بوختان بیسی
نیه مه ردم خله تینی نگه ران

گیانه که م رُو بکه مهیدان دلپاک
خو له ته ک خزمه تی خه لکا بکه قال
که ره زای خویاه مه به ستت له دلا
با چه ناراسه جنیوت پی بهن
وه ک «ره سولان» کهویه رهنج و زهره
ئه و ده می ده فته ری عومرت ئه وه سن
هیچی و هیچکه وه فریات ناگا

«دهس له تو هیز له خودا» نه تبی باک
نه له زیندان نگه ران به نه له قال
خهیری خه لکت ئه وی نه ک باره قه لا
هه رچه نیش خه لکی نه زان چه پ لی دهن
پی ت بلین: شیت، به که له ک، جادو گهر
نه به هه ویای ده می ناکهس نه که سن
خوت ئه میییتو، هه ساوت لای خوا

۲- ئه ری نه فسیش بله وی بو ی سوار بی
خو به هیچ باوی دیانکه ن ناوی
نه ئه پرس ی له هه لال و له هه رام
له به را په لپی، غه زای جوان جوانه
نه وسنی و، پو شه نی جوان و، له وه لا
یا به باریکی ترا لئداران:
ئاره زوی نه فسی چه له ک، جور جوره
ورده ورده، هه وه سی نه فسی چه په ل
ئه روه ها ری ک بکه وی و، بو ی بله وی:

به سه ری عه قل و دلا زور دار بی،
به نیازی به ده نیش بهن ناوی
نه له خاس و له خرا و هه تتا تام
فایده ی نیعمه تی خوا گو پرانه
جگه ره و گه ردو شه راوو شتی وا
هه وه سی جنسی، زلی، سفره و خوان
هه ریه کهش، ری چه پ و راسی، زوره
دیل ئه کا خیوی، به زور یا گچه ل
شوینی ری په ستی و پیسی بکه وی،

۱ - به معنای حقیقی و مجازی.

۲ - به یاربه دانی عه قل. نه گهر نه نه فس هه ر پیداو یستی داوا نه کاو؛ فروفیل و ئه وانه نافامی، ئه م باسه لی ره ناگونجی.

دهئو دهئو، تابی کاورا به ترهف
 چاوی بخشینه به سهر ئه م خاکا
 زیاد له لاتی و گه نه خوری و پهستی،
 بدیه: چون گهر له گلا بوته پهتا!
 له بری «ئاغه» وه تا «استعمار»
 زه جره وهو، فیل و له ری حهق لادان،
 چه خه تاو ناحهقه، گیانی کاکی
 ئه وه ده مهی دل، برهوی نامینی
 قودر هتی سهیری «اراده» ش ئه خهوی
 مامه عه قلیش که چرای ریگایه
 له رییه خودی، کل ئه ویته و حه تمه ن
 سهیره: عه قلو، که چی خویزی و که له شهق!

ههر نه پرسی نه له ناموس نه شه رهف
 جا تماشا که غه ریزه چاکا!
 خو فروشی و، ورو کاسی و، مهستی
 ده سه لاتو، دهمو ده زگایه نه تا!!
 له بری «دوم» هوه تا «کارتل دار»،
 ئیژی ئاو خواردن و کایهس لایان!
 له سوار بوئی غه ریزهس پاکی
 ههر وه ک ئاوینه هه و ئه نوینی
 وه کی بیچولکه له دوی نه فس ئه که وی
 ئه وه ده مه ههر له گزیری دایه
 وه کی وه رویری کی، لی ی بوته ن
 به رده سی نه فسو، دژی «ناحهق و حهق»!

ئاخر ئه و ریش سپیه و راویژکار
 ئیتر نه مجاره کزو بی ده سه لات
 یا له بو نه فس ئه که ویته ته قه راو

بیته و له و شوینی خودیه بینی خوار،
 یا له بو دل به لی قوربانی ده کات
 نوکه ری کرژو له کاری خو خاو

وامه زان ئه وه همو دنیا په رسه
 عه قلیان ههر له بنا فه وتاوه

یا که ئه وه یه که بی هه ول و سسه
 نه، نه فه وتاوه جیهی گوراوه

۳- ئه که ریش عه قله به هیزو ده سه لات
 ناله وی بو یه کی له و تر زور کا
 نه خته لادانی له به رنامه ی خوا
 باش به جی تیری ئه وه ی کاری خودیه
 دوی تریش چی له ئه ناز داواکه ن
 هه رییه کی زیاده ره وی کا نه ختی

تا بزانی له حه قی لانا دات
 نه ظمی دناوی خودا ناجور کا
 نه ئه هیلی نه ئه وینی رجوا
 ئه و نه زوری ئه شکمی و بردی هه یه
 هه ل ئه نی بو له دواچوئی، به دهن
 ئه ی هه نیریته وه جی خوی جه ختی

ئیسە جا رۆلەكەمى تىفكره جوان
(۱) يا ريهى دل: له كەليني بخزى
عالمى خنى، دهقت نەشويى

يەكى ھەل بژنە لە سى جوړه ژيان:
عومرى رابويره به خاوى و به كزى
به خەيالەت بەرى خو دەر بينى

(۲) يا غەريزهى كەرسەى نەفسى لەسەر
يانى: رى جەر دە، دروژن، بەرەلا
ترسەنوڪ، رژد، گرانجان، سوخوڤ
ھەول لە شويني دەسەلات و زور دەر،
دينفروش، خويزى، حورسن، دلرەق
دل بە فرتە و تەپە بو دەولە مەنى
پولپەرس، تانە وەشيين، رشخەنچى
بەلى قوربان لە زلە و تون لە ھە ژار
نە لە چى حەق بى لە ناحەق ئەچى
بەشو دەسەھاتى ژيانەت ھەمۇ سوچ
كورت و كوردى: لە ريهى خوا لادەى

خو سوار كە، بە زەرەر خوت و بەشەر
خو فروش، گەردى، لە دوى بارە قەلا،
دور لە ناموس، گوروى زلم و زور،
خەلكى، قوربانى زلى بو خو كەر،
دلشكين، خەلكى لە رۆبە رناحەق،
تا لە پوچە لگەلى تر جى نە مەنى
سس لە سام يا لە تە ما، وەك لە قەبى
سفرە پر بو دەسەلات، چول لە نە دار،
«لە روا باجى و وەكتر قەچى»
عومرى دنيا بەيە سەر ھىچ و پوچ
لە دو مال، دل بە تەنى دنيا دەى

(۳) يا وە پيش بگره ريهى عەقل و فام
يانى: ريگايى نە وەك «توراوان»
ريزگرى ھەرچى، ئە وەن نرخى ئە وە
ھەول بەدى بو گوزەران كرژو بەتئين:
بە وە دەسەھات بە حەرال دل خوەش كەى
كومەكى ماتلى لات خوشتر بى
ھەول بەدى وەك گوزەران بو ئيمان
خوت و خيزانولە دىن حالى بن
نە بمينن خوەت و خيزان داماو
نە بە ئە شرافى و سفرەى رەنگين.
(ئەلبەتە لازمە ئە و نەش زانين:

يانى: رىي پيغە مەران، رىي ئىسلام
نە وەكى شوين رە وە كانى شەيتان
چ لە خوتاج لە دنياى دەر وە
خواردن و خەوتن و مال و لفى ژين
سادە بژييت و خەمى مەردم خوەى
لە وە چيت پى خوەشە بو ت حازر بى
تى گەيشتن، خو و ئە خلاقى جوان
نەك لە بارىكى ژيان دا بن ون:
چاو لە دەس مەردم و برسى بەرچاو،
«ريكى يەك بن: گوزەران و فامين»
ھەمۇ تە كليفى ھەمۇ، وەك يەك نين

خوت وه شوينى كه وه نهو فهرقه چيه
 خو بناسى كه نهتو انسانى
 تى بگهئ: خو «به شهري لى هاتو»
 تى بگهئ: پوچهل و فيرو نيه ژين
 نهك وهكى زالمى بى ئيمان بى
 كه له ئيمان نيه به شيان هه ر چه ن
 بو به دهس هاتنى پول يا دهسلات
 يا به هه ر جورى له بهر زورى هه وهس
 گه ر بيئى: فره يى داماون
 سه خلات و مهينه تى خو هه موار كه ئ
 گه ر ره زاي خوا بى، له سه ر مه ردمو، حه ق
 له سه ر نه و ريگه ژيانيش دانى
 خوا خلات كا به هه مؤمان فامى
 وا تون و تول له ريه ي خواوه بچين
 له ريه ي ريكه وه هه ول بهين بو «بور»^۲
 بو هه ژاران خه فه ت و تيكوشان
 نه زمى دين جى بكه وى جوان و به گور
 راپه رن خه لك له سه رگه ردانى
 جا وه دهن مه ردمى نازاو حه قناس
 بو هه ژار تاكه كه سى هه ولى بدات

چونكه تى ئيره جيه ي باسى نيه)
 نه مه لا يكه ئت و نه وهك حه يوانى
 وانيه بمه رى و بيژين: ون بو
 ئاخري خاس و خراو وهك يهك نين
 هاوريه ي خو ينمژو زوركاران بى،
 خو وهكى خاوه نى ئيمان هه لخن
 دهردو مهينه ت برژيئته ولات
 خو بكه ئ نه وس په رسى خو يرى و په س.
 برى زالم برى حه ق فه وتاون،
 تا هه ژارو خلاتاو رزگار كه ئ
 باببى مال و ژيانت ته ق و له ق
 خو وه سه ركه وتوو رزگار دانى^۱
 خاوه نيه ين بو ته مى، تامى، سامى
 سه رده مى چون كزو خه مبار نه بين
 نه ريه ي «خوپه رسانى^۳ خو دور»^۴
 ويل نه كه ين تاكو دوارو زى ژيان
 تيك بچى به زمى «هه ژارو ملهور»^۵
 له هه لته چون و له بى ئيمانى
 خه وشى سه لات بى چه مال و ساراس:
 پيشكه شى احمدو ئالى سه لات

پاييز ٦٥

١ - فاستبشروا بيبعكم ...

٢ - سابقوا الى ... + و فى ذلك فليتنافس ...

٣ - من اتخذ الله هوا.

٤ - خسروا أنفسهم

٥ - قل: أمر ربي بالقسط. + ...

۱۷۱- ئاخ خەلکی هەژار

ئاخ خەلکی هەژار بە ژەحری مارم بی ئەگەر
بی حەسرەتی ئیوہ تاقە روژی بە مە سەر
بی داخی دلی منالی تامازوو
سیپالی شرت هەژار هەزار تف لە بەشەر
پاییزی ۶۵

۱۷۲- شوکرانە بژیریت ...

شوکرانە بژیریت کە بە دل بی، دنیايش
لیت خوشتر ئەکاو لە کولت ئەخا ژانی خەفەت
دەردت بە دلی چکۆلە دەرمان نابی
گیرو دە ئەبی بە دایکە دەردانی خەفەت
زوسانی ۶۵

۱۷۳- دوات بوړم دنیا

دنیا بان لە پەنجا سال لە تەکتا بو م بو م دەرکەوت
گشتیکت هەر تاوی بو بو تاویکی تر هەر نه و
لە زیندانیس لە هەر لا هەر جیم خوش کرد هەلکنیام
دەک دوات بوړم دنیا زیندانیشت تا سەر نه و

۱۷۴- مہری لہ دوی گورگا!

لہ بہر دژمنیٰ لہ تہک تو شہیتان   لہ رھمہتی خوا کہوتو بی بہش بو
دور لہ تو گہلی گلیہ نہر تو   ببیہ مہرہکی وہ شوین گورگا چو

۱۷۵- کاورا درہ...

کاورا درہ شکہنجہ و ئازاری خہلک ئہدا
خہلکی بہ عہقل و فامہوہ ئاشی ئہکەن بہ تال
تو لہو گلاوہ خو دلہ، درتر ئہبی ئہگہر
رازی بیی بہ عہزیہتو خہم بو ژنو منال

۱۷۶- کامتان درترن؟

کاورا درہ شکہنجہ و ئازاری تو ئہدا
تویی بہرہہلستی ئہوہستی لہ بہینی بہی
انصاف بہ: تو لہ ئہو خوہنی درتر ئہرکەتی
میشی کہ ہولی رۆزی ئہدا عہزیہتی بکہی؟
جا تو ئہگہر بہ گیان لہ بہران عہزیہتت بگا
پای کہوت، دیارہ زہجری نہ یارت چلون ئہدہی

---

۱ - کوشتنی بی عہزیہت، یا نازادہ، یا - بری جار - ئہوایی ہہس (زؤتر باسمان بوہ لہم بارہوہ، لہ تہک فہرقی بہشہر لہ تہک
حہیوانان).

۱۷۸- هم ژیر هم نازا

نهر له دەرؤن خو نازاو نازادی   سهر شو پرت ناکهن دسدرو دسپر
نهریش هم ژیری هم نازا نهوسا   بهلی ناکه ی بو دمهاری دسبر
زؤسانی ۶۵

۱۷۹- یوم اختیار

کثیراً کثیراً قدرأیت تطورا   و ذقت حیاةً ثم ذقت منونا
وهاجرت ما لا یبتلی من منازل   وغادرت الاف الألو ف سنینا
قضیت بخیر کل ذلك غانما   بغیر اختیار منک شأراً و حینا
لک الیوم فی شوطک هذا ارادة   تسیرک مرقی أو ضلالاً مبینا
مضى ما مضى بالرغم منک كما ترى   ففی الأرض تحظى سیداً و اذینا
وحسبک یا انسان عاراً و حسرة   ییوم اختیار منک تسقط دوننا

۱۸۰- دسه برای شیتان

له بهش خوهت زیاتر چه نیعمهتت ههس   بهش خه لکه هه رچهن خوهیشت نه زانی
به هه رحال چهنی خه رج نه که ی؛ زیان   مه گهینه مه ردم نه گهر انسانی
چون رازی نهوی وه زهره ر مه ردم؟   دؤر له رؤت مه گهر برا شهیتانی

۱۸۱- مهیکه ره تهپ و تووز

له خاکه چیت هه: له شو و مال و هم نه بیته وه خاک
به کولی خاکو خوهله و گیله مهیکه ره تهپ و تووز

کهلی نه فامیه گهوجی کرین، بهلام لای ژیر
قهزای مهسیکی نه فامی شهراو له صهد مهسی پوز

۱۸۲- کوله که

سه ری له ترسو ته ما دانه وی
کوله که یکه وه یاره ماوه

۱۸۳- له سهر له بهری صوزی ناترسی؟

سه ره بهر دنیاو نه ربابی دنیا
دامنه وینه گهنی بی غیرهت
له سهر له بهری صوزی ناترسی
لای خواو رهسؤل و مه لایکه و ئومهت؟

۱۸۴- دعوت افطار

نه مینی دهسخه ره ی سورئ روالهت
که بهرداشی له تو تونتر نه کا کار
بر آن قطبی است شایان غبطه بردن
که محبوبش فرا خواند به افطار

۱۸۵- «أقلل من الدنيا»

چهنده ماندو بون له شوینی عیش و نوش و زهرق و بهرق
چاکه تی: دهر دو پهتای پوزو نه دایانی: ههسم
زیاد له وهش چهن خویریته تی و چهن خه م له بو مان و نه مان
وهک عومه ر «أقلل من الدنيا تعش حراً» کهسم

۱۸۶-... خووت و غیرهتت

ههتاوو ئاوو ههواو خوول ههتا
زینو بویتهوه تا بویته انسان
بو پلهییکی بانتر له پیشو
قه راره دیسان بچی بهرهو بان
بی دهسه لاتو بی ههوالی خووت
به دهسی خووته چوون ههناو دانی:
تا پاشه روژت خراو بی یا خاس
له قور نهئیشی، خووت و غیرهتت

هه ر له هیچهوه تا دوکهل ههتا
ئیسه، هه زار جار مردی و هه میسان
هه ر مرینکت وهک قه د بری بو
ئه مجارهش مردی، وهک هه مو جار ان
ئه و قوناخانه هه مو تهی بوون بووت
به لام ئه م که شه ئیتر انسانی
سه ر راس، یا کلا به رهو چه پو راس
جاریک «اختیار» که وتوته رهتت

۱۸۷- دو نیشانهی ئیمان

ئه گه ر ئیمان بی بی دو بهر نابی
یه کتر: به رامبه ر زور کاران غیرهت
له ئه و دو به ره ی ئیمان بی بهش بو
یا به شی باشی له ئیمان نیه
هه ر وهسه ماله رملینه ی منال
«ناقایمتره له ئیمانی جو»^۱

ئه ر که تی ئیمان له دلکا بی
یه ک: به خه لک نه خسوس هه ژار، محبت
ئه ر که سی دایمه له نویژو روژو
یا تی نه گه یوه که: ئیسلام چیه
موسولمانیه که ی نه گرساوه و کال
ئیمانی سوکه هه ر وهک که ره پو

۱۸۸- بنازم به «بهلا»

بنازم به کردارت بهلا و له ناو رانا

بته و بر ئه که ئی، ناکری به چو دارو پسپوران

۱ - مهسه لیک کوردی به. دهنا، بهینی که له زیندانی عومومی بوم له ئه وینا، پهیم بهوه برد که له ناو ئه و میلله ته دنیا په رسیشه دا، یه که یه که بی هه ن که یه کجار ئیمانان به تین و قایمه. (ئیمان به معنا «مطلق» هه کی، که باسمان کردگه). دو برای به ناو «ایمانی»، بهینی هاو ئوتاقم بون که بری ئاخری شه، یا به ربه یان، له حالی جوان و هه لگرسایانی وهختی نو بزو مونا جاتیان (به تاویه تی: بوچکه که یان) به راسی، ئه گه شیا مه وه له ززه تم نه برد. ئه یشرانن که هه ر له فله ستینا، فیرقه ییکی یه کجار دینداری جو، هه ن که فره له ته ک صه هیونیس ته گه لاو له ته ک جو کومه تی چوله که، موخالیفن و، ئیژن: ئه شی پیغه مه ری ئاخ زه مان حکومه ت دامه رزی نی؛ وه هه ر جو کومه تی تر، ناحه قه.

به لا نه و، چهنی ناسانه بو گورگی ریوی کار
به گالوکی قولیک و هرئ خو له ران گوران

۱۸۹- له په لک بی به تر

نه گهر بو سبهینی خو تو نه مروو سوی مه دم
نه ژئ، گیانه کهم تی فکره: ژینت چیه که لکی؟
نه وهی که لکی بو خه لکی نه بی پی نه لین: په لکه
به لام خو تو ئینسافت نه تو که ی وهی په لکی؟
له نه و سییه رو سوختو شه نه و داره راو ته خته و
که لی که لک نه خیزی تو ته نی باری بو خه لکی.
زوسانی ۶۵

۱۹۰- چرکه ی ساعات

نه گهر سرنجه بدهی دهنگی چرکه چرکی ساعات
ته په ی هه ناوی ته مه نته به ره و که لی مردن
که لی خه ساره له شوینی هه وای دوا بریاگ^۱
دو روژه عومری به تاو تیپه ری خه سار کردن^۲
به هاری ۶۶

۱۹۱- خو وه ده وال مه که

توخوا گیانی کاکه ی به ناوچاوی تال^۱
سبهینی که گیان که وه ته سهر گیانه لا^۲
مه رهنجینه هه وال و خیزانی مال^۱
ژیانته له لا بو به وینه ی خه یال^۲

۱- به معنای حقیقی و مجازی.

۲- وهرگیراو له شیعی «تک تک ساعت چه گوید؟ گوشدار...».

ئەزانى: ژيان ئەۋنە ناژيا كە خو^ۋ لە خوڤا لە مەردم بکەيتە دەوال^ۋ

۱۹۲- ژيوارى ئاسان

بە چاوليگەر^ۋ دەسپەرگەل، ژيەرە
ژيوارى ئاسان ئاسانە جور بو^ۋ
مەيدانى ژيان لە خو^ۋ مەكە تەن^ۋ
گرانە سفرەو دەزگای رەئاو رەن^ۋ

۱۹۳- ناخ لە كلا چو^ۋن!

ئاخ لە كلا چو^ۋن چو^ۋن دل: دل^ۋى من
چو^ۋن گورگە ميئشى نەفسى وە مل، مال^ۋ
چو^ۋن دل نە تەپو دوکەلى تاوان
چو^ۋن مەزراى خەزان بى^ۋرەمەق وستەن
تەوسا جەمن بى^ۋ وە يانەى دژمن
وە گالەى گورگى شەيتان كەردەن قال^ۋ
چە مچە م مەوئينو^ۋ هەناسەش برىان
تەنى گيان، شەلتەى هەواى نەفسى گەن

شەو وە رو^ۋ گەرئىن زوسان وە وەهار
شەمال^ۋ شاناکەى هەناسەى ئازيژ
وە تئىن كە لامش نە گيارەش، گيان
جە نگاش چەن بى^ۋ شئيشە وە ئەلاماس
ئەر تو^ۋ مەيلت بو^ۋ ديسان دەسى دل^ۋ
يانەى دل^ۋ كەرو^ۋنە دژمنان چو^ۋل^ۋ
چو^ۋن پەلەى وەهار نە سەر گيان وارو^ۋ
ئئىنە كە ماچان فەصلى وەهارەن
كە رو^ۋشنەيئيش وەنو^ۋ وەهاران
مەردە وە ئەمرت ژيان مارو^ۋ بار
وە فەر^ۋش، نازى وەهارەن پاييژ
چو^ۋن شەپولى تاو وارو^ۋنە بەيان
وە زەر^ۋ، مس؛ وە رەن^ۋ گەن، خراو وە خاس
مەتاوو^ۋ گيرو^ۋ بەر بارو^ۋنە گل^ۋ
شەو وە رو^ۋ بارو^ۋنە بەختى كو^ۋل^ۋ
گيان پەى تەرمى دل^ۋ وە سەوقات بارو^ۋ
وارانى حەسرەت نە رو^ۋى دل^ۋ وارەن،^۱
پەى دل^ۋى پاييژ بەردەو پەى ياران

٦٦/١/١

١ - واران وار: باران وارين (وہ ک: زوسان وار).

۱۹۴- ديارى بۇ ياران

كاتى ئەبىنن بى من بەھاران،
 ۋەك ھاتن دىسان ۋە ناۋ خاك ئەچن
 ۋەك: تاۋى، سۈارى تۆلە رۆلەى گول
 رىيوارن بەرەۋ مەنزل تىكۈش
 پاش ئىۋەش ياران ئەچن بۇ سەيران
 بۇ بەزم سەيران بان ئەكەن لاۋان
 لە زەلكەى دنيا بارگىنەكەى تەن
 ناخلەتى ھەرچەن دىگىرو جوان بى

ديارى بى لە من بو ياران:
 لە بەر چاويان بى ئەۋانیش ۋەك من
 گولى گيان بەينى ميانە لە گل
 نەك بخلەتىن خوۋ ۋە خول بفرۈش
 ئەر دنيا مابى ۋە بەريەۋە مان
 پاش ئىۋەش دەشتان شەتاۋان كاۋان
 نەچەقى لە بەر ھەۋەسگەل گەن گەن
 رىيوارى ژىر بو گولزارى ناۋ رى

— —

پوشەن ۋ دەم ۋ دەزگای جوان نىە
 كە سكونتر لە گش: ھەۋەس «گەۋرەبۇن»^۱
 بە ناۋ راگەى خوا لە راى تۆ ران بن
 كارت ۋە حەق ۋ ناحەقەۋ نەۋى
 يا: چەت پى حەق بى بە حەقى دانن

گيانە ھەۋەس ھەر سفرەۋ خوان نىە
 ھەزاران جوړە لە شون شەيتان چوڭ
 پىت خوش بى: مەردم «بەلى قوربان» بن
 پىت خوش بى: مەيل ۋ قسەت سەرکەۋى
 يانى گشتىكت ۋە خاس بزنانن

— —

نەك ھەر رۆ، عەقل ۋ دل موسولمانى،
 خو بو رزگارى مەردم فدا كە
 بو دەرمان يەك يەك خو مەكە ماندو
 لە دىنى تىكەل لە حەق ۋ ناحەق
 ملەت ئەتوانى كەم كەم رزگار بى
 زالم ۋ مەزلۇم، دەسپرو نەدار
 نە ناكوكى ۋ خەم ناوخو ئەمىنى

گيانە گەر بە راس خاۋەن ئىمانى
 لە جى ھەۋا خوالە خو رەزا كە
 دەردى خەلك زورە نە يەكەۋ نە دو
 ھەر رزگارىان كەئ لە ئىمانى لەق
 ئىتر لە ھەرچى دەردە خوا يار بى
 ئىتر نامىنى: ملهور ۋ ھەزار
 نە كەس لە ناحەق سەر ئەخەۋىنى

—

۱ - تلک الدار الاخرة...

۲ - ھەم رىگەۋ ھەم «راى».

نأز او تی گهیی سهر به رزو دلشاد،
«سهلوات بو ره سؤل تا خوا هه ز نه کات»

۶۶/۱/۱

ئهوسا مه جلیسی مه ردمی ئازاد
خوشه دن باته و به دهنکی سهلوات

۱۹۵- رهحم و خزمهت به خه لک

خوشتی بویت و رهحمت پی بکا
خزمهت که هه ر چهن هیزت پی شکا
ئه گهر پیئت خوشه خودای ئه م خه لکه
به بهنده کانی، رهحمت بییت و^۱

۶۷/۳/۱۵

۱۹۶- شوان به

نه وهک قهل به: بیکارهیی گهنده خور
نه وینهی هه لو سوره خوین چنگو پهل
نه وهک ریویه شهل به و نه وهک شییری در
شوان به و بتارینه گورگهل له گهل
ئه گهر پیئت خواهشه: خوشه وئیس بی له لای
خوداو پیغه مهر، خاس به بو بهنده گهل

۶۷/۳/۱۵

۱۹۷- چرا لرزی از حرف مردم؟

چرا لرزی از حرف مردم چو بید؟
نه نیکی به اعراض گردد پلید
اگر داری از خویش تصمیم و فهم
نه بد میشود خوب از اقبال مردم

۶۷/۳/۳۰

۱- ارحم ترحم، وه فرهیی نایهت و جهدیس (ئه صلهن «جهاد» له بهر رهحم به خه لکه، هه ر وهک دینی خوا که بو زرگاری خه لکه).

۱۹۸- ئەگەر وئىستت له خوتە

ئەگەر وئىستت له خوتە و عەقل و فامت

مەبە مەيمۇتى رەسمو، باسى مەردم

بە بەھبە گەن وە رەن ناوئىت و خاسيش

خراو ناوى وە تەوس^۱ و، پاسى^۲ مەردم

۶۷/۳/۳۰

۱۹۹- منەت بزانه

بگرە ئەستو^۱ كە باش بىكىنى

كاكەلى^۲ بەينى^۳ ئەركو زەحمەتى مال

نەك منەت نى^۱ كە نان وە دەس يىنى

تا بزانى منەت ژنو خىزان

۶۷/۱۱/۲

۲۰۰- ياربهى زالم مەدە

ئەي لاوى خوشەوئىسى بە دل دژ لە زلمو زور!

وريا بە پەستى بەردەسى زالم دروس نەكەئ

ئيمان بە پاشەرۆژو خودات كرده دەر لە دل

كاورالە بارى «مادە پەرسىتى»^۱ وە رى^۲ ئەخەئ

— —

جا ھەر كە پى^۱ وەھا بو: ژيانى^۲ ھەيە و قوتار

نە خاوەنى^۱ ھەيە و نە ھەساو و كتاوى^۲ ھەن،

ئەوسا كە، خوئى و فامو ھەساوى، كە بو ژيان

ھاورىت بىنى^۱ يا نە بچى^۲ خوئى بكا تە پەن

— —

۱ - تانە.

۲ - ئىستلاخى توپان.

۳ - جوگەبى^۱ لە مەعنا فەلسەفە كە يەو، بەرەو مەعنا ئەخلاقيه كەي.

هاوریت گلهت نه بی که به زئی یاکه خوئی فروت
ری «رای بویره» یا زهره ری خه لکی گرتنه بهر
تو خوت وت گه ری له خوداو باسی پاشه روژ
جا گه وجه خوئی بکاته قه تئسی قسه ی به شه ر؟

— —

وهختی که پی وه هایه: نه وهو بهینی عومرو بهس
هر نه ونه مهرگی هات همو شت ته واو نه بی
پی وایه خاوه نی نیه شه رمی کی لی بکا
حه قیه: شهنی بکات له هه رلاوه بایی بی

— —

چی چاکه چی خراپه چه حهق یا چه ناحه قه
نهر هر قسه ی به شه ر بی له دل که م نه سه ر نه بی
خو «بی خودا» ش هه مو نه وه نالین که تو نه لیلی
جا ژیر چلون به دل به قسه ت باوری هه بی

— —

ئیمانی بو که سی، به خوداو روژی باسو خواس
نهمما به دل نه سه سه ری و هک شیعارو بهس،
دنیاپه رستی نه و که شه ناخاته هه لپه هه لپ
بو هه رکه زانی زالمه نابیتنه داره دهس

— —

نازانی بوچی: چی له دنی دایه زلمو زور
کاری نه بوئی پرگوری ئیمانی دئینه؟
لیت کار نه کا بزانی هه یه مه حکه مه ی به شه ر
ئیمان به خواو هساوی، نه وهن قودرته تی نیه؟

— —

کي په سته، خو فروشه، خه يانه ت که ره به خه لک
بيگره له ورده پاوه هه تا زور زه لامه کان،
نيماني قايميکي نيه دهس له ليوي به ي
چهن باوريشي خواره وه بي بان نه چي زيان

— —

رنگه بزاني: چي حقه چي ناحقه، به لام
وه ک گريدي نه زاني: به ره وه نه گبه تي نه چي
ياني: به زمين نه زاني و: زائينه که ي، نه وهن
کاري، له دل نه کردوه، ئيدي کلانه چي

— —

گيانه! چلون دلت يي: بسيني شتي له خه لک
به پرسيان دهيني له بو وه ي که نايه ني
تيفکره په ي نه به ي: جگه «ته کليف» ي خوا، به ره وه
ته ريديو، ليگه راني، مرو ي وردي هه ل نه ني

— —

دنيا په رستي، زوري زهره ر داوه، نه من و تو
بوچي به سوختي «باوري مادي» شهنه ي بدهين؟
باورته ني به ماده، له مه ردم، پتر ده کا:
«ماده په رستي» هه رچه نه پينه و په روي بکه ين

— —

خوا فامي وا بکاته خه لاتمان ته ماع و ترس،
ته وس و بزي، هه يا، ته نه تي جوان و ناحه زي،
بيژگه له خوشه وي سي خوداو چي به ره وه خوداس
دانه چله کيني جاري، دلي، هوژم و ناوه زي

— —

گیانه به تینو گور^۶ که دلی خو^۷ت و هاو^۸لت
نیمان به خواو^۹ حساو له دلاندا گه شین^{۱۰}ه وه
خیرت نهوی^{۱۱} له بو^{۱۲} خو^{۱۳}ت و هاوال^{۱۴} و مل^{۱۵}ت
دلگهل له داوی ماد^{۱۶}په رستی^{۱۷} بسین^{۱۸}ه وه

— —

کاتی^{۱۹} که هاو^{۲۰}لت بخهیه سه^{۲۱}ر ریهی خوداو
بی^{۲۲}ین^{۲۳}ی^{۲۴} چون^{۲۵} نه بی^{۲۶}ته دهواو دوکتوری به شهر،
نه و جار^{۲۷}ه حق^{۲۸} نه ده^{۲۹}ی^{۳۰}ته خو^{۳۱}ت و نه بی^{۳۲}ه هاو^{۳۳}د^{۳۴}نم
هاوار بکه^{۳۵}ین: سه لامی خودا بی^{۳۶} له پیغ^{۳۷}ه مه^{۳۸}ر

۶۷/۱۱/۱۳

۲۰۱- چاوه^۱روانی^۲ دل^۳

به م^۴ گشته پو^۵چی^۶ و سی^۷له یی^۸ و لادانی بی^۹فامی^{۱۰}مه وه
هه^{۱۱}ر ره^{۱۲}حمه^{۱۳}ته و نه^{۱۴}ر^{۱۵}ژی، به خوا شو^{۱۶}کرت تهواو هه^{۱۷}ر نا^{۱۸}کری^{۱۹}
هه^{۲۰}رچه^{۲۱}نده هه^{۲۲}رچی^{۲۳} ره^{۲۴}حمه^{۲۵}ته و لای تو^{۲۶}وه تی^{۲۷} خو^{۲۸}شه به^{۲۹}لام
دل^{۳۰} چاوی هه^{۳۱}ر له و ره^{۳۲}حمه^{۳۳}ته وا ده^{۳۴}رکی لی^{۳۵} دانا^{۳۶}خری^{۳۷}

۶۷/۱۱/۱۶

۲۰۲- ره^۱حمه^۲تی به^۳لا

گیانه نه^۴ گه^۵ر گه^۶ره^۷کته بژی خو^۸شو و مو^۹حه^{۱۰}ره م
هه^{۱۱}ر تو^{۱۲}شی تو^{۱۳}شی^{۱۴} و زه^{۱۵}ره^{۱۶}رو په^{۱۷}ته^{۱۸}تی^{۱۹} نه^{۲۰}بی^{۲۱}،

لهم ريگه لاده، ريت له لايي تره دهنه

سه رشوپري لاي خداو مه لايكه و به شه ر ئه بي

--

بيت خوشه «پيشرو» بي نه «ظالم» نه «مقتصد»

هيوات نه وهس كه خه لكى وهسه رى خدا كه ون

جا تو نه بيته هاوه لى خاسان به هه ولى وان

خه لكيش وهشون ريه ت بكه ون به خته وهر نه ون

--

ئاخر مه گهر نه جاتي گه ليكو ره زاي خدا

نايينى نه ونه تو ته مهنى تال بده يته سر؟

دهى جا نه گهر به راسته كه سه وات له ته ك خوداس

ئيتر خه مت چيه خواهش و تالت چه بيته بهر؟

--

مندال كه فامى: دلكى، دلسوزو ژيره، قهت

ناي تورشنى به خوار دنى دهرمانى تال و سول

نهر تو به خوا نه وهنده دلت قايمه، به صهت

وهيشومه ناكه ويته نه ترسان نه بوله بول

--

نه نجا، چوزانى: به شكه تى نازارى ناحه زت

وه عدهى خدا بي تائه وه هيواته بيته دى

دهسچون و، مالى، لازمه تا خه لكى تى بگهن^۱

تويته، خوانه يارت نه نير يته يارمه تى

--

---

۱ - ... انما نملی لهم، خير لانفسهم (ياني: خير لغيرهم).

تو رَیْ خودا په‌یا که به اخلاصه‌وه برَوُ
 ئەوساکه دَلنیا به: چه پیش هات، رَحمه‌ته
 نه‌ختی سرنجه، «انَّ معَ العسرِ یسرًا» ن ت
 لی ئاشکرا ئەکا، ئەگه‌رت هه‌ولی مَله‌ته^۱

— —

بو خوت و کهست و مه‌ردم و هاوریت و دژمنت
 وابه که خوا رَزا بی‌و، ئەوسا خه‌مت نه‌بی^۲
 مه‌ینه‌ت، ده‌رو، ده‌رووی خوه‌ت و هاوریته تیت‌به‌ر^۳
 ریک بن،^۴ چه ده‌ردو زه‌حمه‌ته، گشتی وه‌خه‌یر ئەبی^۵

— —

ئاخر به‌لاش نه‌بی، که شه‌قاوی و ه پیش که‌وی^۶
 هه‌رچی گه‌ن و دروژنه دین ئەبنه هاوریه‌ت
 ئەمجاره، خو خوه‌ت و گه‌لی هاوریت مه‌لایکه نین
 رهنج و به‌لای ئەوی که ببن لایقی خه‌مه‌ت^۷

— —

دنیاپه‌رستی، خه‌لکی، ئەگه‌ر په‌س نه‌کردبی^۸
 ده‌ردت له ده‌ردو مه‌ینه‌تی مَله‌ت، ده‌وا ده‌بی^۹
 گه‌ر خه‌لکی خه‌ستی له ته‌کانی ژیان‌ی په‌س
 تو بان له هه‌رچی رَحمه‌ته، خوات لی رَزا ده‌بی^{۱۰}

— —

---

۱ - هه‌ر له ته‌کیا نه‌ک به شوینا.
 ۲ - چۆنکه: ئەگه‌ر بو دنیای خوه‌ته، تال‌ه سه‌ختی هه‌یه‌و هه‌چی له ته‌کا نه‌.
 ۳ - فَأنا بکم غمًا بغم.
 ۴ - یانی له پاشان.
 ۵ - باسی که وه‌ختی جه‌نجالی انقلاب، وتمه حه‌مه‌ژبان.
 ۶ - له شیعر گه‌ل‌ترا له‌م باوه‌ته‌وه باس فره کریاگه، وه‌ک ژماره‌ی ۲۸ و ۱۵۲ و ...

گیانه دو تاوه عومرو له ناکاو ئه‌بی ته‌واو
ئامانه نه‌ک وه خوشگوزهرانی وه بای بده‌ئ
بو دهردی، بو نه‌جاتی هه‌ژارانه تیته ریت
ئه‌ر تی‌بگه‌ئ، له باتی ره‌زا، شوکری خوا نه‌که‌ئ

— —

راسه که‌سی برای که برات پوچ و بی‌قره
ئه‌م باسه‌ه‌یفه مه‌ر له ده‌می خاوه‌نی دلی،
دیسان قسه‌ی «معلم» که‌ت بیته‌وه وه بی‌ر:
«وه‌ک هه‌ر که وا به راسی موسولمانه «لی» بلی»

— —

ئه‌ی خوا نه‌گه‌ر نه لایقی خزمه‌ت به‌ خه‌ل‌کو دین
ریم کرد، به‌لام ئه‌زانی به‌ ئاواتی دیرو زوم
بم‌به‌خشه‌ به‌وه‌واله له گول جوانترانه‌وا
دلیان به‌ پوئشی^۲ خوشه، بمان‌گه‌ینه نارەزوم

— —

ملّه‌ت وه‌ها بگه‌ینه که تی‌گا له‌ خیر و شه‌ر
دلاسوزی و هه‌وه‌س په‌رسی لی‌ک بداته‌وه
ئیمانی واته‌و بی له ترساو له بو‌ته‌ما
قه‌ت کو له‌ غیره‌ت و له قسه‌ی حه‌ق نه‌کاته‌وه

٦٧/١١/١٦

١ - له ژماره‌ی ١٢٢٧، مه‌عنا‌ی «خاوه‌نی دل» روشن کراوه‌ته‌وه.

٢ - هه‌م له به‌ر بی‌مایه‌یی و هه‌م له به‌ر پی‌ری.

۲۰۳- باورټ نه بی

هر کس وه مهردم زهره ر نه گهینی
«بئوسیک به وریش وه بانیه وه بی
دلی بو تهنیا دنیا نه گری
هه میشه باوه بو وه پیش که وتن:
وه ک باس: نیشتمان، مهردم، نازادی
هر چهن ئیماندار، خوهی باته قهله م،
باورټ نه بی»: دینی بی مه حکم
شه نه ی ماقولی و خوشی نه کا جه م
شیعاری له لای مهردم موحته رهم
ناله م جورانه عهله م و قهله م

۲۰۴- نهی خاوه ن ره حمهت

نهی خاوه ن ره حمهت درگاگهل ره حمهت
به دل به زوان به قهله م به مال
بیسانی تینوی ژیانی هه ژار
وا بکه ره وه له روی دلمانا،
ریژنه ی ره حمهت بین به سهر بیسانا:
کولولی بار کاله ناو انسانا

۶۷/۱۱/۱۸

۲۰۵- مه به هاوتای تاوانبار

گیانه کهم توخوا فلانه کورپه
دلټ چون تیری خوهت برانئته وه؟
نه وینی کزو شرول و خه مبار،
بو خوهت چش له دل بی نازی نازدار؟!

مه یژه: یارو چهن وه دلمانه وه
به خوا گیانه کهم خاترت له لام
بویه هه ز نه کهم: ژیانټ هاورهن
توخوا بو به کرو عومه رو عهلی،
به خوییت دانن له دنیاو قیامت
نه ته قی! ئاخر چهنی انتظار!
ئازیزه زیاتر له جارن چهن جار
په یغه مه ر بی نه ک خویمژو زورکار
وه ک نه و منداله هه زاران هه زار،
خاسه، یا ریزت لی بگرن ده سدار؟

نه گه ريش ريّزت گه ره كه، خو ههر
نه ر خير بي: خودا به پي دهرؤنت

نه ويش به دس خواس، نه ك شيوهو، رهفتار
«عزت» ت باتي، به كهس نايه خوار

وهلي تو گيانه نه گه دلرهق بي
منيش، هه رچه نيش نازيز بي له لام
تو نه رهنجيني بي تاوان، چون من

له سهر دل هه ژار زورتر كه اي نازار،
بو تو، وهك توّم بو هه زاران هه زار
«نه» يي نه يژمه هاوتاي تاوانبار؟!

توخوا گيانه كه م بهر له وه مردن
خوهت پياريزه له ئاخو داخي

دادبچله كيئي، خوت بخه سهر بار
كاتي ئاخو داخ ئيتر ناكا كار

٦٧/١١/٢٢

٢٠٦- دلرهق نيم

پيت وانه بي له دلرهقي
دوري نازيزان گرانسه

نيم دهرهني دوري ياران
دهردي مهردم نهيكائاسان

٦٧/١١/٢٥

٢٠٧- «اقبال» وتهني

نه يلي: نه فسي پهس سواري ملت بي
«اقبال» وتهني: له ترس يا ته ماع

سهرت بو دهسچو دابنه ويئي
سهگي بو سهگي سهر ناخه ويئي

١ - ... ولن يجهد الفقراء اذا جاعوا و عروا، ألّا بما يصنع الاغنياء (الحديث).

٢ - متفكر بيدارگر «اقبال لاهوري» - رضوان و رحمت بر روانش - گوید:

آدم از بي بصري بندگان آدم كرد
من ندیدم كه سگي پيش سگي سر خم كرد.
گوهري داشت ولي نذر قباد و جم كرد

۲۰۸- دہسبر: دژمنی ئه صلیٰ

ئەگەر چاویکی عه قلت ههس که سم بیکه هه زاران، نه ک
قسه ی نهسته ق له نای ناحه ق له قه کات و له ریت دهرکا
ئەگەر دہسبر نہ بیته هاوده سی دہسدارو دہسپر، چون
به زوری زورو پؤل ئە م گشته خه لکه ئە بنه ران و گا؟
له ناو ته قویمی سالی ۶۶ نوسابو وه لی له ره شه مه ی ۱۵۶۷ ریم لیکه وت و لیره نوسیمه و

۲۰۹- باری باره قه لا

ئەگەر کارت به باری باره قه لاس
که هه لبرییای له خه لک ئە و باره کولی
به گیانت باره که ت ناکاته مه نزل
خه جاله تباریه و ئاخه و کولی دل
۶۷/۱۲/۲

۲۱۰- بری باوه ژن

منال بوم بیستم جوانی ژنی مرد
کاورا ناچار بو ژنی تر بیی
منالی وردی سی و چوار ساله
ژنه له ته ک پای کریاوه ناو مال
کاورایش هه رچه ن خوی وه ژیر ئە زانی
به لام حالی نه و له حالی دلین
تی ناگه ی: ئاخو ئاله و عومرانه
ئهی بو ئە و دوه دایمه بی ده نن؟
که خوهیچی خه ریک نازدانیان ئە بو
تی نه ئە گه یی: ناو چاویکی تال
له ژن به جی ما دو منالی ورد
مالو، منالی به ئە و بسپییری
غه ریبو بیناز که وتن له و ماله
حورسی گرتە دل له جفته مندال
جار جار نازی ئە دا وه منالانی،
دلی چکوله ی له داخ پر کولیان
منال ئە گئیری ئە گری به هانه،
هه میشه کشو ماتو دلته نن؟
تریقانه وه ی جارانیان نه بو
له جی بزهی دایک، چونه بو مندال

دلّ منالّ وهسه خونچهی بههاران
به تهپو توژو دوکهلّ و لافاو

شنه‌ی، گهره‌کهو شهونم و باران
نهر هلنه‌وه‌ری، کز نه‌بی و ژاکاو

به و نه‌حواله‌وه گوزه‌ریا دو سالّ
نه‌مجار که بوه شاره‌زای حالان
له باتی زیاد کا ره‌حمو ترسی خوی
نهر جارن درژ بو نه‌ی نه‌لاوانن
باوکیش له حاستی دو کورپه‌ی بیان
تا که‌ی ته‌واوی خستنی له ناز
چونکه له وهختی نازدانا نه‌وان
به‌لام دو‌ی بی‌به‌ش له نازی دایه
دلی بوچکیان له که‌یف که‌وتبو
باوکی زلحویش له‌جی که‌نو کاو
هر زیاتر دلی لیان سهر د نه‌بو
وه‌ک بیژی کزی و بی‌شه‌وقی منالّ
نیتر به جاری دو خونچه‌ی ژاکاو
ژن و شو هه‌رتک له‌وان بو نه‌که‌س
هر چتی جوان و خوراکی خوش بو
بویای داران بو، به‌ش بی‌دایکه‌کان

ژنه‌یش خوی بوه دایکی دو مندالّ
تی نه‌گه‌ی له دلّ دایکو مندالان،
قینی زورتر بو بو دو هه‌نه‌زای
نه‌مجار لیان بو به‌کونه دژمن
هر که‌م که‌م نه‌بو بی‌ره‌حمو بی‌واز
که‌یفی به‌نازدان دو‌ی تر نه‌بو ساز
نه‌ش‌نیانه‌وه وه‌پله‌زیقان
سامی باوه‌ژن له‌سه‌ریان سایه،
که‌یفیان له‌شه‌وق و شادی خه‌وتبو
له‌رازی ماتی دو گولی ژاکاو،
به‌ره‌و نه‌خلاق‌ی باوه‌ژن نه‌چو
لای، وه‌بوه‌ حالی گه‌وره‌ی ناوچا و تالّ
که‌وتن بی‌که‌س و بی‌نازو داماو
له‌مانیش بو نه‌دوژمنی ناکه‌س
قوربان و ساقه‌و نازی سهر کوش بو،
خه‌مو هه‌سره‌ت بو، نافات و لی‌دان

زور سه‌یره، ناخر هه‌ق و ابو هه‌ول به‌ن
چه به‌و ره‌قتاره بی‌ره‌حمانه‌یان
وایه نه‌خلاق‌ی په‌سی بی‌ئی‌مان:

خه‌می بی‌دایکی له‌دلیان دهر‌که‌ن
زورتر خه‌میان لی نه‌کردن گران
رو‌خوش له‌کوکه‌و دژ له‌داماوان

به‌راسی سه‌یره، چون نه‌بی انسان
به‌لام خو گش که‌س بی‌ئی‌مان نیه

نه‌ونه په‌س بی‌ت و دلّ‌ره‌ق و شه‌یتان!
گ باوه‌ژنی نانا‌سان نیه

فره هه ن كه بو خاسی نمونهن
ژن، كه سه رچاوه ی ره حم، به وانه
حه یقتر نه وه سه: ژنگه ل با ئیمان
وه زیفه ی خویمان به جی نایین:
نمایش گونجی: هه ر سه ر له كاوی كه ن

حه یفی دوان وا ژن به نناو نه كه ن:
مه قامی «دایکی» لایق نه وانه
له به زهیی و، بو ئاوروی ژنان،
له ژن وا تامی ژیان بستین
تیشکی به زهیی له ناو دلی خه ن

وه ك باسیان نه كرد: ژن و شوئی ناكه س
ره زه لخواویكیش نه و بیژی: ئاخ
نه گه ر له خاس و خراو ناپرسن
گیرام دنیا تان هه روا وه سه ردا

سالانیان داسه ر هه روا په س و مه س
له و دو کورپه بو بوگنه سه ئاگر؟
چون له دواروژ خواه تان ناترسن؟
صوزی قوری کوی نه كه ن وه سه ردا؟

كه میوانیکیش نه هات، باوه ژن
نه هات به ده میا هه رچی خراو بو
نه یوت: هه ر سهیره: چلون نه توانن
خزمه تیان نه كه م به م ده س و به و ده س
چه خه تای خوه ی بو، پیسی نانسان
باوکه ی گهنیش گه ر نه یداته پالی
میوانیش به ده م چت خوار نه وه
چونکه فره كه س ناكه سن و دلره ق
هه ر به رواله ت، خاوه ن ئیمان
له باتی فکری پاشه روژ، ته نیا
تینه مال مه ردم پیکه نن، بخوه ن
یا دوسایه تی ماقولی نه كه ن
ده ی ئیتر کاریان به کیشه چیه؟

وه ك ده لی نه كه وت وه ده م وه شانن
چه ناوئیکه بو بو دوی دای مردو
نه ونه چه په ل بن؟! نه ونه پورخز بن؟!
چه هه ر چه په لن و هه ر قننیان لیم هه س!
نه ی کرده خه تای منال به سه زوان
خاسیکیش ناها ت له زوانی لالی
نه كه نین وه ده م باوه ژنه وه
کاریکیان نیه به حه ق و ناحه ق
نه نه هه ر به نه ی هه وه س خوه یانن
دلیان نه فری، بو که یفی دنیا
چیشته و، شه وچه ره، وه ژه قنه بکه ن
یا حه ساو نه كه ن له چه نه فع نه وه ن
خو هئج له وانه به منال نیه

ئینسانی دنیا پەرس ئاواپە: دەرودن قیامەتی خوی نیه، وه تون هاتو خاستریش له ئیمرووی ئەمان وایش ئەبو لەبەر دەلای دەمه وەر: وهلی هەر پشیتیان هەل ئەکرد لیان

سەرت نەیشینم: مالی ژنو شو خوینتالی لای خواو باو دلی شەیتان

هەر وا گوزەریا مانان و سالان ئەوانە ی ئاشنای نزیك بو، وایان دوانە ی نازدار، بیفەر و بەد ناو دایمە بەر تفو شەپ، لەم و لەون سی - سی و پەنج ساله وه بی ژنو مال یەکیان سەرئەکا، وهیلان و مەس، یان ئەویش گەریی قەلب و بیکارە هیچ وهختی سەری ناکیشنە و مال ئەیان دەنە بەر دوژین و نافات مالیش خو ئیژی دزگەل لی داگە ژنو شو لەرتەر له مان یەکشە وه لەوانە وا وهک دو سگەل و یاران وا بە «بەلی» بو زلم و ناحەقیان کەس نیه سەریان لی با بو کاری ئاواپە دو سی و هاوالی ناحەق:

روالەت ئیمرووی لەبەر چاواپە نایژی وا صوژی منال گەورە بو، صوژی بوئە خپو دەزگا و سفرە و خوان. منالگەل مە عسو م بەنە بەر تەشەر لیان یە خەیان هەر هەل ئەتەکان

له زیندان زالم، شەیتانی تر بو لایق وه بەلاو وه لەعنە تباران

تا بو بە پیاو هەمو منالان ئەگەر انە وه - خوەیان و خویان - : بوئەسە عیبرەت بو خاس و خراو کزو چاوەروان دەس ئەم و ئەون ئە ی گوزەرینن خویری و رەجال وه دەلەدزی یا سوال شاران بو گەرد، خوەی ئەدا له هەرچی عارە. کە له باوک و دایک ژیان نەکەن تال پوئل دەس نەکەوی تالان شروشات ئیژی گوزەیکە لیژە و دریاگە کەسیکیش لایان لی ناکاتە وه ئەهاتن بو سەر سفرەیان جارن، ناشی نەگبەتیان ئەکردن پردان، سەر سەکەریکیان لی بگری جاری هەر فایە ی نەما ئەبی تەق و لەق.

کاورا کہفتگه له کاسبی و کار
ژنه‌یش له بهر ئیش سه‌رو شان و بال
ئیزن: بهیه‌که‌و، دایمه شه‌پرانه
ئه‌م به‌ه‌یچه‌ه‌یچ ئه‌ویج به‌کوته‌ک

--

جا باله‌و دوه‌بیرسین خه‌وهر
ئیزن: ماشه‌لا کهفتگه‌سه‌رؤ
له‌هه‌رلا بیکه‌ی باسی هه‌رکامیان
ماشه‌لا تا ده‌س بو‌ه‌ن بو‌کاری
له‌هه‌رچی مال و کوجی و کولانه
ئه‌هلی گه‌ره‌کو مزگه‌وتو بازار
بو‌هه‌رچی گیر که‌ن یا خو‌که‌م‌بیرن
ئه‌وه‌ره‌حمه‌ته، له‌هه‌رتک جه‌مه

—

(ئه‌ی خواجه! هه‌ولی خاسان بیته‌بار
له‌هه‌رچی چته‌سه‌یرتره‌ئیزن
گ‌رؤژی جاری سه‌ریان لی‌ئه‌ده‌ن
هه‌ر وه‌رؤی خوه‌یان نایرن که‌جاران
له‌پؤل له‌پوشه‌ن له‌خوارده‌مه‌نی
چه‌یان پیویسته‌بو‌یان ریک‌ئه‌خه‌ن
هه‌رچه‌ن ئه‌یشزانن: دؤ‌برای ناکه‌س

—

ئیزن: زردایکه‌ئیزنی: نازانم
«خه‌جاله‌ت خوه‌م» یا «خوه‌م‌رؤ» «نه‌م‌قامی»
تا جار جاریکیش له‌به‌ر خو‌مه‌وه
قسه‌ئه‌گورن، ئیزن: دایه‌گیان

وه‌بی ده‌سمایه‌و ناوو اعتبار
کاریکی لی‌نای بیژگه‌نکو نال
لیان بو‌گه‌سه‌جه‌حانم یانه
هه‌رچی نه‌گبه‌ته‌ئه‌یخه‌نه‌پای یه‌ک

وا منالی‌یان بی‌ناز داوه‌سه‌ر
شه‌رم ئه‌کالیان ته‌نانه‌ت ده‌لو
ئافه‌رین ئیزن بو‌عه‌قل و فامیان
وه‌ک باران، ره‌حمه‌ت لیان ئه‌واری
مه‌ردم قه‌سه‌میان به‌گیان ئه‌وانه
ئیزی کاریانه‌بو‌ئه‌وان به‌ن جار
بو‌چاره‌په‌نا به‌ئه‌وان تی‌رن
له‌خاسی، هه‌رچی باسیان که‌ئ‌که‌مه

ئاخریان وابی‌داما‌وو هه‌ژار).
ره‌فتاریان له‌ته‌ک باوکو باوه‌ژن:
ریزیان لی‌ئه‌گرن ده‌سیان ماچ ئه‌که‌ن
ئه‌وان مه‌ینه‌تیا‌ن له‌مان ئه‌واران
بی‌ئه‌وه‌گویی به‌ن له‌چون و چه‌نی،
به‌م ده‌سو به‌و ده‌س خزمه‌تیا‌ن ئه‌که‌ن
به‌فیرو‌ی ئه‌ده‌ن چه‌له‌مالا هه‌س

چه‌یان پی‌بیژم، لاله‌زوانم
ئوخه‌ئ‌وه‌دلم ناخا هیچکامی
گه‌ره‌کمه‌نه‌ختی له‌خوم‌بو‌مه‌وه،
ئیمه‌چه‌مان هه‌س له‌توو‌ه‌هه‌سمان

هه رچی ئە ڕوانم بویمان، له شه رما
روژی هه زار جار پالایان ماچ که م
ئاوات ئە خوازم دواتم لی که ن
وهلی چه بیژم له سه رو زوانیان

ئیژی خوه ل و بول ئە کری وه سه رما
هیچی که م ناکه م له خه جاله ت خوه م
به شکه م سوکنایه خه جاله تیم به ن،
روژی هه زار جار بومه قوربانیان

ڕۆله م له وهختی دهسچونا دهخیل
تو خوهیچت بیدهس بکهوی رهنگه
توخوا حهیف نیه بو قین یا هه وهس
له وانه بانتر: بیاریزه خوهت
به قسه و رهفت و نیهت گه و جانه
بانتر له گشتی: دهخیل گیانه که م
خوهت نه خله تینی: چه، نادیاره

بیرحم مه وه وه ژیر دهسه و دیل
وهک کورد وتهنی: چیو خوا بیدهنگه
خوهت بکهی پهس و ناجسن و ناکهس؟
له خه جاله تی و عازاو قیامهت
خوهت عاقبهت شه پ نه که ی ئامانه
خوهت خوینتال مه که له لای خوی عالم
دهروئیش وهک ده ره له خوا دیاره.

٦٧/١٢/٦

٢١١- ئیمانی له تی گه یین

ئیمانی دل، له تی گه یین بو، ئیتر
به لی خوه شه له رازی هه رچی تیگه م
قه زای بزهیکی کورپهیی له زه رده ی
له چی جوانه، جوانتره له بهر دل:
زور تاله هه لبران له هاوه لان وهک
گیانم سه رم مالم فدا ت که م ئازیز

ئه بی نه بی به چون و بو چه کاری
نهک وهک له بو گولی، شنه ی به هاری
سه رگه و ره گه ل به ده م یه که و، هه زاری
دیارییکی نادیار ی یاری
له چالی نهک له یالی، تاقه داری
بو ئاور ی، بزه یکی، تاقه جاری

٦٧/١٢/٦

دهفتہری چوارہم

۲۱۲- نه گهر بو خه لکته

وهختی دهسچون و نهچون، يه کرهڼ به، نهک دهستت نهچو
ناني گهنمڼ بښتو دس با بوټ بښته تاله گال
مه کته بي خوټ پي حقه، ريکو رهوان بيرايه بهين
باله سره حقه تیک بچي ليت عهيش و نوشو حالو بال
بيره مهيدان راسو پاک، باست بکه نازاو نه ترس
خوشه بو خيري گهلي ژيني تهنی بي تنگو تال
۶۷/۱۲/۱۰

۲۱۳- چون شهرم ناکه ي؟!

له لای ياری شه رمت له کاری ههيه که پي خوش نه بي، هه رچه نيش گه ن نه بي
له به رچاوی خواوه، چلون هه لپه ته له چشتي که بوټ که سنو، وهيشومه بي؟!
۶۷/۱۲/۱۷

۲۱۴- دلټ دی؟

که سيکت خوش بوي پيت خوشه ژينت وها بي هاتوچوت لی دور نه ويته و
دلټ يي وا بژيټ، ژيني هه ميشه ت له بيغه مبه ر به جاري دور که ويته و؟
۶۷/۱۲/۱۷

۲۱۵- خاسي زياد بگا، قه دري نازاني!؟

دياري دوسي بگاته دهستت ريزي لي نه گري هه رتا بتواني
له نيعمه تي خوا چون سوک نه نه وي؟! زوره په وکاني قه دري نازاني!؟
۶۷/۱۲/۱۹

۲۱۶- بهشی خه لکه؛ مه یژنه

نایه لئی نه ختی وه فیرو دهرچی
بهش خوه شه وئسی بزانی که مه
هه رچی نیعمه تت له دهره سایه
زیاتر له بهشی بهشی عالمه
خو ولاتی خو ت پریه له برسی
جا به نیعمه ت خوا چون نه که ئی گه مه؟!

۶۷/۱۲/۱۹

دواره کی ۲۱۶- چون سهرت دیته خوار؟

هائو هه ساره دوره ترؤسکه یکی تی وه حال!
نه فست له کی و چهل یه چهل یه که وته دهوره غار؟
ده ئی عه رزو هه رکه، هه رچی که لیس، هیچ و پوچترن
چون بو که سی چتیکی سهرت سوکی دیته خوار؟

۶۷/۱۲/۲۶

۲۱۷- گیانی «وه سیه تنامه»

رولله ئازیزم خوه شه وئیس وه ک چاوا!
نومییدی دلم بو خه لکی داماوا!
برئی تی فکره له حال و باله
له دهم و ده زگات، سفره ت، سی پالت
بزا: ژیانته: له ته ک ریگایی
که وتویه سهری، نه چن بو لایی؟
نه گهر پر به دل له ته ک تی گه یئین
که وتویه سهر ری پابه رانی دین،
به بهر زهره یئین هه ناو هه ناوت
وه ک ته میس کردن دل و هه ناوت
به لام وریا بی: نه فسی نه گبه ت پیژ
فامت کول نه کاله سرنجی تیژ
یا: - خوا نه که رده - سوار بی له سه رو:
عه قلت گزیر بی بو پینه و په رو
که سی تر ناسان بکه ئی تاوانبار
له عه ییی خو دین، «دل» تی بی بیزار
تالتره: کاتی گیانه لاهو مردن
تالاه وه دل خو: تاوانبر کردن

برات، هه رچه نیش نالایقه و گهن
چهن چتیکت لی نه پرسم، تو خوت
هه ز نه که ئی: هاوړی، هاو هیوا، یا که ی
وابو چوار پوژی عومری دنیا یان
وابو ماقولی و ده سلات، هه رچه ن
وابو که یفیکی دنیا، هه زاران
وابو ده سلات، که له پچه و پاوه ن
وا چه ناکوکی و که سن و ناپاکی
نه وانه واکه ی، بو ته نیا تاوی
نه وانه واکه ی، «هه وایان، خویه؟
واله ئیمانی به پاس بی به شن،

له بهر عومری زور، ته جرهبیوهش ههن
وهلامیان، بی گهر، په یاکه بو خوت:
هاوړه ن بری بی له ئیمان به گه ی؟
ته وای به شهر هیچه له لایان؟
ناحه ساو بو یان ده س بدا ئه ی که ن؟
مهینه ت نه پژی ن له سه ر هه زاران؟
کی «بو؟» یی بیژی له پاو ده سی نه که ن؟
له ناو خه لکایه، له وانه پاک ی؟
دائه نین عومری هه ر ته و او ناوی؟
نه و په ر دیمه نیان ته نیا دنیا یه؟
هه رچه نیش گویه له ئیمان گه شن؟

هاوړیکه و هاوړه ن نه بو ن یا که ی بو ن
گران په ی بردن به رازگه ل هیواس
جائهر نه ته توانی ری به یته ناو داو
نه توانی به تین وردی فامو هوش
نامانجی ون بو و به بی نه مانه
چونکه خوی له بهر خوینتالی و گهنی
ناچار هیوا گه ل که م ناباریینی
ده سه ی د زده سه ک بی حه ساو زورن
نه م چهن نمونه مهینه تبارترن
۱- دلته رازیه: تازه منالی
دلی چکوله ی بو چتیکی جوان
تو پول نه و چته ی به زور لی سیینی
دایکه ی بو شایان بیهیته به رپه ل

نه توانی ناسان له خوت بکه ی رو ن
کاتی به حه و ره ن، خوی نه کا ناس
هیوا و ئاواتی خو له حه شار داو
په ی به ی به بری هیوا ی که م رو پوش
سه خته کانگای دل بکاته یانه
گمه ته نانه ت له لای خاوه نی
رچه ی ریگه ی خوی به وان نه شکینی.
له گهنی و ونیش یه کجار جور جورن
بو سه ر که رده ی شه پ خزمه تبارترن:
وه ک خونچه ی بی ئاو بی ره ن و کالی،
یا خوش، بفریت و، که وینه گریان،
تا هه وه سیکی خوت وه جی بیینی:
وه جگه ره ی به ی بی که یته دو که ل؟

۲- رازیت: کورپه‌یی، له نازو نیعمه‌ت
له بی‌پوشه‌نی و برسیه‌تی، زوسان
تا تو سفره‌ت پر، پوشه‌نت جوان بی

بی‌به‌ش، له مالی ژاکاوی مهینه‌ت،
کایه‌ی بیته‌ له‌رزین و گریان،
«ماقولانه» بی‌بگاته به‌ری‌ی؟

۳- دل‌ت هر ئه‌گری که: تازه‌لاوی
نه خوش بی، باوکو دایه‌ی هه‌ژاری
هه‌رچه‌ن ته‌قالاو ماله‌و مال بکه‌ن
تازه‌لاو بمری له بی‌ده‌رمانی
به‌شکه‌ تو سفره‌ت بو‌خو‌نوانن
نه ختی جوانتر بی، له خوراک پر بی

به‌نه‌ن و خوشی دل دایکو باوی،
ماتل بن بو‌خه‌رج هه‌کیم و شاری،
له هیچکوی ده‌سیان له هه‌چ نه‌بی به‌ن،
به‌ربینه‌ دلی دایکو باب ژانی،
یا نه: خوشی و داخ دل دوس و دژمن،
یا خوارده‌مه‌نیت پر تین و گوپ بی؟

۴- دل‌ت هه‌له‌گری: چه‌ن ماله‌ هه‌ژار
درشت و وردی خیزان، برسی و شپ
تا تو بتوانی: وه‌ک خاوه‌ن پؤلان

دیواریان، چله‌ی زوسان بیته‌ خوار،
به‌رزن له‌ناو مالی ساردو سپ،
مالت شان بدا له مال «ماقولان»؟

۵- رازیت: مالکی بی‌هه‌ول و زه‌حمه‌ت
جو‌تیار ی خه‌رمان بارانگر، له کار
یا: ره‌شایی بی‌زه‌وی و مالت
له نوخشی کارا، گه‌لی ئه‌رباوی
بی‌تو داماوی بی‌ژی: ئاغه‌ گیان!
ره‌حمی بفه‌رمو به‌ وه‌زعو حال
به‌ مشت و له‌قه‌و به‌ جنیوباران،

بو‌شناخ و ماقول له په‌نجی رایه‌ت،
بکاو: بو‌کار خوه‌ی، بی‌یاته‌ بی‌گار؟
بی‌کار، ژیواری روژی شک‌نابات،
بی‌خاله‌ هه‌ولی بو‌نان و ئاوی؟
به‌سه‌ر خوه‌ت دو‌لام خالیه‌ له‌نان،
به‌زکی برسی مال و منالم،
به‌ربینه‌ گیانی بی‌بی‌زنی له‌گیان؟

رازیت: وه‌ مه‌ینه‌ت رایه‌تگه‌ل داماو

بگری و بگه‌ری سه‌ر ته‌نور ئه‌رباو،

۱ - توضیحاتی درباره‌ی (۱) ضرر باور به بعضی برنامه‌های «تغذیه» (۲) قول بوعلی (۳) ماجرای رمضان دفترخانه (۴) واقعیت زندگی اکثر زحمتکشان، و قهرمانانی مانند عمر و علی - ع - و رهبر و مربی بزرگوارشان - ص - (۵) اصل مسئله چیست؟

دو کهل که و اوو، پلاو گه وره مال
مناگهل برسی له سامی نه رباو

پر کا مالانی خالی له نان گال،
هر له دوره وه بکن بو ی که و او؟

۶- رازیت: خزمه تکار له کولیاگو کال
له بهر چاویه وه خود راک په نا وره
بچیته و برسی و مانو بو مالی
که یوانو بو ژم نان و دو بینو
نه گهر جار جاریش نه مینیته وه
بخوا پاشخوانه سهر دو ناته و او
خو ئیسه ژنو منالی، له مال
له ولایش منالی مالی خه م پر ژین
یه ک ئیژی: شیوی بابام پلاوه،
دایه ی خه م له دل له ژیان تال
ئیژی: گیانه کان! نه مانه قسه ن
هه زار نمونه ی ناو او ناوتر

داچنی له سهر سفره ی خاوه ن مال،
بخوری، نه ویش، خه مبارو بیړه ن،
تام ازر و وه ک ژنو منالی
یا نه و په په که ی: چیشته کولینی؟
سهر کا تا سفره جه م نه بیته وه،
چه هیشتا گری، به ربیته هه ناو؛
ناتوان تیر بن له نان و دو ی کال،
هر له خه یالی گه وره یان بدوین:
نه م: نه، ناو گوشته، نه و: فر و جاوه،
بو په وینی خه م له دلی منال،
گه وره مالیش هر نان و دوشا هه ن.
له دلت داخو به رن ادا ناگر؟

۷- دلت رازیه: کاو رای خاوه ن کار
لی بو ارینی زیله و شه پاله
به رده سی دام او جاری نه ویری

تا به رده سی، نای هه ناویکی لار،
چه ناو نیتکه یه و چه قسه ی تاله،
جاوی باته وه، سهر ی هه ل بیړی؟

۸- دلت رازیه: سهر گه وره ی ده مهار
قول له سهر قول و ده عیه زل ناحه ق

که ناکا نیوه ی پی شخزمه تی کار،
ژیرده سی سوک کا به قسه ی له قل له ق؟

نایا رازیت به و گ ناحه ساوه
نایا پی ت خوشه: نه زمی بان و خوار،
وه ک واته ی قورنان: مله ت، تاق تاقی
«مستضعف» بن، تا نه و نه زمه پیسه

که له ناو خه لکا له گلا باوه؟
ماقول و ملکز، ده سپرو نه دار؟
«مستکبر» بن و «مترف» بن، باقی،
بکیشی تاناو خیزان وه ک ئیسه؟

که یفت نایگری: قانونی قورعان:
نه زمی به قانون «فطرت» و باوه
یانی: به شهریش هر نه زمی «تکوین»
یانی: له بهیتی شیعری، هر لایی!
یانی: په له وهر به بالی بفری!
ئهری قانونی دینیش بی قه بول،

— —

گیانه گهره کته: پلهت بزانی
بزانه: دلت ولامی چیه؟
کولول، که یف نه کا به و وزعه که هس
چون، «بان بون» بو خودی نه کا ناره زو
ریخی له ناوی کلاشی خویه
نه گهر «خوشبه ختی» نه «یه ولامت
نه» یی، قه بولی «فطهر» به وه
«نه» یی هل سیی له دلت بو سو
«نه» یی بتکاته هاوریه ی پاکان
«نه» یی له زوری ته کان بهیته خوت
«نه» یی حالت کا ناله و دهر دانه
چهن دهور و بهرت سنور تا سنور
وایته مهیدان، به حه ساوی دین
«نه» ت وا «نه» یی بی نیتر پیت نه کری
«نه» یی بی روژی «يقوم الأَشهاد»
دیته روشن کا به دیار خاسان
نه ی هزار دم و ده زگا و ته ورو تیز

— —

گیانه که ی کا که ی! تی فکره: برات

به شهر وده که یک بن: هاو حه قو هاوشان؟
به سهو، قانون دین بجیته لاه؟
به ریوه به ری، وه بی نه زمی دین؟
یانی: ری پروا به شهر به پایی!
ئاوردو و به بی ناگردان بگری!
وه ها بی، تو هر کوک بیت و ماقول؟

له موسولمانی و ناموسولمانی؟
چهن رازی، بیواز، یا نارازیه؟
یا دلی نیژی: به تون و ته وهس.
هر چهن نهیشزانی یا نه یخاته رو
وا رازیه به و زلمه بی شو یه
«نه» یی کار بکا له دل و فامت
له رهن «استکبار» بت شو ریته وه
خوینتال کا ژینی وه بیخوی بو خو
صوژی بیته هاومه نزل چاکان
له دژ «طبقات» هر چهن بگری بوت
له دیمهن دنیا چهنی ناجوانه
خوینتالی فهرقه له نزیک تا دور
ببیه گیان دانه ر بو «مستضعفین»
«مدتر» بیت و بخزیته ناو جی
وهک نازاکه ل بی سه ربه رزو نازاد
به شکه زو تریش خوا بیکا ناسان
فدای تاویکی دیاری نازیز

بو له م باره وه نه و نه باس نه کات

ئاخر دینی خوا خوبوئەو هات
 - «دینی خوا» ئیژم، نهک ئایینی باو
 چونکه تا پهتای «طبقات» مابی
 سرنجهی بده «کتاب و سنت»
 یانی «لا»ی ته وحید تا «ن»ی قانون
 گشتی، بو به شهر، بو وهک یهک بوئه
 گشتی، ماقول و خوشگوزهرانان
 «لا»ی ته وحید شیوان ری و پرای نه وانه
 «قانون»یش ههروهک «مه بهس رسالت»
 تا مهردم ببن: هاوهرن و هاوشان

به شهر پرگار کاله شهپر «طبقات»
 «جاهیلیهتی» پوسی دین پوشاو -
 کومهالی تهواو ئیسلامی نابی
 هه ر له بنه پرت هه رتا پوالت،
 هه ر شه پر له گه ل له گه ل بانتر بوئ
 بو خاوین بونی دهر و دهر و نه
 دانه نی و هناو دژمنی انسان
 «نه خلاق» بو تیکدان یاسای نه وانه
 بو دامه زرانی «قسط» هه و عه دالهت
 بی «استکبار» و «اتراف» بی انسان

جا توئه زانی به «وهها شه پر»
 راسه: ئه کریی وه بی گه رو زور
 وه لی وه ختی تو ری په وی دینی
 (بو قانونی «قسط» نه ر تو نه که ئ کار
 وه ختی به ته نیا «حه دی ناوه پاس
 تو بو له وه بان نه مانه تدار
 به پای حه دیس و ئایه ی بی نه ژمار
 هه رچه نی زیاتر خه رج نه که ئ، هه رچی
 به گیانت، به ش نه و مه زلومانه س وا
 یانی: گرانی مالت، ناو مالت
 له و گشته خه لکه تالان کریاگه
 پیت خوئش بی یا نه، له و هه ژارانه
 حه زره تی صادق، به «سه رانه ی سال»
 یانی وه ته خمین، چوار هه زار دره هم
 له وه لای، پی به ش هه ژار خوار دن بو

ئیتیر له برپو بیانو گه ری
 «باو» ده وله مه نی بوت کردی جور،
 باوی لاله دین پرچواناوینی
 کی هه ول با؟ «زالم»؟ نه زانی هه ژار؟
 بو هه رکه س»، قسطو عه دالهت به ریاس،
 زیاده په وی که ئ، خه یانه تکاری
 له حه د «سه رانه ی به حه ساو ئامار»،
 بیژنی، نارازیم انسانی کز بی،
 نمونه بییکمان له هه زار هه لدا
 ماشینت، پالات، سفرت، سییالت
 دابر کریاگه و به تو دریاگه
 ژئوارت، راده ی، له «أوسط» بانه
 تا چوار هه زاری دانا به حه لال
 بو هه رکه س، خه رچی نه و ساله و، سه ره هم
 خه یانهت وه مال هه تئو کردن بو

«شَرَّ أُمَّتِي الْأَعْنِيَاءَ» يَانِي:
جا خه رجي کا تا وه ئيسراف ئه گا:
خه رجي «مصرف» يا شتي عه له ني
ئه وسا حه ساوه له جه م «مترقيين»
دهنا هه رچه ني، دراو بو لا بي
(ئه لبه ت ئه زاني: قسطو ناوه پاس
مه به سه: دابئين ئه نازه ي نياز

هه رچيكي دهس كه وت. وه هي خو ي داني
بگاره له هه د ناوه پاس بدا
يا: هه ر بيكات هه پاشه كه وته ني
- به قسه ي قورئان: وه يشومه ي زه وئين -
ئه ر بو خو ي نه بي، ده وله مه ن نابي
بپري جار له ريز «مساوات» جياس
وه ك: بو گه وره و ورد، يا خو ش و ناساز

پاشان، ئه زاني: بو خه لكي عادي
وه لي تو يي - ليت پيرو زبي - توانيت
ئه شي: «همت و غيرتت» وابي
هه ر ته نيا ژيني وه ك چيني هه ژار
فه رموده ي «علي» ت بيستوه بو ژين
(ئه لبه ت نه ك ته نيا بو دلي هه ژار
وا ژيان فايه ي، زوره، وه ليكان
ئافره تي؟ وه شون «خديجه» كه وه
چون له ته ك چاوي دلي كرياوه
چه مال و پول بو، وازي لي هانين
زور ئه بو چه ن ژه م ماتل ئه مان بو
بياوي؟ «ابوبكر» ي خوين شيرين
بزانه: ياري نمونه ي ئيمان
به پاس ديمه ني «صديق» ي «اتقي»
له مالي خويا چي شك نه ئه برد
به جيس مه لا يكه لي مات بمين

تائه و راده يه هه يه ئازادي
پا له جيه پای «پيشروان» دانيت،
چه دنيا له لات وه ك دنكي كا بي
رچوا بويني بو خو تو، قوتار
ئه وان هه واكه ي پيشروان بو دين
با: خو يشت، به كار هاتو، بيته بار
«هه ر بو دل هه ژار» به سه بو چيكان
به پاس ژني پي بيژن: «ژن»، ئه وه
ئه شرافيه تي، هه مو نا لاوه
بو نه جات خه لك و سه ركه وتني دين
دو دنك خورما يا خه پله ي جو
بكه سه رمه شقي پياوانه ژين
چون چه مالي بو لي گه را ئاسان
كه پاش ئه و وه زعو ئه و ده م و ده زگا،
وه شپه ي مه ردم ده لالي ئه كرد،
بو «انسان» سه ري سو جده خه وي ن

مه يژه كه و ابو، ئه ي «لاتبسطها»؟

پي و شو ينيكي هه س هه ر حوكميكي خوا

قانونی ئیسلام کپ نیه
هر به حوکمی خوا واهلئه که وی
خه ته ری له ری که سی، نویژت، یام
جائهر بو که سی وه عادیته زانی
هر وه که نه زانی: به گویره ی امکان
بو ئوممه تیکی تازه ی گرفتار
بو ئه بوبه کر، «بلال» نه جات دان
گه لی بانتره له وه بزانی:

وهک ده زگای «خلقت»، اجتهادیه
واجب، وه گونا؛ حه رام، فهرز ئه وی
تیکه ی بو دهمت لی ئه کا حه رام
قانونی کی وا کچکه س مهیدانی،
بو «بان»، گه وره تر ئه ویته و مهیدان
له هر قانونی، پیشتره: «ایثار»
له ژیر شکه نجه ی دنیا په رستان،
داخوم له دوله ئه مینی نانی؟

جا بو من و تویش پولم ئاسانه
ئاخر خو جاو جول یا پول و پاره
شاعیر وته نی: بو بچوک، بچوک
که سی به پله ی «پیشره وی» بگات

که وینه سه ر ری ئه و پیره رانه
له به رچاو بو چک، گه وره دیاره
گه وره س؛ بو گه وره، گه وره، وردو سوک
تازه ناگیر ی له بو ئاونه وات

جا زیاد له نه که بهت خوشگوزه رانی
به گیانت گیانه ده زگا و میزانت
گشتی، نیشانه ن: گیر و ده ی ده عیه ی
(چونکه فیز، شیوه ی، زوره، بریکان
ئیژی توانیوته له ده عیه لاده ی؟
سفره ت بیژین «هر له چلیسیه»
ژیرانه ترین ته ئوئیلت، په نگه
«هر مه ردم، که سی، نه دار بوین
«نوینگه ی واته ی «که وانا بخوه»
به لی، وان خه لکی ونی دنیا بو
وه لی گیانه که م ئیتر ئیسا که
ئر خوه یچیان نه بن به سه ر نه فسا زال

ده ردی «ده مار» چو و وه سوک نه زانی؟!
پوشه نی جوانت وه ک سفره و خوانت،
تیفکری، خویشت نه توانی تیگه ی
ناسینی، سه خته و؛ بری تر، ئاسان).
ئه ی بو خوت ها وره ن هه ژاران ناکه ی؟
ئه ی بو باقی تر، ته ئوئیلت چیه؟
ئه وه بی بیژی: «هه ژاری، نه نگه»:
قسه ی حه قیسی، به لاش ناسین»،
به «مال» ریژگرتن، که م زیاد نه که ن».
ولاتی خویشمان، جاران هه روا بو
به رچاوی عه قلی فره که س پاکه
لای که م، نه زانن: فره قی کال تا قال

به هر جورى بُو، شوكرى خوائه لعان
ئيتير وانينه: كافرمان دانن
ئيتير كه مرهنگه تومته و بوختان:
ئيتير كه مپينه ئه و جارو قاوه
ئيتير نايه وى: بو چاوى ئومته
ئه گهر بزائن: له سهر ئه و ريگه ئه
ئه گهر كه سيكيش ناسيئي و، زانى:
ئيتير ئه زانى: دلسوزى گهلى

يه كجار غه ريب نين، وهك جارى جاران
وهك به لاجه وى، بومان بپروانن
لامه زهه ب، گومرا، بى دين و ئيمان
رى «مه كته ب قورئان» نه ختى ناسراوه
هاورهن «باو» بيئ و سازكه ئه و لاله ت
ئيتير گوى نادهن: شپى يا پوشته ئه
توانيوته بو خوا خوشى وه لاني،
وهك: سوک ناوئينى عومه رو عهلى

جا ئه گهر توانيت چش كهى له دنيا
ئه مجاره ئيتير به پاس ئه توانى:

بارگيئى دلت له گل هه ل كنيا،
«سابق» بى له سهر رى موسولمانى.

ئاخر ئيسه چش له كه م نه توانى
نه فس ئه گهر ئيسه وه قسه ت نه كا

صوزى بو فره چلون ئه توانى
زورى بو، بو زور، گويت بو شل ئه كا؟

مه خله ته به وه بيژن به غه لاله ت
بزانه: «مفهوم مخالف» چيه؟
ئه وه، پرژديه له خو و خيزان
«پرژدى» وا پيسه، كه خه رجي فره
چ ته فسيرى وهك رهفتار پيغه مهر
كراسى هه زار پينه ئه عومه ر گيان
نه، گيانه مه بهس به وه مه زانه:
ساده ژيانت، به و شه رته به پاي
پول به دهس بينه به شيويهى پاك

مه عنای حه ديئسى «آثاری نعمت»
كامه يه وا خوا پى ناپازيه؟
كه نسي له تهك ئاوه ل و ميوان
له هه ساو ديئا فره خاستره
مه عنای حه ديئمان بو ئه خاته ده ر؟
بو «ردى شبيهه» س باشترين به يان
خو پرا زنيته و له لاي خوا جوانه
«مه سنو ليه ت» بى، جوانتره له لاي
وهك چاكان بيكه خه رجي كارى چاك¹

١ - نعم المال الصالح للرجل الصالح!

ٺهوهى له زهرقو بهرقى خه رچ ٺه كه ٺ
 مهسه له ن: به پوٺل فه رشيكي گران
 به پوٺلى خه رجي چهن مائى ٺو كه ل
 به چتى ٺيان بى ٺه وهيش ٺهوى
 ٺاواس ديار بوٺن ٺاسارى نيعمهت
 (كه م كهس ههس وهها خوٺى بگه يئى):
 وهك ته كلئيف، نسبى س ناحه زى و جوانى
 ٺه گهر له پڙدى، هه لپشتن، جوانه
 خوٺه خوشه جوانو بوٺناخ بى كو مه ل
 كو مه ليش وهك يهك خيزان بزانه:
 وا جوانه: به پى ٺه نازى دهسهات

باشه بوٺ خزمهت وه مهردى به ٺ
 له مال چهن هه ٺار گهرم كه ٺ جسان
 پوٺسته كه يته وه كو رپه يى ٺو ته ل
 خيزانى وهسه ر پى ٺيان كهوى
 نهك نهفس و شهيتان رازى كهى له خوهت
 كارى بوٺ دنيا بوٺ خواجى بيئى)
 خوٺ «حسانات الابرار» ٺه زانى
 بوٺ توٺ گاولكى له شان شهيتانه.
 به لام نهك بر پى و، باقى تر ٺو ته ل
 وا، له ويش، شتى، ناحه ز يا جوانه
 گش وهك يهك بزئىن مهردى ولات

وهلى تا سكهى «بان و خوار» رهواس
 بيستمان له عهلى زاناي خوئينش ٺرين

بوٺ توٺ نا رهواس رادهى ناوه راس
 شيوهى ٺيانى پيش ر هوانى دئىن

له گشتى گه رين، گيانه له لاي دل،
 لاي خواو رهسول و مهلايكه و خاسان
 پيٺ خوشه: شيوهى ٺيانت، باره و

له به رچاو كو رپه يى بوٺ گشتى ماتل،
 پيٺ خوشه: له تهك زالم بى هاوشان؟
 پيغه مه ر بى يا «قيصر» و «خسرو»؟

«زينتكم» و «كلوا و اشربوا»
 مهعناى «اسراف» ييش، ليٺ مه علومه خوٺ

بوٺ هه ر سيكيانه: «و لا تسرفوا»
 فهرقى، چهن زوره له مهردم تا توٺ

١ - له شيعرى ٢٣٥ وردينه وه.

٢ - نهك نهفس. مهسه لهى: (١) لى شيويانى خواستى هه ر كام له سى ده زگاي دهرون، (٢) كار كردنى هه ر كام له وانه، له ٺهوانى تر، (٣) كار كردنى بر پى له هيژ گه ل يهكى، له هيژه كانى تر يا، يا له بر پى هيژى ٺهوانى تر، باسيكى زور و ردو كه وشه نداره. انشاء الله فرسه تى بر پى لى دوانى، دهس بدا (يهكى مانگى رهمه زان به ٺاسوى تاران، ١٤١٠).

٣ - تماشاى ژماره يى ٨٣ كه.

به لام وریا بی: نه فسی ته شقه لباز
مه به ست بی: خو بکه ی خوینشیرین.
دل ته نیا له ته ک خوا بی مامه له ی،

به م ریگه داوت له بو نه کا ساز:
نم پ را له دهس ده ی: هم دنیا هم دین.
شیوه و ته قالات، پر به ره و بی وه ی^۱

مه به ستی تریش، پیو یسته ناگات
ناسین چو نیه تی ته کلیفه و، شیوه ی،
مه سه له ن: ئه ره ی خاوه ن ژنو مال،
ئه بی تا به ی نی، له ژینی جور جور،
به شیوه ی «حکمت» بو یان بکه ی باس
ئه ره نه «قه ناعه ت» ئه بی ته نه گبه ت
ئه ره منال مالی، له و ته کلیفانه،
ناوی بی که ی ته له نچ و له نجبازی
ته نانه ت: ئه گه ر بو لادان له دین
خزمه تیان بکه ی به ئه ده بو فام
وا، ورده ورده و ژیرانه له سه ر
ئا ئه گه ر به دل هاو پرای ری ت نه بن
باقی خیزانیش هه رکام له جی خو ی
وا، وه ده سو ر دین بیوه ریگه ت
به م جو ره، دیریش خو بگه ی نی^۲

لی بی، تا کارت له ری لانه دات،
هه ر که س به گویره ی مه سئولیه ت خو ی
نابی له خیزان، ژیان بکه ی تال
له خاس و خراو، خاوه ن که م و زور،
تا شه وق په یا که ن به ره و باری خاس
وه ک بیستت باسی «ئاساری نیعمه ت».
حورمه ت دایکو باوک، بانتر بزانه
تاله خو ت و ری ت ببن نارازی
زور ت بو بیرن، هه ر که رم و به تین،
لیان که م نه که ی ری زو احترام
مه به ستت بچوو، ریگه ت بگه ره به ر،
لای که م له پو تاله سه ری نه چن
ری زو محبت به جی بی نه بو ی
به شکه بو وانیش بو ی ته ره حمه ت
هه ر خاستر ره زای خوا وه ده س بی نی

که سم! ئه زانی: چه ن قه رنه به ناو
چه نی زور دار که ل دل دیلی زه وین،
خه یانه ت ئه که ن به دین و مه رد م
زور به ی ئه وانه و موسو لمانن

دینی خوا چه نی ئه کری ناحه ساو!
بی دین گه ل به ناو رابه رانی دین،
تا و مه رد م بون له ری خودا گم:
دین هه ر به وه و باوه ئه زانن

۱ - له شیعی ۱۷۰ له ئاخرو نوخری «جو ری ژماره ی ۱- سی ژبان» دا بریکی تر له م باوه ته وه باس کریاگه.

۲ - مه به ست، قال و پوخته بو نه.

یانی: تهرمی سر له باتی گیان
له بهر دلی پاک به و هیچه رازین
ئه زانن: گیاندار وه بی «ئاو» ناوی

گه نکاوی له جی سه رچاوه ی ژیان
با فساد پرتتر نه کا سهر زه وین
ئاو شک نابهن با بی گه نکاوی

برپیکش وهختی چاو نه گه پینن
باور نه کهن و، له لایان وایه
پیان وایه: دین، به پاس رازیه
نه خسوس نه وینن: کهسانی ناکهس
خو به پروالته، دیندار هه له خه
خوینتالتر: بری ورده شه یاتین
چه و، چو، بله وی بو یان، ناحه ساو
ئه یکه و؛ نه جا بو پینه، هه زار
جا نه گهر به پاس، بگری دل و هوش
ئه رکه سی به پی «سرشت» ی خویی
له و دینه لاره، چو نابی بیزار
دینی «اختلاف» دینی «طبقات»

به ناو دین، چشتی ئاوا نه وینن،
«دین» ههر نه وهیه له ناو خه لکایه
به م نه زمه پیسه «طبقاتیه»
له مالی حه رام ته یارو سه رمهس،
ته نانهت بو دین داکوکی نه کهن،
مایه ی به ناوی رابه رانی دین،
له وهی خوا چه کی کفر نه یکا حه ساو،
ئایهت و حه دیس نه خه نه قه تار.
«ئیسلامی باو» و «قاو» ی دینفروش،
ببیزنی لاری و له «فطرت» لایی،
دینی هاورهنگی خوینمژو زورکار
دینی، دینی خوا له دژی نه و هات؟

له ولایش، ماقولی په رست و پولخواز
به وه وا باوه به ناو دین، رازین
هه رکه بیه وی به نوسین یا باس
هه زار ناو نیتکه ی پیا هه له خه
تا نارازیکه ل به و دینه باوه
که ئه ری کریا هاودهس نه وان بن
خولاسه: هه ر کهس، دلی لای دنیاس
وای پی خوشه: خه لک یا هه ر بی دین بن

دژی دینی حهق نه یکه بانه واز
چونکه خه لک نه خا له ته کان و تین
مه ردم حالی کا له دینی به پاس،
نه ک خه لک به قسه ی، ته کانی بخوهن
به پاس بزائن نه و «باو» و «قاو»
دژی «دین»، ده نا به ره و «دین» نه چن
له تی گه یینی مه ردم، نارپه زاس
یا: نه ر دیندار بو، هه روا بی تین بن

۱- هه م مه عنه وی هه م مادی.

چونکه دینداری له سهر دینی حهق،
دینی وا خاسه رهواجی ههبی

خهته ره: دهزگای ناحهق بکالهق
بو «گورگو ریوی» زهره ری نه بی

حهتمه ن تویش هه رنه فنگته، زور
ئیژن: فلانی له ری راس، کلاس

له دم دژمنگه ل کونه نووی جورجور،
هه ر نه مه واکه ی باوه، دینی خواس (!!)

دهسه گه ل تریش، زور په یان هون
به لام داخه که م له بهر زوری باو
جاله م دنیا یه ی لیوان له پهستی
که بو فره یی، هه روا نه وینی:
نه وانیش بو دین، هه ربی زهره نین،
فره هه ن، عه بیی، له وان بوینن

له رچاندن خه لک تاوی ناسره ون
له بری باره و ناته واون و خاو.
له «باور» و «خو» ی ماده په رهستی،
سه خته قه بو لی نه خلاقی دینی،
هه رچه نیش به دل تیخوشن بو دین.
وه ناو ئیسلامی، وه حه ساو دینن

گیانه که ی کاکه ی! ئیتر بزانه
ئیسه که زوری باورپان وایه:
نه گه ر نه ختالی له ری دین لاده ی،
مشقولزمه ی نه و خه لکه داماوه
وا بوگنه هاورپیت به دل و به گیان
به «دین» نه زانن: کرده وه و قسه ت
یانی: «نمونه ی عهینی له بو دین».
زیاد له خه یانته به خو ت و به شه ر
چون وانه زانن: نه وه خواییه
(بو یه، ری به رگه ل، خراو بن یا خاس

ته کلئفت چه نی گه وره و گرانه
ریگه ی تو به راس، ریگه ی خودایه،
هه م گوناباری، هه م مشقولزمه ی
وا به ره و هه ر لا پان نه نین داوه
هه رچه نیش خه ته ر فره ی هه س بو یان
یانی: بو یته سه: «شاهدو حجت»
که وایی، عه بیی، که سنی له تو دین،
خه یانته تیجه به خواو په یغه مه ر
په یغه مبه ری خواو نه وه ی هانیه
حه ساویان له ته ک مه ردما جیاس)

گیانه که م توخوا ته کانی به خو ت:
به ره له گ کاری له ره نگه ل ده مار

له داوی شهیتان نازاد که نه ستوت
که هه زار جوره خو ت بکه رزگار

به سهیقله «اخلاص»، هه مدهر، هه مدهرؤن له «ناته بایی» - به هه ر جورئ بی - خووت و یارانته، یه کدل و زمان شه ری ناکوکی و دسه دسه بون له باتئ تون و تورهبون، تاوی ئه ر به حیکمه ته و، دهر دی چهن هوگر هه رچی، بیکه ن و بیژنی، زورتر ناکوکی تان بو دین و بو ملته جا گیانم ئیسه نه وئته به رپه ل: هاوار دسه لات وه دستت کهوی بزانه: ئه گهر بو ره زای خواوه ن دس کهسی ماچ کهئ، سونک بکه ئ قین

له له شکر شهیتان، ناساز که و چه تون زهره ری دنیا و قیامهت وه بار دی خوا رازی که ن و شهیتان دلگران زور جار، زورتره له «له سه ر نه چون» له ری «حکمت» وه بنی هه نگاوی دهر مان نه کریا ناوی، جورئ تر شهیتان نیوانتتان ئه کا ناجورتر هه ر وه ک بو خوتان، زهره ره وه نه گبهت. هه ل بگری باری ناکوکی ئاوه ل، له دست روژی نه یار چون ئه وی! ئازاد کهئ دلی له ماقولئ بهن، ئه وه وا ئه شکئ، نه فسی توئ نه ک دین

په نا به خوا گهر ناکوکی دو یار به دل نه کوئشی بو خوئشی نیوان

بوئنی و نه وی په شیوو خه مبار، شیوه و رات ئه دا له «ینزغ» شان

ئه ر موسولمانئ له دهر، یا نزیک به اخلاصه وه خزمهت کاو، چه تو بزا: له ری خوا دلت بیگانه س بو دسه ت، دست گهره که و حورمهت ئاخر دلسوزئیت بو خه لک بی نه ک خو هه کیم، کاری بو: کی هوی دهرمانه خوه شه وئسیکت وه دهریا کهوی

له ریگه ی توو مه کته بت ته ریک، وه غهیره ی دانئ نه ک وه برای خو، له نیه تتدا خه لئیه بییک هه س: نه ک له ری دینه و به مه ردم خزمهت. چون توره ی، کهسی خزمهت کا وه ک تو؟ مه به سته ی، دهر مان نیه، گیرفانه قه لسی، کهسیکی وه فریا کهوی؟

له زور لاله ته ک مه ردمی هه ژار ته نیا پوچنی به ره و ئیشکی تاو

هه ر گهره و درو، ته وه ئینه و ئازار به ره و خوئشه ختی بو خه لکی داماو،

تووی و هاوړپښه ل ږاسو د لپاکت
بوپه براتان ئاواله م دوره
خودا لاتان باله ههواو ههوهس
ئاخر دژمنی نیه بتوانی:
به خوانه ک تهنیا ولاته که ی خوه م

هاوالگه لی بی ته ماو بی پاکت.
چاوی ئاواتی، هر به ره و ژوره:
به له نازاری هر که سو و ناکهس
بگلینی وینه ی ههوا انسانی.
بو هر لا تهنیا ئیوه شک نه به م.

ده ئ جا سا ئیوه و غیره تی خوتان
ببن به په حمهت بو کورده واری
کاری که له دهس براتان نایی
ئاخر ئیسانه - پیچه وانهی زو -
که سه رمه نزلی «عشیرتک» بی
یانی: هر ساز بی کومه لی بچوک
«قسطو برایی، گیانی بی و، تینی
(هه مو کهس، کهسو ئاگادار له یه ک
(له ناو مال یا در، نه ختی ناحه ساو
(لفی، هاوالی، بوچکی، هر کهس
(نه بی منالی له ره ئی، بوئی
ئیترا له گلا ئسان تی نه گهن
نه وساکه، هه موان تی نه گهن: هر دین
چونکه که وته در: له مه کته بگهل تر
ئیترا له نیای ئیمرو ژا هر چه ن
نه گهر پاش «تبلیغ» کارت بگهینی
له بهر که ره سه ی زوری تی گه یین
نه گهر بتوانن به نه گهل دنیا:
کاتی، حاصلی ته تبلیغ وه دی هات
کهس نایزی: «حوسهین چی له نویت داوه؟!»

به جه لادانی ئیمان و خوتان،
دهرمان که ن هه زار دهردی هه ژاری
ئيوه رپکی خه ن بو «هه مو لای».
ته نیا گه ره کی به وجوره ساز بو،
به سه، که ته کان با ته هه مو جی
له کش باره وه جوانو ئیسک سوک:
له نه مرو نه هیی دینی، په رژینی:
نه زالمی ویل، نه مه زلومی ته ک
هه ل که وی، کش کهس وه ک کهس بیته جاو
زلمی دی، هه مو بو بی بینه هاو دهس
دلی ناسکی، لی نیشی سوی
که متر گول قسه ی گزباز گهل نه خوه ن
ژیان بو انسان نه کا خوینشیرین،
هر کاسه ی به ختی به شه ر بو که لتر.
دهسدارو دهس بر زورو درو که ن،
به جور کردنی «نمونه ی عهینی»،
مه ردم ناکرین له بیستن و دین
مه ردم بتارنن له ته تبلیغ ته نیا،
پیله و پال و پول، فره کار ناکات
«عهلی بو له ری مزگه وت کوزراوه؟!»

گیانه که ی کاکه ی توخوا حهیف نیه: لادهئ له پرائ خوا به ره و لای شهیتان حهیف نیه: له خو خوانارهزا کهئ حهیف نیه خه لکی پیه لی شیواو بگو پئته وه به نهختی هه وهس تو خوا حهیف نیه رهفتارت وایی نه ک هه نارپهزا: خه مبار و په شیو، تو خوا ئه م دنیا ئه ونه بینئ بوئ: وهختی بو دنیای وهک خه وو خه یال له سه رمه نزلآ چون بیژم نه ژیم: له رهنگی زهردو خه جاله تبارمان له رسواییمان له بهر چاو عالم (چون له خو ئه کهئ روشنی چاوی

به لادان له وهی که به که یف نیه، هه رچه نیش به قه دیه ک تاله قهیتان؟ بو تاوی که خوئ بهنئی هه واکه ی؟ له هه زار باره و مه ظلوم و داماو، ئه ر نه بی به شه ر، هه ر بتدن له دهس؟ صوزئ پیغه مه ر لیت نار هزا بی؟ ئه وکاته «ئه شهاد» بینن بو حه سیو؟ تاوی په شیو کهئ ئازیزی خواو خوئ؟ «ما عنتم» لا کرانه و تال، «بالمؤمنین رؤوف رحیم»، له هه ولی پوچ و رهنجی خه سارمان، چهن له سه ر دلی، خه مان ئه بن جه م که هه زار دنیا فدای، بو تاوی؟!)

تو خوا گیانه که م با خهتای ئیمهش بو ناشارهزا شیوهی پیش رهوان جا تو خوا رازیت: بو دو روژی ژین یا: بو ناپاس و، له بیانو بهن رازیت: هه زار سال عومرت خه لات کهن به لام رهفتارت ودها بیته بهر:

برئ تر نه کاله رهحهت بی بهش مایهس بو تهکان یا بو سله مان ببیه هوئ لادان انسانی له دین؟ به هانه بی: خه لک له ری خوا بکهن؟ هه رچی نار هزوی دلت بی پیئ بهن، که سی، جنیوی باته پیغه مه ر؟

گیانه که م تو خوا له میژه به ناو زیاتر له دژمن، دو سگه لی نه فام ئیتر با ئیمهش نه وئینه ئافهت بو خاسان مایه ی به نناوی نه وئین

دینه و ئه کریی زلم و ناحه ساو خه لک ئه تارینن له ریگه ی ئیسلام بو دین، زیادا نه که ئین له ئومهت مهینهت حه ساوی وه سه ر ری خاسان که وئین

توخوا با کاتی مردن له باتی

خه می بیکه سی و بیده سه لاتی،

مه لايكه ي رځمهت سه لاممان لي كهن
توخوا بائيسه وابژين، سوي
ئيسه و، نهو دم بي، كرده، وه كه لام
مه زرامان وابي هه تا وه بهر دي
تا هه رچهن ئيسه ئيژين: السلام
ياخوا وابتين: خوا بيكاته كاري
ياخوا وه ابين له تيكوشانمان
كه لمان له هه زار دهردي بيدهرمان
به دلي پاكو پر له صه فاوه
تا يادي كردين به دل بان هه لبات:

ئازيزاني خوا دهورده مان لي بهن
رؤي ديني شيوهي ئازيزمان بوي
رؤمان بي بيژين: ئازيز «السلام»
له دلي ئازيز نه نيشي گهردي
كاتي خوي وه گوي بييسين وه لام
نهو رځمهت هه مان زوتر لي باري
خوشو، ئاوا بي ولاتي جوانمان
به زوري ئيمان بگاته سامان
كاتي كه ليمان هه ر يادي ماوه،
بو پيغه مبهرو ئالي صلوات

٦٨/١/٣ تهواوبوني، پاكوس و دهسكاري: عي رهمه زاني ١٤١٠ سه عاتي يانزهو ئيمي به ياني.

٢١٨- نه ي باره قهلا!

كاهه لي زوري تيفكريم به شكه م
نه ك نهو كاته وا داواي كه ئ بو خوت

تيگه م: مه به ستت له «ئازادي» چه س
وا ده سه لاتت بكه ويته دهس

به سه ن و سوزن شيوه و كرده وهت
دويم: بو توش مه ردم ئازادن بيژن:

له و چه ن روژا وا چويته بان قهلا،
«نه ي باره قهلا»، نه ي باره قهلا.

٦٨/١/١٨

٢١٩- سفره ي رهمه زان

ئازيز وه نه مرت فه راشي «هلال»
سفره ي صه رافي، سواله تي ته ن

ديسان وسته وه سفره ي رهمه زان:
فارو وه چه ني سكه ي زه پي گيان

سفره و، سگارئ جه دؤکه ل کهرو
تا مله ی گیانش مه تاوو بهرو

ئیکسیری، دهسی زکه پرو جه مل
دلی پای راش بو نه له رزه کی تن

--

نه به زم پراوگه ی دل، وستنه و کار
پازنانه و وهفه پ دهن و پهن وههار

به رخیلی سالیس پوچنه ی چه م و گو
ماچان: شاتری شه مال ساراو کو

--

«کورده ی له هه ر دؤ جه ژن بیوه ری»
نه به ره ی چه م و گوش به ره و به ری

کولول دله ی که یل نه کلاچون، چون
نه گیانش راشه ن به ره و بارگه ی گیان

--

پیژنان نه ده م و گه لوی دل، تالی
په رده ی هه م دؤری هه م بی هه والی

سه م سیامار «نه گبه تاوا» هه م
کیشیان هه م نه پوی دل هه م نه پوی چه م

--

هه میسان بییان به ره ی بییایی
چنی ناق ته م گوشه ی ته نیایی

نه دیمه ن فه صلی ماچان وه هارهن
هه م چنی خه می دؤری ئازیزان

--

یاوه وه فریای ئی را گوم که رده:
نه کچخانه یی شه وه زه ن به رده

ده خیله ن خاوه ن گیان و مان و خور
دلی، دیل ته م هه وای ته نی، دیل

--

خوانی وه هارو سفره ی ره مه زان
چه نی خوشبه ختان فه رماوی هاوشان:

نه یاگه ی شانای دل و گیان نه سه ر
شان میواندار چون تو ن هه ژاری

--

ریژنه ی په حمه تت که رو گیانباران
جه من و یاران په ی من و یاران

دلی گر په رده ی سه بوئی دؤری
به به شی باشتر په ی یاران و من

--

وه خزمه ت خاوه ن چاوه ی ئاوی ژین

دل یاونی چه نی هامراگه ل مهینه ت

وہ گیان پرڙینی نگایش، دہردی دل و گیان یاوو و دہرمان گردین
۶۸/۱/۲۳، ۵ رمضان ۱۴۰۹ پکنوس و دہسکاری: ۵ رمضان ۱۴۱۰، ۶۹/۱/۱۲

۲۲۰- ئیشتا ئہ کھی

ئو مال و شتو مہکھت کہ پیت ہی خوتہ
لیک ہل کہ بران بہ ئیشتبای خوت پھی ئہبھی
نہک وانہ؛ تہنہت ئو تہنہت کاتی پوین
پیت خوش بی نہبی لہ دہسی ئہدھی ویلی ئہکھی

۶۸/۲/۵

۲۲۱- ہر سہر لہ سہر گلی تہنیا؟!

پیت وانہبی وہبی کولی کلی دل
پیت بنکہ بنکہی گورگو گورگہ میٹہ
پیوار دلہ لہ پیت دہم قول و پھل
خہتہر بہ عہشقی تاقہ یاری، چارہ
ہر سہر لہ سہر گل پیت بہریتہ مہنزل
بہ حرو زہلو کہنو کہلت لہ پیتہ
زاتی ئہوی و وریایی و کہلوپھل
بہ کہلکہلہی یاران دلت تہیارہ

دل تانہبی گورو خہمی ہہ ژاران
نہ پی ئہگا گریکی گیان گہشیئی
ہہردی لہ دہردی دہردی دہر دہداران،
نہ تیئہگا چریکی گر وہشیئی

پیواری بو بہہشتی مہنزل دل؟
دلت لہ بہر خہمی منالہ روتی
پیت لہ پری خوا خوشہوئیسہ، دہستو
لای خوات ئہوی، تون بگرہ لای نہداران
نہک گای بنہئ خول خوی لہ کوتہلی گل؟
لای کہم لہ خوت ئہبی پتر بسوتی
خورتومی فیلہ فیہرہ بو دہمی خو
یہکیکہ ہر پیہی خوداو ہہ ژاران

خه می هه ژار نه بی گژه ی هه وایه
هه ول و خه می زلم له لی کراوان،
هاوارو سوژی عه شقی عارفانه
شیر بو زله ی له مافی بیده سان ساز،
پی پیغه مه رت ئاواته بگریه بهر.

گری که بیته وه هایه عیشقی خویه
له چی هه وایه، دل بخاته کاوان:
ئه مجاره لیت نویژو ئه وانه جوانه
و شتر به بو هه تیوی بی بهش و ناز
ئه نجا به جیه لیت موباره که، گهر

له زوری زورو زیرو گهر ته یاران،
سه لام له پیغه مه ر له ئالو یاران

سا تا کو زاری هه لبرپی له هاران:
تا هه لگری دلی له خه م هه ژاران،

٦٨/٢/٢٣

٢٢٢- به راسی، زور چکوله ی

ته کانی بو شه کانی هیچکه ناده ی!
که سی کاکه ی به راسی زور چکوله ی

ئه بیته ی مته تیکی ریگه شیواو
ولاتی ویل ئه که ی بو تاقه مالی!

٦٨/٢/٢٣

٢٢٣- ناخ له عه قلی ریگه شیواو

ناخ له عه قلی دوا بریاگ - ئه و کاته ریگه ی ئه شیوی -

له خاوه نی دژمنیکه ناگه یته قولیا چ دیوی

٦٨/٢/٢٣ نیمه رو، وه ختی هه و اخوه ری له کومه یته که ...

۲۲۴- بۆكۈتە؟

ئەگەر ھەولت لە بۆخوتەو ھەوای خوت
بچو ھەرچونى پیت خوشەو كرا بوت
دەنا خوتو ھوالت، تالە رینگەن
وہا بار بینه دەستان چو خەمەت كەن
(چەشەى ئەمروى مەزەى نان و كەبابى
سبەينى چوون بە نان و دوپە دابى؟)
نەكا سووزى لە لارى يانە زانى
ئەتوش دىوارى زەبرو زەنگى دانى
لە ترسى «چوون؟» لە زەلكەى زورى پوچى
لە ترسان كەس نەوئىرى بىژى: «بوچى؟»
لە مەردم توش بىتە بارى نەگبەت
لە خوشت پاشە پوزان بىتە مەينەت
بلاين دنيات بە ھەر جورى وەسەردا
لە مەرگەو جا قورپى كوى كەى وەسەردا
كولول: ئىستا بەھىوای راي خوداو خەلك
سبەينيش شەرمەزارى لای خوداو خەلك

۶۸/۴/۱۱

۲۲۵- دژمن مەخە چەپلەرپزان

ئەگەر دژمنى نىعمەت و خەلكى و خوت
دەنا مەيكە كارى كە: لیت نەفس و شەپتان
ئەوئەندە بخوت تا سكت ھەلئەماسى
بكەن چەپلەرپزان: چ بارگىنى خاسى!

۲۲۶- فہرقتان چیه؟

رولہم ئہ گہر لہ خہرجی ہلہو زیادہ لانہدہی
پر دہئتہ چی لہ لاوہیہ: نازای و پوچہلی،
فہرقت چیه لہ تہک ئہوہ وا بیڑی، ماہیہ؟
ئہو دہلی بیڑی دژمنہ تو دہلی کوتہلی
۶۸/۴/۳۰

۲۲۷- کی خاوهنی دلہ؟

کی خاوهنی دلہ؟ کزہ لوکیکی گوشہ گئیر؟
هورتہ و بہرہ نہ کردہ لہ ئاواتی جہز ئہ سئیر؟
نہ، گیانہ! دل، کہسی ہہیہتی کرژو توندو تول
بو گیان و لاشہ، قیامہت و دنیا، بہ کارو، ژئیر
سہرسہختو دژ لہ ناحق و گہر، سہرخہوین لہ حہق
زوردار لہ سہر ہہوای تہنو روٹشن بہ فامو بیڑ
بیواز لہ زل، لہ گہل ئہوہ بیڈہستہ کوکو ساز
وہک شیر لہ حاستی زالمو وہک پہز لہ بو فہقئیر
عہقلی، لہ سہر ہہوواو ہہوہسی، سوارو ئاغہ، نہک
وہک عہقلی دہلی دنیہ لہ بو نہفسی پہس گزیر
دل، گہش لہ خوشوئستی خواو چی بہرہو خوداس
راویژو ہہولی بو ووتہنو خہلکی، جوانو پیڑ
نہسروتوی ہہزار خہمو دہردی گرانی خہلک
چی توشو سہختو سہخلتہ، لای ہیمہتی، ہہوئیر
دلسوزی ملتہتی خو، پاشان، ہہمو بہشہر
لای کہم بہ قہد تہنی تہنی، خہلکی کہوئتہ بیڑ

ئەنجا بەجییس: ئومیدی بە خوشوئستنو رەزای
خواو، بو قەفەز شکاندنی، خاسانی بینە پیر
ئەوسا دلی، بەرەو جەمی یارانی خوشەوئیس
بفری، لە گەئنه جەرگە ی ئەوان بی ئومیدی، گیر

وابی، دلت پەراو لە ئیمانی خواپەسەن
عیرفان بەراسی، بەشتە، نە وەک بەعزی شیخو پیر
ئەوسا بە سوژو تینهو قورعانو نوژی خوت
بخوینه، وەک لە زلمە، گورەت گئفەگئفی شیئر

جا گیانە وا بژی و برۆ، نەک بە لاشو، نەک
وەک خوینمژان بەرەو کەنەلانی گرفتو گیر.
چەن خوشە گیانە مردنی وا، وەک عەلی و عومەر
یا بانترت بە پیرەو بین! نعم نا المصیر

گیانینە! ساتەکانی بەرەو مردنی بەرەو
مزگینی و هاینه و صلوا علی البشیر

٦٨/٧/١٥

٢٢٨- بەرۆی بە زین مەکە

بو پەرۆ کردنی بە زین   بیانوی پیری مەهیـرە
پیری مارئە کائەژدەها   شیر، کە پیر بو «پیرە» شیرە

٦٨/٧/١٦

۲۲۹- کوردستانی جوانم

له دۆرئیت عالیه مم لی بوته زیندان
بخاته گیان و چاو بیئیتته گریان

چه نای چهن ساله کوردستانی جوانم
مه گهر ناوت له ناو رۆزنامه مؤچرک

--

شه پری زورکار و خویپئی لیت نه کا کار
بپاریزی له فیله و داوی به دکار

ولاتی خوشه و یسم یا خودا قهت
خودای نه و خه لکه خوت و روله کانت

--

له کوی بیرم که پی خوش که م دلی خو
که ژو کیوی به جوانی ئاویه ری تو

له هه ورامان و سارالت له بارتر
گرانه تا به هه شتی خوا په یا که م

--

سنه و مه سناو و گریاشان و قارت
هه مؤی قوربانی بستی دهیمه زارت

له دل، تاران و دهوره ی، ناگری جی
به لی راسه شه میران خوشه نه ماما

--

به ئازادیش بجم میوانی تاران،
له سهر تا خواری تاران و شه میران

نه به ندی، گهر وه کی باپیره گه وره م
دلیم ئیژی: قه زای به ردیکی سه خناخ

--

موباره ک بی له هه رکه س نیشتمانی
فدای ویله ی سنه و مه سناوی جوانی

نه من فاشیست و به دخوای خه لکی تر نیم
به لام بو من هه مؤ ئیران به مولکی

--

- گهلت - داخی به جهرگم - زور هه ژاره -
دلی ژاکاوی دۆری، بای به هاره

وهته ن نه لحه ق به هه شتی رۆی زه وینی
زه لانی پاییزی ئامانیهت بو

--

گه لی ژیره و نه ترس و کرژی ئیمان
له بو پیغه مبه رو بو ئال و یاران

به پاس لایقته کوردستانی جوانم
له گویت ههر نه برپی یا خوا دهنگی سه لوات

۲۳۰- هاوار له دههول بون!

هاوار له دههول بون دهن زلی هولول بون

ناوداری وه بی ناو دسداری کولول بون

لای خه لکه وه ئازا لای خوا گهن و خویری

دهوری پری دوسان مردن گهی چول بون

ئه ی خوییه دهرونی سازتر له روالهت

زورتر له دم و دمس ئیمان تون وتول بون

۶۸/۸/۲۷

۲۳۱- گیانه که م هه ژار!

ته مه لی نه که ی چهن خوینشیرینی

گیانه که م هه ژار به و شه رته له کار

له خه م و مهینهت له لانشینی

یا خوا رۆزگاری بگا پرزگار بی

خوت له هه ژاران بانتر نه وینی

یاخوا ئه و ده مه وه ک بری پوچه ل

۶۸/۸/۲۷

۲۳۲- قوربانی حوسه ینت بم

له و دیوی هه زار شاخی دهوران و درو، دهنگت

مردو له ته ماو ترسا، دینیته وه جول وجم

ئیستاش له هه ناسه ی توش شین بون و گه شه ی مه زرای

ئازاده گی و غیرهت قوربانی حوسه ینت بم

۶۸/۹/۱۳

۲۳۳- جياوازی مه‌خه ناو خیزان

به هیچ جوړی جياوازی مه‌هاوی
له‌وه‌رویرکی هه‌تا‌تاقانه لاوی
نه‌یه‌ک تا‌چین‌و‌یه‌ک‌یه‌خنی پلاوی
ئه‌ویته‌نه‌گبه‌تو‌خیریکی ناوی
هه‌ناوی حورسو‌داوی کینه‌ماوی
به‌دو‌جوړ‌بوئی تامی، نازی، باوی

که‌سم‌ئامان‌له‌ناو‌خیزانی‌مالا
به‌نازو، ژینه‌وه‌ر‌لیک‌هه‌ل‌نه‌تاکنی
هه‌مو‌نانیکی‌وشکی‌خون‌و‌وه‌ک‌یه‌ک
زیاده، ئاخری، بو‌خوشه‌ویست
ئه‌گه‌ر‌ژیری‌و‌موسولمانی، له‌مالا
مه‌که‌خوینتالی‌لای‌خوا‌خوت‌و‌مالت

--

له‌شه‌یتان‌داویه‌ناو‌مالو‌داوی
ئه‌گه‌ر‌که‌یف‌و‌په‌زای‌شه‌یتانو‌ناوی
ئه‌گه‌ر‌یه‌ک‌لاریه، نه‌ک‌یاروه‌خاوی

به‌تبعیض‌و، به‌رؤ‌درژی، به‌دهس‌خو
هه‌مو‌خیزانی‌مالت‌خوش‌گه‌ره‌ک‌بی
به‌راویژو‌به‌حیکمه‌ت‌بینه‌سه‌ر‌پی

—

به‌شه‌رتی‌کور‌بزانی‌بوچه‌واوی

به‌لی‌جوانه‌له‌لای‌خوا‌زیاده‌بو‌کچ

--

له‌شه‌ر‌مه‌یلانه‌شوینی، بی‌ری، ناوی
سه‌لامی‌دایمه‌بی‌نه‌ک‌ئو‌فی‌تاوی

له‌مالت‌تاوی‌میوانی، له‌شوین‌خو
ده‌خیله‌وا‌بژی: مردی، به‌دوتا

۶۸/۹/۲۶

۲۳۴- نه‌ویته‌برا‌شه‌یتان

ئامانه‌ئیترب‌به‌«تبذیر»‌نه‌گه‌ئ
زورت‌بو‌بی‌ری‌و‌وه‌شوینی‌که‌وی،
تا‌بیخه‌ینه‌پای‌نه‌وسی‌نه‌فسی‌په‌س
بو‌یه‌«مبذر»‌برای‌شه‌یتانه

گیانه‌دور‌له‌تو‌ئه‌ر‌«اسراف»‌ئه‌که‌ئ
ئه‌ر‌نه‌فسی‌نه‌وسن، بو‌زیاده‌ره‌وی
ئیترب‌رژان‌ن‌چ‌تامیکی‌هه‌س
رشتن، هه‌ر‌زه‌ره‌ر‌له‌به‌شه‌ردانه

۶۸/۹/۲۷

=====

۲۳۵- سامی بهنده گیت

چی که یف و نوش و نازو چه ساوه هه مو فدا ی
تاوی به فامی زهین و دلّه و تامی بهنده گیت
ناوچاوی شیره بو مله، بو مهستی دهسته لات
شیوهی ئه سیری نیشته لی سامی بهنده گیت
لای دل، ته واوی خوشی و ده سدری و زلی
قوربانی سوزو ئیشی جه فاو زامی بهنده گیت
۶۸/۱۱/۱۹

۲۳۶- خه لاتی ئاوات بو تو ئاسانه

نانو، پلاوو گوشته له پيشم منیش مهینهت و زیندان ئه کیشم	وه چله ی زوسان له هو ده ی گهرما له خه لکیش وایه: وه ک خاسانی خوا
له سه رسوئه خوش ئه که م وه ک ماجوم منال و پییری برسی و مه حروم	دانگه لم تازه کی شاوه و خوهراک تیتیه بهرچاوم حالی هه زاران
تریتی نانو و ئاوی بو دینی یا پیرخه تیله به خه و ئه وینی	تیتیه بهرچاوم کورپه یی، دایکی پییری، تیربونی جاری له سائله
چولی خیزانی برسی و بی پو شه ن بو منال برسی و رو ته لیان چه بکه ن	بیتیه بهرچاوم سارده که لاوه ی خه م دایکو باوکه ل خو له بی ره و چو:
له شیوی «ابوطالب» دا چه ن سال بیکه نه ئاردو بی دهنه مندال	بیتیه بهرچاوم ئازیزانی خوا ناوکه خو رمایان وه گیر نه ده که وت

گهلی هه ژاری پښه شیواوم
له نه فسی کرژو له دلی خام

دیته بهرچاوم هه زاران دهردی
بو پرزگاریان، وائهبو، نه مکرد

--

دهنگی ماشه لای مهردمی دلیاک
خوم نه فروتوتوته چنی خود لو خاک!

نه جاله گویمائنه زرنیته وه
هر به ونه رازین: خه یانه ت ناکه م

--

تامازو بو ژهمی خه پله ی گال،
له تامی ده می دلم نه کاتال

وهلی من بیتری خه لکی ری شیواو
پلاوو گوشتو، ماشه لای به خبه خ

--

چهن شیووم هه له له ری خاسانه
خه لاتی ئاوات بو تو ئاسانه

خوایا چه بیژن خو خود نه زانم
له وه وایژن خاستریشم که

--

ملته تو، خه لکی کزو هه ژاره،
بو خه لکو، مهینه ت بو هر که لاره

به رحمه ت، خود و هر که دلسوزی
بتو که له ری سه ختی خوشبه ختی

۲۲ ی به همه نی ۶۸

۲۳۷- دل، کامه به؟

ئه رنه دلی چی ته نی چنی خود لو گله

دل وه ختی دله به خوشه ویسی بفری

۶۸/۱۲/۱۰

۲۳۸- که تی گه یین، به کاره؟

جا تی گه یینه و فامه و پی گه یین

ئه ر تی گه یینی کاری کرده دل

ئه ر هر به ته نیا زهینه تی گه یین

ئه رنه نه زانی گه لی باشتره

--

ناتوانی زورِ باله مهردم زهره ر
نه گونجی بی به شه پ بو به شه ر

ئاخر نهو کهسه زهینی نه زانه
وهلی زهینی ساز دل نه وه له ته کیا

--

نه تخاته سهر بار له زانین گه ران
که وتیان: مهبه به گورگی له ران

به لام هوش خوهت بی: دهردی ته مه لی
شوانی به بو ران نه ک بوئته مهر

--

تا له مال حه رام ژيوار جور کردن،
نه ک هه لازی بو له برسان مردن

به ژیری بیژن: مردن خاستره
تی نه کوشی تا بیژی له هه لال

--

تی کوشه هه رتا زورتر بزانی
لاقی بو زانین هه لینی، دانی

تویش گیانی کاکه ی! بو خاسی و، خزمهت
ویستت خزمهت بو بوت عیباده ته

۲۳ ژمه زان ۱۴۱۰

۲۳۹- «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ»

«تولنا» ت لی قه بو له ریته نه گه ر پی خوداس

نه وسا به «إِذْنَ» ی خودایه و، خیره: چیت بیته ری

بیرت له چی ویله، بوچی واپه شیوه دلت؟

خو «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ» ساله موله و گه ری

۶۹/۱/۳۰

۲۴۰- چئۇ ئەكا زارى وه بئى دل

زورى فه رقه «خو خودشت كا» بۇ ته عارف تا دعوى

دايك و باوكى بۇ نه جاتى خوشه ويىكى نه خوش

وا مه زا: صهت «السلام» ت لايقه بو يهك وه لام

چئۇ ئەكا زارى وه بيدل، بئى ته نانهت بيرو هوش

خوايه سوئى سه ودا له دل دهر كه و گرپكى تيخه وهك

دل په پوله بو چراي دل پر له جوش بيتو خوروش

۶۹/۱/۳۰

۲۴۱- خوايه! نه زانم: چهن ناقابل

به شيوه له رى پيران كلم
سه ره پاي گهنى و خه تاي بيحه ساو،
دلى بو دىن و ملت پر كولم
نهك بيفه رى و شيوه و رهفتى لار
به ره و ريكه پاي له درو شيواو
ناكهئى وهك زله و خوينمزان ترو،
بو هه موئومهت بو ته واو مهردم،
مه نزل وه مه نزل وه پيشمان كه وئى،
بمان گه ينيته مه نزل گاي خاسان
دهنمان زه لال و زوانمان په وان كه
به سه لوات له سهر پيغه مبه رو ئال

خويا نه زانم چهن ناقابل
وهلى نه زانى زاناي دهر و ناو
چلوننه هيواو ئاواتى دلم
له نه م ترؤسكه، هيواو بخه كار
بيكه چرايى بو خه لكى داماو
له و پروژه يشا و ئازيزانى خو
بو خوم و هه مو هاوپيى هاو دهر دم
وه نورىكى كه وهك مانه شه وئى
تاله دو پيان لاران و پاسان
جا وه شوكرانه دلمان خه نان كه
خه وش كه ئين به هه شنت هه زار هه زار دال

۶۹/۲/۲۴

۲۴۲- هەر وهیته: «فی اهله مسروراً»

نهر دایمه له تهک خیزانی مالاً خوشی نه بویری و سه رمه سی هه وای،
جار جار ناکه ویه خه می مه ردم، که ی له «فی اهله مسروراً» جیای

۶۹/۲/۲۹

۲۴۳- هاوار له داهاتوی هه وه سی!

ده خێله هه وه سی نه دا له که له ت: که سی له قسه ت نه کا لامو جیم
هه وه سی ما قولی که م که م نه تبا تا: «انک أنت العزیز الکریم»

۶۹/۳/۳

۲۴۴- که ی له تامی «السلام» نه که ی؟

کوا گیانه نه و سه لامه سه لامه له خوشه وئیس
کاتی که خزمه تی خوه شه وئیس بی به دل نه که ی
بو خهیری خه لکو دین وهره چش که له مال و گیان
نه وساکه جا له تام و مه زه ی «السلام» نه که ی

۶۹/۴/۲

۲۴۵- نوئرو سه لامیکی تام هه می شه یی

خوایه له ژیری هه ورو ته می پوچی و خه تا
جولانی زارو له ش، دلی، چون پی گه شیت وه
وا خوایه ژهن له دل به په له ی هه وری ره حمه تت
لاوه، چه می له ره ی خوه شه وئیس کریت وه

جاری له ناو کلی خوه شه ویسی، خه لات که دل

نویژو سه لامي، تامی له بیړ هر نه چینه وه

۶۹/۴/۵

۲۴۶- که ی لایقن سه لامي من؟

نهر نازی خوشه ویسی نه بو، په حمه تو خوی

که ی لایقن سه لامي منی هیچ و پوچی خام

نه ونه جه خواوه جوانه نو، وا لایقن وه تو

نازیزه که ی خوه مو خوه شه ویسانم «السلام»

۲۴۷- چن خوینشیرینی هه ژار!

گیانه که م هه ژار چن خوینشیرینی

نانت دهرتیری وه زور شان و پیل

خوئه پرهنینی بی ده عیه و دهمار

لاشه کوتیاگو ماندو شان و بال

نه درژ نه ویت و نه ناز نه فروشی

فامت بو بری له عه یبه ل چاکه

له حال پوزن و له خوینی تالی

چون وه خو گرتن خوی نه کا وه پهن

نه گوړی خشلو، زین و بهرگی جوان

له بهر پول بانتر نه زانی له تو

ده سمه داوینت خو نه که ی وه پهن

چن خوینشیرینی چن خوینشیرینی

چن خوینشیرینی که بی فر و فیل

له شوینی ژوار به زحمه تو کار

ده سهاتت رو خوش تیریته و بو مال

له خوی خوشت مال پر له خوشی

ئیسه هه ژارگیان بهر چاوت پاکه

له که وجی بری خاس نه وی حالی

تی نه که ی: بری که وجه ده وله مهن

یانی: قیمه تی وه ک بری هیوان

تی نه که ی: چهنی نه فامه که خو

هه ژارگیان صوزی که بوی ده وله مهن

۶۹/۴/۵

۲۴۸- کچم! خوټ و غیره تټ

پولهم! کچی نازمئینم!
وریای خوبئی له فهنباز گهل:
یا و ه گیان مللهتت نه خهن
که: وه تهته به خیت نه کهن

بزانسه: دوژمنست زوره
یهک ئهتیهوی: وهک کهلوپهل
ئهو ئهیهوی: وهوئیلکه بی
بشنئی به لهنجه و نازه وه
به پوالهتیش تهکانی بهئ
ئهو تر گهرهکتی: خو سهئین
بهلام نهک دینی به پاسی:
به لکه دینی سسی و خامی
چه زلم و دروس بیاری

پیشیان وهک خویمان جور جوره
یه کتر: بو خه یانهت به گهل
به ره و خزمهتی خاس نهچی
به ده می هه وه سبازه وه
بو به زمی ئهو بی گهرمی کهئ
بنویئیت و پهیرهوی دین
دینی دژی لاری و، کاسی
دینی خویریهتی و نه فامی
دلت دانه چله کی جاری

جا کچم! خوټ و غیره تټ،
خوټ و فامو تی گه یینت:
خوټ و پوټ و پوټ به مله تټ،
کرمی و پوټ چهل نه بی ژینت

۶۹/۵/۲۱

۲۴۹- دلت چوټ دی؟

بیسو چوار سعات ئه پوا به کارو خه وو خواردن
که هه ر بوټه نی له شنو خه یال و خه وی دنیا
له بوټ گیانو، بوټ ژینی به راستی دلت چوټ دی
دریغی عیبادهت کهئ دو سی ساعه تی ته نیا

۶۹/۶/۳۱

۲۵۰- چ ره حمه تیکی فدا تم

چ ره حمه تیکی فدا تم که هر سه لامی له تو
له بو به شه ریه کی خهیره و هزار هزار به رکه ت
سه لامی خواو مه لایکه و به شه ر هه موت پیشکesh
هه تا هه: بی خه و هرو ریپرو کلا له ریته
۶۹/۶/۳۱

۲۵۱- پیم سهیره!

که یفی خوهیه چه دژ منی ههس دینی خوا، به لام
ماتم به نه م گ دوسه له هه رلاوه، چی نه کا
پیم سهیره به ختی خه لکی کولول چونه هه رکه تی
هه ر خزمه تی نه کاتو چه روژ ره شتری نه کا
۶۹/۷/۴

۲۵۲- له خو دهر نه چی

نامان هه ژار گیان! له خو دهر نه چی
کاتی خوا یار بی بوئته ده وله مه ن
ناوچاوت وه دیو نه که ی له هه ژار
ملت وه راجه و، دلت وه ته وه ن
نه مانه وا و باله خو نه که ن
ئاخر فره یان زوتر هه ژار بو ن
۶۹/۱/۲۷

۲۵۳- دنیا پرده بازه

با مه که له خوه ت، ئاوا مه نازه
وه خوه ت! نه م دنیا وه ک پرده بازه
تاوی له ژیر پای تو یه و تاوی تر
باوش نه کاته و بو هه ناوی تر
۶۹/۱۱/۲۷

۲۵۴- بیگری، مشتیکه...

چهن خاس ئیژی کورد: نه فسی نانه جیب
بیگری، مشتیکهو؛ بهریه ی، ده شتیکه
چولیش بی: مالی ئاوا ی ئیمان و
حوبی هه ژاران، وهک بهه شتیکه
۶۹/۱۲/۱۴

۲۵۵- چون دلت بروایی نه دا:

رولهم! چون دلت بروایی نه دا:
خه رج و ئه رکت بی بو خیزان و مال،
که چی هه ر ته نیا نه ونه ی خه رجه که ت
زه حمه ت نه کی شی بو مال و مندال؟!
۶۹/۱۲/۱۵

۲۵۶- چ نه تکاته ئینسان؟

چ حونه ریکه خزمه ت هه ر به ته ن: کاری که حیوان باشتری نه که ن؟
ئیمان و ته قوا و تی گه یینی جوان
ئهو ی بته هو ی نه تکاته ئینسان
عی رهمه زانی ۴۱۱-۲۰/۱/۱

۲۵۷- ئیفتخار!!

پیم سهیره: کاورا خو شی دنیا با
تا ئیفتخاری، ناوی دهس بی نی
رولهی ئازی زی باته کوشتن با
وینه یی له لی له لای بمینی!
جه ژنی رهمه زانی ۴۱۱- ۲۰/۱/۲۸

مه ولؤنامه

چەند تی بینی سەبارەت بە مەولۇنامە:

۱- كاك ئەحمەد ئەم مەولۇنامەییە لە زینداندا ھۆنیووتەووە كە وەك خۆی لە وەسیەت نامە كەیدا لاپەرەوی ۶ و ۷ ئەلی:

«... ئیستا تەنیا سەبارەت بە ماوەی بەینی (نذر عبدالمطلب) تا سەرەتای ھاتنی وەحی و ھەر وەھا بریکی دیکەش شیعری پەخش و پەلا باس کراو، وا ئەزانم ئەگەر بە شیوہییە کی باش کە لکیان لی وەر بگیری بە یارمەتی و بەرە کەتی خۆی گەر، بو ساق و خاوین کردنەووی دل و دەرون و قەرەبو کردنەووی کەم و کۆرپەکان، کاریگەر دەبی.»

۲- ئەم چەند شیعری خوارووە ھەر لە سەر مەولۇنامە کەییە؛ بەلام بە ھۆی ئەووە پەییوہندی بە ھیچکام لە بەشەکانی بابەتە کەوہ نەبو، ھەر لیرەدا ئەو شیعرا نە ھاتووە کە دەقە کەیی بەم شیوہییە:

«تەنیا یەکیەکی، لە دەولە مەن ھەن؛	حەقیان دی، بە تۆن لە گشتی ئەکەن
ئەووی ھەل بگا، چرای بەزەیی	زولم و زور تیکدا، نەگەیی و مەیی
ئەبی تی بگا، بە ھەست و بەگیان،	لە رەنج و مەینەت، لە تالی ژیان،
ئەبی تی بگا، دەردی بی نانان	بە گوشت و بە پوس، بە رەگو ئیسقان.»

۳- بەداخووە لە ۱۲ غەزەل کە مەبەستی كاك ئەحمەد بوو بو ھۆنیووتەووە تەنیا سی غەزەلی ژمارە ۳ و ۶ و ۸ لە زیندانەووە گەیشتووتە دەرو.

۴- سەر دیری ھەندی لە غەزەلەکان بە فارسی نوسرا بون؛ لە بەر ئەووی تەواوی مەولۇنامە کە بە زمانی کوردی بو، ئیمە ئەو چەند سەر دیرەشمان کرد بە کوردی. کە دەقی ئەو سەر دیرانە بە فارسی ئەمان:

- جیگەیی غەزەلی ۴: حوادت شب، و سال میلاد مبارک

غەزەلی ۶: درگذشت عبدالمطلب

جیگەیی غەزەلی ۷: تسلیت با مدیح محمّد و کمکش بە ابوطالب

غەزەلی ۸: رسیدن جوانی از همان راه

جیگەیی غەزەلی ۹: ارتباط ابراهیم و محمّد؟

جیگەیی غەزەلی ۱۰: ازدواج با خدیجە

جیگەیی غەزەلی ۱۲: شروع وحی، و معلوم شدن راز عجایب چندین ساله، و ...

نهو، باته ژیر باره ژارا دهسی.

«یهک» بو؛ یهکی نهو. بیژگه خوا، کهسی،

بگه رینه وه بو سالانی سال.
چاوی بخشین به سهر زه وینا:

نازیزان! با بهین با بالی خه یال:
لهو بهرزانه، لهو ناسمانه شینا،

داخوم خه یاله؛ یا خه وئوینم؟
چهن خوری ئاوات، کزو بیحاله!
چاو، چاو ناوینی؛ ئهنگوسته چاوه!
برینی جهرگی مه زلومان، ناسور!
بی ترؤسکه، وهک گیارهش بههار!
کرو کپو لیل تالو درزو زیز!
یهکیه کی کوشکو قه لای زهردو سور!
باقی، برسی و روت؛ دل، پر له مهینهت!
په یغهمبه رهکان هه لیان کردبو،
به دهس دهسدارو دهسبرو دهسپر.
وهک شه پولی شهو، مهوج ئه داته وه.
ژین له خه لک، بیواز؛ خه لک له ژین، بی نان؛
شاریک دیاره؛ «مگه» یه، ناوی.
باقی تر، دوکهل هه ناسه سهردان.

هاوار، نازیزان! مه رگتان نه وینم،
دیمه نی ژیان، چهن گرژو تاله!
سهرانسهر دنیا، بدهینه پاوه،
بوهره لئه چی، زورداره و بیزور!
روژی میلله تی داماوو هه ژار،
قورسو، لاسارتر له شه وگار پاییز!
له ناو هه زاران که لاوهی خاپور،
یهکیه کی سهرمهس له نازو نیعمهت!
چرای پرنوری «نازادی»، که زو،
ته و او که وتوه له ترؤسکه و گر،
فه ساد له ههر لای بهرو به حره وه،
له ولاتیکا به ناوی «حجاز»،
له ئهم ولاتهی پر له داماوئی،
له چهن مال هه لمی دیزی و قازان؛

۵

۱۰

۱۵

خه لکی تر، له خه م، زه ردو؛ ره شو روټ.
قه ت له رو مه تیان، نانیشی میشی؛
بی خه یته ئاگر، بو سو ی هه ل ناسی.

بریک سه رگه رمی به زمو، تا قیان جوټ؛
بریک، داوینیان، چه ن که س ئه ی کیشی؛
میلله تیش، چلکن؛ له ژیان یاسی، ۲۰

له تاریکای می ژوی رابردو،
- نه ک وه ک مالی تر، تایبه تی زوردار-،
بو راوی مه ردم، کردیان ه ره وه.
له ده ورو به ریا که سی نه مابو؛
بوت، وه ک بایه قوش، له بان و خواری؛
کر دیه وه مالی یه کتاپه ره سستی،
مل، بو زورداران، دانه نه وینن،
مالی خه لک نیه؛ خه لک خله تینه.
به بوتی جوړ جوړ، له ژورو خواری،
بو راکیشان و گرتنی میلله ت.
ژیان له مه ردم، کزو کشو مات.

ئه و ماله پاکه یش، وا ئه وه ل مال بو،
دانریا بو خه لک، به بی بان و خوار،
زوردار، ئه ویشیان له خه لک سه نده وه؛
پاشان، وه یشو مه ی ده وران لی دابو؛
که لاوه ییک ماو، کونه دیواری، ۲۵
ابراهیم، پاکی کرده و له په سستی؛
تا خه لک، بو یه کتر، سه ر نه خه وینن؛
دیسان خوینتال و دل هه ل شیوینه.
به خشل و زینه ت دارو دیواری،
ده ری، دیو جامه؛ ناوی، به ره ره ت، ۳۰
به زوره ملیو، به لات و مه نات،

وه ک ئیران و روم، کوکو ته یارن،
به لام بو ته نیا چه ن که س، به که لکه.
که لی زور تره، له جی وه ک حیجان.

ئه و شوینانه یش وا ته مه ددون دارن؛
هه رچی ئه بی نی، له ره نجی خه لکه؛
فاصله ی ژینی نازدارو بی نان،

جیکه ی غه زه لی ۱: چه ن باسی کوللی...

به نه زمی سهیری پر له نه سرارت!
 میلله تی حجاجز، له زانین بی بهش؛
 له په یغه مبه ران، مابو به دیاری^(۳)؛
 چ نه وه، له دین، بیگانه که فتون.
 که له بیتر چو بو، باسی عه دل و داد،
 - نه لبت، هر له ناو دو چینی ژور و -
 بویان نه مابو، ته نانهت نو سین!
 له م لاو له ولوه، چتی فی ر بو بو ن.
 له خوا، بیگانه و؛ بو زالم به ننه.^(۴)
 تمدن، چهنی بی به شه و نه دار.
 چ له ده خل و دان، تا هر کالای.
 فره ی ها به دس جو له که ی خوینمژ.
 له شاری مه که، مه نزلگای و چان؛
 له وی، نه یان خست، مانی یا ژور تر.
 چاو که ی ته وحید بو - بو بوه بوتخانه.
 نه زرو نیازیان، بو بوتان نه برد.
 یا ته شقه له و گهر؛ یا شهرو غار هت،
 باقی خه لک، هر وک خه لکی تر داماو.
 به ژیانکی ره شتر له شه وه،

۳۵ بنام خوایا! به رازی کارت؛
 له خه لکی زه ردو سپی و سور و رهش،
 له هر لا، شوینی^(۱)، له خوینده واری،
 چ نه وه، به ناو، پهیره وی دین بو ن؛
 ته نانهت ئیران: هیلانه ی فه ساد،
 ۴۰ هه زاران می رزا^(۳) و، خوه نه واری بو؛
 به لام، حجاجزی، له آثاری دین،
 یه کیه کی نه بی، «له ری ده رچو» بو ن؛
 میلله تیک هه مو، «امی» و نه خوه ننه؛
 ئیتر دیاره، له باقی آثار
 ۴۵ کزی «تولید» یچ، هر له باس نایی،
 نه وه یچه که هس، زور بلاوو پز؛
 خیلک له و گه له، «قریش» ن، که هان
 کاروانی هیندو نه فریق او دوتر،
 که عبه یش - که بو خه لک، کرابوه یانه،
 ۵۰ خه لک، له هه مو لا، رو یان تی نه کرد؛
 به داوی بوتو، راوی تی جار هت؛
 یه کیه کی، مالیان هه بو به لیژاو؛
 خوایا! ولاتی بهم نه حواله وه،

۱- شوینی: اثری.

۲- توضیح در این باره، که: همیشه پیغمبران، پیشرو سواد و تمدن، و بوجود آورنده آن بوده اند. و بعدها، گاهی، آثاری، از این دو نعمت، بدون باقی مواهب و مسائل دین، بجاهائی رفته؛ و یا تعالیم اساسی دین در جاهائی از بین رفته؛ ولی سواد و تمدن صوری، باقی مانده؛ و یا اینکه حرکت تقدیمی را نیز شروع کرده است (پیش از رنسانس اروپا، و تأسیس مدارس جدید در ایران، معمولاً کار سوادآموزی، بعهده افرادی بود، که علمای دینی، بحساب میآمدند).

۳- می رزا، یا می رزا: کسی که بتوانی بنوسی.

۴- نبودن تمدن و رفاه.

بیتہ چاوکھی نازادی و نؤر: زهوی، روشن کا، سنور تا سنور؟!

*

۵۵ به هه رحال، جاری، له م باسه لادهین؛ سهیری سه رها تی سهیری مه ککه کهین: رۆژی له رۆژان، یه کی له وانه، له سه رۆی و شوینی جاهیلی قه دیم، نه زری کرد: نه گهر کورم، بون به ده، (ئاخر له و ژینی جاهلیته، عبدالمطلب، هیوای هاته دی: ۶۰ به لام دهه میان، بی وهی بی وهی؛ له نازیه تی و، له راسی و، پاکی، قه له م، چی بلی له باسی جوانی؟! عبدالله! دهک دایک، بوته نه کا رور و.

سهیری سه رها تی سهیری مه ککه کهین: وا، نه له خوار بون، نه له و سه رانه، که خوا تیکی دا، به دهس ابراهیم، دهه م، قوربانی بوت و بوتکه ده^(۱) کچ، مایه ی عاره و؛ کور، به ره که ته! کور، بون به ده؛ زوربان، کهس نه دی.^(۲) هیچ نه که ی، سهیری قه دو بالای که ی! له نه خالق ی جوان، تیدا بو پاک ی. به راس، پی نه که وت: «یوسفی ثانی»! دهک چاوی چلکن، به دور بی له تو.

۶۵ عبدالمطلب! بمرم بو حالت؛ چ نه زریکت کرد؟! هاوار به مالت! ئاخر، دوشمنیچ، دلی نای، وه لالا، دیت: تو، چ نه زری ناله بارت کرد؟! بژاکنی گولی گونای عبدالله. دیت: چ به لایکی به سه رتا هورد؟!

۷۰ تانه ت، لی نادم، پیری خوینشیرین! کام دلره قی ههس، که دلی بیینی؛ پیره «جوانه لاهو»، هه رکهس، نه ی ویینی، دلم، بو دله که ت، کول نه دا له شین. عبدالله گیانت، خه مبار بوینی؟ ئیژی: هه ک روله! خوا^(۳) نه ت سیینی!

۱ - مهسه له ی حه زره ت حمزه، که هاوعومری حه زره ت محمد بوه؛ وه نه گهر وایی، بوچکتر بوه له عبدالله (پهس عبدالله - نه گهر دهه میچ بی - ئاخرین کور نه بوه. وادیاره، مالی عبدالمطلب، به جاری، شایانه ی هه م حمزه و، هه م محمدی گرتبی.

۲ - حدیث «بشارت با اولین نوزاد دختری».

۳ - توضیح درباره: دوگونه بودن حالت تلفظ بعضی کلمات کردی؛ مانند: «گیان»، «خوا»، «کوا»، «شوان» و...؛ که هم بصورت یک سیلاب رسا هستند؛ و هم بصورت یک کوتاه و یک رسا.

باوکی، نه ویته «په تپه تی دهوران»، دلی تی: کوروا، له دهس با ناسان!؟

به لام، پیره باوک، هرچهن په شیوه، خوینی، له دلهو؛ باری، له لیوه،
دلپاکه و، خاوه ن عه ه دو په یمانه. ئیمانی، قورسه، وهک نه و کیوانه.
ئه گهر فه ن بازگه ل، بوتیان، بو ر او بو، ئه م، به دلی پاک، به ره و بوت نه چو.
ناخر، نه و چی بکا؟ گه لی دهورانه، ۷۵
له جی ناسینی خاوه نی ههستی، باوی ولاته بوتو، بوتخانه.
(یه کیه کی، روشن، یا «حنیف» هه بو، به ره و خوا نه چن به بوتپه رهستی!
له خوا خوارترین، له لا، خوا نه بو)

به هر حال، گه یی وهختی په یمانی: بو «عزی و لاتو منات»^(۱)، قوربانی.
شوره نه مامی سای گه رده ن، مه ر مه ر، گاگردون بکن بو بوتی بیقه ر!
جوانی عبدالله، بی به ساقه ی لات! ۸۰
هه ی لاته ی شه ر به م له لاتو مه نات!

*

(به لام، چوزانی، پیری دل خه مین! به نامه ی خاوه ن ناسمان و زه وین؟)
(به م گه له گیل و نه خوه نه واره؛ به م شاره کانگای گه رو، زورداره)
(به م نه زره سهیره و؛ به م قوربانیه، خوا، کاری زوره و؛ کهس ناگا نیه.)

جیگه ی غه زه لی ۲:

ماجرای قوربانی و، فقیر کهوتنی عبدالمطلب و رازی اسمعیل و عبدالله و، سه رئه نجامی قوربانی!

-----

۱ - توضیح درباره اینکه: هرچند لات و منات و عزی در مکه نبودند، با اینحال، کعبه، مرکزیت داشت؛ و غالب مراسم مربوط به آنها، در آنجا، انجام می شد.

داخوَم چهن ئه سرار هه بي له م خاكا؟
عبدالملطَب، فه قئير ئه كه وي؟

له رازت، خوايا! كه س سهر دهر ناكا.
كي بو بزاني: چيه، به شه وي، ۸۵

مالِك، ماوه،^(۱) روت، به بي سمو دم.
هه رچهن له ريزي ته واو بان نه بو.
ماوه^(۲)؛ ژياني ته واو ته قو له ق.
بي چزه و بزه، بو شامو نه هار.
بي حينه ئه سپي كويتو تالو ئال.
به م وه زعه تازه، يه كجار دلخوشن.
شوره جواني وهك عبدالله ماوه.
جواني وا، خوش بي، بو ناو هه والان^(۳)
جواني وا خواهش بي، بو سوكنايي دل.

له گه وره مالي خيله كه ي هاشم،
به ر له م پيشاته، ماله گه وره بو،
به لام ئيستاكه، مالي ره قو ته ق،
بي ده قو ميزان، به بي خزمه تكار.
بي قوره ي گاگهل، قاره ي مه رو مال. ۹۰
ئه م ما هيشتا گشت، به بي په روشن؛
چونكه: ئه ر ماليان، وا، له ده س داوه،
«با مالي دنيا، بچي به تالان؛
با، با، بي بييا؛ مال چيه و مه نزل؟»

* * *

پيش هات، به سه رهات حضرت اسمعيل:
كه وته ري، روله ي، بكاته قوربان.^(۴)
«هه روا، له خورا، قورباني انسان!».

پاش چه ناي چه ن سال، ديسان، عام الفيل، ۹۵
له ئه ولاده ي ئه و، باوكي، هه ميسان،
ئه مجاره يچ، شيوا، به ئه مري يه زدان:

ئه م بنه ماله، شه رتي بنويني؟
سه رمه شقي خه بات، بو خه لكی دابات!
نهك سهر برياني فيروو بي كه لك!
عارفي گه وره ي سه رمه ستي ئه وئين،

(تا ئاخري، كه ي، يا له چ شويني،
(به قوربانيك، جوانتر له حيات:
۱۰۰ (ريگه ي «چون مردن»، نيشان باته خه لك؛
(يا به فه رموده ي «صوفي خوينشترين!»،

۱ - بمعنی «باقی ماند» نه بمعنی «مانده است».

۲ - برعكس بالائی.

۳ - تضمین با تغییر.

۴ - بمعنی قربانی کردن است.

(سهرمه شقیک، وهما، «جه عهیب بهری بو»، لایق بو، وه صفش، به «عظیم» کریوا)

مه ککه، له شادی و شوکرانه، پر بو.
دلی بردبون، عیشقی عبدالله.
به جوانی و ژیری کچی نه نازی،
له زهماوهن، سه رباسی داهینا.
لایق عبدالله، که سیان شک نه برد.
هرچی، رَویژو سی و دوی دلیان کرد،
تا، له سه مال «وهب» هوه، دای دا:
باوکو کچی کز؛ وه لیکان خوشناو.
هاومالی یه ک بون، له هه سه ره وه.
باقی کیزان، دل پر خه م، کزو مات.
به ختی تازه مال، به دل دلسوز بی.
یه کجار ده سته نه و، روتو، هاوسه رکه م.
خاو خیزان، هه مو، روتو، زک برسی!
«سیسرکا، تیا، موناجات نه کا!»
که بو زاوا بوک، زور ناته یاره:
له شادی، دلی هه مو، لیوانه:
زو به زو نه بن به خاوهن منال!
به مزو، روله یان، نه گرنه باوهش!

وه ختی، عبدالله، به سلامهت درچو،
نه خوازه لا، دل نه و کچانه، وا،
نه نجا، هه ر باوکی، به خوی نه نازی؛ ۱۰۵
به «شیریک، له م لا؛ ریویک، له ولا»،
سه رت نه یشینم، زوری باسیان کرد؛
ئاخری، هه رچی، «سه ریان هیناو برد»،
هومای خوشبه ختی، گه را له هه ر لا،
آمنه ی کچی وه بی، کرده چاو. ۱۱۰
هه ر دو مال، هه رچی بیریان کرده وه،
مانی سه ره رزی آمنه، هه له هات؛
زه ماوهن کریا، ربی! پیروز بی.
مال، گشتی، دلخوش. به لام، داخه که م،
چهن مان گوزه را؛ راسی، نه پرسی، ۱۱۵
تازه مال که هی وه وی و زه ما،
هه رچهن گه وره مال، خه جاله ت باره،
به لام هیشتا مال، پله زیقانه؛
شوکور، که زاوا بوکی تازه مال،
زورتر، آمنه و عبدالله، دلخوهش، ۱۲۰

غزه لی ۳: دلخوهشی...؛ وه مهرگی عبدالله:

به م مزگانیه، دلخوشو خوشحال؛
زوبه زو، روله ی، نه گری له ئامیز!

گه وره و بچوکی خاو خیزانی مال،
که: خوشه و یسیان، عبدالله ی به رییز،

چ خەم گەر کەوتوون وەسەر زەوئى رۆت؟
ئەم ئىيىزى: رۆزى تالەى بەتئىنە.
ئەم تر: ھەسارەى بەختى، رۆناکە.

چەن بە رزگار بون عبدالله شاد بون،
تازە شەوق و زەوق کەوتبوە ناو مال،
پەيکى ئەنجەل ھات، عبداللهى ران
ھەمو ھەليان دا بانگى شين و رۆ
يە کجار رۆلە رۆى باوکی دلسوتاو؛

کاتى کە رۆلەى، ئەلاوانەو،
ئاي، عبدالله گيان! ھىواى بەتئىنم!
بو تووم لە دەس دا، دارو نەدارم،
ئەموت: عبداللهم بو خوش بى. بە تون،
چەن دلى ماندوم، پىر ئەبو لە ھىز:

رۆلە! بە قوربان خوت و رۆلەت بم؛
لە دواى بالاي تووى وەک تەرزى چنور،
رۆلەى نازارت، چلون بەخيو کەم؟
سەرانسەرى شار، پىر بو لە رورۆ.
مەرگى عبدالله، ھەموى خەمبار کرد.

چەن مان لە مەرگى عبدالله، لای دا؛
شوکور رۆلە کەى عبدالله، کورە!
جوانە مەرگە کە، داخى، ساريش بو.
شادى کەوتە مال؛ نايان شايانە.
- ھەر چەن مالە کە، بو ميان، پەس بو؛

بو بەختى تازە، ئەخەن تاقو جوت.
ئەو ئىيىزى: کورى کاکول زەرئىنە.
ئەوتر: بو رۆلەى عبدالله چاکە.
ئەم باسە، زورتر، دلى کردن رون.
مەرگى ناخلاف، ژينى کردن تال:
مالى کە يفخوشى، لە خيزان رمان.
ئەم مردنە ناي بە دل گشتا، سو.
عبدال مطلب، کوس کەوتوى داماو:

دلى کوچکى، ئەتاوانەو:
تازە بەھارى پاييىزى ژينم!
جارى گلەيىک نەھاتە زارم؛
لە خوشى و تالى، لە بون و نەبون.
تو صوزى رۆلەت ئەگرى لە ئاميز.

قوربانى ھىواى دیدەو نەديەت بم؛
منى لاکەوتەى وەک کولەى تەنور،
خەمى ھەتئوى، چون لە دل کەم کەم؟
تەمى خەم، جەم بو لە دلان کوکو.
شارى، پىر گريان، پىر لە ھاوار کرد.

(کوئايى غەزەلى ۳)

ھوما، لەسەر مال نازيەتبار، داي دا!
کورئىكى ورياو، ساقو، بەگورە!
پەژارەو خەفەت، لە دلگەل، دەرچو.
ھاتنە کورانە، يانە وە يانە.
بەلام، رۆخوشى خاوەن مال، بەس بو.

ئەنجا باسى تر، ھەمۇ بۇن بەتال.
 ۱۵۰ ھە رايۇيژ كە وتن، لە دوروشنتو ورد؛
 ھەرچيكيان ئەوت، ناوى تازەو زۇ،
 ھيچ^(۱) نە ما ناوى شارى و عيالاتى؛
 ھەمۇ سەرسام بۇن: بو بە ھيچ لايى،
 چاويان بريبو، گشت، لە ناو چاوى:
 جوايىكى نەبو، بيژگە «نازانم».
 گشت ئەھلى مەجلىس، كە وتن كشو مات.
 كوتوپر، سىماى دۇدلى، گور او؛
 ۱۵۵ وا، دل قايم بو، كەس نەى دىبو قەد؛
 زوربان پى سەير بو؛ تورەو، لەسەر خو،
 بەلى، بە مەعنا، زور جوانە؛ بە لام،
 جوايى، دانەوہ: وام بە دلأ ھات،

جىگەى غەزەلى ۴: رۇداوہ كانى شەوو سالى پىروزي لە دايك بۇن

زوانى پاكەو كرد، كەوت لە گرۆگال.
 بوى دەر كەوت: باوكى، زۇ، لە دەس داوہ.
 لە ھەتئوى خو، بىرى ئە كردهوہ^(۲)!
 باوكم نە چوايە، وا زۇ لە دنيا!

۱۶۰ عومرى محمد، گەييە دۇسى سال،
 كەوتە قسەو باس، زەينى، كراوہ.
 جارجار، مات ئەبو، بىر ئەى بردەوہ:
 لەبەر خويەوہ ئەىوت: ئاخ بريأ،

۱ - ھيچ - ھيچ

۲ - بىريە كردهوہ.

تورّهیی چلوڤن! نازی چلوڤنه!
 چهن خوش بو، جاریک، باوكم بدیایه!
 باببه گیانه کهم، جوانه مه رگه بو؟
 لی ئه شارده وه فرمیسکی چاوی.
 منیش هه ر وهک تو، هیچی نازانم.
 هه تمهن، کاری خوا، بی حکمهت نیه.

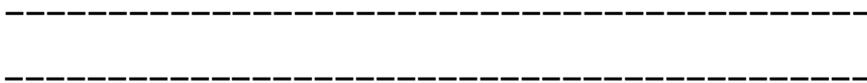
خوزگا ئه مزانی، بزه ی باوک، چونه!
 جار جاریچ ئه ی وت: ناخ، توخوا دایه!
 ۱۶۵ توخوا، دایه گیان! بوچی ئاوا زو،
 دایه، بهر ئه بو گر، له هه ناوی.
 ئه ی وت: روله گیان! به نه نی گیانم!
 رازی هه تیوئیت، نازانم چیه.

سه رباشقه ی هه مو خه مو دهردان بو،
 ده ری ئه کرد ئه و داخه له بی ری.

خه می بی باوکی، هه رچهن گران بو؛
 ۱۷۰ به لام مه هه ببهت دایه له ی ژیری،

جیگه ی غه زه لی ۵: مه رگی آمنه

ههر، که سیکیان بو، بویان بی نی نان.
 تیر بوڤن له کایه، ئه نجا بو وچان.
 یا به شه وچه ره، شه و رابواردن.
 کی شیعی ری جوانی، زورتر له به ره؟
 به ره و لای شیعی رو قسه ی جوان ئه چن.
 شمشال و بلویر، به هه وای جوان جوان^(۱)،
 که بی بهش مابوڤن له خوینده واری^(۲).
 که وه خته ببری شوپڤن و ئاساری. —^(۳)

منالی هه مو ده و له مه ن تا شو ان،
 خه ری ک کایه بوڤن له کو جی و کولان.
 یا بلا و ئه بوڤن بو ژه مه ن خو اردن؛
 یا کو ئه بوڤنه و بو موشاعه ره:
 ۱۷۵ — چو نکه میله ته ی نه خو نه وار بن،
 هه ر وهک به ی ته و باو، بالوره و هه یران،
 له فره شوینا له کورده واری،
 هه یفی، ئیسه و، که و ته و هه باری،

۱ - تکرار، برای کثرت است.
 ۲ - توضیح فرق دو «واری».
 ۳ - توضیح مسأله، در حجاز و کردستان.

له رۆتو هه ژار، تا دئواخان دار،
 بێته ده میانه، بو دهر دو ئیشتی.
 له دهر، له مال، ته نیاو بی هاوران!
 بزهییک به لاش، نایته لیویانا!
 چاوه چاویانه: چی بێته کایه؟
 که خزمه تیان کا، ئەکه ن دلسوزی!
 مه گهر به حه ساو هیزی، یا مالی!
 گهر جاریکێج با نازی منالی،
 دلی، له لای مال، یا کارو باره!

به ههر حال، هه مو منالی ناو شار،
 ۱۸۰ که سیکیان هه بو نازیان بکیشی؛
 محمد نه بی؛ بیکه سو بی ناز!
 خه لکی، دنیا بی، له حه سیویانا،
 جو له، نوکه یان، ههر بو دنیا به؛
 بو منال خوه یچیان، به حه ساو صوزی،
 ۱۸۵ دنیا دوس، دلی، بو کهس نانا لی.
 قهت له به زهیی، هیچ ناکاو، نالی.
 له بنه، چاوی، له کهس و کاره!

له جی هه مو کهس، باپییری ههس،
 ئەبی محمد، بگاته فریای!
 له ری نه زره کهی، بو به قوربانی:
 دوراندی هه مو دارو نه داری.
 ههر له ته مه نی پینج و شهش سالی،
 بو داژیاری خووی و باپییری.
 له ته ک به رغه لاو، به شوین رانه وه.
 خوا خوايه تاوی بحه سیته وه.
 مانیه تیش هه یه، له با تی لای لای!
 ئیتر نه و له کوی و، کایه و هه لتیقان!

دهی خو محمد، هه تیوه و بیکهس؛
 ئەویچ بریاگه هیز له دهس و پای؛
 ۱۹۰ زوتیش ته واو مال و میزانی،
 بو پاسای خوینی رولهی نازاری،
 ناچار، محمد، ههر به منالی،
 که وته سه ر شانی، باری ئە سیری،
 پی خاوس، ماندو، به شاخانه وه،
 ۱۹۵ کاتیکیش له کیو، بو مال بێته وه،
 له بیری ئە چیته و درک دهس و پای؛
 ئاوا، سه خته بو محمد، زیان؛

دلخوشه به رۆی خوشی باپییری.
 هه مو خه میکی، له دل دهر ئە کرد.

سه ره رای هه مو رهنج و فه قیری،
 وه ختی، باپییری، له باوه شی ئە کرد،

غزه لى ۶: كوچى دوايى عبدالطلب:

- ۲۰۰ محمد، بى بهش له هه مو نازى؛
 كه سيكى نيه، بوى بيژى رازى^(۱).
 باپيريك پيرو فه قير، شك نه با،
 زامى هه تيوى دلى، ساريش كا.
 دلى چكوله ي، به نهو، قهوى بو؛
 هه مو ته ميكي، له دل، رهوى بو.
 روژيكا، ماندو، هاته وه بو مال؛
 دهسو پاى وردى پر له دركو دال؛
 يه كراس، هه راي كرد، به ره و لاي باوا،
 له باتى بزه و پيشوازي باپير؛
 له دور، دهنى شين، دلى كرد بى تين.
 چهن منال، به ره و پيرى، رايان كرد؛
 وتيان: «محمد! خو باپيرت مرد!»

*

- دهردى محمد، ديسان ديوي او ه.
 زامى كونه و نو، هه مو كولياوه.
 مال، چول و هول كهوت، ته م لى نه بارى؛
 نه باوك، نه داكي، نه كهس و كارى.
 محمد، ماوه^(۲)؛ مالى كشو مات.
 له دليا نه ما ترؤسكه ي ئاوات.
 بارى په ژاره، له جى بزه ي ليو.
 خه م، له سه ر دلى، به بارسايى كيو.
 كولياوه ناسور زامى قه ديمى.
 نه مجار، حالى بو، دهردى هه تيمى.
 كه سيك شك نابا، له ته واو دنيا.
 مناليك ماوه، به تاقي ته نيا؛
 ئاخ بيزانيايه: بزه ي باوك، چونه!
 كهوته بئيرى نهو ئاواته كونه:
 باوكى به دهردى جوانه مه رگى، چو.
 (ئاخر، نهو هيشتا، دنياى نه ديبو،
 ئامينه ي داكي، له باوه شى نه كرد؛
 نه ي خوا، چهن خوش بو، ساقه بو نه كه ي!
 باوكى به دهردى جوانه مه رگى، چو.)
 كهوته وه بئيرى: مناليك بو، ورد،
 يا جار جار ي كيش به گزا چونه كه ي!
 ئه گه ر دركى، بجوايته پايا؛
 صه د جار، خوه ي نه كرد به قوربان بالاي!
 ره نى، نه په رى. راي نه كرد بو لاي؛

۱ - حكايه ت.

۲ - به معنى «باقى ماند»، نه «مانده است». تفاوت در تكيه (أكساند) است.

به دواندنو، به دهم رازوهه،
نه گهر برین بو، دهرمانی نه کرد.

۲۲۰ نهی گرتنه باوهش، به صهد نازوهه؛
نه گهر درک بو، دهری نه هاورده؛

نه ویش، جوانه مه رگ، دهرچو له دنیا.
چرای ئومییدی، ته و او کوژیاوه!
رژا فرمیسکی، وهک ریژنه ی باران.
به بهرهنسکه ی گهرمه شینه وه:
خاوهن شه وو روژ! خاوهن خودرو مان!
خو، به دس تو یه مردن و ژیان.
نهم گشت مهینه ته م، به سه راتیری؟
بابه ی عه زیزم، جوانه مه رگه بو.
هر که وتمه سهر پی، که وتمه سه پانی.
نازو نه وازش دایه گیانه که م.
بی بهشت کردم له باوش دایه!
ساریشی نه کرد، زامی تازه و زو،
نه ی خوا! ئیتر من، بی که سم، بی که س!
نه زانم: کارت، بی عه یبه و له خشه.
که سهر دهر بیرم له راز کارت!؟
حه تمه ن، کاری تو، بی حیکمه ت نابی.
(کوژتایی غه زه لی ۶)

منال باوش بو، دایکی، لی سنیا؛
نه و او، باو ایچی، رو یی؛ نه م ماوه.
دلی بو چکه له ی، کولیاو، هاته بان؛
۲۲۵ چاوی، ههل بری، به نه سرینه وه؛
نه ی خوا! نه ی خاوهن زه وین و ئاسمان!
نه ی خوا! نه ی خاوهن گیاندارو بی گیان!
داخوم، بو نه ونه م، خه م بو نه نیری؟
روشنی دنیا م، به چاو نه دیبو،
۲۳۰ له بهر هه تیوی و، دهردی بی نانی،
نه و گشته داخه ی، لی نه کردم که م،
چه ن زو، نه ویچت لی سه ندم، خویه!
نه ی خوا! هر ته نیا باو ایکم بو،
نه و او، نه ویچم، ئاوا، دا له دس!
۲۳۵ خویا! ناشکوری ناکه م؛ بم به خشه.
من، چه م، له مولکی پهر نادیارت،
دایکم، راسی نه وت - به ره حمه ت خوابی - :

تکاو لاله ی کرد له ابوطالب:
وا، له سهر ریگه ی کوچی دوا ایم.
بی که سو بیدر، بی خه مره وینی.
ته نیا که وتوه، وهک به رخی ته را!

له سه ره مه رگا، عبدالمطلب،
رو له م! وا، نه جهل، هاته پیراییم.
۲۴۰ پاش من، محمد، ته نیا نه مینی؛
نه دایکو نه باوک، نه خوشک، نه برا.

به مهرگم، یه کجار، وشکایهٔ داهات!
 یادگار برا جوانه مهرگه کهت،
 ههر کوس که وتن بو^(۱) داخی په‌ی دهر په‌ی،
 ههر نه‌ی هیشت روژی، بجه سیته‌وه،
 دایمه ته‌قله‌وه دو^(۲) به کیوانه‌وه،
 بهم منالیه، گونای ژاکاوی،
 وهخته، یه کجاری، گرم تی بهر بی!

سه‌رچاوه‌ی خیل، بی‌ئاوی ئاوات،
 ده‌خیل! برازا سفته جهرگه کهت،
 ته‌واوی عومری هه‌شت و نو‌ساله‌ی،
 ۲۴۵ ده‌سته‌ئی منیچ، سه‌ره‌رای ئه‌وه،
 روژیکی نه‌دی، به وچانه‌وه؛
 ئاخ، روله! ههرچهن دلی سوئاوی؛
 تیته‌وه بی‌رم، دلم وه کول دی؛

ده‌رده‌دلی خوئی، ئه‌گه‌رانه‌وه،
 اختیار قسه‌ی له ده‌سی دهر کرد،
 تون، بانئ ههل‌داو، ده‌ئی به‌رزه‌وه بو؛
 عه‌زیزی بی‌ناز که‌وتوئی نازارم!
 بو ژینی تالی وه‌ک که‌کره‌ی مارت،
 ئاواتی دلی عه‌به‌گیانه‌که‌م!
 ههر به منالی، به مه‌ینه‌ت پی‌ر بو!
 وانه‌متوانی بو‌ت بجم به بابی،
 نه‌متوانی نانئ وشکیت بو جور که‌م،
 پی‌م وابو: تو تاق ئه‌بی له دنیا،
 نه‌ک، له فه‌قی‌ری‌و، بی‌که‌س و کاری!
 ناهات به دلما: وا هه‌زار ئه‌بی!

عبدالملطّب، به‌گریانه‌وه،
 ۲۵۰ له پرکولی دل، وا زوری هاورد،
 وه‌ک مردو مردوئی تازه کوس که‌وتو،
 ئاخ محمد گیان! روله‌ی هه‌ژارم!
 روله! بمرم بو دلی خه‌مبارت؛
 روله‌ی تاقانه‌ی روله جوانه‌که‌م!
 ۲۵۵ روله‌ی دایکو باوک به جوانئ مردو!
 ئاخ روله! یاخوا کویراییم دابی،
 پی‌ری نه‌ی هیشتم هه‌ولیکت بو به‌م،
 روله گیان! وه‌ختی که‌ ناوتم ئه‌نیا،
 تاق، له‌گه‌وره‌یی‌و، احترام‌داری؛
 ۲۶۰ وام به دل‌اهات: زور ناودار ئه‌بی؛

بایئرت، گری به‌ردا له جه‌سه‌م،

ئاخ محمد گیان! به گیانت قه‌سه‌م،

۱ - توضیح دربارهٔ سقوط «واو» عطف و «یاء» اضافه در کردی.

۲ - توضیح معنی حقیقی و مجازی.

منیش، گری سهند کورهی دله کهم.
 دلی بچکولهی پرله کولت بم.
 قوربان دسو پای پر درکو دالت!
 سهرم به سهرگهر دلی پر گرت.
 گیانم به فدای قه دو بالاکهت.

بو ژینی تالت، تاقه گوله کهم!
 محمد! قوربان داخی دالت بم،
 قوربان منالی پر ره نچ و تالت!
 ۲۶۵ په ردهی چه م، پینهی سیپالی شرت.
 دلم، به رده باز پای بالاکهت.

خه جالته بار خوم، بو قسهی بی جیم!
 من، به بانه واز ئیژم: ناغه گیان!
 به قوربان باوای دل پر له سووت بم.
 به قوربان ابوطالبی مامت.
 به دل، خزمه تت، به جیگه بی ری.
 هه زار جار دلم، به قوربانی بی.
 روخ و گیانه کهم، به لاگه ردانسی.

ئاخ محمد گیان! توخوا مه گره لیم.
 - هه رچهن، زور زانا، پیم بلین نه زان -
 من، کهی قابلم، به فدای خووت بم؟
 ۲۷۰ به قوربان باوکو دایکی ناکامت (۱).
 قوربان نه وه بم، دلی بووت تی ری:
 دلی، بو دالت، به دل، ژانی بی،
 کی، گری حبت، به ربیته گیانی،

به کولی دل و، کلپهی جه رگه وه،
 دلی بی به زه یزیدی نه سووتان!
 دل دارو به ردی، نه تاوانه وه:
 به نه نی دلم! گیری جه رگه کهم!
 به رامبه ر جوانیت، گولی ناز، بیناز!
 دار و نه دارم، بو تو، له دس چو!
 چشم کرد له نان خیزانی مالم.
 له خواهشی بالآت، هر نه موت ئوخه ی!
 تاقانه کهت ما، بینازو ته نی!

باپی ری کولول، به دم مه رگه وه،
 ۲۷۵ گری هه ناوی، وانه هاته بان،
 وه ها عبداللهی، نه لاوانه وه،
 رو له م، عبدالله! جوانه مه رگه کهم!
 گولی تاقانهی سهرانسه ر حیجاز!
 وهک باره شارم بیته وه، هه مو
 ۲۸۰ وا، دلم هه ل کهند له مه رو مالم،
 که وتمه بان زهوی رووتو؛ نه موت وهی!
 تو بیج، وا، هه ساره ی جوانیت هه ل که نی!

۱ - توضیح مسأله فتری بودن.

نه ختالی، حالی، هاته وه سه رخو.
 چکی دامرکا گلپه و گری دل،
 دیسان چوه وه بو سهر باسه که ی:
 به دل، ناگات بی له تاقانه که م.
 چون تیا ههل کا منالی کولول؟!
 سهره رای نه وهش، زور خیزانباری.
 ئیتر نه ویچ خوه ی، نان خوه ی دهر دینی.

باوا، پاش بهینی نالان و رورو،
 جا، وهختی، دلی، کهوت له کهفو کول،
 ۲۸۵ نه نجا روی کرده کوره خاسه که ی؛
 دهسمه داوینت، روله گیانه که م!
 ئیتر نه م ماله، بی خاوه نه و، چول.
 نه زانم: خو تو یچ، ته واو نه داری.
 هیوامه: نه یلی بی کهس بمینی.

هه رچهن به سه روهت، جی ماوی هوژ بو.
 داخی هه تیوی، له بیئر برده وه.

۲۹۰ به راس، پیره^(۱) مام؛ باوکی دلسوز بو؛
 جی باوکو باوای، بو پر کرده وه.

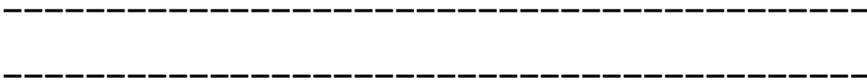

یا له ره نجه ری؛ یا له کیوانه.
 هه ره سه سانه وه ی، نیه له دنیا.

به لام محمد، هه ر بی وچانه:
 نه ک نان؛ بو بژی و مه مرئ ته نیا،

جیگه ی غه زه لی ۷:

سه ر خوشی به ستایشی محمد - دهس گرتنی محمدو یار مه تی دانیشی به ابوطالب

گه وره تر، که سی نه بو، که پاوه ن
 دهر مان کا، دهر دی، له دهر ده داران.

۲۹۵ «یه کی» بو؛ یه کی نه بو. له خواوه ن
 بکاته وه له پای به ختی هه ژاران؛

۱ - «پییره» یا دو معنی.

ئەبىيەي! ئىيشەللا، ئاخرت خەيرە!
 لە كارخانەي غەيب، چى بو نۇسئوى!
 چاوت بو لافا، لە چاوه چاوه.
 دەن بداتەوه، هاژەي لافاوى.
 ئوخەي! هات دەنى تافى، لە ليژى.
 زەنەقيان توقى، دول و ساراو، كو!
 بەحرەو؛ لەسەر شار، ليژەو دراوه!
 مەككە، نەي ديبو، حەتتا بە خەيال!
 لە چولگەي حيجان، يا لە شارانى،
 مەككە، نەي ديو، بەم زور و سامە!
 لاي ئەم لافاوه، بەچكە لافاون!
 چەن قەلاي قورسو سەختى رامالى.
 كە لافاوا داچو بە ريشەيانا^(۱).
 كە لاوهيكيچ نەمالە جيا!
 «حجرالاسود»،^(۲) بە ساق ماو، قوتار.
 كە: مالى دىنو دنيايان^(۳) رميا!
 كەعبە رۇخواوه؛ چون بيكەنەوه؟
 هەمو كاليكى، لە دۇر، بو ئەچو.
 بو كاري گەورەو گران^(۴)، بەكار بى.
 چ دەنو باسە، لە لاي بەحرى سور!

مكّه! چەن سائە، هەر باسى سەيرە،
 داخوم خاوهنى بەرزى و نشئوى،
 لەوساوه كە خوا، بن دنياي ناوه،
 لە شئوو دولت، هەر نەبو تاوى،
 ۳۰۰ هەرگىز هەل نەكەوت، كوسارت بيژى.
 ئيمسال، لافاوى، كەوتە رى، بيثنو؛
 لافاوا، چ لافاوا! مەلى لافاوه!
 بەراس ئازيزان! لافاوى ئيمسال،
 بەلى؛ جارجارى، تاوه بارانى،
 ۳۰۵ ئەبارى؛ بەلام، وەك ئەم لاسامە،
 لافاوا ئەوانە، جوگەلە ئاون!
 چەن مالى، هەل كەند؛ تاشى، دامالى.
 چەن كوشكى پايە لە ناو تاشانا،
 كەعبەيچ، وا، لافاوا هاتو داى پيا،
 ۳۱۰ لە ميچو پاسار، لە دارو دىوار،
 قورەيش، بەجارى، دليان داتەميا،
 كەس نيه، بە رەن زەردەخەنەوه:
 ئاخىر، ولاتيان، زور بەجى مابو؛
 نەخوازەلا، چى، چكى لەبار بى؛
 ۳۱۵ صەدەق لە كارت! خاوهن خوارو ژور!

۱ - هم به معنى حقيقى، و هم مجازى.

۲ - راز حجرالاسود؟

۳ - قبلاً توضیح داده شده.

۴ - له هەر ولاتيانا، نەوعە كارى، لەبەرچاوى خەلك، گەورەو گرانه، كە امكاناتى، ناجور بى. لە حيجازا، مصلحى بناى وەك كەعبە،

دەس ناكەوت.

خه رِئِكن كوَشكى بى وِينه ساز كه ن.
 هه زاران فرسه ق رِگه بپيوى؛
 له مصره وه بو قولزومى خوارو.
 له م پالا، كه شتى، له قور چه قئوه!
 كه تازه مالى كه عبهى، روخواه!
 كه بارى، كالای ساختمانى بى!

له و دۇر دۇرانه: پاته ختى يه مهن،
 كه شتى ييكيان نارد، به زلى كيوى،
 بارى هه لگري، كه ره سهى خانو،
 تا ئيسه كه سى، چت وای نه ديوه:
 ۳۲۰ ئه ويچ له شوينى نزيك به م ناوه،
 ئه مجار، گه مييك، وا، به ختانی بى،

به هه له و داوان، به ره و دريا چؤن.
 پؤلان داو، كالای گه ميه كه يان برد.

قوره يش، له م رازه، كه ئاگادار بو،
 ئاغه گه ل قوره يش، مامه له يان كرد؛

بارى مه سالج، گه ييه به ره وه!
 بنه ره تيان نا؛ گه يينه ديوار.
 ئه بى دابنن حجر الاسود.
 چهن تيره ي قوره يش^(۱)، كه وتنه گاله گال.
 ئه و شانازيه، بو تيره ي خودى بى.
 ئيسه و تاوى تر، ها، شه ر هه لگرسى!
 له نه تيجه ي ئه م به زم و بساته.
 كه عبه يش، ناته واو، هه روا بمينى!
 بيسو چهن سالى، به ر له م رو داوه،
 يا قه له مار كرد، يا خسته ديلى؛
 له ديوار يكي، برؤكى گه ردى.
 كه گه لى عه رب، له حه مو^(۲) ولات،

پله زيقانه، له مه ككه: ئه وه،
 ۳۲۵ وه ستاكار جه م بو، ده سيان كرده كار.
 ديواريان چنى، نزيكه ي نيمقه د؛
 له سه ر دانانى، بو به قرم و قال.
 هه ركه س، هه ولى بو، به جى يا بى جى،
 كه سى نه ما، بو راويژو پرسى.
 ۳۳۰ هه مو سه رسامن، له م كاره ساته؛
 ها! وه خته هه لسى، لافاوى خوينى،
 ئه و كه عبه، وا هه ر له بيريان ماوه،
 چؤن خوا، له به ر ئه و، اصحاب الفيلى،
 به لام نه ي هيشتن هه ل كه نين به ردى،
 ۳۳۵ (ئه بره هه ي يه مهن، به خيلى ئه هات،

۱ - يانى: قوره يش، هه رچهن تيره ي بو؛ نهك: چهن تيره بيك. بو هه ر كام له دو مه عنا، به حاله تى، تلفظ ئه كرىي.

۲ - هه مو؛ به لام ئه م بو ته واوى استغراقه؛ يا هى حاله تى توره يى.

بو زيارهت كه عبه و، بو رازو نياز^(۱)!
 ده زگای ئه بره هه، له لایان بایه!
 له شه ر پادشای زور داری یه مه ن،
 له بی ر باته وه ناوی جارانی؟!

یا لالا، رۆ ئه نین به ره ولای حیجان،
 یه مه نیش، زور یان، دل یان له و لایه،
 ئه و كه عبه، وا، وا، پاراستی خوا وه ن،
 ئیسه نه سازی خزمه تکارانی،

**

ماله پاکه که ی ته و حید نه مابو،
 دینی ابراهیم ئه زانی، به ناو.
 خوینمژگه ل، یاسای دینیان تیک دابو.
 میلله ت، كه عبه یان، به دل، گه ره که.
 حورمه تی هه یه، تا حال یان بی.
 هه م یادگاری ئه و^(۲) ابراهیمه.
 هه م بو و چان هه م تزکیه و تعلیم.
 سه ر نه خه وینن بو ده سته ی زور دار.
 هه ر چه ن ئیسه بوت، تیا به ریزه^(۳).
 بو خه لکی هه ژار، هه شار و داوه؛
 قانون ئه م و ئه و، خه لک بچه و سی نی.
 سه ر گه ردان و ویل، ویل ناکا ته واو.
 له خه لکی داماو، رۆژ ببیته وه.
 خاوی ن و ساده، وه ک جاری جار ان) —

۳۴۰ - (نازیزان! هه ر چه ن كه عبه، خو وه ک زو،
 به لام هیشتا خه لک، خو یان له سه ر باو
 خه لکیش تاوانیان نیه، چو ن هه ر زو،
 ئیسه یچ گه ر ئه شراف، کاریان كه له که،
 هه ر باور ی، خه لک، به دل بیان بی،
 كه عبه یچ، هه م مه ر که ز دینی قه دیمه؛
 ۳۴۵ ئه وه لئین مالی مه ر دم بو قه دیم،
 ئه وه لئین مال بو، خه لک بکا ته یار،
 بو یه، له لای خوا ییش، هیشتا به ریزه؛
 هه ر چه ن كه عبه که ی جار ان نه ماوه؛
 ۳۵۰ به لام خو دنیا، هه روا نامینی؛
 خو خوا، به شه ری چه وسا وه و داماو،
 ئاخری، دیسان، رۆژیک تیته وه؛
 كه عبه ییش، رزگار بی له ده س بوت داران،

بچینه وه لای كه عبه و كه عبه وان:

به لی؛ رۆ له كان! خوه یشكان! برایان!

۱ - وظیفه ابرهه - كه ادعای پیروی دین (نصرايت) را داشت - تطهير كعبه بوده؛ نه تخریب آن. زیرا پیروان این دین، سابقه آنرا

می دانند.

۲ - «ئه و»، سی معنای هه یه، كه حاله تی وتینان، فه رق ئه كا. لیره، مه عنای «همان» ئه دا، له فارسیا.

۳ - یانی؛ ردیف.

۳۵۵ کیشه، تونده، بو دانانی چه جهر.
 ئەم ئەه یوت: جا، خو، من میواندارم.
 یهک ئەه یوت: کاری من، ئاویاریه.
 هه رکهس، به منطق، یا به که للاشی،
 له پر یه کیکیان، ده می پی به ستن؛
 ۳۶۰ ته دبیریکی سهیر، له دلمی، داوه؛
 هه مو دانیشین، بی زله و هه را؛
 ئەوه لئین که سی، له و ریگاوه هات،

سهیر، قه بولیان کرد هه مو، زو به زو؛
 (ئاخر، رهوشی بوتپه رس، هه مو،
 هه رچه ن باسی وا، قهت نه کرابو.
 فالی به نه زلام، یا چتی وابو)

غزه لی ۸: که یشتنی لایک هه ره له و ریگاوه:

۳۶۵ ئەه وا، له دۆره و، په یا بو جوانی.
 هه ی جوان! گش که سم، به لا که ردانت.
 به قوربانته بم به هاوالمه وه؛
 به دل و دیده و، روحو گیانمه وه؛
 تاقانه که ی نهک ته نیا دایکو باب؛
 ۳۷۰ له ده ورت که رهیم، جوانی خوینشیرین!
 هه ی جوان! نمونه ی «ماقۆلی و جوانی!»!
 ده رسی «ته میسی، به شره باری!»!
 هه ی جادوی «ژیری و نه خوه نه واری!»!
 مه لی جوان؛ بلی: مانی تابانی!
 فیدای که ردو توژ سه ر سه رو شانته.
 به باوک و دایکو، سه رو مالمه وه؛
 به تاقه رۆله ی ژيرو جوانمه وه.
 بو ته ئریخی ژین، بی وینه و نایاب!^(۱)
 سه ردیری پاکی و ئەده بو ته مکین!^(۲)
 اسطوره ی سهیری «هه یبهت و شوانی!»!
 سه رمه شقی «به رچاو تیری و نه داری!»!
 سیجری «ده سه لات به کریکاری!»!

۱ - له کوردی دا، یانی: استثنایی.

۲ - به کوردی، یانی: وقار و شخصیت.

۳۷۵ هه ی جوان! ته لسمی «رؤخوئشی و برشت!»
 رمزی «ناوداری، له تهک نه داری!»
 بو ناحهق، دلرهق له شهو تاریکتر!
 «حلف الفضول»ت، رازی به زهو، قین:
 جامی جه مالت، دلی گول ته زین.
 کام مه غروری مال، توش و ناته با،
 که توئه بیینی له به رامبه ریا، ۳۸۰
 کام نافرته، جوانه و؛ به خوئی ئه نازی،
 سامی سه ئینیت، ئه ی گری، به ته رزی،
 به بی ته لارو؛ به بی دیواخان؛
 بی نازو نیعمته، به بی سفره و خوان،
 ۳۸۵ ژیانته، زورتر، له چول و کیوان؛
 مه جلیس نشینان، ماتن له ژیریت!

*

۳۹۰ ئه م خه لکه، هه رچه ن، به چاو ئه وینن،
 که چی، «محمد»، زور موخته ره مه؛
 هه رچه ن که م عومره و، بی مال و نوکهر،
 لای دوس و دوژمن، مه شهوُر به «امین».

*

ئه وه ی ناگای بو، له دورانی زو،
 ئه ی وت: شوکور له م گه نجه مه زنه!

«بزته، شیرشکین، هه ر وه ک هیزی مشت!»
 رازی «سه ئینی به هه رزه کاری!»
 له گه ل حه ق، گه رده ن، له مؤ باریکتر!
 بو مه زلوم، نازان؛ بو زالم، ته زین.
 سامی که مالت، به حرو کیو به زین.
 پی وابی: زه وی، سامی لی ئه با،
 ئیژی، خوه لو بول، ئه که ن به سه ریا!
 بیه وی له لات، ده ربری رازی،
 وه ک «وه نه ن هه جیح» دلی ئه له رزی!
 بی بگه ره و به رده و، به رده و درگاوان؛
 شه رمت لی ئه که ن ئاغه زله کان!
 تاراو له ناو خه لک، له ته ک به رخ و ران؛
 له بردی قسه ی له گه ل فه قیریت!

به سه روه ت، خه لکی، هه ل ئه سه ئینن،
 هه ر چه ن له مالاً^(۱)، زور هاوسه ر که مه!
 ده وله مه ن و روت، پی ئه سپیرن سه ر!
 ئاسمان، له وه قری، شه رم ئه کاو، زه وین!^(۲)

له جوانه مه رگی عبدالله، که یل بو،
 ئوخه ی، عبدالله، ئوجاخ روئشه ن!

— —

۱ - له مالاً: به سه روه ت.

۲ - توضیح درباره اینکه: راز تعارضها (یعنی: همه خصال ممتاز معنوی، با همه فشارها و کمبودهای مادی)، در یک کلمه عبارت است از: «شرایط بزرگترین و عمیقترین و سعادت آفرینترین رهبری».

به لَام ئه و داخه، هه ر سارِيش نابی،
به جوانه مه رگی، سه ریان نیاوه؛

له دل دوسگه لا، بو دایک و بابی،
نه یان دئ بالای ئه م شوره لاوه!

*

۳۹۵ له و سه ریچه وه، خاستری نه مان،
مشتی منال بو، به رغه له وانئ،
منال بو ئه رکی خوئی، که وته سه رشان؛
چ به منالی و، ئیسه، که گه نجه،

بوینن ژینی تالی روله یان:
ئه کردو؛ ره نجی ئه دا بو نانی!
له ته ک کومه کیچ به مال و خیزان!
ژیانی، هه مو، هه ر سه ختی و ره نجه!

*

ئه ی جوان! ئه حوالت، هه مو اعجازه.
۴۰۰ داخوم چاره نووس، چی نووسیوه بووت،

ته ئریخی ژینت، سه رانسهر رازه.
که لی نازانن، نه خه لکو نه خووت!
(کوئایی غه زه لی ۸)

نازیزان! سه یر که ن کاری کردگار:
پی خاوس؛ ماندو له کریکاری؛
بییته هه که م، بانترین پییشتات،
ئه ویش، که سی، خوئی جیگه ی گومان بی؛
۴۰۵ له ولایچه و هه مو، گله یان لی بو؛
به لَام سه ره رای ئه مانه هه مو،
به خاترجه می، هه مو وتیان: خاس!
بانگیان کرد: کاکه! ئوغرت خه یره.
کاریکی گه و ره و گران، رۆی داوه؛
۴۱۰ تو نه بی ده ردمان، ده رمان که ی، ئیتر،
فه خری چه جه رنان له سه ر جیگه ی خوئی،
هه رچی تو بیژئی، گشت قه بولمانه.

جوانی کریکار؛ شوانی شره بار،
هه ژاری، له سه ر تا پای، ئه باری،
حه ل کا بو تاقمی، سه رگه و ره ی ولات!
روله ی تی ره یی له تی ره کان بی!
چون له ری دینی بوتان، لاری بو^(۸)!
هه ر چاویان پی که وت، دلایان سوکنا بو.
لاویک هه م ژیره و، هه م ئه مین و راس.
به زه حمه ت نه بی، بی به ره و ئه یره.
هه مو ده رکیکمان، له رۆ به سراوه.
بومان نه ماوه ته دبیریکی تر.
هه رکه س ئه ی کیشی هه ر به ره ولای خوئی.
له ئیمه، ده ردو؛ له تو، ده رمانه.

۱ - توضیح احوال حنیفها.

تا ئاگرى قىن، له دلگهل دامرد.
 ههل بژارده كهن هوژى پياوى.
 بهدهس خوئى ههلگرت، داي ناله سهري.
 دهسيان دا پارچهو؛ هينايانه بان،
 كه ئه بو حهجر، بنريته كار.
 ههلگرتو؛ داي ناله سهري جيگه كهى.

محمد، نهختى، سي ودوى دل خوهى كرد،
 ئه نجا پى وتن، له دواى تاوى:
 پارچه پى گه ورهى راخت؛ حه جهرى،
 جاله ههر لاه، ههل بژارده كان،
 تا گه ييه حاستى ئه و چينهى ديوار،
 ئه وسا، حه جهرى، به دؤ دهستى خوهى،

۴۱۵

جيگه ي غه زه لى ۹: په يوه ندى ابراهيم و محمد

يا كريكاره، يا شوان له كيوان.
 «كايه» و «مه جليس»^(۱)، ره تان بو، له كهش،
 وا، زؤ مه شهوړ بو، گش كهس پى زانى.
 بو ئه م جحيله، ئه ونه به جى بو،
 ئه م ئه يوت: «محمود»؛ ئه و ئه يوت: «احمد».
 دلى هه سوډى، پر ئيش و زام بو.
 ناوى، له ناوان، به «امين» ده رچو.
 ئاواتيان به ئه و ئه خواست، زورداران.
 وه رهو؛ ژيانى تالى، بوينه!

لاوى، هه مو ژين، له مه ينهت، ليوان؛
 له هه رچى به شه، مه حرؤم و بى بهش.
 ئه خلاق و، قسه و، ره وشتى جوانى،
 مه عناي ئه و «ناو» ه، كهس نه ي بئستبو،
 برى كهس، بانگيان ئه كرد: «محمد»؛
 هه ركهس، ئه ي ناسى، مات و سه رسام بو.
 كرده وه و، قسه ي، وا، ريكو راس بو،
 باسى، وا دهنگى داوه له شاران،
 له گه ر ئه و هه مو حوسنه بى وينه،

۴۲۰

۴۲۵

تيجاره تى ئه كرد له شام تا يه مهن.
 ئه ويش، له ژنان، تا قانه ي ناو خيل.

له شارى مكه، ژنيك ده وله مهن،
 ژنيك راس و پاك، دؤر له فرو فيل؛

۱ - كايه ي منالى، مه جليس نشينى له له وه ولا.

۴۳۰ پی خوش بو راس بی، سهوداو مامه له.
ئه و ماله زوره يش، كه كه وتبوه لای،
ارثی چهن كه س بو، بوئی به جی مابو.

خدیجه، قه لس بو، له كار ته شقه له؛
له حه قی خه لكی، قهت نه بو ته مای.
بو كوت فره ی، خوه ی، هه ولی نه دابو؛

له دلی پاکی، زور کاری نه كرد.
بسپیرمه ئه و، مامه له و سهودا.
ئه و كاروانم، ده چی بو شامی.
پیم خوشه كاروان، به ئه و بسپیری،
به م سفارشه، زور دلین خوش بو.

له پاکی احمد، كه ناویان نه برد،
فکری کرد: به خوا، ئیژم له مه ولا،
ناردی بو ابوطالب، په یغامی: ۴۳۵
ئه گهر ریك كه وی، احمد بنیری،
ابوطالب و محمد، ههر دو،

*

به سه ركه رده یی احمدی ئه مین.
خزمه تکاری بو، به ناو «میسره».
بزانی: رهفتار محمد، چونه؟
سرنج به له خه رج، له سهوداو کاری.
ناوی ده رچوه، به پاکی و راسی؟
به لیژاو، هیشتا، ئه مانه تداره؟

كاروان كه وته ری؛ كاروانی، داجوین،
قافله چی جارن، بهر له م سه فهره،
ئه مجار، خدیجه، ناردی، به و بونه، ۴۴۰
بی دهنگی پی وت: به نادیارئ،
داخوم به جی، وا، باش ئه كه ن باسی؟
داخوم به رده سی بكه وی پاره،

*

كه چی نه فعیشی، هیشتا ئه ی دا بان!
ته و او بو؛ خه رچی كاروان، كه م ده رچو.
كه: سه ركاروانئ، له ده سی ده رچو،
ماتی كردبو، زیاد له ئه ننازه.
یا «داخی قه سه م به بوت نه خواردن»^(۱)،
فریفته ی قسه و رهفتاری جوانی.

كاروان هاته وه زوتر له جارن؛
له بهر سه رراسی، مامه له یان زو، ۴۴۵
مه یسه ره، هه رچهن، توژی دلمه ن بو،
به لام، ئه خلاقی قافله چی تازه،
له جی حه سوودی، یا قین لی كردن،
سه رسام بو، دلی سه د دل، حه یرانی؛

۱ - توضیح.

ته قله کوت، رای کرد بولای خاوهن کار.
 کوچو کاروانی، هر له بیئر نه بو!
 ملی نا باسی چاکه ی سهرکاروان:
 چی تان بیستوه، هر ناته واوه!
 به راسی، باسی، هر ته واو نابی.
 فره، که می ههس؛ زیادی، نیه.
 که: سهرکاروانی، چه نای چهن سال بو،
 گه لی کرمول بو دلم له حاسی.
 به شی، زور زوره له هرچی به شه.
 نه وهی، دیومه، کهس، نهی دیوه به چه!

۴۵۰ هر له دور، قافله، گه ییه نزیک شار،
 هیچ ناگای نه بو: شه که ته و ماندو.
 بی چاکه و چونه و، به بی وچان دان،
 خانم! له راسی و پاکئی هم لاه،
 سوین به منات و لات و عزئی بی،
 ۴۵۵ له خوئی په سندی، چی تان بیستیه،
 من، له نه وه له و، زورم پی تال بو،
 به من بو؛ نه و، لی سهندم، به راسی،
 به لام، خوا راسه و؛ راسی پی خوه شه:
 خو، پیم ناکری، خو، له حهق لادم:

جیگه ی غزه لی ۱۰: ئیزدیواج له گه ل خدیجه.

له و ساله ی مه شهور به «عام الفیل» بو.
 وهک تهوقی زالم، تال، وهک ژه حری مار.
 وهک دهنگ هاره کر، هاره ی به رده ناش!
 هر تاوی صد سال، زه جره وه و نازار.
 به راسی: «ئاسمان به رزو؛ زه وی سخت»!
 سهرمه سنی خوشی و، به دمه سنی و، قومان.
 خه لکیان کردوه، زه لیل و یه خسیئر.
 خه لک، له ژینی خو، کاس و بی هه وال.

۴۶۰ چل سال، تی په ری، زه مانی ماندو،
 زه مان، چ زه مان؟ سه نگین بو هه ژار،
 تریه ی هه نگای عومری به به لاش،
 له سهر میشکی خه لک، خه لکی بی هاوار،
 له چاره ره شی میله تی به دبه خت،
 ۴۶۵ له هر ولاتی، تا قمی زوردار،
 لاییک، به زورو؛ لاییک، به ته زوئر،
 به باده ی دورو، نه فسونی خه یال^(۱)،

۱ - توضیح درباره اثر مهم «امانی»... لا يعلمون الكتاب، الا امانی؛ و ان هم الا یظنون.

بو پشته وانه یچ، بوتو بوتخانه^(۱)!
 بو حق دهر خستن، له ته قالا بن،
 ئه ی خه ن له هاوار، یا ئه ی که ن بیده نگ.
 دلّی، لای دنیاو؛ مادده پهرس بی،
 هه مو شتیکی، نابیته لاهه،
 ئه ویش، بو گیان خه لک، ئه ویته جه لالو^(۲)!

ژیان، گرساوی فال و ئه فسانه،
 گهر یه کیه کیکیچ، بری وریا بن،
 ۴۷۰ یا له ناوی ئه بهن، یا به زه برو چه نگ،
 یا ئه گهر نه ختی، ئیمانی سس بی،
 له گوشه ی دلّیا، له ژین به و لاهه،
 زوردار، ئه ی کرّی، به زه ربی دراو؛

ههر وهک بوتپهرس، مل به ختی، لاره.
 ئه وانیش، دوژمن خه لکی هه ژارن.
 دینیان کردوته ده سمایه و دوکان!
 به دو عاو، نوشتهو، ئه فسانه و، دورو!
 له وانه ئه که ن به قورگ خه لکا!
 هه م له باتی کار، هه م له جیاتی دین!
 پایه ی ئازادی و موساوات دانهر.
 خه لکی له ته ک یه ک، ئه کاته هاوشان؛
 بو قانونی خه لک، سه ر نه خه وینی!
 ئافه ریننده ی گیاندارو بی گیان،
 که په روه رنده ی عالمه م، هه ر ئه وه،
 بو تو سه ره شقی «چون ژیان»، دابا.
 پؤل، یا زور، یا گهر، بتکا سه رنه وی!
 نه خوش، بکه وی، ئه ی به ی بو به یتال؛

ئه و مله ته یش وا، به ناو دینداره،
 ۴۷۵ مه لایان، زورتر، هاوده س زوردارن،
 یه کیه کی نه بی^(۳)؛ ئه حبارو رو هبان،
 زورتر له بیدین، دین ئه که ن تورو،
 له جیگه ی هه رچی باسی به که لکا،
 له داوته نینو، «هاوسا وه زه نی»^(۴)،
 ۴۸۰ له باتی دینی زولم له ناوبه ر؛
 دینیک، سه ره به ستی، ئه داته انسان؛
 به ئینسان ئه لی: خوت نه شکینی؛
 ته نیا، خاوه نی زه وین و ئاسمان،
 که نه زمی گیان و، ژیانته، به وه،
 ۴۸۵ ئه توانی: به شه ر، له نه گبه ت لبا؛
 نه که ی له داوی ئه م و ئه و که وی؛
 تو؛ ئه گهر چاروا، هیسر، مه رو مال،

۱ - توضیح اینکه: حتی علمای دینفروش هم، به صورتی، مردم را مسحور بت و بتخانه‌های خاص خود، ساخته بودند.

۲ - نمونه‌های بی‌شمار و همیشگی در همه جا.

۳ - مستثنای مقدم.

۴ - یانی: ته‌رک بن لیفه.

پیلاکهت، تهنگ بی، دسه داوینی
 دیوارت، شفق با، به ره و لای به نا؛
 ۴۹۰ سه عاتت بشکی، بولای نه هلی فهن؛
 یا نه گهر روژی، نه خوش بکه وی،
 خولاسه: ههر کار، یا دهر دیکت بی،
 دهی توخوا، تو خوت، ببه به قازی؛
 که: بو دهرمانی دهردانی کومه ل،
 ۴۹۵ دسه داوین بی، به یاسای انسان!
 تو خوت نه زانی: که س ناناسی، خو،
 جا، توخوا، ئاخر، انسانی مه زن!

پینه چی نه بی، که بی ره وینی؛
 ماشینت^(۱) بشکی، بولای شاره ز؛
 جمگهت، دهر بچی، لای شکسه بهن؛
 دسه داوینی که کیمان نه وی،
 لای که سی نه چی، سه ری دهر بچی.
 نه مه نه زانی، چون نه بی رازی،
 که مایه نه گرن، له دهر و ن ته ل ته ل،
 انسانی انسان نه ناسی^(۲)، نه زان!
 دنیای بی بنیای ره وانی مرو.
 خوهت، پی که متره، له په زو بز ن!؟

نه مجار، له دنیا: هه واو، به حرو، به ر،
 به رنامه ی، نه ره و هاونه زمی عالم،
 ۵۰۰ بیستوته که: بی «محیط شناسی»،
 که وابو، شه رته، بو قانون دانهر،
 به شه ر، بی نه زمی ئاوا، ئاوا یه،
 له صه د لا، نه مری، روژی، هه زاران،
 بریکیش، له گه ل خواردن، تیرو پر،
 ۵۰۵ چهن ولاتیکی، له ویجدان ته ریکی،
 چی به سه ر به شه ر تیرن، به ههر حال،
 هه واو دهر یایان، مه سموم کردوه؛
 به مانه، نه سللی گیاو گیانداران،

نه قشی، ههس به شه ر؛ به خه یر؛ یا به شه ر.
 بو خوئی و عالم، نه بیته وهر هه م.
 نه قشهو ته رحی، سه ر نایریته راسی.
 چاو کا هه م وه زعی عالم، هه م به شه ر.
 که نه گبه تی، پر ته واو دنیا یه:
 له بهر برسیه تی، بو تیکه یی نان؛
 لو تاویژ نه که ن؛ نه خه ن پاشا خور!^(۳)
 بو پی شکه وتنی قودر هت و تکنیک،
 به گاز کارخانه و، به ئات و ئاشغال،
 سه میان، تا نه عماق زه وی، بردوه!
 له خه ته رایه، وه کی نه سللی انسان.

۱ - ماشین، عام است.

۲ - توضیح درباره استحالته معرفت کامل انسان، برای انسان.

۳ - نوارها؟

دین ئه‌لی: انسان! ژیرانه برّوا^(۱):
 ۵۱۰ خوا، دنیای پی‌دای، به پیتی بیداد؛
 تا استعدادت، له کار بشکینی،
 به‌لام، په‌روه‌رش خو‌ت و کو‌مه‌لت،
 ئه و خوا، نه‌زمی‌دا، به دنیای بی‌گیان،
 غه‌ریزه‌چی دا جنسی گیان له‌به‌ر،
 ۵۱۵ - ئه و گش گیانداره، که ناینه‌ه‌ساو،
 هه‌ر ئه‌و، لایقه، به‌نامه، دئسان،
 به‌لام هیشتا ئه‌م زیاده‌به‌شانه،
 ئه‌ونه‌یچه، نه‌زمی تاویه‌تی، بانه،
 (ناخر، بیژگه ئه‌م به‌شه‌سیه‌مه،
 ۵۲۰ جا، چلون‌ه‌یوان، بانتره، کاچی،
 تو، که بانتری، گه‌لی له‌ه‌یوان،
 ئه‌مجاره، ئه‌گه‌ر به‌شه‌ر بتوانی،
 بیژین، بو‌نه‌زمی سیه‌م، به‌هه‌ر حال،
 وه‌لی ئه‌زانی فه‌رزی مه‌حاله؛

ته‌واوی دنیا، به‌تو؛ تو، به‌خوا!
 به‌خو‌یشت، گه‌لی مایه‌و استعداد،
 چیت پی، پی‌ویسته، به‌ده‌ستی بینی.
 بانتره له‌کار مال‌و‌ئاژه‌لت.
 هه‌ر له‌ئه‌تومی، هه‌تا کاکیشان،
 له‌میکروبی، تا ماسی‌و‌په‌له‌وه‌ر،
 له‌وشکی، یان له‌هه‌وا، یا له‌ئاو - ،
 دانی، بو‌به‌شی تایبه‌تی عئسان.
 چه‌نی بانتره، له‌ئه‌و دوانه،
 بو‌ئینسان: کو‌کای ئه‌و هه‌ر سی‌کانه.
 ئه‌و دؤ‌عاله‌مه‌یش، له‌تودا، جه‌مه
 به‌ته‌نیا نه‌زمی، به‌ریوه‌ناچی،
 بی‌نه‌زمی زیاتر، نابیته «انسان».
 نه‌زمی طبیعی‌و‌غریزی، دانی،
 هه‌رچه‌ن بانتره، بکا‌قالمه‌قال!
 هه‌رچی هه‌ول‌بدا، هه‌ولی، به‌تاله.

۵۲۵ نه‌زمی طبیعی دنیای خوارو ژور،
 یا خو‌غ‌ریزه، گه‌ر بی‌به‌تال،
 که دوا‌ی چه‌ن رۆژ، وه‌ها ئه‌گه‌نی،
 به‌شه‌ریچ، نظام دینی، وه‌لانی،
 هه‌رچه‌ن سه‌رکه‌وی عیلم‌و‌سه‌نعاتی،

تیک بچی،^(۲) بزا: چو‌ن ئه‌بی‌خاپور!
 ژیان له‌ه‌یوان، چو‌ن ئه‌بی‌مه‌حال:
 نه‌بی‌بی‌گیانی، وه‌ها بو‌گه‌نی!
 زور په‌ستر ئه‌بی له‌هه‌ر ه‌یوانی.
 په‌سترو پیستر ئه‌بی، ه‌یاتی.

۱ - ته‌ماشاکه.

۲ - وه‌ک رۆژی ته‌واوونی ئه‌م ده‌ورانه‌و، هاتنی نۆره‌ی ده‌ورانی تر.

نه زمی دین، ویل کا، نابیته و حه یوان،
 به راس، اسفل سافلین»، ئه وی.
 ئه و دو نه زمه کیش، جا مثبت ئه بی.
 ئه که ویته سهر شار یگه ی سهر که وت.
 له بیئر ماوه، نه ک وه ک باقی گه لان:
 روژ بو روژ، زیاتر به ره و پیش ئه چو.
 به ره و دوا هات، هه نگاو به هه نگاو.

۵۳۰ گهر بیئتو، پاشه کشی کا انسان،
 وای لی تی، هیچی، وه حالی نه وی!
 به لام ئه گهر دین، به راسی، هه بی،
 گه لی،^(۱) گه لی کیچ^(۲)، کز بیئتو دمچه وت،
 خو به سهرهاتی ئوممه تی قورئان،
 ۵۳۵ تا وه ختی به راس، پابه ندی دین بو،
 کاتی که که مکه م، ناوی^(۳) ما بی ناو^(۴)،

له شهرق و غه ربو، له خوارو، به رزا^(۵)،
 که حه تتا به ران، لی ئیتریس ئه کا،
 چه ت دیوه، وه سه شیرینی خوه ران!
 له هیچ باریکه و، تیا نه بی نی.
 بو دنیای تالتر له ژه حری ماری!
 که تیا نه بی، شوینه واری دین.
 له فهره نه نگه لا، بوه جی نشین.
 (جا، یا بی دینی سه تحی و ناشین،)
 یا له بهر زوری^(۶) فهره نه ی انسان،
 له بری باره و، به ئه خلاقترن!

جا، هه رچه ن، ته ئریخ، له تؤل و عه رزا،
 پر یه له ژینی نه نگینی وه ها،
 به لام له چاوی «کوگای»^(۱) بی دینان»،
 ۵۴۰ یانی: کو مه لیک، فکرو، خوی دینی،
 ئه نجا بروانه بو کارو باری؛
 ئاخ، له هیچکوی، گه لی ناوینین،
 چونکه فره ییک مه به ستی ئاینین،
 مه سه له ن: زور هه ن، به فکر بی دین
 ۵۴۵ (یا، به فه نبازی، بو خه لک خله تان،
 له زور دینداری به ناو، ساقترن!

۱ - میلیه تی.

۲ - فره.

۳ - اسم.

۴ - محتوی

۵ - جنوب و شمال همانند «زورؤ، وه خوارؤ».

۶ - بریک، حه قیانه، که بو جه ماعه تی مهرمی دنیای نه مرؤ، نه لین: «توده»، که یانی: «کوگا»: که له «ران» و باقی کلماتی خاصی حه یواناتیش، په ستره.

۷ - قدرت و فشار.

به راس، سهیره بو بیدینی، نه خلاق.
 چونکه، دین، داره؛ نه خلاق، شه مری.
 به لام به شه رهو، هه زار رازی سهیر!
 ۵۵۰ ناخر، بو بیدین، هه ر نه دنیا ههس؛
 داری ژین، که مرد، دهر ناکا وه چی.
 بیدین هه یه؛ هه ر دنیا ییک مادئی،
 (به خوا، جه ماعت؛ قسه ی خوه مان بی؛
 (وا دیاره، بریک، وریاو به بیرن؛
 ۵۵۵ به لام بو دیندار، ئیره، مه زرایه؛
 دیندار، ریواری ریگه ی ژیانه،
 هه ر له خاک، هه تا، چوزه ره گیا،
 هه ر له نوتفه وه، تاکو ئاوه له م،
 خولاسه: له وسا، هه سته، به دی هات
 ۵۶۰ له پله ی «اذ أنشأکم»، هه تا،
 هه زار ریبازی ژینی، دا پاوه؛
 دیندار نه زانی؛ نه م ریگه دوره،
 به م دهوره ژینه کورت و بی مایه،
 نه م جار هیچ که مرد، وه ک جار هکان تر،
 ۵۶۵ به نسبت ئیمه، نه م کوچه، مه رگه؛
 هه روا منالی، له ره حه م دهر چی،

به لاجه وئ تر: دینی بی نه خلاق!
 له لاییک، دار بی؛ لاییک تر، به ری؟
 کوگای هه زاران باری شه رو خهیر!
 نه ویچ، بی خاوه ن، وه^(۱) بی سه رپه ره س!
 جا، هه ر چی نه ی کا، له کیسی نه چی!
 جا نه گه ر ژیره «اخلاق» یانی چی؟
 نه م باسه، له بهین خوه مان، دهر نه چی؛
 ماشه لالا هه زار ماشه لالا، ژیرن!
 نوخشه و خه رمانی، له نه و دنیا یه.
 وه ک صه دها دهوره ی بهر له م دهورانه:
 تا وه ک خوین، له ناو له ش گه لا، ژیا،
 هه رتا تی په ری چهن دهوره ی ره حه م^(۲)،
 وه ک دوکهل، هه تا په یابون حه یات،^(۳)
 «خلقاً من بعد خلق»، گوزه را^(۴)،
 هه زار جار مردو؛ دیسان ژیاوه.
 داویه ته پاوه تا نه م سنوره،
 هه روا، به فیرو، دوا یی نایه.
 هه ل نه داته وه بو ژینی بانتر.
 چونکه دهر نه چی^(۴) له م خیل و جه رگه.
 نه گه ر منال تر، له ره حه ما بی،

۱ - به.

۲ - در زبان کردی، «ره حه م»، برای بچه دان، درست است، بمعنی شفقت، هم «ره حه م» و هم «رو حه م»، استعمال می شود. پس، باز «صیله ی ره حه م» گفتن، بهتر است، تا «ره حه م».

۳ - آیات با تفسیر

۴ - مرجع ضمیر، از جمله های قبل، معهود و معلوم است.

چه نيمه ئيژين: نهوه پهيا بو!
 چون تي پهره نه بون، به خومان نه بو.
 كه جم جوليكمان^(۱) هه بو، زور يا كه م.
 پامان له مهيدان «اختيار»^(۲) ناوه،
 دوره ي تر، قازانچ بكهين يا زهره ر.
 وه يا خو زگماگ، هه ر ناته واون)
 خوايج، پاشه ر و ژيان، پاشان لي ناكا)
 زينداني؛ يا وهك هم مثالسه سه:
 بان و دوره تور، چهن هيلكه شاهين،
 جو جه له هه لو، پهره وازه بي.
 له هي زو ته كان، له حال و باليان،
 بو نه وه زايه، دوروس نه كراوه.
 هه بي^(۳)، تواناي، تيا گول بكا.
 تي فكري، هيچي^(۴) له خورا نيه.
 وه سه نه لفبي عولومي مادي.
 ناسمان يا زهوي، بي گيان يا گياندار،
 مه نزومه بيك ورد، هه تا كاكي شان؛
 پهيجور بو كارو بو فايه ي نهوي.
 «غايه»، ئاشكراس؛ وهك نه صلي ته علي ل.
 جا، ماترياليست، خواهشي بي، يا قين!
 نه زاني: دنياي ته نگه وهر ره هم،

پي وايه: مردو؛ ئيتر، له ناو چو.
 نهوه ننه ي هه يه: دوره كاني زو،
 مه گهر هه ر ته نيا دوره ي ناوه له م،
 ۵۷۰ به لام، نام^(۲) دوره، كه هه لمان داوه،
 به دهس خواه مانه چوني بهينه سه ر:
 (مه گهر نه وانه ي، سه ر لي شيواون؛
 (كه مه سئولييه ت، رويان تي ناكا.
 پهره انپه ر دنيا، بو انسان، وه سه:
 ۵۷۵ له باغه وه حشي بي درگاو بالين،
 په روه رده بكه ي؛ تا جو چك هه ل تي؛
 تو زي تي فكري له په ر و باليان،
 نه زاني: مه ل وا، به وه زعي واوه،
 نه بي بو هه لو، دنيايي ك وه ها،
 ۵۸۰ له ته واو ناسمان، يا له م زهوي يه،
 نه مه نه صلي كه، به ديهي و عادي؛
 زانايي ك، كاري، ته حقيق بي له كار
 له ميكروب تا فيل، نه توم تا كيوان،
 هه ر چتي تازه، به رچاوي، كهوي،
 ۵۸۵ پهس، بو محقق، وه بي قالو قيل،
 بيرو راي وه سه فهيله سو ف دين،
 ديسان تي فكري له حال ناوه له م،

۱ - با حذف «واو» عطف به لهجه «لهيلاخي».

۲ - اشاره بو فره نزيك.

۳ - توضيح درباره فرق بين اختيار حيواني و انساني.

۴ - توضيح له باره ي سي جوره «بون» هه؛ وه به كاربردني «هه بون» له باتي يه كيكيان.

۵ - هيچي - هيچي، هيچ - هيچ.

نابیٰ ئاخیرین مالی ژیان بی؛
 انسانچ: کوکای نیروی خهیر و شهر،
 ۵۹۰ قههسی دنیا، نادا مهجالی،
 باشیش وردهو بین، نسبتی انسان،
 گهلی ناجورتر، دوتر ئه وینین،
 پاشانیچ، بو ژیر، خو خاسو خراو^(۱)،
 ویجدان و زهوقی هه مو انسان،
 ۵۹۵ ئه مجار، بروانه بری چون ئه کهن؛
 یه کی، به رامبه زوردارو، دورو،
 هه ولی بو خهیری خه لکه، به جور،
 ژیانو، هه مو شتیکی به که لک،
 هه رچهن که خه لکیچ، قه دری نه زانن؛
 ۶۰۰ له ولایچ بروانه: هه زار ئه که ی بر،
 بو لذت و خوش رابواردن، یا
 عالهمی ئه که گئیروده ی دهردان،
 تانه، به پؤل و پاره، تانه زور،
 تانه به کوشتن، یا تانه و نافات،
 ۶۰۵ هه رخوی، ئاواتی بیته دی؛ به تون؛
 ویجدان ئه زانی: ئه و دوه نابی،
 نه رهنجی خاسان، ئه چی به به لاش؛
 چون وهک یهک دهرچن: چاکه و ناحه زی^(۲)؛
 دیندار، ئه مانه، ئه بی بزانی.

له شوین ئه و ژینه، نورهی نه مان بی.
 خاوه نی مایه و ئاواتی بی پهر،
 که تائه توانی، بدا بای بای.
 له گهل مهیدانی ئه م دهورهی ژیان،
 له تور و هه لو، رهحه مو جه نین.
 واقعیه تن؛ نهک خه یال، یا باو.
 هه رچهن شیوابی، ئه مه ئه زانی.
 له عومری دنیا، چون به هره ئه به ن؟
 ئه ویسی، با حق، بکه ویته رو.
 له هه ر خوشی ییک، دهس دائه شور.
 ئه که به فیدای زگار بونی خه لک؛
 هه زاران ناوو نیتکه ی پیا ن!
 ملهور، یا زکهور، یا دولانه بر.
 بو زور و مه قام، یا مالی دنیا،
 له کورپه ی ساوا، تا پییری زورهان.
 یا نه به دوروو که له کی جور جور،
 ئه یه وی ولات، بکا کشو مات!
 هه زاران هه زار، زه جره وه کوژ بون!
 کرده وه کاریان، هه روا فه نا بی.
 نه زولمی زالم، بی جه زاو پاداش.
 عبدالله و حجّاج، حسین و یه زی؟!
 جا چون بو ئه ملا، ئه ولای، وه لانی؟!!

۱ - هیچ انسان بدی هم، بدی را، خوب نمیخواند. بلکه با توجیه، بدیهای خود را، خوب می نمایاند.

۲ - منظور، همان مسأله مشهور «حسن و قبح» است.

٦١٠ به خوا، چهن سهیره، به شهري بيدين،
له وه سهيرتره: كه سي ديندار بي؛
(ئه م دوه، گهر باش، هه ليان سه نكئين،

رازي بي، دنياي، تال بيتو بي تين،
كه چي بو دنيا، به هه لپه وه هار بي!
ئه ويان، دينداره؛ ئه مه يان بيدين!)

*

٦١٥ جا با ئازيزان! پاش به يني لادان،
به خوا، خه لكينه! هه رچهن سهير ئه كه م؛
چ له ناو گه لي مه سيحي و جو دا،
كه خو، به خه لكي ديندار ئه زانن؛
تاقمي به ناو ره هبه راني دين^(١)،
بريک، هه رخويان، قودره تمه دارن؛
بو زورتر بوني جيره وه، سو رو سات،
٦٢٠ يا به ته واوي، هه ر له به ينيان بره؛
میلله تي ئه مان، بي تامان ترن؛
هه ر لا، بو چينيک، زانين، بانتره،
به فری زورتر، زوری فره تر،

بچينه وه سه ر باسه كه ي خوه مان:
سرنجي هه مو خوارو ژور ئه دهم،
صابي و مه جو س، په يره وي بو دا،
گوایه له سه ر ري په يغه مبه رانن،
خه لكيان كردوه له دنيا وه له دين^(٢).
بريک ده سه نه خوري ده سدارن.
هه رچي قانون بو په يغه مبه ران هات،
يا به باو دل خو، ده سكار يان كرد.
له جي به جي ماو، به سه زوان ترن.
چه وسانه وه ي خه لك، زور ئاسانتره:
خه لك ئه خه ويين، وه ك «پس داني مر»!

٦٢٥ يه كه يه كه يي مه لاي به ئيمان،
كه سي قسه يان ناكري به به لاش،
يا خو، له ترسي هاوده سي مي ري^(٣)،
ياران! چي بليم له زولم و بيداد؟!
ته م و دو كه لي روزره شي به شه ر،

له م لاو له ولا هه ن، به لام ده سه وه سان.
له بهر هه زاران مه لاي دهم هه راش!
په نايان بر دوه به گو شه كي ري.
به راس له هه ر لا، «ظهر الفساد»^(٣)!
ئه گري هه ناسه وه؛ ئه با ميشكي سه ر.

١ - هه ر كام، به مه عناييك.

٢ - حكومت.

٣ - متن آيه با تفسير دو دسته فساد (اعمال، و نتايج آن).

۶۳۰ قسه‌ی ده‌سدار، زل؛ ده‌سی هه‌ژار، کول.
 جار جاریچ بو کار خویمان، زورداران
 چهن‌ها هه‌ژاری داماو له هه‌للا،
 نه‌ویته بلحاح. یاخو، نه‌ی بینی
 رور و هه‌ل‌ته‌سی، له هه‌زاران مال؛
 خوشکان، بو برا تا قانه‌که‌یان؛
 ۶۳۵ له برینداران، نالین و هاوار؛
 نه‌مانه‌و، هه‌زار کویره‌وه‌ری‌تر؛
 بوچی؟ با ئاغه، ساز بی ده‌ماغی!
 میلله‌ت، له باتی وه خویمان که‌ون،
 زوربه‌یان، حولی بوتو بوتخانه‌ن؛
 ۶۴۰ به بری ئاوات، فه‌لسه‌فه یوچه،
 له باتی دینو فه‌لسه‌فه‌ی خه‌بات،
 شلتر له شیرو، خاوتر له فرون.
 یاخو نه‌گه‌ریش، نه‌ختالی ژیرن،
 نه‌ونه کولولن، وانه‌گبه‌تیانه،
 ۶۴۵ جا، چهن گرانه، بو مه‌لای راسی،
 خولاسه، یاران! دنیا سه‌رتاسه‌ر،
 عه‌دل و داد، بوتنه باسی له میژی؛
 به راس ئومی‌دیک نه‌ماوه، انسان،
 هه‌تتا، بر اوئه ئاوات و بریای.

هه‌ر به وجدانی، دلی، تیتنه کول.
 بهر نه‌ده‌نه گیان یه‌کتر هه‌ژاران.
 به ده‌سی یه‌کتر نه‌بن که‌له‌للا.
 نه‌تیجه‌ی دنیا دو‌سی و بی‌دینی:
 بو کور، دایکو باوک؛ بو بابا، منال؛
 ژنان، بو می‌ردی جوانه مه‌رگه‌یان.
 یاخو نه‌ی ژنه‌وی، گو‌یچکه‌ی گو‌یچکه‌دار!
 برسی و روت که‌وتن، قور به سه‌ری‌تر.
 به‌ش خوه‌یان چیه؟ مه‌رگو ناساگی!
 بو ده‌فعی زولم و که‌له‌ک، نه‌سه‌ره‌ون،
 یا ورو کاسی رازو نه‌فسانه‌ن!
 خه‌لکیان خستوه وه خه‌وه‌نوچه!
 ره‌هبه‌رانیان هه‌ن بو پردو صیرات!
 ده‌مقای مه‌لای هه‌وانه دورون.
 له داوی ژینی دنیا، نه‌سی‌رن!
 له‌ته‌ک یه‌کتر، ره‌قابه‌تیانه!
 به خه‌لک، حالی کا، خراوی و خاسی!
 تاپلوییکه بو به‌دبه‌ختی به‌شه‌ر.
 گولوله‌ی به‌ختی، که‌وتوته لیژی!
 تازه ببینی ناوچاوی ژیان.
 ته‌نیا مه‌گر خوا بگاته فریای.

جیگهی غه زهَل ۱۱: ده باره ی آیات:

الم اعهد اليكم...؛ و... معيشة ضنكا، و... لا يغرّكم بالله الغرور و...

---

۶۵۰ لهم شهوه زه نْگهی له رَوژ بِيزاره، که ژيانی خه لک، نازیه تی باره؛
که سالی کولول، هه مو پاییزه؛ ناوچاوی حیات، له به هار زیزه؛
که ره شه، به ختی هه ژار، وه ک شه وه؛ له کپی، هاوار، دهن ناداته وه؛
ناکاو، له شه وی له شه وگاران، له شه پویک له نور، له زله ی ئاوات،
له شه وه ره شه بی هه سارانه، هئوای ژيانی، خسته سه ر بیسات.

۶۵۵ چه پکی له گول و، چه پکی له نه رگیز. مه رگتان نه بینم هه رگیزاو هه رگیز.

جیگهی غه زه لی ۱۲:

سه ره تای هاتنی وه حی و مه علوم بونی رازی عجاایه باتی چه ندین سآله و...

بهیټی «لانسار»^۱

---

۱ - بهیټی لانسار: لویچیکه له خهرواری ژبانی - زیاتر - مه‌عنه‌وی مه‌رحوم کاک نه‌حمه‌دی موفتی‌زاده... به قه‌له‌مه‌که‌ی خو‌ی...

«های! خالو ریو گار^(۲)! ریگه زانی دنیای دیارو نادیاری^(۳) ژیان! ← ریگه

نازانم!^(۴) « (۱) »

خوایا! وا له کوّساری هه له تی^(۵) په رنادیاری^(۶) ژیان، ← له بیکه سی و ناشاره زایی، راگه م
لی شیواوه. + ریّم هه له کرده، له لانساری.. کلیله^(۷) گری.. پر له کریوه و کزهبا ← پر له جر
و جانه وهری درو.. ← له دیوو درنج. + ئەللی صدها ساله، ئەم شاخانه^(۸) ← هه رگیز
به هاریان^(۹) به خه و نه دیوه! + تاریکیچ^(۱۰)، وه ها گوژنه وی^(۱۱) سامی، نوخانو هته وه^(۱۲) به

۱ - لانسار: لاسیبه: ئەو به شه له کیو یا ههر شتیکی زهق که پشت له هه تاو بیت... لوتکه ی کیوه که: مه قامی وحی - لانساره که ی:
له بری جیی ئەم به یته یانی: جامیعه ی جاهیلی، له بری جیش یانی: ئەم دنیا - به رهو رۆژه که شی: جامیعه ی دینی، یان: میتافیزیک و
عالمی غیب.

۲ - خالو ریوگار: خالو ریوار: هه رکهس که له ریگاو تی کوّشان دایه به رهو ئامانجیک، به لام چون حه زره ت رهسول الله (دخ) هه مو
ژیان موباره کی هه ره هول و تی کوّشان بوه و ئەویش به شیوه به کی دروست و هاوهه نگاو له گهل واقیع و راستی دا مه رحومی کاک ئەحمه د
ئەو به خالو ریوار هه روا به چه شکینی ژیان خوی ده زانی و روی قسه ی له وانه.

۳ - دنیای دیارو نادیار: فیزیک و میتافیزیک، دنیا و ناخرهت... یان دنیای دیار: ئەدهبی ظاهیری؛ وه ک: ئەخلاقیات و...؛ نادیاریش یانی:
مه عنه وی و دهرونی؛ وه ک: باوه رو چه هان بینی و...

۴ - چون به شه ره مه وجودیکی نه ناسراوه؛ به تایبته نیاز گهل و مه ترسی گهل و وه ساویسی چاک و خرابی داهاتوی، بو خوی ناتوانی
ریگه ی سهر - راسی ژیان ببینیته وه... (بروانه نامیلکه ی فیتره تی کاک ئەحمه د).

۵ - به ردای و دژوار.

۶ - ئەو سهر نادیار، بی نه ایته، نامه حدود.

۷ - کلیله: رندو، هه رهس: کلیله و... جر و جانه وه ری...: ته رسیمیکه له دنیای پر له زولم و زالمی کوممه لگاکانی غه یره دینی و هه ره وه
به ناو دینی هاوچه رخ...

۸ - ئەم کیوه به رزانه.

۹ - دینی هه ق و هاوهه نگاو له گهل راستی دا: ئیسلام.

۱۰ - ناحه قی و کافری.

۱۱ - سهر ته نوریکی قورس و سه نگین بو که قه دیم له قور دروستیان ده کردو له سهر ته نوریان داده نا بو ئەوه کپ بی: نه گه رماکه ی بیته
دهری؛ نه هیچی تی گه وی... ده رخونه.

۱۲ - سهره و ژیر کردن، به سهر دا دان.

سهر ولاتا، ← چاو چاو ناویني!^(۱) ← بنوسیک^(۲) چهس، بهرپا دیار نیه + هه ناوی
 نه گوزیتوه، نازانی: پی به ده می نه ژده هایکی هه فسه را نه که ی + یا نه که ویته گیر ی
 نه لقه ییک له هه زار داوی ← دیوی، بو راوی ئاده میزادان، ← خوی داگرتوه لیم^(۳)!
 هه ناو به هه ناو، ← جوره بوگه نی، بوچه که وری،^(۴) ← به رز نه بیته وه! + نازانم: بو نی
 هه ناسه ی دیوه!^(۵) + یا هین که لاکي^(۶) دارزیوی خه لکی ری گوم کردوس ← که گورگو
 که متار^(۷)، هه لیان دریون ← یا به هه ناسه ی نه حسی ژه حراوی^(۸) یه کتر گه نیون ← وا دارزیون
 + له پیسی دهرونی خو خه ملیون^(۹)! ++ دوکه لی ره شو کپ^(۱۰)، له هه مو لا ← وهک جه رده ی
 دلر هه ← سهر ری گرتوه + هه ر تاقه هه ناسه ییک به ی، په لاماری، بو یینی ← لیت نه رفینی!
 ++ له تاو نه هه مگه بو به رامه ی ← تیکه لی نه دوکه له ناوچاو تورشاوه، خوینتاله، + که
 نه لی درگاییک له جه حانم، به ره و نه ناوه، کراوه ته وه، + بو هه ناسه ییک^(۱۱)، وهخته بخنکیم.

-
- ۱ - چاو چاو نابینی: حوکمه تی تاریکی: گوناح و فساد تا ده گاته کوفرو ناهه قی.
  - ۲ - بنوسیک: بستیک.
  - ۳ - له دنیا ی بی دینی دا نه خلاق بی پیشه یه... یانی چون بی خوداو بی پاداشه دهوامی نابی و هه مو شت و هه مو کهس مه شکوکه، سه داقت بی میسداقه.
  - ۴ - بوچروک، بو نی سوتاوی چهوری: نه تایجی نه وسافی غهیره دینی، وهک بی نه خلاق و دلر هقی و سته م...
  - ۵ - هه ناسه ی دیو: وهسوهسه ی شه پتان و شه پتان سفه تان، یان:...
  - ۶ - به هیلاک چونی هه زاران و زور لیکراوان، یان بی هاوالان و بی هه ولان...
  - ۷ - گورگو که متار: دهسه لات داران و سه رمایه داران: موسته کبیرین و موتریفین.
  - ۸ - له پیسی دهرونی خو خه ملیون: پیسی هه مو دهرونیانی داگرتوه - خه ملاندن، به ره نگاندن و رازاوه بونیش - ده گوتری: عهرزی که وا خه ملیوه وهک بوکه بارانه - لیره دا مه بهست نه وه یه که به پیسی ره نگیان گرتوه...
  - ۹ - زهرو زورو ته زوبری راوه ستاو له به رانبه ره هه ق دا.
  - ۱۰ - بو هه ناسه یه که... بو قسه یه کی هه ق، کاریکی باش... سوزو عاتیفه یه ک.

«های! خالو ریوگارا! ← به هاوالانمهو، قوربانی ریتم ← به لاگهردانی خاکی

به ریتم» (۲)

های خالو ریوگارا! گهلی هه ولتدا + خوت گه یانه ئه و لوتکه بهرزانه^(۱) + به ره و ولاتی سایه قه و به ها^(۲)، ← که که س نایگاتی. + تا مالوایی لانسار نه کا، + به تین، راوه ستای ← لایی، به ره پوژ؛ لایی، لانسار. + هه رچهن پریک، هه روهک سه گی هار و.. لانگیتر^(۳) ← چه په یان نه کرد ← قولیان نه گرتی + له نه م لاو ئه ولای لانساره وه ← به رده بارانیان نه کردی + تو: هه ر ← هه تا ئاخرین هه ناسه مولهت^(۴) + له و دیو بو ئه م دیو^(۵) + به دهم و پلو، به قاچ و قولی برینداره وه، + به سهر ولاتی نه م خه لکه سپله و نه فاما ← هه لت ئه رژان ← باوش باوشی هه ناسه ی به هار^(۶). + وهک نه لین: کیوی قایم و گه وره^(۷) ← ئا، له و سهر یاله^(۸) و تو راوه ستای، نه گه ر بیو، یه کراس له سهر چاوکه ی ئه و خوهره تا وه ← شه پولی برژی به سه ریا، هه لار هه لاری نه کا + نه و تیشکانه^(۹)، تو، له و سهر بهرزانه ← وهرت نه گرتن + به ودمی^(۱۰) دهم و نوفوسی پاکت ← له به رگی خه لاتی خوا بیئت نه گرد + تا ولات و خه لک ←

۱ - نه و لوتکه بهرزانه: مه قامی وهی وهرگرتن.

۲ - ولاتی سایه قه و به هار: عالمی غه یب، میتافیزیک.

۳ - لانگیتر: سه گی که بی وهرین پیاو بگری. یانگیتر.

۴ - مولهت: مولهت، نه جهل.

۵ - له و دیو بو ئه م دیو: له عالمی غه یبه وه بو ئه م دنیا.

۶ - هه ناسه ی به هار: نایهت و وهی خودا.

۷ - کیوی قایم و...: ناماژیه به نایه ی: «لو أنزلنا هذا القرآن علی جبل لرأیته خاشعاً متصدعاً من خشية الله...»: نه گه ر نه م

قورنانه مان بناردبا بو سهر کیو؛ له خه شیه تی خودا هه لار هه لار ده بو... (بو رن بونه وهی مانا و مه بهستی نه م نایه پیروژه گوی بگره بو نه واری عهرزی نه مانه تی مه رحوم کاک نه حمه د).

۸ - سهر یال و سهر شاخ: مه قامی وهی وهرگرتنی قورنانی پیروژ.

۹ - نه و تیشکانه: نه و نایه تانه.

۱۰ - ودم: مبیاره کی، پیروزی، یومن.

گفته‌که‌ی کیوه سه‌خته‌که‌ی^(۱) سیئا ← گریان تی‌نه‌چی، نه‌بن به‌قه‌نسه^(۲). + نه‌بن به
 «کلتور^(۳)». ++ هیچکسه‌س ناتوانی: ٚه‌و سهر شاخانه ← تو، بو به‌هاربارانی ولاتی
 سه‌رمابردوی خه‌لکی لی‌قه‌وماو، چوی ← بلی: منیش ییم.^(۴)

به‌قوربانت بم، رچه‌شکینی پیشره‌وی هه‌مو ریوگاری ری‌ناس! + ولاتی که‌تو نوربارانت
 کرد، + له‌دوای به‌ینی^(۵) ← ديسان ته‌مو مژ^(۶)، کیی کرده‌وه ← بو به: شه‌وخانه.^(۷) + خه‌لکی،
 له‌بیریان نه‌ماوه، تامو بو ریوژو.. هه‌تاو + ته‌نانه‌ت ← ٚه‌گه‌ر له‌لاییک، پرشه‌ی
 خوهره‌تاو^(۸)، دیار بی^(۹) ← خووی لی‌لانه‌دهن ← سللی لی‌ٚه‌که‌ن! + ٚه‌لیی ٚه‌م خه‌لکه،
 شه‌مشه‌مه‌کویره‌ن^(۱۰) ← له‌روژو روچیار^(۱۱)، ٚه‌سله‌مینه‌وه! ++ ٚه‌م دی بو ٚه‌و دی، ٚه‌م
 کولان بو ٚه‌و کوچی^(۱۲) ← ته‌نانه‌ت: ٚه‌م مال بو ٚه‌و مال ← یه‌کتر ناناسن^(۱۳)! + هه‌ر وه‌ک
 بیگانه‌ی هه‌فتا پشته‌یی^(۱۴) + باوا گه‌وره‌یچیان، + له‌مزگه‌وتیکا ← پیکه‌وه، نویژیکیان
 نه‌خویندی^(۱۵) + برا، له‌ترپه‌ی پای برای باوکو دایکی^(۱۶) هاویشته، ٚه‌سله‌میته‌وه! + هه‌روه‌ک
 دوشمنی خوینی^(۱۷) باب کوشته ← له‌ناوچاوی یه‌ک، درژن^(۱۸) ← بیزارن! + له‌چه‌شنی ده‌عبای
 کیوی، مله‌زیان^(۱۹)، لیک بردو ته‌وه. + خوراکی خوشیان، وه‌ک جه‌حانمی، له‌زوخواوه‌و کییم!

- ۱ - گفته‌که‌ی: وه‌کو. کیوه سه‌خته‌که‌ی (نورای سینا: ئامازه‌به‌به‌و چهن کسه له‌به‌نی ئیسرائیل که له‌هزره‌ت موسا داوایان کرد خودا بینو ته‌جल्ली خوداوند سوتاندنی و بون به‌کله‌سویحانی!
- ۲ - قه‌نسه‌س: بالداریکی خه‌پالی یه‌که‌ده‌لین ده‌خوینی، بال لیک ده‌ده، گر ده‌گری و ده‌سوتی.
- ۳ - کلتور: سورمه‌دان.
- ۴ - ییم: دیم.
- ۵ - ته‌پو مژ: بی‌دینی و ئیمتیزات... ٚه‌فکارو ٚه‌خلاقی جاهیلی...
- ۶ - شه‌وخانه: کوفرو باتل گه‌رابی، چونکه بی‌انمایی ئاسمان به‌شهر بی‌شه‌له‌قانونی بی‌که‌مو کوپی، چون ته‌نیا خودا که‌خالقی ئینسانه؛ ئینسان ده‌ناسی و به‌س... له‌وه‌دوا هه‌ر قانونی ٚه‌و ده‌بی ره‌وا بی... (بروانه نامیلکه‌ی فیتره‌تی مه‌رحوم کاک ٚه‌حمه‌د).
- ۷ - پرشه‌ی خوهر: هاواریکی هه‌ق‌خوازانه و به‌ره‌و دین.
- ۸ - شه‌مشه‌مه‌کویره: خه‌لکی راهاتو به‌تاریکی و مه‌زلومی...
- ۹ - روچیار: هه‌تاو.
- ۱۰ - کوچی: کوچه.
- ۱۱ - یه‌کتر ناناسن: ئامانجی دین به‌دی‌هینانی محه‌به‌ه‌ت و خوشه‌ویستی پایه‌دار له‌به‌ین به‌نی‌ئینسان دایه‌و ٚه‌وکاره‌گرینگ و پر به‌ره‌که‌ته‌ش هه‌ر له‌وی ده‌کالیته‌وه، - چون بو کوئتروولی نه‌فسی سه‌رک‌ه‌ش سزای جه‌حانمی هه‌یه‌و بو‌پازی کردنی هه‌ست و غه‌رایز جه‌زای به‌هه‌شت - له‌مه‌کاتیبو ٚه‌فکاری دیکه - هه‌روه‌ک تا ئیسته‌ی میژوش هه‌روا بوه - محه‌به‌تیک نیه‌مه‌گه‌ر که‌م و کوپ؛ یا پچر پچر؛ یا تیکه‌ل به‌هه‌وا و هه‌وه‌س و مه‌سله‌حه‌ت! یا هیج و وه‌حشیانه...
- ۱۲ - درژ: گرژ، مرو مۆج.
- ۱۳ - ملاز: که‌مین، ملاز بردنه‌وه: که‌مین دانانه‌وه.

«ئەى خالو رېوگارا! داخوم خوا بى كا ← بە و دەمو نوفوسە پاكە ← رېگام،

رۇشن كەيتەو؟» (۳)

خواگيانى! مشتى منال بوم، دنيا ھەر لانسار بو. + گەورە ژىرەكان^(۱)، ھەروا، لە چەشنى شەوچەرەى زىمان ← لە بەرەپوژەو.. ساپەقەو.. بەھار ← ھەكايەت و رازيان ئەوت بومان. + ئەم جورە رازە، ← ھەرچەن لە دەنگو رازى تر ← خوشتر بون، + ھەرەك دەنگى تر ← وەك ھەمو شت ← سەرما بردو بون. + جار جاريكچ، وا ھەل ئەكەوت، ← بە دەم رازەو، خەومان لى ئەكەوت! ++ بەلام برى جار، بو تاوى، دو تاو ← دەنگى برى رازويژى خويشئيرين ← فەرقىكى ئەكرد! + وەك بيژى: ← لە گەل ھەناسەيان، بونى بەھار^(۲)، ← يا زرنەى خورەتاو، ← يا خرەمى نەرمى پىرئىنگ بارانى خورەتاو ئەھات! + ئەصلەنى، لە دەنگى رازويژ ناچو. + ھاللاوى گەرم و خوشى تىكەل بو ← رەگى بى ھىزى دلى سىرکە وتوى^(۳) لەشى بى گيانى، ← ئەشەكانەو. + لە دەم و چاوى رازويژو منىچ، خويىنى ئەزايى ← وەك بيژى: ← زىندوين! + وەك بيژى ← لە ناو دەنگى رازويژا ← ھەرەك گيان، لە ناو لەشى گياندارا ← دەنگىكى تر بو. ++ ئەو دەنگە، سەير بو. + وەك دەنگى خەلكى نەبو + ھەر لە دەنگى لانسار، نەئەچو! + ئەصلەن: وەك دەنگى دنيايىكى تر بو. ++ وەك تىگەبىشىتم: گەرمای ئەو دەنگە ← لە تىنى نامەى خواگيانى^(۴) بو ← كە بومان ھاتو، يا خو لە ودى دەمو نوفوسى خالو رېوگارى دلسوز بو، + كە ئەو نامەيە، ھىنا بو بومان + ھىزى ئەدا پىم.

۱ - گەورە ژىرەكان: ماموستايانى ئايىنى ...

۲ - بونى بەھارو زرنەى خورەتاو و خرەمى نەرمى...: تەشبيھاتىكىن بو پرەھمەت و بەرەكانى ھەق...

۳ - بى تاوو تىنى دەستى رەنج و ئازارى جاھىلى و بى دىنى.

۴ - نامەى خواگيان: قورئانى پىروژ.

ئەو دەنگە خوشە، كە گەلى زورتر لە هەزار سال بو^۱ ← نامەى خوا گيانى^۲ ←
 خويندبووه بو^۳ خەلكى لانسار، + لە ناوى دەنگى رازويژه كانا ← باش ديار نه بو^۴. + نهختى،
 چاوو گويم كرياوه، ئەنجا + جار جارى، هەر خوم، لە باتى رازويژ ← نامەى خوا گيانيم،
 تماشا ئەكرد. + وەك بيژى: دەنگى خالو ريوگار ← برى جار ← وا باشتر ئەهاته گويم.
 خەلكى، ئەيان وت: ئەو دەنگە، راسە. ← چون ئيژى، واسە. + بەلام، وەك تريچ، توزكالى^۵
 نه بى ← ناچوتە دەميهو! + وەك بلىي ميخكوت، كراون، ← جو له و ته كانيان نه بو! + برى تريچ
 بو: ئەيان وت: ئەصلەن، هيچى، وا نيه. ← خەوو خەيالە. ++ رازويژه كانيش، كاس و
 ولنهواز^(۱) ← هەر وەكو خەلك بو. ← بگره: بريكيچ، هەر ته نيا به زوان ← يانى: راز وتن،
 ← هاوارازو هاو دەنگى دەنگە كە بو. ++ منيش جار جارى، ئەهاته دلما: ← ئەى، ئەگەر راسە
 كە ئەهلى رازن، ← خاوهنى پيشووى رازيان خوش ئەوى، ← بو هەوليك نادەن؟ + بو
 ناكه و نه سەر رى خالو ريوگار؟! ولات، برهنگيننه وه به رەنگى به هار ← زيندو كە نه وه،
 هەريم^(۲) تا هەريم؟

دەئو دەئو دەئو ← نه جارى، نه دو، نه صەت، نه هەزار ← نه روژى، نه حەفتەيى، نه
 مانى، نه سالى، دو سال، ← هەر بيرمه كردهو: + داخوم رازى ئەو دەنگەو، ئەم گشتە رازە،
 ← كە هەر باسيكى لە سەر زارانن: + رازى ئەو خالو ريوگارە ← كە خويان ئەلين:
 پيشرهوى ريگاي به رهو به هاره، + ئەلين: هەر كە، بو خەلكو ولاتى، به هارى، ئەوى ← ئەبى
 لە شوينى ئەو بچى، چيه؟ + ئەگەر گشتى، هەر، وەك بريك ئەلين، به ناو نيشانى
 رازويژه كانمان^(۳) ← خەوو خەيالە، + ئەى ئەو نامە، چه؟ ++ تى گەييشتم: نه! + ئەوانە^(۴)،
 لەم نامە ناشارەزان. + يا قولى دليان، گيرى نسا ره. + يا كاسو ورى خوهره چلكنه و ←

۱ - ولنهواز: گيژو سەرگەردان.

۲ - هەريم: ناوچه.

۳ - به ناو نيشانى رازويژه كانمان: به پى عەمەل و رەفتارى مەلاكان و ريبه رانى دينى، دەلين ئەگەر دين راستە ئەى بو مەلاكان
 خويان نايكەن ...

۴ - ئەوانە: ئەو برەى دەلين: به ناو نيشانى ... واتە: ئيراد گران لە دين ...

به‌هاره دوروینه‌ی فه‌نبازانن. + نه‌ء! خه‌و نایینم. ← نه‌ء! خه‌یال نیه. + له‌نامه‌که‌ی خوا
گیانی‌چا^(۱) ← هه‌ر وه‌ک له‌ رازی رازویژه‌کانمانا ← ده‌نگیک ئه‌بییم!

ده‌نگیک دیته‌ گویم. + ده‌نگیک له‌و دور دورانه، بیته^(۲) گویم. + ده‌نگیک، که‌ ئه‌ونه‌ ئه‌زانم:
وه‌ک ده‌ن گیفه‌ی کزه‌باو، گرمه‌ی کلپه‌، + یا له‌ چه‌شنی بو‌ره‌و.. نرکه‌و.. قیژه‌ی ده‌عباکانی
ئه‌م لانساره‌ قوشه‌ نه‌حسه، نیه! + یا وینه‌ی ده‌نگی مشه‌ی جورجوری ئه‌م خه‌لکه، ←
ته‌نانه‌ت ده‌نگی رازویژه‌ خوین شیره‌ینه‌کان نیه! + ئه‌و، جوروی‌تره! + خوایا! له‌م ریگه‌ دوره
هه‌زار ساله‌وه، «آمنا»^(۳). ++ چه‌نم پی خوش بو: + خوزگا ئه‌و ده‌نگه‌ خوشه‌م ← - که‌ جوان
بو‌م ده‌رکه‌وت: ده‌نگی شاره‌زای شاری به‌هاره،^(۴) ← ده‌نگی پیشه‌ره‌وی ریوگاران ری‌ی
به‌ره‌و هه‌تاوه^(۵)، + - له‌ زاری جوانی خاوه‌نی ← نه‌ک به‌ تیکه‌لی ده‌نگی رازویژان، + هه‌ر له
گوی‌بوایه! + نه‌ک هه‌ر جارجاری! + یا، لای که‌م، که‌سی، له‌ باتی رازان، باسم بو‌بکا، +
ده‌نگی، وه‌ک ده‌نگی خالو ریوگار بی! ++ بو‌ه به‌ ئاواتی له‌ دلما: هه‌لسم! + هه‌لسم؛ ری‌که‌وم
← تا نه‌گه‌مه‌ سه‌ر ری‌ی شاری به‌هار، + وا، ریوگاری خاوه‌نی ئه‌و ده‌نگه‌ خوشه‌ کردیه‌وه؛
+ له‌ویوه، تیشکی روچیار، رژان، به‌ سه‌ر ولاتا ← لانساری، پی زیندو کرده‌وه؛ + تا
دیسان به‌هار نه‌هینمه‌وه بو‌ ولاته‌که‌مان ← نه‌ بو‌ی، دابنیشم؛ نه‌ وه‌حه‌سیم.

که‌وتمه‌ ری. + که‌وتمه‌ ری، ته‌نیاو.. ناشاره‌زا ← چوم. + هه‌ر چومو.. هه‌ر چوم. ← نه
ری‌ناسینی.. نه‌ راویژکاری! ++ ته‌نانه‌ت هه‌ر زو، ← هیشتا سینزه‌ چواره‌ده‌ سالانه‌ بو‌م ←
ئاواتیچم هه‌ر کالو منال بو، + ئه‌ونه‌ چوم هه‌تا لانساره‌که‌ی خومانم^(۶) جی هیشت ← تا
گه‌بیشتمه‌ لانساریکی تر^(۷). ++ ئای!.. ئه‌مه، بیسو چه‌ن ساله‌ + له‌و کاته‌وه‌ وا، به‌ شوینما
هاتن ← یا زورو، یان که‌م، + چه‌ن زورتر له‌ جارن ← ده‌ردو سه‌خه‌تی جور جورم دیوه!

۱ - چا: شا: له‌ نامه‌که‌ی خوا گیانیش دا...

۲ - بیته: دیته.

۳ - آمنا: ئیمانمان هینا، وشه‌یه‌کی عاره‌بی‌یه... ئیشاره‌ته‌ به‌ ئایه‌ی سمعنا منادیا ینادی...

۴ - شاری به‌هار: دین... عاله‌می غه‌یب... به‌هه‌شت... شاره‌زای... وه‌ پیشه‌ره‌وی...: حه‌زرت محمه‌د (س.خ)

۵ - هه‌تاو: هه‌ق: ئیسلام... عاله‌می غه‌یب...

۶ - لانساری خومان: کوردستانی به‌ستراو به‌ ئیرانه‌وه.

۷ - لانساریکی تر: کوردستانی به‌ستراو به‌ عیراقه‌وه.

+ هەر چی مارو موڤ^(۱) .. چرو جانه وەر، بو مان ئه هاتن، ← ئه وه گشتی، هیچ؛ + زور جاری
وا بو؛ نزیك بو خوم و هاوریه کانم ← له نابه له دی^(۲) . ← یا - بری جاریچ - هەر له لاساریم،
+ له تاش و هه له ت، وا به ربینه وه ← نهینه وه سه ر پی^۱ + به لام، شوکری خوا ← دهنگه
خوشه که نه جاتی ئه داین. + نیشانی ئه دام: ← چون بروم هه تا که ومه وه سه ر پیم.

---

۱ - مار و موڤ و...: نیروگهل دهرهوهیی خرابه، وهک شهیتان و شهیتان بهرستان و...
۲ - نابه له دی و لاساری و تاش و هه له ت: نیروگهل دهرونی خرابه: ئه فکارو ئه عمالی جاهیلانهی خو...

«هه‌ی خالۆ رۆگار! به قوربان‌ت بم ← سه‌ر ده‌لێله‌ی رۆگارانی رێگه‌ی

دلسۆزی و راسی! (٤)

رێبوارێ تریج، وه‌ک من، گه‌لی هه‌ن له‌ دۆرو نزی‌ک. + نه‌ ئاگاییکمان له‌ یه‌که‌و؛ ← نه‌ ده‌نگ یه‌کتر ئه‌بێسین! + نازانم: ئه‌وان چۆنه‌ کارو باریان؟ ← داخۆم وه‌نه‌ من^(١)؛ + رێگه‌ برێنیان، په‌له‌قاژه‌یه‌؟ + به‌ ده‌م هه‌ناسه‌ برکی و... ← وره‌ بردن^(٢) و... ← پا هه‌ل‌که‌فتن و... له‌ تره‌وه‌؟ + له‌ گه‌ل هه‌له‌ چۆن و ← بری جارێج، رێگه‌ گوم کردن؟ + یا بیژی: ← ئه‌وان بزانه‌ ← له‌ گه‌ل ماندوویی ← ره‌فتی^(٣) به‌ ره‌و رۆژ چۆن، ئه‌بی چۆن بی؟ + بیژی: له‌ ره‌حمی خواوه، رچه‌ی سۆسه‌ بایکیان^(٤) بو شکا بی؟ ← درزیک، له‌ رۆیان ← به‌ ره‌و به‌ ره‌ رۆژ کرایته‌وه‌؟ ← که‌ ریی به‌ هاریان لی هه‌له‌ نه‌ بی؟ + نازانم! ← یا خوا، یا خواییک، تی لیم.^(٥)

وه‌ک من بێستۆمه: چه‌نای چه‌ن ساڵه‌ + نه‌ وه‌للا! ← بیژه: ئه‌مه‌ چه‌ن پشته‌ + هه‌ر له‌ وه‌خته‌وه‌ به‌ هار تو‌راوه‌^(٦) له‌ خه‌لکو ولات + هه‌ل‌که‌وتو‌ن هه‌ندی ئازاو بلیمه‌ت ← یه‌ک یه‌کو، دۆ دۆ ← یا ده‌سه‌ ده‌سه‌ + ری‌که‌وتو‌ن به‌لکو رۆژ بدوزنه‌وه‌ + باوه‌شی له‌ نو‌ر بی‌ن ← بی‌ننه‌وه‌ به‌ هار له‌ ولات ← له‌ خه‌لکی داماو. + به‌لام خه‌لکی دامرکاو بیوان، هه‌ل‌نه‌ساون شوینیان که‌ون ← هه‌تا ئاخری ← به‌ ماندوویی و تاق و ته‌نیایی ← گه‌ییونه‌ سه‌ر که‌ل + که‌ تازه‌ ئیتر، ولاتی رۆژه^(٧) و شاری رۆجیاره‌ + نو‌ره‌ی و چان و سیپالی^(٨) قورسی ته‌ن فره‌

١ - وه‌نه‌ من: وه‌کو من.

٢ - وره‌ بردن: له‌ خو‌ بوران. له‌ خو‌ بون.

٣ - ره‌فت: ره‌وت، شیوه‌ی رۆیین.

٤ - سۆسه‌ با: با‌ی نه‌رم، کزه‌ با، سروه.

٥ - تی لیم: لیم دی.

٦ - تو‌رانی به‌هار: نه‌مانی حوکمی ئیسلام له‌ ولاتانی ئیسلامی له‌ به‌ر زۆلم و فه‌سادێ به‌ریلاو...

٧ - ولاتی رۆژ: عالمی غه‌یب.

٨ - سیپال: لیباس، په‌رۆ کۆن، په‌رۆی شپ و دراو.

دانه+ يا چرڼه و درڼه،^(۱) هه‌لی دريئون: + گيانی پاکو خاويڼيان له باری تهنی زه‌خساويان^(۲)
 ← هه‌ساوه‌ته‌وه + يا خو: هه‌ر يه‌کراس، شابالی ټه‌جه‌ل،^(۳) له خه‌لکی مردو هه‌لی بريون ←
 به‌ره‌و تاوو ساو ← به‌ره‌و ولاتی هه‌ميشه به‌هار. + ولاتيش، هه‌ر وا ← کړ و کپ ماوه له
 خه‌لکی بي‌گيان: + نه هورته‌و به‌ره‌ی جوټياریکی زيڼدو، توای ژيان چين ← تيته‌گوي + نه
 چرپه‌ی رانی! ← نه ده‌نگی گه‌شی ملاوی^(۴) شوانی! ← له ناو ئاوايي! + نه ئه‌زانی: کامه
 ئالفجاره‌و، کامه مه‌زرايه؟ + نه شوين و شوينه‌واریک دياره ← له به‌راوو ديم!

---

۱ - چرڼه و درڼه: موسته کبيرين و موترينين.
 ۲ - زه‌خساو: په‌تاو له ژير بارو قورسايی‌دا، ماندو.
 ۳ - ټه‌جه‌ل: ټه‌جه‌ل، مه‌رگ.
 ۴ - ملاو: زولال.

«های خالو ریوگار! کوچو کاروانی ژیان — ژیانان له بیئر نه ماهه»

(۵)

دوینې،^(۱) خه لکی چهن ئاوايي^(۲) ← که ئاوايي^۱ ئيمه چيان له گهل بو، + گه لي^(۳) گه وره يان بو کردو، ← له شوين ريوه گاره کانا^(۴) ← به خو ره تان و ته کان و شه کان، بو ي وده رکه وتن. + ئاخري ← ههر چهن زور سه خله تيان دي + فره فره چيان ئي وه ري مردن، + به لام نه لي ماندو بوَن ← نه به زين، + وچانيان نه دا.. هه تا پر چني هه تاويان هينا ← لاگوي لي^۱ شنهي به هاريان پژان ← به سهر ولا تا. + به لام له ههر لا، لاوه يي^۱ و خويي^(۵) + وا، له م سوسه باو.. له م مشته تاوه بهر بون ← وه ها ته پو تو زيان خستگه سه ري ← چاو چاو ناو يني! + خو منيچ له بهر گيري ريگاي خوم ← کار يکم لي ناي. + «خو خويي به کانيش^(۶)، ← يا ههر حالي^۱ نابن ← يا گوي ناگرن!» + نه ونه م پي نه کري له دوري که وه، + له ناو درنالي^(۷) ← که ههر به دس وان، تي ترنچاوم ← له دسو په لي، ته کان بريوم، + هه روا جار جاري، له ژير لي وه وه، ورته يي بکه م! + نه ويچ کي بيژي ← تازه ودوا ئيتر، ههر گوي بو بگرن! + ده ي، جا، ئيتر چي؟! + مه گهر ههر له جي خومه وه، له خوا بلا ليمه وه. + نه ويچ جا کي بي بزاني ← دو عاي بي ته کان^(۸) قه بول کري ليم! ← نه بيته به ردي، که ويته بهر پيم! + خو خوايش نه زاني: ← چي تر، که په سه ن بي ← ناکري پيم^(۹).

۱ - دوینې: شوږشي گهلاني ئيران دژي حکومتی پاشابه تی له ۵۷ هی ک.ه.

۲ - چهن ئاوايي: ميلله تانی ئيران.

۳ - گهل: هه ره وه، يارمه تی به کومه ل و تیکرایی.

۴ - ریوگار هکان: ریبه رانی شوږش.

۵ - لاوه يي و خويي: خارجي و داخلي به نيسبه ت شوږش... واته چ نه وانهي هه وليان دابو بو سهر که وتني شوږش؛ چ نه وانهي هه وليان نه دا بو...

۶ - ریبه رانی شوږشي ئيران.

۷ - درنال: که نده لایي ناودر... مه به ست زيندانه، يان گوشه ي خه لوه ت وه ک کرماشان و...

۸ - دو عاي بي ته کان: نزا و نيازي بي هه ول دان.

۹ - ناکري پيم: له ده ستم نايه.

«های خالو ریوگارا! ریگه نازانم! دهردت له گیانم»

(٦)

له ریوگاره‌کانی هاوری منیچ ← زوریک ههر وهک من ← له گهل براون.^(١) + له‌م پهل و، له‌و شاخ، گوم بوین له یه‌ک. + نازانم: داخوم ههر کامی ← له ناو چ درنالیکا گئیران کردوه، + باقی‌تریچ، ههر له ته‌ک ته‌کان و په‌له‌قاژهدا ← لیوبه‌بارو چاوه‌روانن: ئە‌بی ← چی‌مان به سه‌را هاتی ← یا بی؟ ++ خه‌لکی ئاوی ته‌م داگرتویچ،^(٢) کزو ده‌سته‌ژنو ← یا: چاو خه‌والو، هه‌روا له جیوه! + هیواداران.. یا.. به ته‌مان به‌لکو: ← ریوه‌گاره‌کانیان، + به باوه‌شیک ره‌نگو بو‌ی روژه‌وه، + له‌م ریگه سه‌خت و هه‌له‌ته ← ئە‌ویچ، له گهل ئە‌م گئرو گرفته ← بینه‌و ئاوی. + بینه‌وه ← دنیای سه‌رمابردو‌یان ← بکه‌ته به‌هار. ++ بریگیچ، وا، ره‌نگو بو‌ی به‌هاریان له بی‌ر نه‌ماوه ← وا تامی ژیانیان، لی شیواوه، + نازانن: زیاتر له هه‌زار ساله، دنیا چ باسه؟ ← چی لی قه‌وماوه؟! بی‌خه‌م و خه‌یال ← چاوان له خه‌وی نه‌گه‌تی داچو ← ده‌میان له کی‌م و زوخی برینی یه‌کترین ناوه!^(٣) + ئە‌وه‌یان، پی، هه‌م نانه:

١ - له گهل براون: دوا‌ی سه‌رکه‌وتنی شو‌رش چون سه‌رانی شو‌رش به به‌لینی یه‌کانی خو‌یان که ره‌فی سته‌م گه‌لی ته‌به‌قاتی و میلی و مه‌زه‌به‌ی بو عه‌مه‌لیان نه‌کرد مه‌رحومی کاک ئە‌حمده له گهل‌یان نه‌ماو ئە‌وانیش چه‌بیه‌کانیان هینا سه‌ر کارو په‌رو بآلیان گرتن و جا به‌ریان دانه‌گیانی مه‌کته‌بی قور‌ئان تا بی هیچ زه‌حمه‌تیکی خو‌یان له له‌مپه‌ری وجودی مه‌کته‌بی قور‌ئان - که کوسپی گه‌وره و جیدی به‌ری‌یان بو - بگوزه‌رین، (هه‌لبه‌ت بو خو‌یان عه‌یب بو پاسته‌و خو‌ بینه‌مه‌یدانه‌وه، چون به ناوی ئیسلامه‌وه شو‌رشیان کردبو کاک ئە‌حمده‌دیش چی نه‌ده‌ویست، جگه ئیسلام)، جا له‌و کاته‌دا کاک ئە‌حمده‌دیتی ئە‌گه‌ر له گهل سه‌رانی شو‌رشی نه‌وپای ولات شه‌ر بکا هه‌م بی‌گوناجیکی زور له‌نیو ده‌چن هه‌م دل کوفرو ئامریکای پی خوش ئە‌بی؛ ئە‌گه‌ریش له گهل چه‌بیه‌کان شه‌ری کردبا دیسان زوریک بی‌گوناج که نیوی خو‌یان نابو چه‌یو، چشیان لی نه‌ده‌زانی، مه‌گه‌ر هه‌واو هه‌وه‌سی، له‌به‌بین ده‌چون؛ ههر بو‌یه له کاتی‌ک‌دا که کاک ئە‌حمده‌ قودره‌تی مه‌تته‌قه‌بو؛ ده‌ستوری به هه‌مو پیشمه‌رگه خو‌شه‌ویسته‌کانی دا که چه‌ک فری دن و له گهل کس شه‌ر نه‌کهن. ئە‌وه بو له نیو مه‌کته‌بیش دا ئالو‌زی و بی‌خه‌به‌ری یه‌ک له یه‌ک به وجود هات... ئە‌گه‌ر (گهل) به مانای هه‌روه‌زی بی، - وه‌کو پیش‌تر ئامازه‌ کرا- ده‌نا له گهل براوانی: زیندانی یه‌کانی مه‌کته‌بی قور‌ئان له سالی ٦٢ ک.ه... (گوی بده به نه‌واری ره‌واپیتی ئە‌ساسی خانه‌واده‌ی مه‌رحومی کاک ئە‌حمده).

٢ - ئاوی ته‌م داگرتو: کوردستانی خو‌شه‌ویست.

٣- ده‌میان له کی‌م و... بو چه‌وسانه‌وه‌ی یه‌کتری سه‌ریان کردو‌ته که‌ول و نوقاتی زه‌عی یه‌کتری... ئیستعاره‌یه‌که وه‌رگی‌راو له ئیستعاره‌گه‌لیکی قور‌ئانی وه‌ک: «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا» (نساء/١٠) وه: «و لا يَغْتَنَّبُ بَعْضُكُم بَعْضًا: أُوْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا» (حجرات/١٢).

هم ئاوه! + لی گیز ئه بن^(۱) و ← چاو ئه چو قینن ← سهر ئه له قینن ← دهم ئه ته قینن! + له ته پو دو کهل بوچه که وری^۲ ← هه ناسه گرتتر له بووی سهر لولهی کوره خانه کان ← له شاری تاران، + ← مش مشی^۳ ئه که ن^(۲) ← له لایان وایه: هه ناسه، وایه! + به شد بریی^(۳) ← به هبه هی بو ئه که ن! + که سی^۴ نیه دابچه کی: ← ئاخر، ئه بو له کوی^۵ بم؟ ← ئیستا که له کویم؟

بریی رۆح سوکیچ^(۴) ← که ئه م ژینه پیسه یان^(۵) پی ژیان نیه، ← بی زیان له کیم و بوگه ن دیته وه، + هه ل ساون به ره و ئه م که ل و ئه و که ل ← به خو ره تان و.. ← به ته قلله و ده وو ← هه ناسه برکی^۶ + له شوینی دوروی چهن سیحربازی^(۶) + که ئه لین: له و لاسه رانه ی هه ر ئه م لانساره + ئاواپی یک هه س ← روجیار بارانه! ++ منیچ سه ره رای دهر دی گرانی دل و دهر وئم ← (نه ک گیرو گرتی سهر ری^۷ ← که بو ری بواری ری زانیش، پیش دی)، + له شوین ئه م لاوه خوینشیرینانه، + هه م بو ئه وانه که دل به هیوای ریوگاره کانن ← (چ ئه وانه، و، پی یان ناکه فی^۸ ← چ ئه وانه و به دلله کوتی، چاو له کوسارن) + هه م له خه می ئه و گه نه خوره کان،^(۷) + وهخته بلیم: هه ر وه ک بو هاواله ته فرو توئاکان + دلی ره تاوو، وچان نه دیوم ← خه لپانی^(۸) خوینه. + داخو دهر دی گیرو گرتی خوم ← نیه له به رچاو: ← چاوی له فرمیسی^(۹) خه م پر له خویم.

---

۱ - لی گیز بون: لی گیز ئه بن به توندی و گهرمو گوری به وه لی ده چنه پیسی.

۲ - مش مش کردن: هه ناسه هه لکیشان توند - توند له بهر بوئیکی خوش.

۳ - به شد بریی: بهشت بیری، شتیکی خراب که ئیشه لالا به شی تووی پیوه نه بی و لی بیری.

۴ - بریی رۆح سوکو خوینشیرینان: خه باتگیڕانی چه کدار و بی چه ک: بی دین و دینداری که مو کوپ.

۵ - ژینی پیس: ژینی په ستانه و ژیردهستی...

۶ - سیحرباز: سیاسهت بازی به ده هوو که له کاوی...

۷ - گه نه خور: هه م مونا فو دوپو، هه م خو فرۆش. ئه وانه ی ژینیان هه ر وا به فیرو دهرواوی خه مو خه یال و به رابواردنیکی ئاسایی به پی نهریت و باوی زه مانه...

۸ - خه لپان: خه لپان، شه لال.

۹ - یانی هه ر وه ک بو هاواله پرش و بلاوه کانم خه مبارم؛ وهخته ئاواش بو خه باتگیڕانی فریوخواردوی سیحربازان؛ بو خو فرۆش و دین فرۆشه کان؛ هه رهوا بو خه لکیک که به ته مای خه باتی ئی حساساتی و نامه عقولی بی دینه کان و هه روا ته واو له دین حالی نه بووه کانن خه مبارم.

«های خالو ریوگار! سه رم، سه رگه ردی خوت و ریگاته ← ری لی شیواوم!»

(۷)

ئه‌ی خویا! مشتی منال بوم ← به بی قاچ و قوی^(۱) ئم ریگه پر رهنج و سهخت و هه‌له‌ته +
ته‌نانه‌ته به بی‌شاره‌زاییش له‌م تاشو، درنال^(۲) و، زهررد^(۳) و، خلیسکو، زقه^(۴) «دیار و،
نادیارانه» + به لام به دلی پاکه‌وه، ← به خوشه‌ویستی^۵ ئم خه‌لکه‌ی خوت و شنه‌ی به‌هاری
که بوته‌ه ناردن، + له لانساره و ← به ره و ری^۶ به ره و ولاتی به‌هار ← که و تمه ری^۷ ←
ته‌نیا. + خویا! خوت ئاگاداری: ← له گه‌ل گه‌لی سه‌رکیشی^۸ و، لادانی^۹، + به دلما نه‌هاتوه تاقه
جاری^{۱۰} ← هه‌وه‌سی گه‌ری^(۱۱) ← یا: ری گو‌رانی^{۱۲} ← یا: لی‌گه‌رانی^{۱۳}. + خویا! زور کات، هه‌ر
نه‌ختی سه‌ری ماندو‌ییم هه‌لیناوه، + یا: بو لادانی خه‌لک له گه‌نکاوی^{۱۴}.. گری^{۱۵}.. هه‌له‌تی^{۱۶} ← له
هه‌رام داوه، + چه‌پله‌و جنیو‌بارانی گه‌ربازان ← له شوین و انیش: خه‌لکی ساده و نه‌زان: +
های کافر^(۱۷)! .. های لار!.. ← های شیت!.. های نه‌فام! + ته‌نانه‌ته ئم چه‌ن ساله^(۱۸): ← های
گه‌رباز!.. ← های دولانه‌پر^(۱۹)! + وا بو: به‌له‌پای قوچناخی^(۲۰) ری‌ناس ← له ته‌کان بخا. ++
ئیستا ← له ته‌ک داخی ده‌ردی ده‌روُن ← گیری هاوالان ← وا لیم گرانه، + که لاییک له

۱ - بی‌قاچ و قوی: بی‌ته‌زکیه، بی‌په‌روه‌ده، به کرچ و کالی.

۲ - درنال: که‌نده‌لانی ناودر.

۳ - زهررد: تیشه شاخی زور بلند.

۴ - زق: باتلاق، (خنکاوی بی‌ده‌نگی گه‌نکاوی زقی هه‌وه‌س).

۵ - گه‌ر: فیل، ته‌شقه‌له.

۶ - های کافر: نهاده؛ گوزاره‌که‌ی (وابوه).

۷ - ئم چه‌ن ساله: دوا‌ی شو‌رش؛ له هه‌ر لاوه...

۸ - دولانه‌پر: که‌سیک که له هه‌ر دو لاوه بی.

۹ - به‌له‌پا: پیش‌ره له هه‌لان‌دا... قوچناق: چوست و چالاک، گورج و گول.

سهردهمی تهنیایی^(۱). ← نه که مه وه، + یا: له تهنیا که وتنه وهی جار جاره^(۲)، + وهخته، که
ئاواتی پی بخوازم^(۳) + به داخو دوخانی دل گئروده که هی دهرده وه ← په کوئی بو بلیم.

خوایا! نه گهر ئیستا پیم هه لکه وی ← یا له تری بدهم، + هه زار که س، قولی، بریندار نه بی
← نه ک هه ر تهنیا خوم، + نه گهریش، ریم لی هه له بی، + زوری خه لکی ده سخه ره^(۴)، لار
نه چن ← کوله وار نه بن. ++ نه هی خوایا! نه گهر متمان^(۵) دل هه بی، + که ریگا که م،
سه رراسه و ← هه ر ریگه ی خالو ریوگاره، + نه گهر دلنیا بم: ← له دوی گه لی خه تاو
لاساری، + پاش راچه نین و خه جاله تباریم، + له بهر به زهیی به دهر دو ره نجی هاواله کانم، ←
لیمان نه بوئی، + گئروگرفتی خوم له لا هیجه. + به لام خوایا! خوت نه زانی: ← ئیستا ← له
بهر بیگه سی و ناشاره زانییم ← (نه ک له: سه رسه ری چونو لاساری)، + له م لاوو له ولاره ←
به هه زار باره، + هه له تی^(۶) وه هام له سه ری دایه، + نه گهر فریامان نه که وی، ← به ئاوریک
یا ← بانگه وازیکی ریگه زانی سه رده سته ی ریواران^(۷) + (یا: زور چه شنی تر که خوت
نه زانی) + خوم و هه مو هاورییم ← هه ر وه ک نه ژده ها ← هه لمه قوت^(۸) بکا ←
هه لمان لو شینی! + پاش چن ته قالا، + به ره و قولایی گه نکاوی ئاوی لاساران ← به سه را
هه وانچه^(۹) بم ← یا خو بخلی سکیم!

خوایا! نه گهر خوم، ← له بهر گه لی لاساری ← بو نه وه نابم، + به خونا وهی^(۱۰)
گیان پرژینی ژیان دارژینی ← بارانی گوزه شت و به زهیی، ← زیندوم که یه وه؛ + ریم
راسه وه که ی، + نه هی خوی عاله میان! + هاواله گئروده کانم! ← نه وانی دل پر زامی کونه و نو

۱ - سهردهمی تهنیایی: سه ره تای ده ست پی کردنی کاری دینی ...

۲ - تهنیا که وتنه وهی جار جاره: دوی ده ست پی کردنی کاری دینی ...

۳ - ئاواتی پی بخوازم: ئاوات به تهنیایی و نه ناسراوی پیشوم بخوازم له بهر مه سایل و مه سایب و بهر پرسیایه تی قورس و گرانی
سه رشناسی و ناسراو بون ...

۴ - ده سخه ره: فریودراو.

۵ - متمان: ئیتمینان.

۶ - یندان و سه خله تی و بی هاوالی و بی هه والی له هام مه سیران ...

۷ - ریگه زانی سه رده سته ی ریواران: هه زره ره سول الله (س.خ) که زوتریش به ئیزنی خودا عینایه تی هه ر بوه ...

۸ - هه لمه قوت: به راحه تی قوت دان.

۹ - هه وانچه: سه ره و ژور بون، فهوتان و بیه وه بون، به سه ره وه که وتن، سقوط.

۱۰ - خونا وهی: شه ونم.

← جیا له ئوخه‌ی! ← له شادۆکامی^(۱) و تانه‌ی ئه‌م و ئه‌و! + ئه‌ی خوای عاله‌میان! ← خه‌لکی
 هه‌ژاری بی‌ده‌ره‌تانی دل پر له ئاوات! ++ خوایا! خو‌خو‌یچت، ئه‌وه‌ ئه‌زانی: + نه، قه‌ت
 ویستۆمه‌ تاقه‌ ریپواری، ← یا چاوه‌روانی، ← یا به‌ لانسار^(۲)، دل دامرکاو، + قولی، هه‌ل
 که‌وی ← تاقه‌ موئیکی، لی که‌مه‌وه‌ که‌م + نه، به‌ شالتاخو به‌ دهمه‌راشی^(۳) ← لانسار، خو
 جوان که‌م ← پی هه‌ل‌بلیم، + یا خوه‌ره‌تاوه‌و، سایه‌قه‌و، به‌هار ← له‌ خه‌لکی ری‌شیواو ←
 ببیزینم + نه، ← له‌ ترسی سه‌ختی‌و، جرو‌جان‌وه‌ر ← ری‌بگورم؛ یا ← له‌ ریگه‌ هه‌لیم.
 سا، خوایا! دیسان ← به‌ دهنکه‌ خو‌شه‌ به‌هاراویه‌که‌ی خالو ریوگاری خو‌شه‌وئیس، +
 رچه‌ی به‌سته‌لوکی^(۴) بی‌ری سه‌رما لی‌داوی^(۵) نسا، + کپو بی‌تروسکه‌ی هه‌ناسه‌ی دیو،^(۶)
 + هه‌تاو‌ره‌وی‌نی هه‌له‌ره‌وی^(۷) و لاساریم، ← بشکیینه + به‌و دهنکه‌ بارانی ژین له‌ مه‌زرای
 گیانی بی‌ره‌مه‌ق^(۸) رژیینه، + به‌و دهنکه‌ هه‌وری ته‌می له‌پی‌که‌وتوی ره‌ویینه، + به‌و دهنکه
 به‌شه‌ر گه‌شینه، ← دیوو درنج ته‌زینه، + بم‌خه‌ره‌وه‌ سه‌ر ریگای سه‌ر‌راسی ← ریپوارانی
 دلپاکو به‌ راسی ← ریگای به‌ره‌روژ^(۹) + تا، نه له‌ تانه‌ی ئه‌م و ئه‌و ← له‌ سام و ترسی
 نسا^(۱۰) ← دل‌م‌بله‌رزی، + نه، به‌ هه‌ناسه‌ی سیراوی دیوو درنجی له‌ هه‌ر لا خو‌داگرتو، ←
 بخلیسکی پیم.

هاوینی ۶۲

- ۱ - شادۆکامی: پی‌خوش بون به‌ خلیسکانی کاک ئه‌حمه‌د...
- ۲ - به‌ لانسار؛ دل دامرکاو: دنیاگه‌را.
- ۳ - به‌سته‌لوک: زه‌مینی سه‌هولاوی.
- ۴ - بی‌ری سه‌رما لی‌داوی: نه‌فکاری بی‌تاوتینی غه‌یره ئیسلامی حاکم به‌ سه‌ر ولاتدا.
- ۵ - هه‌ناسه‌ی دیو: فاعیلی کپو بی‌تروسکه‌یه.
- ۶ - هه‌له‌ره‌وی: ئیشتیاه‌رویین.
- ۷ - بی‌ره‌مه‌ق و له‌پی‌که‌وتوو...: به‌ ده‌س زولم و بی‌دینی.
- ۸ - ریگای به‌ره‌روژ: ئیسلام.
- ۹ - سام و ترسی نسا: نه‌زیه‌ت و نازاری دنیاو دنیا‌داران.

به من باز گویند:

بمن باز گویند:

کمی با مقامات سازندگی.
از احوال دنیا بشو باخبر.
شده حرف تو چون دُرّ بی‌رواج.
همه ناکسان زر گرفتند و زور.
ره زندگی گیر و سالار شو.
تو بی‌سُود کردی جهان کمال.
برندت به دانشگه و پارلمان.
وزارت دهندت چه خواهی دگر؟!
کمی نرم کُن با بزرگان زبان.
بدهکاری از مرگ ناخوش‌تر است.
زن و بچه‌ات را بسختی مه‌ل.
نسوزد دلت بر محمد ژبان؟!
یکی حرف بس، گر بخانه کس است.
بیندیش گر نیستی فکر نان.
ز مردان نامی زدندی به دار.
تو تلقی پایدیک فی المَهْلَکَه.
اولی الأمر را امر و فرمان پذیر.
مگر مردمی نیست در دیگران؟!
تو تنها مسلمان، همه کافرند؟!
مگر برتری از فلان و فلان؟
خودت را گرفتارِ حرمان مکن.
ز احسان دولت گریزان مباش.
ترحم کن و بر دل مادرت.
رضامندی او رضای خداست،

بمن باز گویند: بکن زندگی
بمن باز گویند: آرام‌تر،
بمن باز گویند: کز احتیاج،
بمن باز گویند: ای بی‌شعور!
بمن باز گویند: بیدار شو
بمن باز گویند: با ایده‌آل
بمن باز گویند: که این خوشدلان
بمن باز گویند: ای باهتر!
بمن باز گویند: کز بهر نان
بمن باز گویند: کای حق‌پرست!
بمن باز گویند: ای سنگدل!
بمن باز گویند: ای بد زبان!
بمن باز گویند: زندان بس است،
بمن باز گویند: بر حفظ جان
بمن باز گویند: صدها هزار
بمن باز گویند: در مملکه
بمن باز گویند: اندرزگیر
بمن باز گویند: ای بدگمان!
مگر چند میلیون ملت خرنند!
چرا سخت‌گیری کنی این چنان؟
بمن باز گویند: عصیان مکن
چنین سرکش و نابفرمان مباش
بمن باز گویند: بر خواهرت
که آزدن قلب مادر خطاست،

ندارد دگر مادرت تاب درد
کسانت همه خون بدل گشته‌اند
زنت گشته از غصّه رخ چون خزان
بین اشک مادر چو بچه گریست
و یا خواهد اسباب‌بازی از او
که آن بچه را هست طیاره‌ای
فلان بچه دارد یکی رادیو
فلان بچه را می‌شناسی که کیست؟
به این آرزوهای او مادرش
بر و بچّه خلق دریا روند
زن و بچّه تو بمنزل به بند
زنندم بسی طعنه آبدار
خراشند با چنگ روی و جبین
که دشمن بخندد بکردار تو
شماتت بود داغتر از لهی‌ب:
بیا قولکی ده که تا رهبران
ترا صد هزاران و میلیون دهند
برای کسانت شوی دستگیر
نشینی بسیّاره بهت‌ترین
هر آنجا که خواهی زن و بچّه را
بمن باز گویند: دولت ستای
که هر چه بخواهی ز دُرّ و گهر
بیا کشور تو خریدار تُست،
بیا مردی کن نصیحت پذیر
مسلمان! بیا بشنو از دین همین:
بمن باز گویند و گویند باز،

که بیند یکی بجهات رنگ زرد.
ز فقرت گرفتار سل گشته‌اند.
خودت گشتی از درد و غم ناتوان.
که کو میوه‌ای؟ او بگوید: که نیست.
کند آرزوهای خود، گفتگو:
چه زیبا و خوشگل، چه مهپاره‌ای.
که چون ابر غرش کند جان تو.
یکی تانک دارد ندانی که چیست؟
چه گوید؟ چه خاکی کند بر سرش.
بماشین نشینند و صحرا روند،
بحسرت کسان را نگه می‌کنند.
بگریند از کین من زار زار،
بکوبند عمامه‌ها بر زمین:
دل دوست خون شد ز رفتار تو.
که بی‌غیرت از دین ندارد نصیب،
دهندت زر و زیور بی‌کران،
ترا کاخ و ویلای گلگون دهند
رهانی ز محنت هزارات فقیر
جهان بر تو گردد بهشت برین
بگردش بری با نشاط و صفا.
به بحر تقارب تقرّب نمای
بدست آیدت سهل و بی‌دردسر،
شهنشاه مشتاق دیدار تُست،
ازین خوان یغما تو هم سهم گیر،
که مرد آنکه شد مرد دنیا و دین.
چه از من محال است جویند باز.

ولی من نیم آنکه افسون شوم
نیم آنکه با خونخواران پست
نیم آنکه از احتیاج درم
ز احوال دنیا شدم باخبر
بگویند با من: که از احتیاج،
بر آنان که هست از ستم جاهشان؟
خوشا آنکه اینان گریزند از او،
ولی دیگران از فریب و فشار
گریزند از حکمت ناصحان،
نه حاجت کند شیر، رو به مزاج،
تو خواهی خورم من فریب غرور:
زر ناکسان ناکسان را سزاست،
شعور است با ناکسان کس شدن؟!
نخواهید از من که بیدار شو.
که بیدار ساکت ز بیداد نیست،
مرا زندگانی نیرزد بدان
چنان گشته دنیای ما بی کمال
دل و دین فروشند و تن میخرند،
مرا گر کمالی است، از بهر نان
ستایند مکر و فریبِ لَم
بهای یکی بوسه یک جان برند،
بگو: خاکی پست! بردار دام،
گر از تو است دانشگه و پارلمان
زبان در دهان بهر حق گفتن است
چو ناحق زبان گفت از بهر نان
مرا آن زبان به که با ناتوان

که با ساز سازنده میمون شوم،
ز خون یتیمان شوم سیر و مست،
ز رنج فقیران نصیبی برم.
که آرام ندارد بر من گذر.
بنزد کی حرفم ندارد رواج؟
و یا ریزه‌خواران درگاهشان؟
ستیزند چون او کند گفتگو.
که بینند از ظالم و جیره‌خوار
وگر نه ستانند از آنان بجان.
نه روبه شود شیر، بی احتیاج.
چرا ناکسان زر گرفتند و زور؟!
که هرگز کس از ناکسان زر نخواست.
گسستن ز کسها و ناکس شدن!
بگویند: غافل شو و خواب رو!
به سالاری دزد دلشاد نیست.
که بالاشخوران شدن همگنان.
غم خلق خوردن شده ایده‌آل!
کمال آنکه پولی بدست آورند!
چه سان می‌کنم سجده بر ناکسان؟!
که با طعمه آرند شیری بدام!
برای دو نان دین و ایمان برند.
که در آسمان است ما را مقام.
تفو باد، همچون وزارت بر آن.
وگر نه کجاست فرق هشیار و مست؟
چه بهتر که اصلاً نباشد زبان.
بود نرم و با ظلم تیغ بُرآن.

تواضع تحمل بود از فقیر،
 صحیح است کان در بر حق پرست،
 ولی چیست مدیونی این چنین:
 که فردا چو برخواست روز حساب
 نه مدیونی پولی از دوستان
 چه رحمی است بر نفس و اهل و عیال
 ستانم یکی چند لقمه بکام
 چنین است معنای رحم پدر:
 مرا بازگویی که زندان بس است؟!
 کسی را که توحید باشد شعار
 نباشد بفکر مقام و ضیاع
 «موحد چه زر ریزی اندر برش
 امید و هراسش نباشد ز کس
 ورا بمقصد ره‌هی است
 در آنجا یکی درس آموختم
 شدم زان بوضع جهان آشنا
 بفهمیدم امراض این نسل چیست،
 مرا آن یکی درس عمری بس است
 اگر مردمی هست در ما دگر
 مرا چون بود فکر با حفظ جان؟
 اجل را نباشد دمی دیر و زود،
 بفرمان حق در تن آید روان،
 ز نسل امیران یکی شاهزاد،
 در خانۀ ابن عبدالعزیز
 که بیند یکی وضع رقت‌پذیر،
 بجز نان خشکی بسفره نیافت.

ولیکن تزلزل بود با امیر.
 بدهکاری از مرگ ناخوشتر است،
 خیانت به امت، خیانت به دین.
 نه پرداختن ممکن و نه جواب!
 که باشد امیری به پرداخت آن.
 که بفروشم ایمان و دین و کمال
 کزان خون بتن نیز گردد حرام؟!
 نیالاید از جیفه خون پسر.
 ندانی که در بند ناکس کس است؟
 تترسد ز زندان تترسد ز دار،
 نجوید ز ارباب دنیا متاع.
 چو شمشیر هندی نهی بر سرش
 بر اینست بنیاد توحید و بس»
 چو زندان که او را دانشگهی است
 کزان یک جهان فهم اندوختم،
 بصدها رموز نهان آشنا،
 فریبندۀ مردم ساده کیست،
 که یک حرف بس گر بخانه کس است،
 نگردیم با رهنزان هم‌سفر،
 که جز دست حق نیست قادر بر آن،
 از اندوه بر حفظ جانم چه سؤد؟
 بفرمان حق هم شود زان روان.
 ز خویشان نزدیک خود کرد یاد،
 فرود آمد و دیدگان کرد تیز:
 بسازد به آن رام قلب امیر،
 خروشان بنزد خلیفه شتافت

که: در خاک اسلام کاشانه‌ای
همه مؤمنان بی‌نیازند و شاد،
ندارند اهل تو در دسترس،
دلت چون نسوزد بر این کودکان؟!
که چون نان خالی و خشکی خورند؟
چو فاروق ثانی علیه السلام
فرو خواند فرزندگانش به پیش
بگفتا: دو راه است در پیش باب
یکی اینکه سازید با فقر و رنج،
قناعت بکسب حلال و متین
تنعم ز دارایی بی‌ت مال
که این مال دارایی اُمّت است،
بسی جور کردند اجداد ما
نمودند رسم خلافت فنا
دگر ننگ و جور شهی بس کنیم
ز من گر بخواهید ازین رسم زشت
ولی گر بسختی قناعت کنیم
بمحشر سبک‌تر شود بار ما
بیایید از راه پاکان روییم

پریشان نبینی بجز خانه‌ای!
فقط خانه تست خالی ز زادا!
نه نان و پیاز و نه آش عدس!
که نارسته دندانشان در دهان!
چه اندازه بینند از تو گزند؟
شنید از پسر عمّ خود این کلام،
بیاراستشان دل به اندرز خویش،
کدامین شما می‌کنید انتخاب؟
دگر اینکه سازید انبار گنج.
بود راه پیغمبر و راشدین.
نباشد برای امیران حلال
خیانت در آن موجب لعنت است،
بمال مساکین و دین خدا،
بکردند کاخان شاهی بنا.
ستمکاری و ابله‌ی بس کنیم
حرام است بر باب باب بهشت.
نگهداری از مال مَلّت کنیم
خدا می‌شود راضی از کار ما.
ز شاهی گریزیم و انسان شویم.

وشه نامه

مانای وشه کان

ئەندەلوس: بە شیکێ زور له ولاتی ئەسپانیایی
ئێسته.

ئەنگوس: ئەنگوست، قامک

ئەنوینی: نیشان ئەدهی

ئەوسات: ئەو وهخته

ئەوهن: ئەونه

ئەوی دەم: ئەو وهخته

ئەویش: ئەگه ریش

ئەوی بویرن: ئەی گوزهرین

ئەینا: ئەمانه

ئیتیرس: خوین تال، بەدشکل

ئید: ئەمه، ئەم

ئیزئس: ئیجازه ی

ئیسقان: ئیسک، پیشه

ئیسه تی: ئیستا، ئیسته کانی

ئیکسیر: هه ر شتیکی زور باش و کهم دهس
کهوی

ئینه: ئەمه

إخاء: برایه تی

اوس: قه بيله ییکی گه وره ی عه رب

ب:

باپوشکه: با پوسکه، سوتو

بادی هه وایی: ده عیه و له خو ده رچون

بار: بهر، سه مه ر

ب:

ئاخیوهن: ئاخیکه، داخیکه

ئاد: ئەو

ئادمن: ئەوه

ئافات: ده ردو به لا

ئالا: به یاخ، په رچه م

ئاواتی: جی ئاوات، دل پی به ستراو

ئاودمس: توالت، مه ستراو، دستشویی

ئاور: لاکردنه وه

ئاورد: هینای

ئاوتول: ماشین

ئەتوار: نابار خو نیشان دان

ئەچنی: لی ئە کاته وه

ئەر: ئە گه ر

ئەژنه وی: ئە بیستی

ئەژی: ئە گوزهرینی و زیندگی ئە کا

ئەسان: سندوه

ئەسرین: فرمیسی چاو

ئەشراف: گه وره گه ل

ئەشنیا: پی ئە کهنی و ئە تریقاه

ئەصله نی: ئە صلەن، به هیچ جور ی

ئەگزی: ئە شیوی و شپرز ئە بی

ئە گه بینه: ئە گه ن.

ئە مرئی: ئە مرینی

بۆسناخ: شىك پۇش	باز: تاك، كراوه
بۆگن: بوون، بون ناخوش	بازدى: بهيلن
بويه: بيوره، بهه خشه	بازە: بهلك، دو رەنگ
به ته مای: به ئومیدی	باکەى: بهلكه، بهلكو
به تەنى: تەنیا خوی	بالکون: بانجیله، هه یوان
به چۆم: به لیشاو، به تیرو تهسه لی	بان: لای سهرو، سهربان
به ده عیه: خو به گه وره زان	بانجیله: هه یوانی بی بان
به گویره: به رابه ر، به رتبق	بانگه واز: هاوار کردن
به یو: بیت	باو: عادهت و رسوم
به جی: به حق	باوانی: جیازی بوک، جیهاز
به ر: سه مه ر	باوه رو: بهینی، بیریت
به ریاد: بابر دو	بدریی: پاره ی کا
به رپرس: لی پرسراو	بروا: بروانه، تماشا که
به رد: برد، ترازان	بری: بیژه، بلی
به ردیووه: به نه وه	بریآ لی: لی برآ
به رقلیان: به رچایی، ناشتا	بریا: له بیرو بریا، خوزگه
به رکه روژا: ری ده رکا	بری نه نم: بریومه
به رمال: جانماز	بزا: بزانه
به رنئشو: ده رنه چی	بزه: زه رده خه نه
به زم: شادی و که یف	بسره وی: ئارام بگری
به سیان: به سراوه، به ستراره	بشکنم: بشکینم
به که لک: موفید	بگه ی: بگه، بگه ره
به لاش: خورایی، مفته	بنار: داوین و لای خواروی کیو
به لگه: ده لیل، مه دره ک	بنیان: به ستوه
به ینه: بیته	بنیونی: نیشان به بیت
بیانگ: به هانه	بنیان: به سراوه
بی به رگه: بی موقاومهت، بی خوراگری	بو: بیت، بیته
بی تاوان: بی خه تا	بوره: ئه سپی خالی سپی و ره ش

بی‌دی: بیگانه
 بی‌ری: بینی
 بی‌ستاری: بی‌فهراری
 بی‌عه‌ده‌بی: بی‌ئه‌ده‌بی
 بی‌ناوک: بی‌موخته‌وا
 بی‌نی: بوون
 بی‌واز: بی‌ئیشتیا
 بیهن: بوه
 پهری: بو
 پهریش: بوی
 پهن: به‌رد یا کلو
 په‌لی: بیانویی، به‌هانه‌یی
 پهن: پینج
 په‌نفس: پیی
 په‌نهم‌واتی: پیم‌وتی
 په‌ی: بو

پ:

پاراو: تیراو، شاداب
 پلسا: چاوپوشی، شاردراوه
 پلسه: وه‌ها، وا
 پلسهن: وایه، وه‌هایه
 پلش: دوای
 پلشاخو: به‌رماوی‌ئاژهل
 پاک: خاوین و ته‌میز
 پالای: که‌وشی
 پف: با، که‌لیمه‌ی شوخی‌کردن به‌زگزل
 پل: تیکه، پله‌گوشت
 پله: دهره‌جه، پایه
 پورخز: چه‌موش، خویری و بیکاره
 پوز: ده‌مارو ده‌عیه
 پوتسان: پوشیو
 پمت: گوریس، زه‌نجیر
 په‌تی: روت، خالص
 په‌رچ: پیچ‌دانه‌وه‌ی ناسن و میخ
 په‌رسو: بپرسی

ت:

تارائن: دورخستنه‌وه
 تارم: تاریکم
 تافتون: نه‌وعی نانی ماشینی
 تاقانه: ته‌نیا منال، ته‌نیا کور
 تاک: تاق، ته‌ک
 تاله‌لار: به‌دبه‌خت
 تان: وه‌خت، هیزو ته‌وان
 تان‌ویو: تارویو
 تاوان: گوناح، سوچ
 تاوصان: هاوین
 ترؤ: بی‌ئابرو، رسوا
 ترویسک: بریقه، وره‌وشه
 تریقه: ده‌نگی که‌نین

تین: گهرمای خور یا ئاگر
تینک: تونی، تینگ
تینون: تینگن

ج:

جاریو تهر: جاریکی تر
جمکوت: پرپر، قهره بالغ
جواو: جواب
جه کو: له کیو
جه کوئس: له کولدانی
جه: له
جهراکه: له ریگه، له ری
جهرایی تر: له ریگایکی تر
جهرده: چه ته
جهسه: جوسه، گیان
جهغز: دایره
جهفهنگ: شوخی
جهلا: صه یقه ل
جهولا: له ولا، له ولواوه
جهولایشو: له ولایشو
جههاز: جیازی بوک
جهیو: له یه ک
جیلس: جیایه، فهرقی هه یه

چ:

چاولیگه ری: چاولی برین
چکی: که می

تفاق: ئازوقه
تلیرهو بو: تلار بووه
توته کوئه: توله سه گ
تورمبیل: ماشین
توف: کریوه
توله کی: تانه و ته شه ر
تون: توند، کرژ
تونه: تویه
توی: تووی
توی: ناوی
ته ته به خی: ئه سباوبازی
تهرچک: ته رو تازه
ته ره می: بی ناموس، خویری
ته رنی: تریت
ته ریک: دورکه و توو، بی به ش
ته فروتونا: نابود
ته لار: باله خانه
ته مامیان: دوایی هاتوه
ته مهن: عومر
ته مه ی: ته ماعی
ته ن: جسم
ته نا: ته نیا
ته نک دهست: فه قیر، نه دار
ته یار: سازو ئاماده
تی پهر: عبور کردن
تیژ پهر: زوچو
تیسکه ی تفه نگ: تیزه ی تفه نگ
تی سکاو: شکست خوار دو

چلپو لیس: ده‌نگی ئاوخواردنه‌وه‌ی سه‌گو

پشیله

چلکاوخوڤ: نوک‌ه‌رو کاره‌که‌ری بی‌قه‌درو قیমে‌ت

چلون: چون

چول: خالی

چه هیشتا: که چی هیشتا

چه: چی

چه‌تون: ناراست، هارو‌هاج

چه‌رمگ: سپی

چه‌رمه: سپی، چه‌رمو

چه‌شقه‌نی: چه‌شتگته، چه‌شتوته

چه‌شن: جور، مانند

چه‌فت: لار، ناریک

چه‌مانی: چاوانی

چه‌مه‌ی: سه‌رچاوه‌ی

چه‌نعت: لیت

چه‌نی: له‌ته‌ک، له‌گه‌ل

چی: بوچی، بو

چیئن: چی

چیئما: چیمان

چیئهن: چی‌یه

چیگه‌بیج: لی‌رایش، له‌گرایش

چی‌لا: له‌م‌لا

چیئهن: چه‌مه‌ن، میرگ

چین: نه‌سل

چی‌نی: هیچ‌نی

چیو: شت، چت

ح:

حساو: حساب

حسیل: گول، نه‌ستیر

حه‌فته‌وانان: حه‌وت ئاسمان

حه‌ک: نه‌ک! که‌لیمه‌ی ئاوات و ته‌عه‌ججوب

خ:

خافئ: هینه‌ره خواره‌وه

خاو: خام، نه‌کولاًو

خنجهله: خوین شیرین

خوارمه‌نی: خوراکی

خون: سفره

خوړلئ: خوراک

خوری‌رئستن: بو‌خوشامایی کردن و چاپلوسی

به‌کار نه‌چی

خونمایی: خو‌نیشان‌دان

خوه‌ی هه‌ل‌نه‌خا: ته‌زاهور نه‌کا

خه‌فتنگ: خه‌وتو، نوستو

خه‌مار: خه‌مبار

خه‌ون: خه‌و بینین، روئیا

خه‌وه‌رتئس: خه‌وه‌رت هه‌س، خه‌به‌رت هه‌یه

د:

دابړکا: داگیرکا

داخوئم: داخو؟، ئاخو

داژیار: رسق و روزی

داکۆکی: کوشش و ته‌قالا

داگرسیان: ناوَر رُوْشَن کردن
 دانسقه: که موینه، نایاب
 داوین: دامنه
 دخترور: چه کیم، پزشک
 دزدمهک: شهریکه دز
 دژ: قه لآ، موخالیف
 دلّ دای: دلّت دا
 دلّ سانان: دلّ سینان، دلّبه‌ران
 دلّت ناگولی: دلّت لیّ نادا
 دلّسین: دلّبه‌ر

ر:

دلّنیآ: خاترجهم
 دنه‌ی: دانه‌ی
 دنیان: دنیا‌یه
 دورنج: دورژنگ
 دوسویچ: دویه‌یانش، دو سبه‌یش
 دوفله‌قان: دو ئه‌نگوسی سه‌بابه‌و وه‌سه‌ت
 دوّم: تایفه‌یکی بی‌مالّ و چادرنشین
 دویون: قسه‌یان پیّ کرده
 ده‌خلّ: حاصلّ، ده‌رامه‌د
 ده‌رچی له‌خو: خوّت لیّ بگوری
 ده‌رفه‌ت: فه‌رسه‌ت
 ده‌س‌شان: ده‌ستیان
 ده‌س‌هار: ده‌ستار، هاره
 ده‌سه‌سه‌ر: ده‌س‌خه‌ره، به‌سه‌رگیران
 ده‌شته: ده‌چپته
 ده‌عیبه: ده‌مار، خوّه‌ل‌کیشان
 ده‌گا: دی، ئاوا‌یی
 ده‌ل: سه‌گی میو

ده‌ماخ: له‌که‌یف ساز، شادی
 ده‌مار: فیز، غیره‌ت
 ده‌میّک: تاویک، له‌حزه‌بیّک
 ده‌نا: وه‌ئیلا، مه‌گه‌ر
 ده‌و: راّ کردن، هه‌لاّتن
 ده‌ورمش دان: ده‌وره‌ی لیّ داوه
 دیسان: جاریکی‌تریش
 دیق: خه‌می زور
 دیل: ئه‌سیر، یه‌خسیر

رآبردو: گوزه‌شته
 رآتان: ریگاتان
 رآز: نه‌ینی، سیر
 رآفه: به‌رزکه‌ره‌وه
 رای: ریگای، ریّ
 رآجوا: ره‌وا
 رآکیف: وزه‌نگی، رکاب
 رآولس: ریوی
 رآوانین: تماشا کردن
 رآوتاندنه‌وه: به‌زور شت لیّ سه‌ندن
 رآوجیار: خوّر، روژگار
 رآوژگ: روژو
 رآوزه‌ه‌لاّت: شه‌رق
 رآه‌په‌لکه: جیگه‌ی له‌وه‌ری عمومی
 رآه‌تانگا: جیگه‌ی هات‌و‌چو
 رآه‌حمین: به‌ره‌حم
 رآه‌سا: پی‌گه‌ییو، ره‌سیده

زبانه: سیزده

زبیدی: خوبی

زبیر: بی زار، دل بی شاو

زینه: زینو، زینگ

ژ:

ژار: ژه حر، زهر

ژاکاو: سیس کراو، سیس بو

ژهراوی: زه هراوی

ژهقنه موت: زه هری مار

ژهمن: ژهم، وهختی نان خواردن

ژیرو: عاقل

ژیین بهختن: زینده گی به خش

س:

سارا: سه حرا

ساق: سالم، ساخ

ساو: سیو، سایقه

ساون: سابون

سنیا: سه ندرا

سورته: ده موچاو

سوی: صوزی، به یانی

سه خلت: زه حمهت، دشوار

سه رچاوه: کانی، مه نبع

سه رعیل: ره ئیسی تایفه

سه رمیس: سه رخوش

سه وئس: صوزی، به یانی

سیپال: لیباس

رشته: رشتو، ریژراو

رشدخن: پی که نینی بو شوخی پی کردن

رهمل: زیخ، ماسه

رهن: خیلاف و پیچه وانه ی گهن

ره نه رهو: رهنج به با

ریژ: قه درو ئی احترام

ریژهول: ورده نان

ریئوس: ده ستوری نوسین

ریوال: ریال هه نگوین

ریه: ریگه، ری

ز:

زات: نه ترسان

زار: دم

زارو: منال

زلم: برین

زانا: زانی، عالم

زله: هه مه مه و جه نجال

زمانم موړه: به روژووم

زولن: زمان

زوانگه ل دی: زمانه کانی تر

زوخواو: کیم و خوینی تیکه ل و ناو یته

زوربه: زورتر، غالب

زوسان: جستان، زمستان

زول: حه رام زاده

زه بون: زه لیل، کز

زه خساو: کوتراو، په تاو له ژیر بارو قورسایبی دا،

ماندو.

ش:

شامی که **شاهو**: که بابی ناو تاوه

شانو: بوه شینی

شاهو: کیویکی بهرز له هه ورامان

شکار: راو

شنه: سروه، نه سیم

شهر: پریشکه ی ناگر، شهراره

شه قلم: خیابان، جاده

شه لالخ: تازیانه

شه له مین که ره: قاسیده ک

شه مه ک: رهخت و شه سپاپ

شین کا: سهوز کا، بروینی

شیو: شام

ف:

فایه: فایده، سود

فران: رفاند

فرته: دهر په رینی شتی به توندی

فرشته: مه لایکه

فره: زور

فهشا: کاری ناشیرین و خیلاف نه خلاق

فه نیاز: حیله گهر

فیرو: بی قیمه ت، مفت

فیز: ده عیه، تکبر

فیشتر: زورتر، فره تر

ق:

قاتی: قه حتی، تیکه ل

قازانج: به هره، نه فع

قلسپه: دهنگی خویندنی که و

قافر: زه وینی لم یزرع

قاله قال: جارو جه نجال

قرا کردن: مردنی به عموم

قرپه: مهرگی عمومی

قوت: هه رزه

قنچکانه وه: به هه ل تروشکانه وه

قوته: هوشیاره

قوچاو: به سه ر یه کا نراو، به ستن

قورگ: گه لو

قوشه: نه گبه ت

قوله پا: قولی پا، قول

ع:

عازاو: عه زاب، نازار

عانی: وهختی

عومر یوما: عومر یکمان

عه ره بیباخن: ناختر او له زمانی عه ره بی، پر له

عه ره بی

عه ودا لآن: ناو کیویکی بهرز له کوردستانا

عه بیبار: عه یب دار

عهیره تی: نه مانه تی

غ:

غاره تنگه ر: تالان که ر

غه واره: بیگانه

قهراخ: که نار، پهنا
قه رهچی: کولی، کوچ نشین
قه ساو: قه ساب
قه سایی قیس: قیسایی
قه مچی: شه للاح، تازیانه
قه و ماوه: روی داوه
قیث: بلندو راست،
قین: داخ

ک:

کزوک: فه قیروکه، کز کردو
کفته کهی: قسه کهی، به لینکه ی
کلا: له جیگه ی خوی دهرچو
کلپه: دهنگی بلیسه ی ناگر
کوتوپر: له ناکاو
کوتی: بری، دهسه بی
کوجی: کولان، کوچه
کوجاننن: کوچ پی کردن
کوچک: بهرد
کوز: جیگه ی کوبونه وه
کورپه: منالی ساوا، نوزاد
کورد وته نی: وه ک کورد ئیژی
کوژیاگه وه: خاموش بوه، کوژاوه ته وه
کوسالان: ناو رشته کیفیکی بهرز له نزدیک
شاری مهربوان له کوردستاندا.
کوشتی: زوران
کوشک: قه سر، کاخ
کوک: ساز، سه حال
کوگهن: کوی یه
کولانه: جیگه ی مریشک
کولوم: قفللی دارینی درگا
کولیاگ: کولاو، پوخته
کوم: کوور، نوشتاوه
کهرئس: بی که ن
کهرن: بی که ن
کهرد: کرد، به جی هینا
کهرده ی: کردن
کهروتا: نه تانکات

کاتی: وه ختی
کارش: کاری
کارپوم: کاریکم
کلسکولکه: کاسه
کال کردنه وه: له رو بردن
کالی: خامی، نه پوخت
کاو: کیفی له کوچک
کاوان: شاخان، کیفه کان
کاورا: کابرا، یارو
کایه کلی: کایه ی منالان
کپ: بی ده نگ
کتکه دل: دل پیشیله
کردگه: کردووه
کرمول: کرم تی دراو
کرمی: کرمول
کریاگنه: کراونه
کریاتس: کراویه
کریانه وه: کراوه ته وه

گر: بلیسه	که‌ری: بکه‌ی
گراو: ئاوی گازدار، ئاومه‌عده‌نی	که‌فتگ: که‌وتو، قرپه‌لی‌که‌فتگ
گرته‌قهرزار: قهرزی کرد	که‌فتن: که‌وتن
گرد: هه‌مو، گشت	که‌کره‌ی مار: ژه‌حری مار
گردین: هه‌مویان	که‌ل: گه‌رده‌نه، شکاف
گس: گشت، هه‌مو	که‌له‌ک: ته‌له‌که، حيله
گستی: عمومی	که‌له‌لا: شه‌که‌ت، په‌ریشان حال
گفو: بکه‌وی	که‌واو: که‌باب
گلکوی: قه‌وری، قه‌بری	که‌وته‌جی: له‌جیدا که‌وتن
گنوش: ئه‌که‌ویت	که‌وته‌ن: که‌وتوه
گور: هیز، قودره‌ت	که‌وته‌نی: که‌وتوی
گوم: جیگه‌ی قولی‌ ناو ئاو	که‌وته‌ی: که‌فتگی
گوننا: کولم، روخسار	که‌وشکهن: جیگه‌ی که‌وش داکه‌ندن
گوپزی‌نازا: گوپزی‌ ناوپرو کاکله‌دار	که‌وه: بکه‌وه
گهر: فیل، حيله	که‌یل: پرپر، مالا مال
گهر‌گه‌ره: قرقره، که‌لله‌ی بیژنگ	که‌یلشان: پریان
گه‌ره‌ک: مه‌حه‌لله	کی‌له‌کی: که‌س له‌ که‌س
گه‌ره‌کش: بیه‌وی، گه‌ره‌کی بی	کیژ: کچ، که‌نیشک
گهل: کومهل، ملله‌ت	کیژو: ئه‌کیژیت
گه‌لله: ران، ده‌سته‌ی حه‌یوان	
گه‌مه: شوخی	گ:
گهن: بو‌ن ناخوش، بو‌گهن	گ: گشت، هه‌مو
گه‌نج: جه‌حیل، جوان	گاقور: گابور
گه‌نکاو: ئاوی بو‌گهن	گال: هه‌رزنی کال، ئه‌رزهن
گه‌نموجو: ره‌شبه‌له‌ک	گالته: قومار، کایه
گه‌وره‌تی: گوره‌یه‌تی	گاله: دادو هاوار به‌ ناره‌حه‌تی
گیلان: بگرن	گوانی: ریشوله، سیرو
گیرته: گرتوی	گچکه: چکوله، بچوک

گېردېش: بېگره ن

گېل گهوجه: حو لي نه فام

گېش نه شوون: بکه و یته شوینی

ماندو: شه که ت، هیلاک

ماوه رو: دینی، تیری

مترف: خوش گوزهران

مخال: ناوچه، مه نته قه

مرو: ئینسان، به شه ر

مستکیر: خو به گه وره زان

مفارونه وه: ناگورمه وه

ملهور: شه رلاتان

مواره ک: موباره ک

مور: روژو

مه باوه: نه بنه وه

مه بو: نه بی

مه بس: مه تل ب

مه تاوا: ناتوانن

مه دو: نادات

مه روا: تماشا مه که

مه ریزو: نه رزینی

مه زانی: نه زانی

مه زرا: مه زره عه

مه زلومیهل: مه زلومان

مه کو: جیگه ی کو بونه وه ی خه لک

مه که ران: نه که ن

مه که ز: مه که س، می ش

مه گېرو: نه گری ت

مه لان: نه رون

مه مه نو: نامینی

مه نمانو: نانوی نی

مه نمینوه: بمینه وه

ل:

لاتقنطوا: ناؤمید مه بن

لافاو: سیلاو

لاوه یش: بېگانه یش

لوا ی: چوون، رویشتن

لوتاویژ: بوگه نی زور پیس که ئینسان لوتی

نه گری تا بوئی نه کات

له بو: بو؟، له به ر

له ته ک: له گه ل

له ق: شاخه، لق

له قوبو: شاخ و به رگ

له وئس: نه وعی نان

له وئش: له وه یش

له وپچه: له ویشه

له ینه: لیره، له وی

لی نابری: بوی ناچی

لیژاو: ریژاو، تافگه

لیم گری ریش: ریشم لی بگری

م:

ماجه را: نه وه ی رابورد

مازا: نه هلین

ماق مان: چاوزه ق بون

مالآت: حه یواناتی مالی

مه‌نهن: ماوه	نه‌بهن: نه‌بوه
مه‌نپوه: بمینیتته‌وه	نه‌چیر: راو
مه‌ی: شهراب	نه‌خسوس: به‌خسوس
مه‌یان: مه‌یدان	نه‌زانات: نه‌ت‌زانی
مه‌یلانه: ئیجازه‌ مه‌ده	نه‌زاندی: نه‌زانن
مه‌یمانخانه: جیگای میوان	نه‌ستهق: قسه‌ی به‌ راس و دور له شوخی
مه‌ینمت: خه‌م و خه‌ف‌ه‌ت	نه‌قرچیتته‌وه: نه‌قرچی، نه‌برژی
میرو: مروچه، میروله	نه‌قیزه: داری نوک‌تیز بو لی‌خورینی حه‌یوان
میژو: تاریخ	نه‌کریان: نه‌کراوه
میقن‌ی گورآو: ریخت و قیافه	نه‌که‌ردی: مه‌که‌ن
میلاک: چه‌شته‌ن	نه‌گه‌بت: به‌لا، به‌دبه‌خت
	نه‌گنپوه: نه‌که‌و‌یتته‌و

ن:

ناراو: تالاو	نه‌ون: نه‌بن، نه‌بی
نشاره‌زا: نابه‌له‌د	نه‌وو: نه‌بو، نه‌بی
نافت: خراپ و تن	نه‌وش: نه‌خوش
ناکاو: ناگه‌هان	نه‌وی: نزم، له‌خواره‌وه
نالهبار: ناریک، ناباب	نه‌یار: نه‌دار، فه‌قیر، دو‌شمن
ناوا: نابا، به‌ش نابا	نیمرو: هیلکه‌ورون
ناونیتکه: له‌قه‌بی زشت	نیه‌تس: نیه‌تی
ناوی: نابی	

و:

نمانن: نیشان‌دان	واچدی: بیژن، بلین
نوخشه: وه‌ختی خه‌رمان هه‌لگرتن	واچی: بیژی، بلیی
نوقلانه: نوخشانه، مزگانی	واردنی: خواردوته
نه‌زای: له‌ریگه‌ی	واردی: خواردن
نه‌به‌ر: له‌ده‌ر	واز: کراوه، باز
نه‌به‌ز: کول‌نه‌ده‌ر، نستوه	وازن: بازه، کراوه‌ته‌وه

وهلا نا: کهناری گرت	وان: ئهوان
وهلیکان: ئه ماما	واینه: ئاوا، بهوجوره
وهویلکه: عروسک	وتو وویژ: قسه و یاس
وهیت: خوت	ورته: قسه ی له ژیر لیوه وه
وهیشومه: بهلا، موسیبهت	وزو: ئه خاته
وهیلان: سهرگهردان	وزهنگی: رکاب
ویارد: رابوارد	وشکان: جیگه ی بی ئاو
ویاروهی: رابواردن	وشکهجاو: نانی خالی خواردن
ویتهنی: خوتی	وشه: که لیمه
ویرد: دوغای له ژیر لیوه وه	وه تون: به تویه
ویم: خوم	وه جامارو: به جیگا تیری
وینه: عه کس	وه نیه: وا نیه
ویهردن: رابوراوه	وه هاتن: به هاتن
	وه بو: ئه وه بو
ه:	وه بوه: له وه ئه چو
ها: وا	وه بهرتی: دیته بهر
هان دان: ته حریک کردن	وه حسی: به حه سیوه
هاو: های، هوئی!	وه ختاری: وه ختی
هاوسهر کتم: خوارتر له مهردم	وه خوینن: بخویننه وه
هو ده: ژوری مال، وه تاق	وه راتان: وه بهر ریتان
هومه: کوپه، خوم	وه رکمه مر: گیاییکی بون خوشه
هونهن: خویننه	وه رنه: ئه گهرنه
هه: هه یه	وه رههم: خه فتهت
هه بو: بو	وهس بو: بهس بی
هه بی: بی، بوی	وهسه: وه ک، وه ک ئه
هه دا: نارام	وهسهن: خوشه
ههرده: کیوان، شیتی کیوان	وهسپیم: خوشیم
ههر کو: ههر جیگایی	وه غار: به غار، راکردن

ههرمانی: کاریک

هنس: هه په

هنستی: عالهم

ههل: دهرهفت، فرسه ت

هه لاله: هه را کردن، جار دان

هه لاههل: شیرهی گیاییکه زور کوشه نده

هه لای: هیشتا

هه لپه: په له، عه جه له

هه لپیچ: کوکه ره وه

هه لمه قوت: به په له قوت دان

هه له: خه تا، سه هو

هه مبو: بوم

هه مگه: هه موه، گشته

هه موان: هه مویان، گشتیان

ههن: هه په

هه ناو: ناو زگ، دهر ون

هه ندی: بریک، قسمه تی

هه نی: ئیتر

هه وال: خه بهر، ئه حوال

هه وانه: هه مانه، ئه نبار

هه وه: هه وی، هه وو

هیجوی: خواستگاری

هیچی دی: هیچی تر

هیل: جوت له وه ختی کیلانندی زه وین

هیلال: مانگی یه ک شه وه

ی:

یاگشان: جیگایان

یال: تیژایی سه ر کیو

یانه ی: مالی

یثرب: ناو شاری مدینه پیش له ئیسلام

یه خسیرو: ئه سیر

یه خی: سه هولی

یی: بیت، دی

ییت: دیت